Alejandro Jodorowsky

PSİKO-BÜYÜ

ALFA | EDEBİYAT

Alejandro Jodorowsky PSİKOBÜYÜ

ALFA

PSİKOBÜYÜ

ALEJANDRO JODOROWSKY (1929)

Yahudi göçmen bir ailenin çocuğu olarak Şili, Iquique'de dünyaya geldi. 1942'de Santiago'da psikoloji eğitimine başladı; tiyatro ve şiire ilgisi giderek arttı ve aynı dönemde kuklacılık yaptı. 23 yaşında Paris'e taşınıp ünlü mim sanatçısı Marcel Marceau'nun öğrencisi oldu. 1962'de Fernando Arrabal ve Roland Topor'la birlikte *Panik Hareketi* başlattı.

Yönettiği unutulmaz kült filmleri arasında, *Kutsal Dağ* (1973), *Köstebek* (1970), *Kutsal Kan* (1989), *Gerçeğin Dansı* (2013) vardır. 2016 yılında son filmi *Sonsuz Şiir*'in (*Poesia Sin Fin*) prömiyerini Louvre Müzesinde yapma onuruna erişti. Ücretsiz yaptığı tarot seanslarını kendine özgü bir terapi yöntemi bulmaya kadar ilerletmiş ve psikobüyüyü "icat" etmiştir. Yazdığı çizgi romanlar Moebius, Giger gibi dev isimler tarafından resimlendirilmiştir (*Kedi Gözleri*, *Incal*). Jodorowsky dramaturg, kült film yönetmeni, tarot uzmanı, yazar, psikoterapist, psikobüyücü, çizgi roman yazarı, performans sanatçısı, tiyatro yönetmeni, kuklacı, mim sanatçısı ve daha pek çok şeydir. Öyle ki The New York Times dergisi onu: "Hayatını kozmik hırsların belirlediği adam" olarak tanımlar.

Birçok kitabı çevrildiği dillerde çok satan yazarın başlıca yapıtları arasında şunlar sayılabilir: *Psikobüyü* (Alfa Yayınları), *Bir Kuşun En İyi Öttüğü Yer* (Alfa Yayınları), *Psikobüyü Kılavuzu*, *Gerçeğin Dansı*, *Mistik Kabare*, *Panik Tiyatro*, *Sonsuz Şiir*.

NİHAL MUMCU

1979 Samsun doğumlu. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitim Fakültesi Resim Bölümündeki eğitimini tamamladıktan sonra Barselona Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesine doktora öğrencisi olarak kabul edildi. Yüksek lisans diplomasını bu üniversiteden aldı. İtalya, Almanya, İspanya ve Türkiye başta olmak üzere birçok uluslararası sergiye ve sanat festivaline katıldı. Eğitim masraflarını karşılamak için yaptığı fotoğrafçılık, garsonluk ve kum heykeltıraşlığına ek olarak başlayan çeviri serüveni, onu birçok tiyatro oyunu ve kitap çevirisi yapmaya kadar sürükledi. Türkçeye eserlerini çevirdiği yazarlar arasında Rodrigo García (*Süpermarketten Döndüm Oğlumu Bi Temiz Dövdüm*), Jordi Galcerán (*Karnaval*), Juan Mayorga (*Darwin'in Kaplumbağası*, *Arka Sıradaki Çocuk*), María Rosa Lojo (*Göçebe Tutkusu*), Alejandro Jodorowsky (*Psikobüyü*, *Bir Kuşun En İyi Öttüğü Yer*) bulunmaktadır. Sanat ve çeviri alanlarındaki çalışmalarına halen yaşadığı Barselona'da devam etmektedir. Evli olup bir kız çocuğu annesidir.

Psikobüyü
© 2015, ALFA Basım Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Psicomagia
© 2004, Alejandro Jodorowsky

Kitabın Türkçe yayın hakları Kalem Ajans aracılığıyla Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak
Genel Müdür Vedat Bayrak
Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu
Kitap Editörü Arzu Akgün
Kapak Tasarımı Adnan Elmasoğlu
Sayfa Tasarımı Müge Günbaş

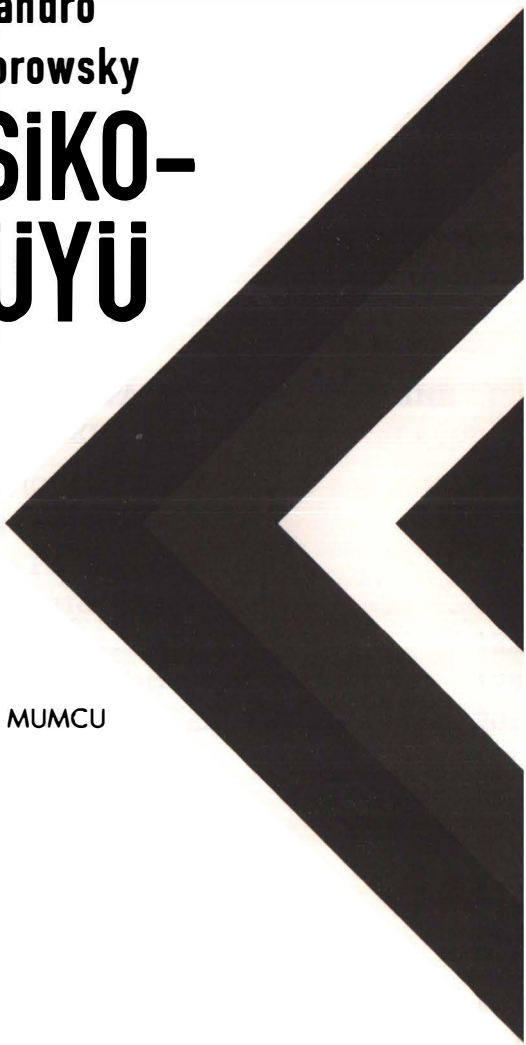
ISBN 978-605-171-319-9
1. Basım: Eylül 2016

Baskı ve Cilt
Melisa Matbaacılık
Çiftehavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul
Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29
Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.
Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34410 Fatih-İstanbul
Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00
www.alfakitap.com - info@alfakitap.com
Sertifika No: 10905

Alejandro
Jodorowsky

PSİKO-BÜYÜ

Çeviri

NİHAL MUMCU

ALFA

içindekiler

GİRİŞ - Alejandro Jodorowsky 7

PSİKOBÜYÜ, PANİK-TERAPİ ÜZERİNE DENEMELER

Önsöz (Gilles Farcet) 17
Şiirsel Performans 29
Tiyatro Performansı 52
Düşsel Performans 90
Büyülü Performans 132
Psikobüyü Performansı 178
Birkaç Psikobüyü Performansı 201
Psikobüyü Mektupları 211
Güç İmgelemde 251

MUTANTLARA ÖĞRETİLER

Önsöz (Javier Esteban) 257
Ruhun anahtarları 262
Hayatın İzi 294
Görünmez Köprü 309
Görüşler 330
Tedavi Etme Sanatı 350
Hayatı Anlamak 364

HIZLANDIRILMIŞ YARATICILIK KURSU

Giriş 375
Hayal Gücü Alıştırmaları 390
Hayal Gücü Teknikleri 419
Tedavi Edici Uygulamalar 425

EK

PSİKOBÜYÜ: ŞİİRİN DELİLİK TEDAVİSİNE UYGULANIŞI Martín Bakero 431

GİRİŞ

Meksika'nın başkentinde uzun yıllar yaşamış biri olarak, "büyücü" ya da "şifacı" dedikleri kişilerin kullandıkları metotları yakından inceleme fırsatı buldum. Ordu gibiler. Her mahallede bir tane var. Şehrin göbeğinde bulunan büyük Sonora Pazarı'nda sadece büyü malzemeleri satılır: Renkli mumlar, şeytan formunda kurutulmuş balıklar, aziz resimleri, şifalı otlar, kutsanmış sabunlar, Tarot kartları, muskalar, Bakire Guadalupe'nin iskelete dönüşmüş halde tasvir edildiği alçı heykeller vs. Bazı dükkânların yarı karanlığa gömülü arka odalarında, alınlarına üçgen çizilmiş kadınlar kendilerine danışmaya gelenleri demet demet otlar ve kutsanmış su ile ovalayarak beden ve aura "temizliği" yaparlar... Üniversitelerin sadık evlatları doktorlar bu gibi eylemleri küçümserler. Onlar için tıp bir bilim dalıdır. Hastalar arasındaki farkları göz ardı ederek, her hastalığa deva, ideal, kusursuz bir ilaç bulmak

isterler. Tıbbın, resmî, doğaçlamaya yer olmayan, tek bir şey olmasını ve bir vücuttan ibaretmiş gibi davrandığı hastalara uygulanmasını dilerler. Hiçbiri ruhu tedavi etmeye çalışmaz. Şifacılar için ise tam tersine, tıp bir sanattır.

Bilinçaltının, rüya dilini anlaması akıl dilini anlamasından daha kolaydır. Belli bir açıdan bakıldığında hastalıklar, çözülmemiş sorunları açığa vuran birer mesaj, birer rüya niteliğindedir. Şifacılar, büyük bir yaratıcılıkla kendine özgü tedaviler geliştirirler: Ayinler, büyüler, sütlü kahve lavmanları, paslı çivi çayı, patates püresi tamponu, hayvan dışkısı ya da güve yumurtası hapı gibi garip ilaçlar önerirler. Bazıları diğerlerine nazaran daha yaratıcı ya da yeteneklidir, ancak inançla gidildiğinde hepsi faydalıdır. Onlar herkesin içinde taşıdığı o ilkel, batıl canlıyla konuşurlar.

"Kutsal tuzak" öğretisinin ne olduğunu, sıklıkla usta bir hokkabaza yaraşır numaraları bir mucize gibi gösteren bu halk terapistlerini iş başında görerek anladım. Sıradışı olanın gerçekleşmesi için hastanın, mucizelerin gerçek olduğuna ve iyileşebileceğine kati olarak inanması gerekir. Başarılı bir sonuca varmak için büyücü, ilk görüşmelerde hastasını maddi gerçekliğin ruha itaat ettiğine inandıracak numaralar uygulamaya mecbur olur. Hasta bu kutsal tuzağa düştükten sonra dünyayı mantık sınırlarında değil sezgisel olarak algılamasını sağlayacak bir dönüşüm deneyimler. Asıl mucize ancak o zaman kendini gösterebilir.

O dönemde kafamda şu soru şekillendi: Kutsal tuzak çıkarılarak, bu sanatsal terapi yöntemiyle inançsız kişiler de tedavi edilebilir mi? Her ne kadar kişiyi mantık yönlendirse de, bir kişinin inançsız olduğunu söylemek doğru mudur? Bilinçaltı, gerek rüyalar gerek başarısız eylemlerle olsun mantığımızın sınırlarını her an aşar. Madem öyle, bilinçaltını bilinçli olarak, bir ortak gibi harekete geçirmenin bir yolu yok mudur? Aile dizimi terapisi kurslarımdan birinde meydana gelen bir olay bana yol gösterdi: Başarısızlığa bağlı nevrozun nedenlerini açıkladığım sırada, bir öğrencim –kendisi bir cerrahtır– sancılarla kıvranarak yere yığıldı. Sara nöbetine benziyordu. Kimsenin ne yapması gerektiğini bilmediği genel panik anında öğrenciye yaklaştım ve nedenini bilmeden, büyük güçlükle sol parmağından evlilik yüzüğünü çıkardım. Aniden sakinleşti. Bize eşlik eden ve etrafımızda bulunan nesnelerin bilinçaltı dilinin bir parçası olduğunu öyle fark ettim. Nasıl bir yüzük takınca kişi tutsağa dönüşebiliyorsa yüzük çıkarıldığında da bir rahatlama sağlanabiliyor... Bu dinamiği anlamama yardımı olan başka bir olay ise oğlum Adán'ın altı aylıkken şiddetli bir bronşit hastalığına yakalanması oldu. Bir doktor arkadaşım, fitoterapist, birkaç damla bitki özü yağı tavsiye etti. Eski eşim Valeria, Adán'ın annesi, günde üç defa otuz damla bu yağdan ağzına damlatmalıydı. Fazla zaman geçmeden eşim, çocuk iyileşmiyor, diye şikâyet etmeye başladı. "Bunun sebebi

tedaviye inanmaman. Hangi dinde yetiştirildin?" diye sordum. "Tüm Meksikalılar gibi katolik olarak" dedi, "Bu damlalara biraz inanç katmalı, damlaları çocuğa her verişinde bir *padrenuestro** oku" dedim ve Valeria tedaviyi öyle uyguladı. Adán hızla iyileşti.

Sonra, Tarot seanslarımda sorunlarını nasıl çözebileceklerini danışanlara, son derece temkinli bir şekilde adını "psikobüyü" koyduğum performanslar önermeye başladım. Neden adına "büyü" demedim?

Şifacılar ilkel terapilerinin işe yaraması için hastanın batıl inançlarından destek alarak bir şeyleri saklı tutmalıdır: İlahî ve şeytani gizli ortaklıklar yardımıyla insanüstü güçlere sahipmiş izlenimi uyandırırlar. Verdikleri ilaçlar bileşimi bilinmeden içilmeli ve önerdikleri performanslar sebebini bilmeden gerçekleştirilmelidir. Psikobüyüde batıl inancın tersine danışan kişinin olanları anlaması gerekir. Yaptığı her hareketin sebebini bilmelidir. Bu şekilde psikobüyücü, şifacı olmaktan, yaptığı öneriler sayesinde hastanın, kendi kendisinin şifacısı olmasını sağlayan bir danışmana dönüşür.

Bu terapi yöntemi bana vahiy yoluyla gelmedi: Uzun yıllar boyunca yavaş yavaş mükemmelleşti... Başta o kadar sıradışı, o kadar az "bilimsel" görünüyordu ki, sadece arkadaşlarıma ve yakınlarıma uygulayabildim... Paris'te verdiğim

* Hıristiyanlar için çok önemli bir duadır –ç.n.

konferanslarda bazen bu yönteme göndermeler yapıyordum... Bir kere, Ruhani Lider Arnaud Desjardins tarafından kurulmuş araştırma merkezine davet edildim. Üstat yaptığım denemelerden haberdar olmuştu ve kayınvalidesinin bir hastalığını iyileştirmemi istedi: Avuç içlerindeki egzama... Kadının ellerindeki rahatsızlığı gösterirken bir şeyler isteme hareketi yaptığını fark ettim, kendini kızının ilişkisinden dışlanmış hissediyordu. Üstat ve eşinden, hastanın önünde, sonradan egzama yaralarına sürmek üzere bir yeşil kil yığınına cömert miktarda tükürmelerini istedim. Rahatsızlık kısa sürede yok oldu.

Desjardins'in müritlerinden biri olan Gilles Farcet, üstadının önerisiyle bir röportaj yapma bahanesiyle beni görmeye geldi: Tuhaf teorilerimi öğrenmek istiyordu. Bu görüşmemizden, birçok okurun kalbini kazanan *Kutsal Tuzak* isimli küçük bir biyografi kitabı doğdu. Bunun üzerine Gilles, bu teorileri ayrıntılı bir şekilde geliştirmemi önerdi ve etkili olup olmadıklarını anlamak istediğinden "son derece ruhani bir yazar" olmak için bir psikobüyü önerisi istedi. Ona, benimle ayrıntılı bir röportaj yapıp *Psikobüyü* adında bir kitaba dönüştürmesini önerdim, alt başlık *Panik-Terapi Üzerine Denemeler* olacaktı. Genç arkadaşımın şüpheleri vardı: Konuyla ilgili hiçbir fikri yokken bana ilginç sorular sormasının imkânsız olacağına inanıyordu. Ona "Bu performansı tam da bunun için öneriyorum. Ruh kuşunun mantık kafesinden kurtulması lazım.

Bunu başarmak için mantık sırasını bozacağız. Sen sorup ben cevap vereceğime, önce ben cevap vereceğim sonra sen soruları soracaksın... Yani, sonuç sebepten önce gelecek" dedim. Aynen öyle yaptık, Farcet bir kayıt cihazı alıp karşıma oturdu ve ben on saat boyunca olmayan sorulara cevap vermeye başladım. Genç röportajcım arada bir cihazına yapışık uyuyakalıyordu. Gilles daha sonra bu görüşmeyi parçalara ayırdı ve soru başlıkları altında düzenledi. Bilinmeyen topraklarda gezdiği için sorularına şöyle başladı (daha önceden bana "sanatsal arayış ve şifa verme arayışı bağdaşır mı, bilmiyorum", demişti): "Takipçilerinden biri değilim. Bu kitabı bir çırak olarak değil bir arkadaş olarak yazdım. Bazı söylediklerine sağlıklı bir şaşkınlıkla karşı çıkmamın sebebi budur, bunun güzel sonucu, onu düşüncelerini açıklamaya zorlamam oldu."

Fransız Albin Michel Yayınevi, *"Espaces Libres"* koleksiyonunun yönetmeni Marc de Smedt kitabı yayınlamayı kabul ettiğinde kitabın başlığını değiştirmeyi şart koştu. "Psikobüyü kelimesini kimse bilmiyor, *Le théâtre de la guérison, une thérapie panique (Tedavi Tiyatrosu: Bir Panik-Terapi)* olsun daha iyi", dedi.

Tedavi Tiyatrosu 1995'te ortaya çıktı. Büyük ilgi topladı. Sorunlarına psikobüyü önerileri isteyen, oldukça geliştirici birçok geri dönüş aldım. Bunun üzerine, o zamana kadar sadece içgüdüsel olarak uyguladığım bu yöntemi geliştirmek üzere, pazartesiden cumaya, bir buçuk saatlik seanslar halinde, günde iki danışan almaya

karar verdim. Danışmaya gelenlerin aile dizimini –kardeşler, anne, baba, amcalar, teyzeler, dayılar, dedeler ve büyük anneler– soruşturduktan sonra çarpıcı sonuçlar veren psikobüyü performansları önerdim. Sonradan sayısız öğrenciye öğretmeme imkân tanıtan –çoğu şu anda sözü geçen terapistler arasındadır– bu sanata dair çok sayıda yasaya bu şekilde ulaştım. Sonunda *Gerçeğin Dansı*'nı yazdığım iki yıl süresince özel seanslar yaptım. Gilles Farcet ruhani yazar kariyerini gerçekleştirdi, kendisi bugün asil bir aile babası ve Arnaud Desjardins'e yoldan çıkmışlara yol göstermek olan zorlu görevinde yardım ediyor.

Gerçeğin Dansı'nın (2001) İspanyol yayınevi Siruela'dan çıkması ve Fernando Sánchez Dragó'nun televizyonda benimle saşısız söyleşi yapması psikobüyü büyük bir kitle tarafından tanındı. Bugüne kadar hiçbir sanatsal ya da şifa verici eylemde bulunmamış, yaratıcılık yoksunluğundan benim verdiğim önerilerin taklitleriyle şifa vermeye çalışan bazı hayranlar da eksik olmadı elbette.

2002 yılında Madrid'de bir üniversitenin amfisinde altı yüz kişinin katıldığı bir konferans verdim. Beni onlara genç öğretmen Javier Esteban tanıtmıştı, öğrenciler sorunlarını çözebilmek için benden psikobüyü önerileri talep ettiler. Konferansın sonunda Javier bana, rüyalarını yazdığı, *Duermevela (Şekerleme)* isimli kitabının bir nüshasını armağan etti. ("Binlerce dev olta takımının satıldığı bir dükkâna gidiyorum. Olta-

nın kancası dizime kadar. Yanımdaki adam bana balık tutmayı öğretiyor, oltaya ya da herhangi bir takıma gerek olmadığını söylüyor. Olta takımını atıyorum ve bir ormanı geçip nehre ulaşıyoruz. Balıklar ellerimize atlıyorlar.") Yazdıklarının şifa veren bir anlamı olduğunu düşünüyorum. Javier, bu arada fikirlerime olan bağlılığından bahsetti ve mevcut eğitim sisteminin cevapsız bıraktığı gençlerin sorularını yöneltmek için benden bir görüşme talep etti. "Öğrenciler evrildi ama maalesef eğitmenler geri kafalı düşünmeye devam ediyorlar" dedi. Paris'e geldi ve bana birkaç gün boyunca sorularını yöneltti. "Düşüncelerinizi sınırlandırmayın; evrilmiş, mutant gençlere hitap edin" diyordu. Bu kitabın ikinci ve üçüncü bölümü de böyle doğdu.

Sonsöz, Psikopatoloji Doktoru ve Şair Martín Bakero'nun tanıklığıdır, kendisi Santiago de Chile'de verdiğim bir seminere katılmış, ardından çalışmalarım hakkında kanısını güçlendirmek için Paris'e seyahat etmişti. Psikobüyüyü akıl hastaları tedavisine uygulama başarısını gösterdi. Onun sayesinde bu tedavi sanatının bir gün resmî tıbba tamamlayıcı nitelikte kullanılmasına dair umutlarımın gerçekleştiğine tanık oldum.

Alejandro Jodorowsky
Psikobüyü

PSİKOBÜYÜ
PANİK-TERAPİ ÜZERİNE DENEMELER

(Giles Farcet ile söyleşiler)

ÖNSÖZ

"Ben ne bir ayyaş ne de bir azizim. Bir büyücü, 'aziz' olmamalıdır... Bir bit kadar küçülebilmeli ve bir kartal kadar yükselebilmelidir... Aynı anda hem Tanrı hem de Şeytan olabilmelisin. İyi bir büyücü olmak; fırtınanın ortasında olmak ve kendini korumaya ihtiyaç duymamak demektir. Hayatın her aşamasını deneyimlemek demektir. Arada bir aklını kaybetmek demektir. O da kutsaldır."

Topal Geyik
(Lakota Kabilesi Siyu Büyücüsü)

Kütüphanesinde Psikobüyü'nün derin anlamını keşfetmeye çalıştığımız uykusuz gecelerin ardından, bir gün Alejandro'ya bana bir performans önermeyi düşünüp düşünmediğini sordum. Bana, onunla beraber bu kitabı hazırlıyor olmamın başlı başına ve yeterince güçlü bir performans olduğu yanıtını verdi. Haklı olabilirdi elbette.

Aslında Jodorowsky'nin kendisi, ayaklı bir psikobüyü performansı, evrenimizin ilk bakışta öngörülebilir hissi veren düzeninde yırtılmalara sebep olan, son derece ve tam anlamıyla "panik" bir kişilik.

Ortakları Arrabal ve Topor ile birlikte tiyatro tarihine, kendine uygun adı, "panik" hareketiyle geçen dramaturg; "*Köstebek*" ya da "*Kutsal Dağ*" gibi –çok kıymetli– Kuzey Amerikalıların üzerine doktora tezi ve bilge denemeler adadığı kült filmlerin yönetmeni; en iyi çizerlerimizle çalışma lüksüne sahip çizgi roman hikâyeleri yazarı; son dönemde etkileşimli bir ilişkiye sahip olduğu beş çocuğun ilgili babası; Jodorowsky bugün kural tanımaz içgüdülerini takip ederek birden çok kişiyi ağzı açık bırakmış bir Tarot ustası; ayrıca Parisli izleyicilerin konferanslara sırtını döndüğü bir dönemde, reklamcılıkta en etkili yöntem olan "ağızdan ağızayla" salonları tıka basa doldurmayı başaran Mistik Kabare'nin* atak palyaçosu; rock yıldızlarının ve dünyaca ünlü sanatçıların danıştığı uluslararası –Moebius'un yaptığı gibi yıldızlararası da diyebiliriz– bir büyücü...

---

* Yıllardır, hiçbir duyuru yapmaksızın Jodorowsky, her çarşamba Paris'te tedavi edici konuların yer aldığı *konferans-happening*ler düzenliyor. Giriş ücretsiz ve her gösteriye beş yüz seyirci katılıyor. Mistik Kabare'nin sonunda, birkaç gönüllü salon kirasını ödemek için kullanılmak üzere para topluyor. Her konferanstan üç gün önce ve her seferinde ücretsiz olarak Jodorowsky, otuz kişinin Tarot falına bakıyor. Fal bitiminde, ücret olarak Alejandro'nun eline işaret parmaklarıyla "teşekkürler" yazmaları gerekiyor.

Onun gibi bir karakter yaratmak için günümüz roman yazarlarının bile fazla soğuk kalacağı, Rus asıllı, uzun yıllar Meksika'da yaşamış ve şu anda Fransa'ya kök salmış bu Şilili, çok-boyutlu varoluşunun en ücra köşelerine bile bile hayalin hükmetmesine müsade etmiştir.

Düzenin ve karmaşanın, organizasyonun ve kaosun bilge ittifakı olan evi, konuğunun ya da basitçe hayatın, sadık bir aynasıdır. Bu kitaplar, videolar, çocuk oyunları ve daha bir sürü şeyin bulunduğu kaynağı ziyaret etmek bile başlı başına bir deneyim. Orada Moebius, Boucq ya da Besse'nin çizimlerine, bir kediye ya da bilmem nereden gelmiş, bu eve bir süredir bakıyormuş gibi görünen bir kadınla çarpışabilirsiniz... Burası bir şiirsellik pınarı, çok fazla olmalarına rağmen hükmedilmiş bir sürü enerjinin buluştuğu bir alan...

Böyle bir panik karakterle çalışmanın "az iş" olmadığını söylememe gerek yok herhalde. Her şeyden önce, Jodorowsky planlamaları, ajandaları ve insan hayatını mahveden bu tip dünyevi baskıları reddediyor. Psikobüyü macerasını kaleme almayı hedeflediğimde, kendimi sadece bu işe adamam gerektiğini anladım. Onunla önceden planlanmış bir şey, kararlaştırılmış tarihler, bir yerlere yazılmış randevular yoktur: Ona göre her şey anında yapılmalıdır. Onun yanında her şey pırıltılıdır. Bu onun disiplinli çalışma ya da belirlenmiş saatlere uyamayacağından değil, tam tersine; ama işin o kısmı biraz gizemli. Nasıl olur

da bu adam, tam psikobüyü üzerine çalışmaya başlamak için görüşmelere karar verdiğimiz an, hafızalardan silinmeyecek *–El Ládron del Arco Iris, (Gökkuşağı Hırsızı)* 1990– bir film çekmeye başlar, Peter O'Toole, Ömer Şerif ya da Christopher Lee gibi kutsal yaratıkları nasıl evcilleştirir; kişisel hassasiyetini, huzursuz olduğu kadar materyalist yapımcılara nasıl dayatabilir; diğer taraftan verdiği hiçbir randevunun, geleceğe dair hiçbir sözün notunu almadan daha eylül ayında mart ayı için bir konferans sözü verip gününü bir deftere nasıl yazmaz? Dünyanın herhangi bir yerine gitmiş olduğu ihtimalini düşünerek, onu bulamama korkusuyla gösteri tarihine az kala aramaya mı başlamalı?

Alejandro gerçekliğin içgüdüsel niteliğine inanır, bu büyüleyici ve yorucu nitelik onun tüm davranışlarındaki ölçüsüzlüğünün sebebidir. Ne zaman izleyici karşısına çıkarılsa, onların sınırlarını zorlama cazibesine karşı koyduğu pek nadirdir. Bu sıradışı kişilik, iyi bir Güney Amerikalı gibi, özel hayatında dünyanın en tatlısı ve alçak gönüllü biriyken, bir anda göz açıp kapayana kadar; groteskin ağırbaşlı, kutsalın müstehcenle yarıştığı, filmleriyle aynı çapta bir barok operasına dönüşebilir. Jodorowsky hep uçlardadır; yaratıcılıkla ve yersiz provokasyon arasındaki ince sınır üzerinde dans eder; güncellenmiş vahşiliği zevklilikle çarpıştırır, edepsizliğin küstahlığında gezer... On beş yıllık ortak çalışma sonucunda bu

yöntemlere alışmış İncal'in yetenekli çizeri Moebius'a göre bu: Alejandro'nun, evrenin direnişini kırmak için uyguladığı bir yöntemdir...

Organizatörlerin sinir krizleri geçirmesine sebep olsa da Jodorowsky ile her şey bir şekilde çözülürdü. Bu adamın kendisi için en dezavantajlı şartlarda gelişmiş olayları kendi lehine çevirmekte üstüne yoktu, gerçekliği bir eldiven gibi ters düz ediyordu. Bu yetisine örnek olarak, onun yanında gezme cesaretini gösteren herkesin hazırlıklı olması gereken bir durum, daha ileride tekrar (114. sayfada) bahsedeceğim bir anımı anlatmak istiyorum.

Her yıl gerçekleştirilen şifalı ot biyologlarının, köpük banyosu satıcılarının, her türlü gizemcinin, tabiat ana şairlerinin, yayınevilerinin ve alternatif tıp uzmanlarının rağbet ettiği bir fuarda birlikte bir gösteri düzenlemeyi kararlaştırmıştık... Stratejik bir hata mı yaptım bilmiyorum. Şöyle ki; kahramanımı almak için Vincennes'e vardığımda, onu bir çizgi roman senaryosuna gömülmüş buldum. Kendi deyimiyle "Mercanköşk'e" gidip sohbet vermeyi reddediyordu...

Bizi beklediklerini ve sözümüzü tutmamız gerektiğini söyleyerek ısrar ettim, sonunda Jodorowsky arabaya bindi, ama tüm yol boyunca bana sürekli şunu söylemeyi de ihmal etmedi: "Ben gitmem gerektiğini hissetmiyorum, anlıyor musun? Mercanköşk'te yapacak bir şeyimizin olduğunu sanmıyorum." Mevzu bahis yere varınca karşılaştığımız manzara berbattı: Çatısız, duvar-

sız bir salon, ne mikrofon ne sandalye vardı, ve yüzlerce davetli Jodorowsky'yi değil, bir organizasyon hatasıyla *best-seller* yazarı, sevimli gizemci-doktor Woestlandt'ı dinlemeye gelmişlerdi...

Ben bir yandan felaketin boyutlarını göz ucuyla keserken, harika ortağım öfkeyle söyleniyordu: "Gördün mü? Ben sana söylemiştim!" bir yarım daire çizip arkasını dönüyor ve umursamadan gidiyordu...

Kız arkadaşım arkasından koştu ve her şeye rağmen konuşmasını gerçekleştirmesi için yalvardı. Tabii ki kadınların fikirlerine hassasiyet gösteren Alejandro geri döndü ve bana şöyle dedi: "Bu insanlar Doktor Westphaler'ı dinlemeye gelmişler, tamam, beni neden oymuşum gibi sunmuyorsun? Onlara benim Wiesen Wiesen olduğumu, bir konferans vereceğimi söyle..."

Belki bugün bu önerisini kabul ederdim, ama o dönemde benim için Doktor Woestlandt, Doktor Woestlandt, Gilles, Gilles ve Jodorowsky, Jodorowsky'ydi.... Gerçeğin imkânsıza yakın bu hâli bana kapalıydı. Bu şartlar altında, tehlikeli arkadaşıma birkaç sade cümle sıralayıp sundum; kendisi şu sakinleştirici cümlelerle konuşmasını açtı: "Bakın, ben Doktor Westphallus değilim, ama bunun önemi yok, kişinin hiçbir önemi yok. Siz benim Doktor Wiesen- Wiesen olduğumu hayal edin ve bana sorular sorun. Kim olduğum kıymetsiz, ben size Doktor Wuf-Wuf olarak cevap vereceğim."

Dinleyiciler başlangıçta dillerini yutmuş gibi baktılarsa da kısa sürede sihre kendilerini kaptı-

rıp Jodorowsky'nin oyununa dâhil oldular; konferans benim şüpheli bakışlarım karşısında tartışmasız bir başarıyla sonuçlandı. Kişisel sohbet zamanı geldiğinde, beklenmedik dinleyicilerini şarkı söyler tonda, kaderin onlara sunduğu bu fırsattan yararlanıp ona sorunlarını anlatmaya davet etti: "Uyarıyorum, sorularınızı yöneltin, çünkü Mercanköşk'e bu son gelişim olacak."

Dervy Yayıncılığın *standını,* Woestlandt'ın ("en azından Doktor Westphaler'ın kim olduğunu öğrenelim değil mi?") kitabını almak üzere ziyaret ettikten sonra, Alejandro birkaç saniyede hayranları tarafından çevrelendiği kafeteryada, onlara sıradışı bir nezaketle, kıymetli öneri ve gözlemlerini hediye etti.

Bir fiyaskoyla başlayan öğleden sonra, ilahi bir başarıyla sonuçlanmıştı.

Onun inanılmaz altıncı hissinden de bahsetmek gerekir. Alejandro'nun, ilk defa karşılaştığı birine, kişinin tamamen sakladığını sandığı sırrını söyleyivermesi kimseye tuhaf gelmemelidir, karşısındakine her şeyi bilen muhteşem bir büyücüyle tanıştığı izlenimi uyandırdığına sık şahit oldum.

Dillere destan sonuçlanan o konferanstan çıktığımız geceyi bir arkadaşım –adına Claude Salzmann diyelim– hiç unutamayacak; Place Saint Sulpice'de bir kafenin önünde oturuyorduk, Alejandro aniden ama hassasiyetle ona şöyle dedi: "Dinle beni Salzmann, sana bir şey söylememe müsaade eder misin? Arkadaşımın arkadaşı olduğun için sana bunu söyleme hakkını kendimde

buluyorum, tamam mı? Sana baktığımda doğası bölünmüş bir adam görüyorum: Üst dudağın alt dudağından çok farklı." (Claude'e baktım, ve ilk defa bu fiziksel ayrımın farkına vardım.) "Üst dudağın, çok ince, ciddi, ruhani, neredeyse katı, dünya nimetlerinde gözü olmayan birine ait... Ama alt dudağın; kalın, etli, zevk tutkunu, şehvetli bir adamın dudakları... İçinde bu iki doğa bir arada bulunuyorsa bunları tatmin etmen gerekir..." Her ne kadar bariz bir gerçek gibi görünse de bu laflar, o günlerde kendini, geleneksel mantığa aykırı olsa da özünde birbirini tamamlayan bu iki doğayı harmoniye kavuşturmaya adamış arkadaşımı çok etkiledi.

Alejandro'nun bir Tarot kartından ya da basit bir gözlemden destek alıp, kendisine, o anda karşı karşıya olduğu karmaşayı, tek kelimeyle gösterdiğini ya da kişiliğinin sırrını gün ışığına çıkardığını söyleyen çok kişiyle karşılaşmışımdır.

Bir gün Alejandro'yu, hakkında hiçbir şey bilmediği bir arkadaşımla birlikte ziyaret ettim. Kadın kartları seçtikten sonra, henüz hiçbir şey sormamışken, içinde bulunduğu durumu birkaç cümleye nasıl sığdırdığını gözlemleyerek hayrete düştüğümü hatırlıyorum. Hâl böyleyken dostumun, tutku ve dinî bağlılık uyandırmasında şaşılacak hiçbir taraf yok.

Mistik Kabare'nin, Eşsiz Kral Jodorowsky'yi çevreleyen sadık takipçileri için tam bir ayin olduğunu söylemek gerekir. Hatta bazıları, yıllardır bu toplantılardan hiçbirini kaçırmıyor ve büyük sadakatle Üstat'ın önerilerini takip ediyorlar...

Bu klanın bir üyesi olmadığımı söylememe gerek yok herhalde. Bizim aramızdaki, her şeyden evvel, iki arkadaş arasında bir sohbet. Bazen yorumlarım saf bir şaşkınlıkla karşılamamın ve onu düşüncelerini netleştirmesine zorlamamın sebebi de yine bu dostluk ilişkisinden kaynaklanıyor.

Çünkü her zaman hayranlık uyandıran bu sıradışı pırıltısı, kişiyi şüpheye ya da rahatsızlığa da sürükleyebilir ve her ne kadar yerinde olsa da bu keskin sezileri, çoğu zaman aceleci görünebilir. Onu Mistik Kabare'de yaptığı psikobüyüyle tatlandırılmış bir aile dizimi darbesi olan yıldırım terapileriyle, danışanlarını bir gecede asırlık psikolojik düğümlerinden gururla kurtarırken gördükten sonra, eleştirel yönünü kaybetmemiş izleyiciye, kuşkuculuk ve hayranlık; şüphecilik ve hayranlık; şaşkınlık ve kuşku arasında gidip gelmekten başka şans kalmıyor. Hayranlık ve şaşkınlık dememin sebebi; bu benzersiz aktörün muhteşem oyunculuğuyla dikkatleri kendinde yoğunlaştırma ve beş yüz kişinin bulunduğu salondaki enerjiyi yönlendirme kabiliyeti, gözlemlerindeki kati isabetiyle nefes kesmesidir. Diğer yandan şüphecilik ve kuşku derken; bu gülüşme ve duygu dolu akşam üzerlerinde, insancıl ıstıraplar büyük bir cesaretle sahneye konur, kompleks ve travmalar gün ışığına çıkarılır ve "Üstat" tarafından keskinlik, kayra ve abartı karışımı bir bilgelikle iyileştirilir ve adına "ruhani-çözümleme reality şov" diyebileceğimiz yeni bir türün ilk örneklerinden bir olarak belirir. İzleyiciler sa-

londan, hem huzursuz hem de ikna olmuş, kendi kendilerine bu sanatsal-tedavi karmaşasının gerçek etkilerini ve sınırlarını sorgulayarak çıkarlar.

Tüm bunlarda çalçene, fuar şifacısı, kendi adlandırmasıyla bir "kutsal hilekâr" havası vardır. Ancak, sonuç olarak, Jodorowsky önemli özelliklerinden biri olan bu "transandantal şarlatanlık" sürecinin ardından, tuhaf merhamet dolu bir enerjiyle işe koyulur. Jodorowsky için bol acılı, Latin Amerika tadında bir *bodhisattva* diyebiliriz...

Her öyleyim diyen kutsal sahtekâr olamaz; bu sıradışı sanatçının aşırılığı ve rahatlığının altında son derece disiplinli –oldukça kendine özgü bir disiplin, ama disiplin sonuçta–, tükenmez bir yaratıcılık kapasitesi, sınırsız şiirsel estetik bir dünya görüşü ve ben çok eminim ki büyük bir iyilik severlik yatıyor.

Çünkü adamımız saf bir kalbe sahip. Jodorowsky kral olmasına rağmen, bazı takipçilerinin kendisine verdiği neredeyse tam yetkiden faydalanmıyor. Uzmanlığı kendisiyle alay etmek; öğretilerini, mizahi bir yaklaşımla yargı perdesine taşımaktan asla korkmuyor. Takipçilerinin taktığı madalyaları çöpe atmasa da, en ufak bir ilaha dönüşme çabası göstermiyor. Son derece cömert –birçok defa şahsen teyit etme imkânı buldum– olan Jodorowsky, bana göre, hâlâ, güçlerinin olduğu kadar sınırlarının da farkında ve önemli derecede ayık olmaya devam ediyor. Gerçek Üstatlara yakın olma şansına erişmiş –me-

sela onda zazen dağlamasıyla iz bırakan Japon Üstat Ejo Takata–, ama o kendini sadece bu sebepten kelimenin tam ve soylu anlamıyla guru olmakla sınırlandırmıyor; aslında o, yolun bir kısmında yanında yürünebilecek, huzursuz edici ve cömert bir dâhi.

– Biraz büyü artık –dedi Jodorowsky yirmili yaşlarındaki kızı Eugenia'ya.

Kızının cevabı:

– Sen de biraz küçül!

Gururla olmasa da Jodorowsky'nin de arada bir anlattığı bu anektot kişiliğiyle ilgili çok şeyler anlatır.

Zaman zaman hafif sahtekâr, yüzsüz akrobat havasında olsa da, kendini aşanın karşısında susup selam vermekten çekinmez, gerçeğin hizmetkârıdır ve şüphe yok ki Jodorowsky deli bilgeler ırkından gelir. Bu mistik *clown* bir anda hayranlık ya da tiksinti uyandırabilse de –bazen ikisi aynı anda–, bu adamı tüm içsel zenginliğiyle tanımak kişiye çok şey kazandırıyor.

Her ne kadar birçok roman ve sonsuz çizgi roman hikâye yayımlamış olsa da, Jodorowsky onu asıl ilgilendiren şeyle ilgili yazmak için emeklilik yaşına erişmeyi beklemiş. Sohbetlerimiz vasıtasıyla Jodorowsky beni, tiyatro yapmış bir Castaneda hüneriyle büyülü bir yolculuğa çıkardı. Şimdi de siz o yolculuğa davetlisiniz. Bu kitap sanatsal-ruhani bir öz yaşam öyküsü olduğu kadar, bir yeni terapi yöntemi rehberidir. Bu eser, şiirin kargaşada vücut bulduğu, tiyatronun kur-

ban etme ritüeline dönüştüğü; mutfak bıçağıyla silahlanmış gerçek bir cadının kanseri tedavi ettiği, kalp nakli yaptığı ve rüyalardan beslendiği bir dünyaya açık penceredir. Bu eserin, az rastlanır boyutta bir varlığın aramızdan geçişine belge niteliğinde kalması dileğiyle.

Gilles Farcet
Paris, 1989-1993

ŞİİRSEL PERFORMANS

Psikobüyü olarak adlandırdığınız teknik bir ihtiyaca cevap niteliğinde doğdu sanırım...

Aynen öyle oldu. Hayatımın Tarot uzmanı olarak geçirdiğim döneminde fal bakmak için günde en az bir iki ziyaretçi kabul ediyordum...

Geleceklerini mi tahmin ediyordunuz?

Asla! Ben geleceği görmenin mümkün olduğuna inanmıyorum, geleceği gördüğün anda onu değiştirmiş ya da yeniden yaratmış olursun. Bir kehanette bulunurken aslında ona sebebiyet verirsin. Sosyal psikolojide buna "kehanetlerin otomatik olarak gerçekleştirilmesi" denir. Elimde Nice Üniversitesi Profesörü Anne Ancelin Schutzberger'in tam da bu fenomenden bahseden bir metni var: "Ağır kanser hastalarının geçmişi dikkatlice incelendiğinde, çoğunlukla çocukluklarında kendileriyle ilgili bir öngörü-

lerinin olduğu, yaşamları ve ölümleri hakkında bilinçsiz bir 'yaşam senaryosu' (kendileri ya da aileleriyle ilgili) çizdikleri görülür; hatta tarih, an ve yaş öngörenler bile vardır; sonra kendilerini aynen bu olay örgüsü içinde ölürken bulurlar. Mesela 33 yaşında –İsa'nın öldüğü yaş–, 45 yaşında –anne ya da babasının öldüğü yaş– ya da oğlu 7 yaşına bastığında –çünkü kendisi o yaşta yetim kalmıştır– ölmeyi öngörmüşlerdir. Bunlar kişisel ya da ailevi kehanetlerin otomatik olarak gerçekleştirilmesine örnektir." Yine Rosenthal'ın işaret ettiği gibi, bir öğretmen kötü bir öğrencinin böyle devam edeceğini öngörürse, büyük ihtimalle gidişatında bir değişiklik olmaz. Ama tersine, öğretmen çocuğun utangaç olmasına rağmen akıllı olduğunu düşünür ve ilerleyeceğine inanırsa öğrenci kısa zamanda ilerlemeye başlar... Çok şaşırtıcı bir çıkarım olmasına rağmen doğruluğu çeşitli durumlarda tespit edilmiştir; bu tespit doğaüstü güçlere sahip olduğu iddiasıyla kehanetlerde bulunmaya kalkışanlardan şüphe etmek için yeterli sebeptir. Bu kehanetler karşısında danışanın bilinçaltı falcının emirlerine itaat etmek amacıyla bu kehanetleri kişisel arzulara dönüştürür. Bu durumda danışan, sonuçları çoğunlukla korkunç olan bu öngörüleri gerçekleştirme görevini üstlenecektir. Her kehanet, falcının geleceği yönlendirmekten keyif aldığı, hayatın doğal akışına müdahale ettiği bir güç gösterisidir...

Peki bu fenomenin sonuçları neden korkunç olmak zorunda? Mutlu, umut verici, bereketli ya da benzeri olumlu kehanetlerde bulunan falcılar için ne düşünüyorsunuz?

O da öyle, güç gösterisi yapmak ve müdahale etmektir. Ayrıca, "profesyonel falcı" etiketinin arkasında, garip istisnalar hariç, dengesiz, dürüst olmayan ve taşkın kişiliklerin olduğuna eminim. Sonuçta güvenilmeye değer kehanetler gerçek azizlerin kehanetleridir... Benim falcılık yapmamamın sebebi bu.

Psikobüyünün doğuşuna ve Tarot uzmanı olarak yaptıklarınıza dönelim. Yaptığınızın içeriği nedir?

Ben Tarot'u karşımdaki kişinin ihtiyaçlarını ve sorunlarının kökenini anlamaya yarayan bir psikolojik test olarak görüyordum. Bilinçaltına itilmiş ya da az bilinen bir zorluğun, tekrarlanmasının bile bir çözüm denemesi olduğu zaten biliniyor. Benimle çalışınca kişiler kimlikleri, sınırları ve neden böyle davrandıkları konusunda bilinçleniyorlardı. Soy ağaçlarında yaptığımız bir gezinti sonucu onlara bazı sorunlarının kaynağını gösteriyordum. Ancak kısa süre sonra, belirli şeyler yapılmadığı takdirde gerçek bir iyileşme olmadığının farkına vardım. Seansın tedavi edebilmesi için gerçek hayatta vücut bulmuş, yaratıcı bir eyleme dönüşmesi gerekiyordu. Bunun için danışanlara uygulamaları gereken bir ya da iki performans önermem gerekiyordu. Benim ve da-

nışanın, bilinçli olarak, ortaklaşa karar verdiğimiz, tam tamına uygulanması gereken bir eylem programı hazırlamamız gerekiyordu. Psikobüyü yapmaya işte böyle başladım.

Bu tedavi yöntemini yaklaşık on yıl kadar uyguladınız ve oldukça tatmin edici sonuçlar aldınız. Bu yöntemi nasıl buldunuz?

Böyle bir şey bulunmaz; kişi onun kendi vasıtasıyla doğduğunu görür. Tabii bu doğumun kökleri çok derin.

Psikobüyü konusunda ayrıntılara girmeden, psikanalizle ilişkinizden söz etmeden, performans önerilerinizden örnekler vermeden ya da danışanlarınızın size yazdığı mektuplara dalmadan, köklerine inmemiz yerinde olur.

İlk yardımıma koşan şiir ve ellili yıllarda şairlerle olan ilişkim oldu... Dünya'nın herhangi bir yerinde doğmuş olabilirdim ama Şili'de doğduğum için şanslıydım. Rus-Japon Savaşı olmasaydı dedelerim taşınmazlardı ve ben de büyük ihtimalle Rusya'da doğardım. Öte yandan, bindikleri gemi neden onları Şili'ye götürdü? Ben kaderimizi önceden belirlediğimize ve başımıza gelen hiçbir şeyin rastlantı olmadığı fikrine inanmayı tercih ediyorum. Madem rastlantı diye bir şey yok, o zaman her şeyin bir anlamı olmalı. Bence Şili'de doğmuş olmamın açıklaması şiirle buluşmamdır.

Şiirin sadece Şili'ye ait olduğunu söyleyemeyiz tabii...

Hayır, şairler her yerde var. Ama şiirsel hayat az rastlanan bir şey. Gerçek bir şiirsel atmosfer olan kaç ülke sayabiliriz? Eski Çin'in bir şiir ülkesi olduğuna şüphe yok. Ama bence ellili yıllarda Şili'deki gibi şiirsel bir hayat dünyanın başka hiçbir yerinde yoktu.

Bunu biraz açıklayabilir misiniz?

Şiir her şeyin içindeydi: Eğitimin, politikanın, kültürel hayatın... Halkın tamamı şiire gömülü yaşıyordu. Bu Şilililerin kendine özgü yapısı ve benim için bir çeşit arketipe dönüşen beş büyük şairimizin etkisiyle alakalı. Başlangıçta benim varlığımı şekillendiren onlar oldular. Aralarında en tanınmış olanı Pablo Neruda'dır. Politik olarak son derece aktif, çok üretken bir yazardı ve her şeyden önemlisi tam bir şair gibi yaşamasıydı.

Tam bir şair gibi nasıl yaşanır?

İlk önce korkmadan, vermeye cesaret ederek, ölçüsüz yaşamaya cüret ederek yaşamak. Neruda kale şeklinde bir ev inşa etti ve etrafına koskoca bir köy topladı, senatörlük yaptı, neredeyse Cumhurbaşkanı olacaktı... Tüm ömrünü Komünist Parti'ye adadı, idealistti; bir halk devrimi gerçekleşmesini, daha adil bir dünya kurmayı gönülden istiyordu... Şiirleri tüm Şili gençliğinde iz bıraktı. Şili'de alkol koması eşiğindeki sarhoşlar bile Ne-

ruda dizeleri okurdular! Şiirleri hem okullarda hem de sokaklarda okunurdu. Herkes onun gibi, şair olmak istiyordu. Sadece öğrencilerden bahsetmiyorum, işçiler, hatta dizelerle konuşan sarhoşlar bile! O, ülkedeki çılgın atmosferi metinlerine yansıtmayı bildi.

Aklıma üniversite yıllarımızda, toprağımız Şili'nin yerli şarabıyla sarhoş olup koro halinde okuduğumuz şu şiir geldi, dinle:

Yoruldum ayaklarımdan işte, tırnaklarımdan
gölgemden, saçlarımdan
yoruldum işte insan olmaktan.
Nefis bir şey olurdu ama
bir noteri kesik bir zambakla korkutmak
ya da kulak tozuna vurup öldürmek bir rahibeyi.
Ne güzel olurdu yeşil bir bıçakla koşmak sokaklarda
*soğuktan ölünceye kadar bağırarak.**

Dünyaca ünlü Neruda'nın yanında, benim için büyük önem taşıyan dört şair daha var. Vicente Huidobro, alım gücü yüksek, Neruda'ya göre çok daha mütevazı bir ortamdan geliyor. Annesi Fransız edebiyatı buluşmalarına ev sahipliği yapan tüm mekânları tanırdı, çok iyi bir sanat eğitimi aldı. Bu nedenle onun şiiri, tüm ülkeyi zarafete bulayan, yüksek bir biçimsel güzelliğe sahiptir. O dönemde hepimizin hayallerini Avru-

* Çağdaş Latin Amerika Şiiri Antolojisi'den. Çeviren: Ülkü Tamer –ç.n.

pa, kültür süslerdi... Huidobro şiirleri bize kıymetli bir estetik dersi oldu. Örnek olarak şairin Madrid'te verdiği konferanstan bir parça okuyacağım, gerçeküstücü manifestonun çıkışından üç yıl önce:

Dilin, dil bilgisi anlamı dışında, bir anlamı daha var; sihirli bir anlamı. Bizi tek ilgilendiren anlamı da o... Şair var olan dünya dışında var olması gereken dünyayı yaratır... Şiirsel dilin kıymetini konuşulan dile olan uzaklığı belirler... Dil, bir şeytan çıkarma ayinine dönüşür ve önceden belirlenmiş tüm sıradan kostümlerden uzak, başlangıçtaki çıplaklığının parlaklığıyla belirir... Şiir, iki ucun tezada ya da şüpheye yer olmadığı yerde kesiştiği köşeden, son ufuktan başka bir şey değildir. Bu son sınıra varıldığında, sıradan fenomenler zincirinin mantığı kırılır ve şairin topraklarının başladığı diğer uçta zincir, yeni bir mantık çerçevesinde tekrar oluşur. Şair, size elini son ufuktan ileri, piramidin tepesinden daha yükseğe, gerçeğin ve yalanın daha ötesine yayılan o topraklara; ölüm ve yaşamın, mekân ve zamanın, aklın ve fantezinin, ruhun ve maddenin daha ötesine götürmek için uzatıyor... Gırtlağında söndürülemez bir yangın var.

Bu şairler arasında bir kadın da vardı, Gabriela Mistral. Duyulara hitap eden şiirden çok uzak, kuru, sade görüntülü bir kadındı. İşte, devlet okullarında ders veren, o ufak tefek mürebbiye bizim için bir barış sembolüne dönüştü. Bize

dünyadaki acılara karşı ahlaki sorumluluğu öğretti. Gabriela Mistral, Şilililer için bir çeşit guru, çok mistik, evrensel bir anne figürüdür. Tanrı'dan öyle güçlü bir inançla bahsederdi ki... *"Pirin Duası"*ndan (bahsi geçen bu pir tabii ki mürebbiye idi) şu alıntıyı dinle:

> *Tanrım! Sen ki öğretensin, affet benim de öğretmemi; yeryüzünde Sen'in taşıdığın, Pir adını taşımamı... Pirim, ateşimi sonsuz ve hayal kırıklığımı geçici kıl. Beni huzursuz eden bu adalet tutkusunu, beni yaraladıklarında tepeme çıkan bu acımasız isyan arzusunu içimden sök... Saf olmayan tüm güçleri, senin yakıcı niyetin hariç hayatımla ilgili tüm baskıları hor görmeme yardım et... Bana sadelik ve derinlik ver; gündelik öğretilerimde karmaşık ve sığ olmaktan kurtar... Döven elimi hafif ve okşayanı yumuşak eyle.*

Dördüncüsünün adı Pablo de Rokha. O da çok aşırı bir kişilikti, hakkında çılgınca söylentiler dolaşan bir çeşit şiir boksörüydü. Anarşist saldırı, dolandırıcılıkları bile ona mal ettikleri oldu... Aslında Şili'ye kültürel provokasyonu getiren dadaist bir dışa vurumcuydu. Sarsıcıydı, hakaret etmeye çekinmezdi ve edebiyat çevresinde kötü, kara anılan bir aurası vardı. Bu yaylım ateşine benzeyen birbirinden bağımsız cümleler, ateşli öfkesini anlaman için yeterli olacaktır:

Yakın şiiri, kellesini uçurun şiirin... Solucanlarla yıldızlar arasında nasıl seçim yapılırsa, siz de herhangi bir malzeme seçin... Tanrı insan içinde hâlâ maviyken... Sen, sen tam merkezindesin Tanrı'nın, seks gibi, tam merkezde... Tanrı'nın cesedi, öfkeyle, iç organlarım arasında ulur... Sonsuzluğu revolverimin kabzasıyla döveceğim.

Son olarak, beşinci şairin adı Nicanor Parra. Köylüdür, üniversite basamaklarını çıktı, önemli bir okulda profesör oldu ve entelektüel, zeki şair figürüne hayat verdi. Bize Wittgenstein, Viyana Okulu ve Kafka'nın mahrem günlüğünü tanıttı. Özel yaşamında çok Güney Amerikalıydı...

Nasıl yani?

Güney Amerikalıların sarışınlara zaafı vardır. Arada bir Parra İsveç'e seyahat eder ve bir İsveçli kadınla dönerdi. Onu bir sarışın afetin yanında görmek bizi büyülerdi... Sonra boşanır, İsveç'e gider ve yeni bir yaratıkla dönerdi. Entelektüel etkilerinin dışında Şili şiirine mizah duygusunu getiren, komik bir öge katan ilk şair o oldu. Karşı Şiir'i yaratarak bu sanat formunu dramatik olmaktan çıkardı. Parra'nın *"Okura Uyarı"*sından bir bölüm var elimde:

Şiirim hiçbir yere varmayabilir:
"Bu kitaptaki kahkahalar sahte!" diyecek, bana çamur atmak isteyenler
"Gözyaşları ise, yapay!"

"Okurken bu sayfaları iç çekmek yerine, esniyor insan"
"Süt çocuğu gibi mızıklanıyor"
"Yazar kendini aksırıklarla anlatıyor"
Anlaşalım: Sizi gemilerinizi yakmaya davet ediyorum,
Finikeliler gibi kendi alfabemi kurmaya uğraşıyorum.
"Dinleyiciyi neden rahatsız ediyorsun madem?"
diye soracak sevgili okurlar:
"Yazar kendisi yazdıklarının kaymetinin azaltmaya başlarsa, okurdan ne bekler!"
Dikkatinizi çekerim, ben hiçbir şeyin kaymetini azaltmıyorum,
Ya da kendi bakış açımı gösteriyorum diyelim
Sınırlarımla övünüyorum
Yarattıklarımı bulutların üstüne çıkarıyorum.
Aristofanes'in kuşları
Babalarının cesetlerini
Kendi başuçlarına gömerlerdi.
(Her bir kuş, bir uçan mezarlıktı)
Bana kalırsa
Bu ayini modernize etmenin zamanıdır artık
Ve ben kendi kalemimi sevgili okurlarımın başucuna gömüyorum!

Anladığım kadarıyla bu beş karakter, o zaman olduğunuz genci çok etkilemiş...

Yaşıyorlardı, yaşıyor ve savaşıyorlardı! Dünyanın en iyi düşmanlarıydı onlar, kavga etmedikleri, birbirlerine hakaret etmedikleri gün olmazdı... Mesela Pablo de Rokha, Vicente Huidobro'ya

şunları yazdığı bir mektup yayımladı: "Bu hikâyeden sıkılmaya başladım, Vicenteciğim. Aslında ben, Avrupa'ya yumurtladığı için övünerek öten bir tavuğu sopalayacak kadar korkak değilim." Neruda hakkında ne diyordu biliyor musun?: "Pablo Neruda komünist değil nerudist – nerudistlerin en sonuncusu, ya da büyük ihtimalle tek nerudist..."

Onlar kendilerini ortaya koyuyor, tutkularını yaşamaktan korkmuyorlardı. Bize gelince, önce birini, sonra diğerini bağrımıza basıyorduk... Sabahtan akşama kadar şiir içinde yaşıyorduk, şiir gerçekten hayatımızın merkezindeydi. Bu beş şair bizim için simyasal bir mandala oluşturuyordu; Neruda su, Parra hava, De Rokha ateş, Gabriela Mistral toprak ve en merkezde Huidobro, beşinci element. Atalarımızdan daha ileri gitmek istiyorduk, gerçi onlar bizim arayışlarımızın bile ilerisindeydiler...

Nasıl yani?

Tüm bu şairler performanslar düzenlerlerdi. Huidobro: "Ah şairler! Güle şarkı söylemek neye yarar, onu şiirlerde açtırın!"; Neruda, bir köylü kadını muhteşem bir hediye sözü verip sonra da kabak büyüklüğünde bir limon göstererek tavladı. Edebiyattan, şairlere özgü estetik ve asi duruşla gündelik hayat performanslarına katılmak için çıktılar.

O zaman siz ve arkadaşlarınız bu yönde daha ileri gitmek istediniz.

Ünlü Şair Enrique Lihn ile –artık hayatta değil– yaşıt olma şansına eriştim. Bir gün o ve başka arkadaşlarla, İtalyan Fütürizmi ile ilgili bir kitapta Marinetti'nin şu aydınlatıcı cümlesiyle karşılaştık "Şiir bir performanstır." O andan itibaren şiirsel performansa yazının kendisinden daha fazla zaman ayırmaya karar verdik. Üç, dört yılımızı şiirsel performanslar düzenlemeye adadık. Tüm gün o performansları tasarlardık.

Bu performansların içeriği neydi?

Örneğin bir gün, Lihn ve ben, hiç yön değiştirmeden dümdüz bir çizgi üzerinde yürümeye karar verdik. Bir bulvarda yürüyorduk ve karşımıza bir ağaç çıkıyordu. Etrafından geçmek yerine sohbetimize devam etmek için üstüne çıkıyorduk; yolumuza bir araba çıksa, çatısında yürüyorduk... Bir evin önüne gelince, zile basıp kapıdan giriyor ve nereden çıkmak mümkünse çıkıyorduk, bazen pencerenden çıkmak gerekiyordu. Önemli olan düz çizgiyi bozmamak ve karşımıza çıkan hiçbir engele ehemmiyet vermeyip yokmuş gibi davranmaktı.

Bu size birden fazla sorun yaratmıştır...

Kesinlikle hayır, neden yaratsın? Şili'nin şiirsel bir ülke olduğunu unutuyorsun. Bir evin ziline basıp, bir kadına performans ortasında

şairler olduğumuzu ve evini düz çizgi halinde geçmemiz gerektiğini açıkladığımı hatırlıyorum. Kadın bizi gayet iyi anladı ve arka kapıdan çıkmamız için bize yol gösterdi. Tüm bu engelleri aşarak şehri düz bir çizgiyle geçme eylemi bizim için çok önemli bir deneyim oldu. Yavaş yavaş daha cesur performanslar yapmaya başladık. Ben Psikoloji Fakültesinde öğrenciydim. Gerçekten çok bunaldığım bir gün, bu sıkkınlığı bir performansla ifade etmek istedim. Derslikten çıktım ve gidip sakince rektörün kapısının önüne işedim. Tabii ki okuldan süresiz atılma riski vardı. Büyülü bir şeydir, beni kimse görmedi. Performansımı gerçekleştirmiş ve kelimenin tam anlamıyla hafiflemiş olarak oradan ayrıldım. Başka bir gün, altı delik kocaman bir valize bir sürü demir para koyup valiz elimizde şehir merkezinde gezdik: Herkesin ardımızdan eğildiğini görmek sıradışıydı! Sokak iki büklüm vücutlarla doluydu! Ayrıca, gerçek şehrin yanında kendi hayali şehrimizi kurmaya karar verdik. Bunun için açılışlar düzenlemeye başlamamız gerekti. Bir heykelin ya da ünlü bir anıtın altına yöneliyor ve burayı canımızın istediği gibi tanıttığımız açılış törenini başlatıyorduk. Ulusal Kütüphane'nin bizim için entelektüel bir kafeye dönüşmesi de böyle olmuştur. Mistik Kabare'nin tohumlarının bunlar olduğuna şüphe yok. Önemli olan yerleri yeniden adlandırmaktı: Adlarını değiştirerek, onları başka mekânlara dönüştürdüğümüze inanıyorduk.

Çok masumane olsa da etkisi daha az olmayan performanslar da gerçekleştirdik: Bilet sormak için yanımıza gelen memurun eline güzel bir midye kabuğu koymak gibi... Adam o kadar sersemliyordu ki, tek kelime etmeden yanımızdan ayrılıyordu.

Sadece yirmi yaşındaydınız. Bu acayipliklere aileniz ne diyordu?

Senin de bildiğin gibi günün sekiz saatini bir dükkânda geçiren göçmen bir aileden geliyorum. Şiirin hayatıma bu şekilde girmesi karşısında ağızları açık kaldı. Bir gün arkadaşlarım ve ben bir manken alıp onu annemin elbiseleriyle giydirdik. Sonra onu bir ceset gibi yatırıp etrafına mumlardan bir çember yaptık ve evimizin misafir odasında cenaze törenini başlattık. Tiyatrocu olduğumuz için gerekli malzemelere sahiptik ve etkisi inanılmaz oldu. Annem geldiğinde kendi cenaze töreninin yapıldığını gördü! Tüm arkadaşlarım başsağlığı vermeye başladılar... Tabii ailem üzerindeki etkisi çok büyük oldu. Başka bir eylemde babamların yatağını solucanlarla doldurduk.

Çok acımasızca, siz çok nefret uyandıran bir evlatmışsınız...

Onları çok seviyordum ama gençliğimin verdiği delilikle tüm sınırları yok etmek istiyordum. Bu performanslar onları sarsıyor ve açılmaya

mecbur ediyordu. Beklenmeyenin karşısında başka ne yapabilirlerdi? Hayat böyle bir şey, anlıyorsun değil mi? Tamamen beklenmedik. Sen gününün bir şekilde geçmesini bekliyorsun, ama köşede bir kamyonun altında kalabilir, eski bir aşığınla karşılaşıp onunla bir otelde sevişebilir, ya da çalışırken çatının altında kalabilirsin. Telefon, sana en güzel ya da en kötü haberi vermek üzere çalabilir. Yaptığımız bu gençlik eylemleriyle hayatın bu yönünü gün yüzüne çıkarmaktan başka bir şey yapmıyorduk aslında yani, ailemin net sınırlarla çevrili hayatlarının ters istikametinde. Yatağı açmak ve bir solucan kaynağıyla karşılaşmak, aslında hepimizin başına, her gün gelen bir durumun, cesur bir temsilidir.

Babam psikobüyüyü bilmeden uygulardı; mesela ne kadar çok malı varsa o kadar çok satacağına inanıyordu. O müşterilerde bolluk hissi uyandırmanın gerekliliğini savunurdu. Bir dönem, tezgâhın arkasında, içi çoraplarla doluymuş gibi duran bir sıra çekmece vardı. İçinde hiçbir şey olmamasına rağmen tıka basa dolu olduğu hissini uyandırmak için çekmecelerden birinden bir çorap sarkıtıyordu. Bir gün dükkân müşterilerle doluyken arkadaşlarımdan biri, sarhoş halde, tüm çekmeceleri açmaya koyuldu. Aynı arkadaşım sonradan babamın büyük sanatçılarla aynı kalibrede, sıradışı bir adam olduğuyla ilgili bir şiir yazdı; onlar gibi hava satıyordu!

Babanız çok kızmış olmalı...

Hayır aslında kızmadı. Bu tip bir performansın her tekrarlanışında ailem bundan çok etkileniyor, evde büyük bir sersemleme ve sessizlik yaşanıyordu. Bu durum onları o kadar aşıyordu ve onlar için o kadar sıradışıydı ki, uyanık rüya gördüklerini sanıyorlardı, çünkü olanlar gündelik varoluşlarının çok üstündeydiler. Tüm bu performanslar düşsel ve deli vasıflarla yüklüydüler. Lihn ve benim kendimize garip hedefler koyduğumuzu hatırlıyorum: Okuldan sıkıldığımız zaman trene binip Valparaiso'ya gidiyorduk ve yaşlı bir kadın bize bir bardak çay ikram etmeden dönmeme kararı veriyorduk. Hedefimize ulaştıktan sonra başkente birer galip olarak dönüyorduk.

Bir gün, başka bir arkadaşla beraber, güzel bir restorana gittik. Her ikimiz de çok iyi giyinmiştik, biber soslu biftek istedik. Tabaklar servis yapıldıktan sonra eti, elbiselerimizi lekeleyerek vücudumuzun her yerine sürdük. Operasyonu tamamladıktan sonra aynı tabaktan bir kere daha sipariş edip aynı performansı tekrarladık. Aynı eylemi restorandaki herkes panik mahkûmu olana kadar beş ya da altı kez tekrarladık. Bir yıl sonra aynı yere tekrar döndük ama bu sefer şef garson yolumuzu keserek "geçen sefer yaptığınızı tekrar etmek niyetindeyseniz aklınızdan bile geçirmeyin, restorana girmenize asla müsaade etmem" dedi. Performans öyle etkili olmuştu ki sanki zaman durmuştu. Üstünden bir yıl geçmesine rağmen sanki olay geçen hafta olmuş gibi hafızasındaydı.

Anlattıkların bana on beş, on altı yaşlarımda olan bir olayı hatırlattı. Bir Dostoyevski okumasının ortasındaydım ve Rusların, yıkılmışlıktan taşkınlığa çabucak geçtiğini gördüm; bir şeylere sinirleniyorlar ve kendilerini yere atıyorlardı, buna hayran olmuştum. Bir gün arkadaşlarıma; "İlerlemeye çalışmanın ne anlamı var? Herkes hareket etmeyi bıraksa ne olurdu? Nereye gidiyoruz?" dedim. Ve yere yatmaya karar verdik, sokağın ortasına hareketsizce uzandık. Yayalar üzerimizden geçiyorlar ve bazıları yorumda bulunuyordu. Yanılmıyorsam, bu şiirsel bir performanstı...

Kesinlikle! Eminim biraz düşünürlerse okurlarımız da mecburi gerçekliği sorguladıkları anlar hatırlayacaklardır. Biz de bir kere, insanlar üzerinde ekonomik kriz her an olabilir, sefalet her an baş gösterebilir etkisini yaratmak için, pis ve yırtık giysilerle bir bankanın önünde yere yattık. Ancak yinelemek isterim tüm bunlar Şili'de; bir çeşit kolektif deliliğe mahkûm olan bir ülkede yaşandı. Eminim farklı bir bağlamda o kadar ilerlememiz mümkün olmazdı. Tüm Şilili bürokratlar akşam altıya kadar olması gerektiği gibi yaşar ama ofisten çıkar çıkmaz sarhoş olur ve tamamen kişilik, hatta vücut değiştirmiş gibi davranırlardı. Aslında bürokratik kişiliklerini, sihirli kişiliklerine bürünmek için terk ederlerdi. Her yer şenlik alanıydı, farkında olmadan tüm ülke gerçeküstücüydü.

Sizce Şilililerin doğası, bu özel atmosferi açıklamak için yeterli mi?

Mantıklı oldukları söylenen kişiler, Dünya'nın katılığına inanırlar ve çılgın eylemler planlamazlar. Ama Şili'de yer, her altı günde bir sallanırdı! Ülkenin yeri bile, nasıl desem, kaynıyordu. Bu, herkesi maddi ve manevi sarsıntının öznesi yapıyordu. Biz, kocaman, iyi yerleştirildiği varsayılan burjuva düzeniyle yönetilen bir dünyada değil, sallanan bir gerçeklikte yaşıyorduk. Hiçbir şey sabit kalmıyordu, her şey sallanıyordu!... *(Gülüşmeler.)* Hepimiz güvenlikten yoksun yaşıyorduk, hem maddi açıdan hem de ilişkiler açısından. Bir eğlencenin nasıl biteceğini bilemezdiniz; akşam altıda evli olan bir çift sabah altıda ayrılmış olabilir, misafirler mobilyaları camdan atabilirdi... Tabii sıkıntı bu deliliğin kalbinde yatıyordu. Ülke fakirdi ve sosyal sınıflar arasında büyük farklar vardı...

Bunlar yıllar önceydi... Zaman çok değişti, bu performansları bugün nasıl değerlendiriyorsunuz? Pitoresk olmanın dışında size neler öğrettiler?

Eyleme koyma cesareti, mizah anlayışı, gündelik yaşamın sıradanlığını sorgulama yetisi ve karşılık beklemeden bir şeyler yapma aşkı. Peki şiirsel performansın tanımı ne? Güzel, estetik olmalı ve her türlü gerekçeden muaf olmalı. Makul derecede şiddet ihtiva edebilir. Şiirsel performans gerçekliğe bir çağrıdır; kendi ölümünle, beklenmeyenle, kendi gölgenle, içini gıdıklayan

solucanla karşı karşıya gelmelisin. Mantıklı olmasını istediğimiz bu hayat, aslında çılgın, şok edici, muhteşem ve zalim. Bilinçli ve mantıklı olmasına uğraştığımız davranışlarımız, aslında mantıksız, deli ve zıtlıklarla doludur. Kendi gerçekliğimizi ayık bir halde gözlemlersek şiirsel, mantıksız ve virajlı olduğunu kabul ederiz. O zamanlar şüphesiz toy, deli ve ukala bir gençtim; ama bu, o dönemin bana, varoluşun deli yaratıcılığını ve çoğunun katlanamayıp sonradan patladıkları sınırlarla kendimi tanımlamamayı öğretmesine engel değildi.

Şiir tek tipleşmiş bir Dünya düzenini kabul etmiyor...

Hayır, şiir fıkırdayan bir şey, yerkürenin sarsıntısına bağlıdır! Dış görünüşten feragat eder, kılıcıyla yalanı ve kuralları deler geçer. Bir kere Tıp Fakültesine gittiğimizi hatırlıyorum, bir arkadaşımızın iş birliğiyle bir cesedin kolunu çaldık. Ceketimizin koluna sakladık, ölü kolla insanların elini sıkıyor ve onlara dokunuyorduk. Hiç kimse kolun hayatsız olduğunu, soğuk olduğunu söylemeye cesaret edemedi, çünkü kimse bu organın ölü olduğu acı gerçeğini kabul etmek istemiyordu. Sana bunları anlatırken günah çıkarıyormuş gibi hissediyorum. Tüm bunların hayal ürünü gibi göründüğünün farkındayım. Bizim için bir oyundan ibaretti, ama aynı zamanda tiyatroya son derece benzeyen bir eylemdi! Eylem gündelik gerçeklik içinde yeni bir gerçeklik

yaratıyordu. Başka bir düzeye geçmemize imkân tanıyordu. Yeni boyut kapılarının, yeni eylemlerle açıldığına hâlâ inanıyorum.

Böyle tasarlanmış bir performansın arındırıcı, tedavi edici bir özelliği yok mu?

Tabii ki var! Düşünürsen kişisel tarihimiz kelimeler ve performanslarla kurulmuştur. İnsanlara çoğu zaman zararsız eylemler yeterli olur, ta ki bir gün patlayana kadar ve kontrolünü kaybeder, sinirlenir, her şeyi kırıp döker, kendini şiddete teslim eder; bu durum suç işlemeye kadar gider... Bir potansiyel suçlu, şiirsel performansı tanısa cinayete yatkınlığını, ona benzer bir performans sahneleyerek arıtabilirdi.

Ama bu, tamamen tehlikesiz olmayan taşkın durumlara sebebiyet verebilir...

Aynen öyle. Toplum, korku ve onun dışa vurumu olan şiddetin, sürekli belirmemesi için sınırlar koymuştur. Bu nedenle, tanımlanmış ve düzenlenmiş olmayan her performans, bilinçli, ölçülü planlanmalı ve sonuçları önceden kabul edilmelidir. Toplumu ölüme mahkûm eden düzende bir performans gerçekleştirmek demek, onun içinde bilerek ve isteyerek bir yarık açmak demektir; körü körüne asilik yapmak değil. Şiirsel performansla kendini tanımlamamalı ve açığa çıkardığı enerjiye teslim olmamalıdır. Mesela Breton coşkusu nedeniyle bu tuzağa düştü ve gerçek şiirsel performansın silahlanıp sokağa çıkmak

ve insanlara ateş etmek olduğunu söyledi. Öyle bir performansa geçit verilmemiş olsa da, sonradan çok pişman oldu! Bu söylem başlı başına bir esriklik işaretiydi. Şiirsel performans, içimizde normalde bastırılmış ya da uyuşturulmuş enerjilerin dışa vurulmasıdır. Bilinçsiz gerçekleştirilen performans vandalizme ve şiddete açık kapıdır. Kitlelerin galeyana gelmesi, gösterilerin dejenere olup insanların araba yakması ya da taş atmaları da bastırılmış enerjilerin açığa çıkmasıdır. Ancak bu durum, bu gösterilerin şiirsel performans unvanını hak ettiği anlamına gelmez.

Siz ve arkadaşlarınız bunun bilincinde miydiniz?

Bazı öfkeli kişiler tarafından tehlikeli ve suç sayılan performanslar gözlemledikten sonra bilincine vardık... Bu deneyimler beni ve arkadaşlarımı çok sarstı ve kendimizi sorgulamaya mecbur etti. Japon bir *haiku* şairi bize bir anahtar sundu: Talebe üstadına şu dizelerden oluşan şiirini verdi:

Bu bir kelebek:
Kanatlarını kopardım
Bibere dönüştü!

Üstat hemen şöyle dedi; "Hayır, hayır, öyle değil, müsadenle şiirini düzelteyim":

Bu bir biber:
Bir çift kanat taktım
Kelebeğe dönüştü!

Hikâyeden çıkan ders çok açık: Şiirsel performans her zaman pozitif olmalı ve yıkma yönünde değil yapıcı yönde hareket etmelidir...

Buna rağmen, inşa etmek için çoğu zaman önce yıkmak gerekir...

Evet, ama yıkımın bir amaca dönüşmemesine dikkat etmek şart! Performans *etki*dir, vandalist bir *tepki* değil.

Bu durumda, anlattığınız bazı "performansları" nasıl sınıflandırıyorsunuz?

Çoğu tam olarak öyle değildi, bazıları tepkiydi ya da nasıl desem; performans denmeyi hak etme yolunda sakar denemelerdi. Beni bir bilinç denemesi yapmaya iten sebep bu oldu. Babamın tüm çekmecelerini boşaltmak yerine, bir ayin düzenleyip bir yığın çorapla gitmeli ve rüyalarını gerçekleştirmek için çekmecelerini çorapla doldurmalıydım. Yataklarını solucanla doldurmak yerine altın renkli kâğıtlara sarılı içi çikolata dolu paralarla kaplamalıydım! Annemin cenaze törenini sahnelemek yerine, kendisine hayran olacağı bir azizeliğe kabul töreni sahneleyebilirdik. Şiirsel performansın yarattığı şok pozitif olmalıdır.

Bu bilinçlenmeden sonra kendinizi suçlu hissettiniz mi, ya da pişmanlık duydunuz mu?

Hayır, suçluluk duygusunun faydasız olduğunu hep söylerim. Sadece bir defaya mahsus

olmak üzere ve dürüst bir öğreti arayışında yapılırsa hataya müsaade var. İnsan hata yapar. İnsan bilgi peşinde değilse nedir, başıboş bir serseri mi? Hata, yolun birleştirici parçasıdır. Biz de negatif deneyimleri suçluluk duymadan terk ettik. Çünkü gerçek şiirsel performansın kapılarını bize onlar açmışlardı. Omlet yapmak için yumurta kırmak gerekir.

TİYATRO PERFORMANSI

Performansın metafizik düzeyini andık, şimdi sanatsal yönüne dönelim. Eğer şiir her şeyden önce performanssa, yazıyı nereye koymalı? Siz ve arkadaşlarınız yazıyor muydunuz, yoksa sadece performans yapmakla mı yetindiniz?

Lihn yazmaya devam etti ve ülkedeki önemli şairlerden biri oldu, öyle ki bugün kimse performanslarını hatırlamıyor. Şilililer ulusal şairlerinin gençliğinde ne gibi oyunlara dâhil olduğunu bilse şaşırırlardı. Bense şiiri tiyatro yapmak için terk ettim.

Bu geçiş nasıl oldu?

Performans aşkı beni nesneler yaratmaya itti. Bunların arasında kısa sürede âşık olduğum kuklalar var. Kuklalarda her şeyden önce özellikle metafizik bir figür görüyordum. Kendi ellerimle yaptığım bir nesnenin benden kaçmasına bayılı-

yordum. Oynatmak için elimi kuklaya soktuğum anda karakter neredeyse kendi kendine hayat buluyordu. Ben tanımadığım bir karakterin gelişmesine tanık oluyordum; bebek, sanki sesim ve ellerimi, zaten ona ait olan kimliğiymiş gibi kullanıyordu. Yaratıcıdan çok, hizmetkâr gibi hissediyordum kendimi.

Sonunda kendimi, bebek tarafından yönetiliyormuş, idare ediliyormuş gibi hissediyordum! Kuklalarla olan bu derin ilişki bende onlardan biri olma isteğini uyandırdı, yani tiyatro oyuncusu olma.

Gerçekten sizce oyuncu bir kukla mı? Bence bu tartışılır bir konu...

Ne olursa olsun, benim tiyatroya ve komediye bakışım öyleydi. Gerçek hayatı taklit etmeye uğraşan psikolojik tiyatroyu sevmiyordum. "Gerçekliği" taklide adanmış psikolojik tiyatrodan hoşlanmıyordum. Bence realist tiyatro dedikleri şey; gerçek olana ait bir şey göstermeye çalışırken en bariz ve aynı zamanda içeriksiz, normalde algılandığı gibi kaba bir hayat anlayışının sıradan dışa vurmuydu. Genelde, "gerçeklik" dedikleri şey, aslında çok daha geniş bir düzenin sadece bir kısmı, bir görüntüsüdür. Bana öyle geliyordu ki –ve hâlâ öyle geliyor– kendini gerçekçi olarak tanımlayan tiyatro; gerçekliğin bilinçsiz, düşsel ve büyülü tarafını yok sayıyordu. Çünkü, altını çizerim, gerçeklik, her ne kadar kendimizi sakinleştirmek için öyle olduğuna inanmak istesek

bile, mantıklı değildir. İnsan davranışları, sonradan ne çeşit mantıklı açıklamalar getirmeye çalışsak da, genelde bilinçsiz güçlerce güdülenir. Dünyanın kendisi homojen değil, gizemli güçlerin oluşturduğu bir alaşımdır. Gerçeklikten yüzeysel olandan başka bir şey almamak, ne kadar "realizm" kılığına büründürülürse büründürülsün gerçekliğe ihanettir. Realist tiyatroya duyduğum büyük nefret, "yaratıcı" olma fikrinin bana itici gelmesine sebep oldu. Daha önceden yazılmış bir metni tekrar eden komedyenler görmek istemiyor, edebiyatla hiçbir alakası olmayan bir tiyatro performansına tanık olmayı tercih ediyordum. "Neden tiyatro performansı olduğu iddia edilen bir metni baz alayım? Her şey yorumlanabilir ve sahnelenebilir. O günün gazetesini sahneleyebilir, bir günlüğü ilk planda kullanıp muhteşem bir dram çıkarabilirim" dedim kendi kendime. Ve böylelikle giderek artan bir özgürlükle çalışmaya ve denemeler yapmaya başladım. Gerçekliği taklit etmeye çalışmadığımdan canımın istediği gibi davranabiliyor, ulumak gibi en garip mimikleri kullanabiliyordum... Kısa süre sonra sahneyi bir sınırlandırma olarak görmeye başladım. Tiyatroyu tiyatrodan çıkarmak istedim. Örneğin otobüste geçen bir oyun hayal ettim. Seyirciler durakta bekliyor ve şehri bir uçtan diğer uca geçen bir otobüse biniyorlardı. Birden inip bir bara, doğumevine, bir mezbahaya; yani bir şeylerin olduğu bir yere girmek gerekiyor ve sonra oyun yeniden başlıyordu... Yaptığım denemeler sonradan

başkaları tarafından tekrarlandı. Gösteri bir tiyatroda sahnelenecek diye duyuruluyordu, ama bazen izleyicileri bodrum katına, tuvaletlere ya da çatıya götürdüğüm oluyordu. Daha sonra tiyatronun izleyicisiz de yapılabileceği ve oyuncu gibi davranılabileceği fikri geldi aklıma. O zaman her isteyenin rol yapabildiği büyük partiler düzenlemeye başladım. Sonunda bir karakter yorumlamanın anlamsız olduğu kanısına vardım. Ve oyuncunun kendi içindeki gizemleri yorumlaması, kendi içindekileri dışa vurmaya çalışması gerektiğini düşündüm. Tiyatroya kendimizden kaçmak için değil; hepimizin içinde bulunan ve özünde olduğumuz gizemli varlıkla bağlantıya geçmek için gideriz. Tiyatroda benim ilgimi çeken şey bir eğlence olması değil, kendini tanımaya yardımcı olan bir araç olmasıydı. O nedenle klasik "sunum" adını, "geçici panik" koyduğum kavramla değiştirdim.

"Geçici panik" tam olarak nedir?

Konu buraya gelmişken 1973'de yayımladığım, Fernando Arrabal tarafından düşünülmüş *Le Panique* isimli kitaptan bahsetmeliyim. O kitapta yaratım sürecimin özünü ve tiyatroya bakışımı düzenledim: "Panik coşkuya varmak için evvela, tiyatro binasından kurtulmak gerekir." Mimari açıdan bakıldığında, biçimi ne olursa olsun tiyatro, oyuncular ve seyirciler için tasarlanır; oyunun temel kanunu olan, bir alan sınırlandırmak, yani gerçekliği sahneden ayırmak fikrine itaat

eder; bu nedenle oyuncu ve mekân ilişkilerinin önceden belirlenmiş olması gerekir (panik faktörünü yok eden temel neden). Oyuncu her şeyden önce mimara ve sonra yaratıcıya hizmet etmelidir. Mimariyi kişilerin hareketleri belirliyor olsa da, tiyatrolar bedensel hareketi mecbur tutarlar. Panik partisinde seyirciler ortadan kaldırılarak, otomatik olarak "seyirci koltuğu" ve sabit bakışlar karşısında "rol" yapma fikri de ortadan kaldırılmış oluyordu. "Geçici" olanın gerçekleştiği mekân sınırlanmadığı için, ne sahnenin ne de gerçekliğin nerede başladığı anlaşılamıyordu. "Panik kumpanyası" coşkulu gösterisine, keyfine göre herhangi bir yer seçebiliyordu: Bu boş bir arazi, orman, bir meydan, bir ameliyathane, bir havuz, harabe bir ev ya da geleneksel bir tiyatro binası olabilirdi, ama yapının tüm imkânları kullanılmalıydı; seyirci koltuklarının olduğu salon, kulis, ya da koridorlara taşarak tuvaletler, çatı, bodrum katı... Bu "geçici" eylemler denizin altında, uçakta, bir hızlı trende, mezarlıkta, doğumevinde, mezbahada, güçsüzler yurdunda, tarih öncesi bir mağarada, bir eşcinsel barında, manastırda ya da bir cenaze töreni sırasında yapılabilirdi. Madem "geçici" olan belirli bir gösteriydi, ona mekân veya zamanla ilgili sorunlar atfedilemezdi. Mekânın gerçek ölçüleri vardır ve başka bir mekânı simgeleyemezdi: Mekân tam o anda olduğu şeydi. Buna benzer bir durum zaman için de geçerlidir: Yaş onda şekillenmez. Geçen zaman tam olarak, o anda gerçekleştirilen eylemlerin süresine karşılık gelir. Eski oyuncu,

işte o gerçek zamanda ve o nesnel mekânda hareket eder. Oyuncu eylemlerini "kişi" ve "karakter" arasında pay eder. Panikten önce, kesin ve net bir şekilde iki tiyatro ekolü sayılabiliyordu. Birinde kişinin/oyuncunun "karakterde" tamamen erimesi, kendine ve başkalarına öyle iyi yalan söylemesi gerekiyordu ki, kendi "kişiliği"nin başka birine, sınırları daha net tanımlarla üretilmiş bir "karaktere" dönüşmek üzere yok olması gerekiyordu. İkinci ekolde ise oyuncuya eklektik rol yapma, yani eş zamanlı olarak hem kendi olmayı sürdürmesi, hem de karakteri yorumlaması öğretiliyordu. Kişi rol yaptığını asla unutmamalıydı ve bu esnada karakterini eleştirebilirdi.

Eski oyuncu, panik adam, bir sunumda rol yapmaz ve karakterini tamamen yok etmiştir. "Geçici" olanda, panik adam aslında olduğu kişiye ulaşmaya çalışır.

Dramaturglar bir tiyatro oyunu içinde başka bir tanesinin sunulmasını çok severler. Bir sahnede eş zamanlı olarak başka bir sahnenin daha kurulduğu ve oyuncuların ilk oyunculara karşı oynadığı sık görülür.

Panik, tüm "augustusların"* günlük hayatta, kılık değiştirmiş bir karakter canlandırarak yaşadıklarına inanır ve ona göre tiyatronun amacı "augustusların" karakterlerini başka karakterler karşısında oynamayı bırakıp, karakterlerini yok ederek yavaş yavaş asıl kişiye ulaşmaktır.

---

* Augustus: Roma İmparatorlarına verilen bir unvan. Majesteleri anlamına gelir –ç.n.

Bu, antik tiyatro okullarının gittiği yolun tersidir; kişinin karaktere dönüşmesi yerine –adı geçen okullar böyle yaptıklarını sanıyorlardı– panik, bürünülen karakterden ("augustuslar" tarafından yerleştirilmiş antipanik eğitim) kendi içinde hapsolmuş kişiye ulaşmaya çalışır. Bu coşkulu panikle uyanan "diğeri", yalanlar ve tanımlarla yaratılmış bir kukla değil, daha küçük sınırlamaları olan bir varlıktır. "Geçici" olanın coşkusu bütünlüğe, üst güçlerin özgürleşmesine, memnuniyet haline götürür.

Sonuç olarak: Panik adam karakterlerinin arkasına saklanmaz, gerçek dışa vurum yolunu bulmaya çalışır. Yalancı bir teşhirci olmak yerine, trans halinde bir şairdir. (Şairden anladığımız masa başı bir yazar değil yaratıcı bir atlettir.)

Bu gösteriyi/programı nasıl gerçekleştirdiniz?

Seyirci/oyuncuları mahrem iç gizemlerinden sonuna kadar yararlanarak, içeriği kendi dramlarını sahnelemek olan radikal bir tiyatro performansı yapmaya yüreklendirdim. Bu benim için kutsal ve hatta tedavi edici bir tiyatronun başlangıcı oldu. Sonra fark ettim ki tiyatro yaşamımda formları, mekânı, seyirci-oyuncu ilişkisini kırmayı başarmıştım, ama henüz zamana saldırmamıştım. Gösterinin birçok kez prova edilmesi ve sahnelenmesi gerektiği fikrine hâlâ mahkûmdum. Birleşik Devletler'de happeninglerin başladığı dönemde, ben Meksika'da, "geçici panik"i icat ettim. İçeriği sadece bir defaya

mahsus görülebilen bir gösteri düzenlemekti. Bunun anlamı, gösteriye duman, meyve, jelatin, canlı hayvan gibi kısa ömürlü şeyler ekleyerek tekrar edilmesi mümkün olmayan performanslar gerçekleştirmekti. Kısacası ben tiyatronun sabit olana, yani ölüme doğru gelişmesi yerine kendi özelliğine dönmesini istiyordum: Anlık olan, kaçak olan, sonsuza kadar tek olacak o âna. Bu ölçüde, tiyatro hayat sıfatında yapılmıştır; Heraklitos aynı nehirde iki kere yüzemezsin der. Tiyatroyu böyle algılamak onu sınırlarına götürmekti, bu sanat formunun galeyana gelmesiydi. Happening sayesinde tiyatro performansı ve tedavi edici potansiyelini yeniden keşfettim.

Bu nasıl sonuçlandı? Bu happeninglerin ögeleri nelerdi?

Ben bir yer belirliyordum, tiyatro hariç herhangi bir yer olabilirdi: Güzel sanatlar fakültesi, bir akıl hastanesi, bir klinik, Down sendromlular okulu... Var olan mekânlar seçiyor ve eylemleri oralarda gerçekleştiriyordum.

Geçici paniği bu tip yerlere taşımanıza izin veriyorlar mıydı gerçekten?

Tabii, Meksika'nın muhteşem tarafı da o! Disiplin diye bir şey yok, bu tip şeyler yapmana müsaade ediyorlar. Bir gün bir mezarlıkta büyük bir bale gösterisi düzenledik: Çarpıcı bir performans oldu, canlıların ölüler arasında dansı... Mekânı seçtikten sonra, kendini dışa vurmak is-

teyen birkaç kişinin katılımını istiyordum. Asla oyuncularla çalışmıyor, ücretsiz ve halka açık bir performans gerçekleştirmek isteyen kişileri yönetiyordum. Böylece geçici olanın belirmesi için tüm gereklilikler tamamlanmış oluyordu...

Sizin uyguladığınız haliyle geçici olanın heybetli bir tarafı vardı, yanılmıyorsam; görkemli bir eğlenceye yaraşır her şeyi ihtiva ediyordu. Böyle etkinlikleri nasıl finanse ediyordunuz, gerekli malzemeleri nasıl buluyordunuz?

Yeterli parayı hep buldum. Benim için geçici panik tam anlamıyla bir eğlence olmalıydı. Tabii bir eğlence düzenlendiğinde misafirlerden tüketttikleri içecek ve yiyecekler için para istemezsin. Her zaman bir yolunu buluyordum; telif parası geliyordu, daha klasik bir eser sahneliyordum, çoğunlukla takma isimle yapardım... Öyle ki, aynen Gurdjieff gibi hiç ekonomik sorunum olmadı, bir şekilde hallediyordum, gerçekten mucizevi bir şey! Ayrıca ben mucizelere ya da daha doğrusu şu kanunun geçerliliğine inanıyorum: Eğer niyetim saf ise ve yapmam gerekeni yapıyorsam para, şu ya da bu şekilde gelecektir. Belki hiçbir zaman zengin denebilecek biri olmayacağım ama o anın gerektirdiği kadar param hep olacak. Kasamda ne zaman para olsa happeninge yatırıyordum. Kendini ifade etmek isteyen bir tanıdığıma soruyordum ve ona istediğini yapabilmesi için ihtiyacı olanları buluyordum. Happeningi bu şekilde dü-

zenleyince zaten tedavi edici bir özelliği oluyordu. Ayrıca bu daha önce bahsettiğimiz şiirsel performans çizgisinde devam etmenin bir yoluydu.

Happeninglerden ne gibi öğretiler çıkardınız?

Çoğu kişinin içinde, sıradan şartların dışa vurmasına müsaade etmediği bir performans barındırdığını fark ettim. Ne zaman birine, topluluk karşısında kendini ifade etme şansı verilse ve gerekli zemin hazırlansa; içinde uyuyan bu performansı yapma fikri karşısında şüphe ettiği nadirdir. Eminim sana topluluk karşısında nasıl bir performans sergilemek istersin diye sorsam, hemen aklına bir cevap gelirdi ve eğer bunu gerçekleştirmek için gerekli şeyleri bir araya getirsem, bu oyuna seve seve dâhil olurdun.

Yani...

Sana birkaç örnek vereyim: Altmışlı yıllarda, Meksika'da bir Panik grubu kurmuştum, oyuncular ya da başka sanatçılarla değil, her türlü konformizmden uzak kendilerini sıradışı bir yolla dışa vurma arayışında kişilerle. Gösteriyi San Carlos Okulu merkez avlusunda yapma imkânını elde ettikten sonra arkadaşlarıma, gerçekleştirmek istedikleri performansı hayal etmelerini ve gerekli araçları benim sağlayacağımı söyledim. Ünlü Ressam Manuel Felguérez panik gösterisine katıldı; hayvanın bağırsakları ve kanıyla soyut bir tablo yapmak amacıyla izleyici önünde

bir tavuk öldürmeye karar verdi, bu arada karısı üstünde bir nazi üniformasıyla, bir düzine tavuklu takoyu mideye indirecekti.

Ne kadar hoş bir gösteri... Gerçekten muhteşem. Başka örnek var mı?

Yüzlerce var! Genç bir kız bir Afrika ritmi eşliğinde çıplak dans ederken, sakallı bir adamın vücudunu tıraş köpüğüyle kaplamasını istedi. Bir diğeri klasik bir balerin gibi tütüyle ama iç çamaşırsız belirip kuğunun ölümünü oynarken işemeyi istedi. Bir mimari öğrencisi bir vitrin mankenini alıp cinsel organı ve karnına baltayla vahşi bir şekilde vurdu. Mankeni parçaladıktan sonra içinden birkaç kangal sucuk ve yüzlerce kristal top çıkardı. Başka bir öğrenci, matematik öğretmeni kılığında elinde kocaman bir torba dolusu yumurta ile belirdi. Cebir formülleri okuyup her formülden sonra bir yumurtayı alnında kırıyordu. Başka biri demirden beyaz bir leğen ve birkaç litre sütle çıkageldi. Leğenin içinde ayakta, süt şişelerini kafasına dökerek, en bilindik anneler günü şiirlerini okumaya başladı. Sarı uzun saçlı bir kadın, ayağında bilekleri incilerle süslenmiş siyah çorapları ve koltuk değnekleriyle belirdi, tüm gücüyle: "Ben masumum! Ben masumum'" diye bağırırken, göğüslerinin arasından izleyenlere fırlattığı çiğ et parçaları çıkarıyordu. Sonra bir çocuk sandalyesine oturdu ve bir berbere saçını tamamen kazıttı. Karşısında gözsüz ve saçsız bebek kafası dolu bir araba vardı. Saçı

kazındıktan sonra bebek kafalarını izleyenlere fırlatıp: "Bu benim! Bu benim!" diye bağırdı. Smokin giymiş bir genç, sahnenin önüne doğru havluyla örtülü bir küvet itti. Ağırlığından bir sıvıyla dolu olduğu tahmin ediliyordu. Sahneden çıktı ve kucağında gelinlik giymiş genç bir kadınla döndü. Kadını bırakmadan havluyu çekti; küvet kan doluydu. Gelini tutmaya devam ederken göğüslerini, cinsel organını ve bacaklarını her seferinde daha çok heyecanlanarak okşadı, sonunda onu kanın içine batırdı. Hemen ardından gelin opera aryaları söylerken, onu canlı bir yılanla ovdu. Hollywood'dan çıkmış bir dişi vampir havasında son derece çekici bir kadın, bedenini şekillendiren altın rengi uzun bir elbise ve elinde bir çift büyük makasla sahneye çıktı. Birkaç esmer adam ellerinde tuttukları kocaman muzları sunuyor ve ona doğru sürünerek ilerliyorlarken kadın elindeki makaslarla kahkaha atarak o muzları kesiyordu...

Bu kadar örnek yeterli. Bazıları bu barok tanımlamalarla görkemli tablolar tasavvur etmişlerdir... Siz bu perfomansların tedavi edici özelliğini ön plana çıkarıyorsunuz; ama sadece teşhircilikte kalma riski yok muydu?

Meksika'da seyirci önünde açıkça cinsel göndermeler yapan performanslar yapmak yasaktı. Hukuki bir sorun yaşamak istemediğimden bir çeşit kontrol uyguluyor ve ahlak kurallarına saldırı olarak algılanabilecek performanslar öneren

kişileri eliyordum. Aynı şekilde kendimi uyuşturuculardan uzak tutmaya da çalışıyordum. Ama altını çizerim, sansür sadece bu iki alanda uygulanıyordu. Kaçığın teki sahnede canlı bir güvercin yeme fikrinde ısrar etti. Performansı büyük rahatsızlık yarattı, bayılanlar oldu, gazetelerde protesto makaleleri yayımlandı, ama beni hapse gönderemediler, eğer tüm bunlara sebep olan bir seks skandalı olsaydı gönderirlerdi. Cinsellik haricinde her şeye izin vardı.

Ülke kanunları tarafından konmuş bir sınırlamadan bahsediyorsunuz. Bu sınırlandırmalar olmasa ne yapardınız?

Birleşik Devletlerde, happeningler çerçevesinde katılımcıların esrar içerken birbirlerini okşadıkları, toplu seks türünden şeylerin yapıldığı sık görülürdü. Bu tip eğlencelere çok sefer davet edildim, New York'ta ya da başka şehirlerde, ama davetleri hep geri çevirdim çünkü bunun çıkmaz sokak olduğunu fark etmem fazla sürmedi. Tüm bunlar dönüp dolaşıp pornografinin bir çeşidi olarak anlaşılıyordu. Pornografi yapıcı değil yıkıcıdır: Özgürlük kisvesi altında, bize asıl sunduğu köleliğin yeni bir şeklidir.

Biber ve kelebeğin hikâyesine dönersek... Madem performans bir tepki değil bir eylemse; içimizde, derinlerde uyuyan canavarları, bizi yutma riskini göze alarak serbest bırakmakla, bilinçle gerçekleştirilen özgürleştirici performans arasındaki sınır tam olarak nerede?

Oldukça hassas bir sınır bu ve tehlikesi de tam orada yatıyor. Kısa süre performansın pornografi ve vandalizmden oluştuğunu sanan kişilerin yanaşmaya başladığını fark ettim. Onları yüreklendirmedim çünkü şiirsel performansla olan deneyimim bana sadece pozitif şeylere yönelmemi öğretmişti. Buna rağmen, "pozitif" olan yani, hayatın akışı ve yayılışı yönünde ilerleyen şeyi bulmak oldukça zordur. Konu sahnelenen performanslar olunca "negatif" olandan ölümün ve yıkımın yönünde ilerleyeni anlıyorum. Ama performansın kendisi, karanlık ve şiddetle, kişinin içinde barındırdığı itiraf edilemeyen ve bastırılmış olanla bağlantı kurmayı gerektiriyor. Ne kadar pozitif olursa olsun, her performans "negatif"liği de beraberinde sürüklüyor.

Önemli olan bu yıkıcı, kapalı kaldığı takdirde içimizi zaten kemirecek olan enerjilerin kanalize edilmiş ve dönüştürülmüş olarak kendini dışa vurmaları. Başarılı performans simyası karanlıkları aydınlığa dönüştürür.

Sorumluluğunuz oldukça ezicil Büyücü yamağı olma riskiniz yok mu?

Artık yok. Hiç risk yok demiyorum, çünkü risk hayatın bir parçası. Eğer kişi kendi dünyasında, varoluş sebebini sorgulamadan iki büklüm kalmak istiyorsa, kendini sergileyerek bir performans yapmanın bir anlamı yoktur! Evde kalıp televizyon seyretmek daha iyidir... Ama şu anda ortaya koyduğum çalışma uzun deneyimlerle yapılandı, happeningden uzak dönemlerimde böyle bir deneyimim yoktu. Ayrıca, terapistlik yapmak bana düşmezdi. Bunu öncelikle sanatçı olarak, tam dışa vurum arayışında bir tiyatrocu olarak yapıyordum, bu sanat formunu keşfetme yolum buydu, buna ilave olarak tedavi edici etkisini görüyordum. Bu deneyimleri kendi kavramları içinde tekrar değerlendirmek gerekir. Buna rağmen, o dönemde bazı hatalar yaptığımı kabul ediyorum. Örneğin, izleyici karşısında güvercin yenmesini bugün bir gidişat hatası olarak görüyorum, tamamen tahripkâr bir performans. Ama benim için beklenmedik bir şeydi! O adamın böyle bir eylemi gerçekleştirebileceğini tahmin etmemiştim, niyetinin o olduğunu hiç söylememişti. Onu canlı hayvanla gelirken gördüğümde çok etkilendim ve bunun beni aştığını hissettim... O dönemdeki deliliğimi kabul ediyorum. Ama kişi kendi deliliğinde ilerledikçe bilgeleşiyor.

Hiç kendi sebep olduğunuz bir enerjinin kontrolünü kaybetmekten korktuğunuz oldu mu? Geçici paniğin, saf ve sırf paniğe dönüştüğü anlar oldu mu?

(Gülüşmeler.) Sınırlarda gezen anlar oldu, ama her zaman gizemli bir şekilde korunduğuma inanıyorum. Jerry Lee Lewis'in konserlerinin sonunda piyanosunu yaktığını görmek beni çok etkiledi; bu beni bir piyano yakmaya itti ve salonda bir panik hareketine sebep oldum. Başka bir sefer, Paris Amerikan Kültür'de, tarih yazan bir geçici etkinliğinde, elimde seyircilere savurmayı planladığım yılanlarla dolu bir sepet vardı. Nasıl bir kıyamete sebep olurdu düşünebiliyor musun? Performansı gerçekleştirmek üzereyken bir çeşit altıncı his beni tehlikeye karşı uyardı. Korkunç panik sahnesi gözlerimin önüne geldi, kalp krizleri, çıkış yolunda ezilen ve basılan insanlar... Gerçek bir felaket olabilirdi...

Sizin için bir erginleşme olduğuna inandığınız, taşkın bir performans örneği verebilir misiniz?

O zamanlar genç ve oldukça yakışıklıydım. Onun için birkaç hayranım vardı. Onlardan dördü garip bir gösteri sahnelemek istediler: Meksika'da tekilanın yanında bir çeşit acı domates sosu olan *sangita** içilir. O nedenle iki şişe hep birlikte bulundurulur; bir şişe tekila ve bir şişe *sangita.* Kadınlar sahneye çıkıp bana bir şişe

* Sangita kelimesi İspanyolcası sangre olan kan kelimesinden türemiştir –ç.n.

tekila sundular ve şişeden içmemi istediler. İçtikten sonra, bir doktor geldi ve her birinden biraz kan aldı. Bu kanı bir bardağa döküp: "Şimdi *sangrita*yı iç; müritlerinin *sangrita*sını" diyerek bana uzattılar... Bu beni ciddi şekilde etkiledi. Uzun bir, ekmek, şarap, akşam yemeği, Son Akşam Yemeği sorgulamasına giriştim, bu arada kendi kendime; madem bu happeningleri organize etme cüretinde bulundum, şimdi kendi davranışlarımın doğurduğu sonuçlarla yüzleşmeliyim, diyordum. Tam kanı içmeye karar verdiğimde, kan pıhtılaşmıştı! Geçici paniğin yaratıcısı olarak bundan kaçmam imkânsızdı; onun için, içmedim ama takipçilerimin kanını yedim...

Bu deneyimlerin aşırıya kaçan ya da skandal yaratan niteliklerinin ötesinde, benim için bir şeylerin başlangıcı oldukları için kıymetliler. Anlık bile olsa bu performanslar insanı, çekiciliğin, tiksintinin, kültürel şartlandırmaların, güzellik ve çirkinlik kriterlerinin ötesine gitmeye zorluyorlar...

O kadınlar beni duvarla yüzleştirdiler, söylevleri ve saf estetik fikrini bir kenara bırakmak zorunda kaldım. Bir öğretiydi. Bu performansların hepsinin bilinçli yapılmadığını ve deneysel bir dönem olduğunu kabul ediyorum, bunu kaplanı eğitmek için kafesine girme çabası olarak görüyorum.

Sanatsal bir açıdan bakıldığında, bu eylemler size daha çok polemikçi bir ün kazandırdı...

Polemik çok oldu. Ditirambos'un hakaretle omuz omuza verdiği tehditlere varan birçok mektup aldım. Meksika tiyatro dünyası için devrim niteliğindeydi. Meksika'dan, Amerikan Kültür'deki o sıradışı happeningin gerçekleştiği yere, Paris'e geldim.

Bize sonucunda neredeyse ilahlaştırıldığınız o sarsıcı ve arındırıcı performanstan bahsedebilirsiniz belki.

Evet, muhteşem bir eğlenceydi; karanlık güçlerin kapandan kurtulup, ışıklar altında aydınlık güçlere karşı savaştığı, meleklerle canavarların çarpıştığı, bilgelik ve deliliğin fazla geldiği bir kutlamaydı... O panik gösterisi büyük titizlikle hazırlandı. Artık tecrübeliydim, el yordamıyla yürümeyi bırakmıştım: Sonuçlarını bilerek risk alıyordum. Bu etkinliği sahnelerken bir ölüme doğru yürüdüğümün, harap olmam ya da başka bir şeye dönüşmemle sonuçlanacak bir başkalaşım ayinine hazırlandığımın bilincindeydim... Bu performans seçilmiş bir seyirci kitlesi karşısında, kendimi eğlendirmek için yaptığım zihinsel bir tatmin denemesi değildi. Benim yaptığımın, çürümüş beyinleriyle kişisel tatminleri için sözde öncü fikirlerini gerçekleştiren o birkaç sanatçı müsveddesinin yaptıklarıyla ilgisi yoktu! O zaman bunun benim için hiçbir önemi yoktu; tıpkı

bugün, gündelik hayatın panik boyutu ve yaşamın canavarlığıyla yüzleşmekten korktuğu için çöpten bir Nirvana arayışındaki, o çok korkulan "ruhani" çevrenin fikirlerinin hiçbir kıymetinin olmadığı gibi... Amacım dönemin moda kritikleri tarafından cesaretinin alkışlanacağı sevimli bir gösteri hazırlamak değil, kendimi tamamen sorgulamaktı. Kendimi sergilemek; hayatı, ölümü, deliliği, bilgeliği riske atmak istiyordum, kutsal bir kurban töreni gibi bir şey.

Ne oldu?

İlk bölüm Topor, Arrabal ve Alain-Yves Leyaouanc'ın bir eserini baz alıyordu. Topor bana dört çizim verdi, bunları Graciela Martínez bale topluluğuyla sahneledim; sanatçı beyaz kumaştan yapılmış kostümlerin üstünü şahsen çizmişti ve tahtadan kesilmiş karakterler vardı. Seyirciler böyle siyah bir fonda gerçekleşen Topor'un balesine şahit oluyorlardı. Çok genç bir kızın erginleşme safaları sahneleniyordu: İlk beyaz çift çorabı bir el arabasında bacakları olmayan yaşlı bir kadın getirdi, ilk çift ayakkabı, ilk sütyeni (Chaplin tarzı iki karakter, alçıdan yapılmış kocaman bir meme figürü üzerinde tepinerek bir toz bulutu yükseltiyorlardı), ilk ruj, ilk takılar...

Arrabal bana dört sayfalık bir komedi verdi: Prensin presesi boğa kafalı başka bir prensle aldattığı, köpek kafalı bir prense aşık bir prensesin öyküsüydü. Bu bölüm için, sahneyi cehenneme çeviren ötüşleriyle inleten binlerce civcivle dol-

durmuştum. Prenses, boğa boynuzuna süt kreması fışkırana kadar mastürbasyon yapıyordu. Bu ilk iki bölüm bana göre, şiirsel-komedi "Ayinsel Melodram"ın giriş bölümlerini oluşturuyorlardı. Aralarında Allen Ginsberg ve Lawrence Ferlinghetti'nin de bulunduğu, Kuzey Amerikalı Beat Kuşağının bazı ünlü şairleri de etkinliği izledi. Lawrence Ferlinghetti o kadar etkilenmiş göründü ki *City Lights Jounal* 'ı için, Ayinsel Melodram'ın açıklayıcı, kısa bir önsözle başlayan betimlemesini istedi. Sana 1966'da San Francisco'da yayımlanan bu belgeyi okuyacağım. Etkinliğin renginde yazılmış, o geçici paniğin tüm deliliğini ve güzelliğini hafızamın şu anda anlatabileceğinden çok daha iyi yansıtıyor.

Tiyatronun amacı; kazalara sebep olmak.

Tiyatro, bugüne kadar "hata" dediğimiz, geçici kazalar üstüne kurulmalıdır. Geçiciliğini kabul ederek tiyatro, kendini diğer sanat dallarından ayıranı keşfedecek ve sonunda kendi özüne açılacaktır. Diğer sanat dalları, yazılmış sayfalar, kayıtlar, tuvaller, ciltler; zamanın yavaşça sildiği nesnel izler bırakır. Tiyatro, insan hayatının tek bir gününü bile almamalıdır. Doğar doğmaz ölmelidir. Bu şekilde bıraktığı tek iz insanların içine kazınmış olacak ve psikolojik değişiklik olarak kendini gösterecektir. Diğer sanat dallarının amacı eser üretmekse, tiyatronun amacı kişilerde değişiklik yaratmak olmalıdır; eğer tiyatro bir yaşam bilimi değilse sanat da olamaz.

AYİNSEL MELODRAM

24 Mayıs 1965'te II. Paris Özgür İfade Festivali'nde sunulan bir geçici panik etkinliği

Tüm aksam, dekor ve benzeri şeylerden arındırılmış bir sahne. Başka bir deyişle, gereksizliklerinden arındırılmış bir sahne: Çıplak duvarlar.

Her şey beyaza boyanmış, yer bile.

Siyah bir otomobil (iyi durumda); içine bir şeyler koyulabilecek şekilde camları kırılmış, soyunma, dinlenme odası ya da benzeri amaçlarla kullanılabilir.

Üzerinde beyaz nesneler olan iki beyaz kutu.

Bir kasap tezgâhı, küçük bir balta.

Küçük bir elektrikli ısıtıcı üzerinde kaynamakta olan bir kap yağ.

Perdeler açılmadan, çok sayıda tütsü yakılıyor.

Tüm kadınların göğüsleri çıplak.

Kadınlardan ikisi yere uzanmış, tamamen beyaza boyanmışlar.

Siyaha boyanmış diğer kadın siyah arabanın üstünde. Yanında pembeye boyalı başka bir kadın daha var. Her ikisinin ayakları ufak birer gümüş leğen içinde.

Uzun gümüş rengi bir elbise giymiş ve saçı yarım ay şeklinde yandan toplanmış bir kadın, iki koltuk değneği üstünde duruyor. Burnu ve ağzı da dâhil olmak üzere tüm yüzü maskeli. Elbisesindeki iki delik göğüs uçlarını, bir diğer delik de cinsel organını açıkta bırakıyor. Büyük bir gümüş makas taşıyor.

Başka bir kadın daha var, bir cellat kapüşonu takmış, uzun deri botlar giymiş ve kalın bir kemer takmış. Elinde bir kırbaç var. Göğüsleri siyah bir şalla örtülmüş.

Bir rock'n roll grubu; saçları omuzlarında altı genç adam.

Müzisyenler haricinde kimse uyuşturucu almayacak.

Sahne bir rampayla seyircilere ulaşıyor. Gösteri sırasında kullanılan nesneler ve giysiler seyircilere atılacak.

Perdeler aniden ve gürültülü bir şekilde açılıyor. Fırtınadan önceki sessizlik.

Parlak siyah, plastik bir giysiyle beliriyorum; üzerimde çöpçüler gibi uzun pantolon, lastik çizmeler, deri eldivenler, kalın plastik bir gözlük var.

Başım üzerinde, bir motor kaskı var, beyaz, büyük bir yumurtaya benziyor.

İki beyaz kaz. Gırtlaklarını kesiyorum. Müzik patlıyor; elektrik gitar şelalesi.

Ölmek üzere olan kuşlar titriyor. Tüyler uçuşuyor. Kan, beyaza boyalı iki kadının üzerine sıçrıyor. Trans hali. Onlarla dans ediyorum. Kuş ölüleriyle onlara vuruyorum. Ölüm gürültüsü. Kan.

(Kuşların kafalarını kasap tezgâhında kesmeyi tasarlamıştım. Ama içinde bulunduğum trans halinde, garip bir güç tarafından yönlendirilerek, kafalarını şişe mantarı çıkarır gibi kolayca elimle kopardım.)

Pembe kadın, ayakları hep leğenin içinde, kalçalarıyla daireler çiziyor, bu sırada siyah kadın, bir köle gibi, vücudunu balla kaplamaya başlıyor.

Kazları kasap tezgâhında parçalıyorum.

Gümüş kadın makasını vahşice açıp kapatıyor. Ah o metalik gürültü!

Siyah plastiği kesmek üzere makası iki beyaz kadına uzatıyor.

Elbisemi mahvediyorlar. Çizmelerimi ve eldivenlerimi kaybediyorum. Sonunda iki kadın da tuhaf bir şekilde kendileri dışında bir güçle yönetilerek elbisemi elleriyle parçalıyorlar.

Vücudum artık gömlek gibi dikilmiş 20 libre biftekle giyinmiş.

Kadınlar uluyarak kırmızı et üzerinde sürtünüyor ve minik parçalara ayırıyorlar. Et parçalarını gümüş kadına teslim ediyorlar. Elinde kocaman gümüş bir kaşık büyük bir sükûnetle biftekleri kaynayan yağa atıyor. (Küçük ocağın yakınlığı ve terli kadın vücutları elektrik kıvılcımlarına sebep oluyor.)

Her bir kızarmış et parçası beyaz bir tabağa konuyor; kadınlar tabakları seyircilerin görüşüne sunuyorlar.

Ben hâlâ siyah deri bir pantolon giyiyorum. Aynı malzemeden yapılmış bir penis yere dikey bir şekilde asılmış. Kol ve ayak bileklerimde deri bileklikler var: İtalyan Herkülü Maciste'ye biat olarak (kılıç ve sandalet film kahramanı). Odaklanma. Karate-kata.

Baltayı alıyorum ve deriden yapılmış penisimi, kasap tezgâhı üzerinde, ufak halkalar halinde kesiyorum.

Siyah kadın, iskeletinin bilincinde olduğunu hissettirerek dans ediyor, kemiklerini kukla gibi hareket ettiriyor, bu arada ben beyaz tabakları tokmakla vurarak kırıyorum.

Beyaz kadınlar durmadan dans ediyorlar. Yorulunca Zazen duruşunu alıyorlar.

Metal bir kare yaklaştırıyorum. Celladın göğüslerini örten siyah şalı yavaşça kaldırıyorum. Derisi boyanmamış. Göğüsleri güçlü ve sağlıklı, kudretli bir vücudu var.

Seyircilere sırtımı dönüp kareyi boynuma geçiriyorum.

Kadın beni bir kırbaç darbesiyle ödüllendiriyor. Sağ göğsüne bir dudak kalemiyle kırmızı bir çizgi çiziyorum.

İkinci kırbaç darbesi. Çizgi solar plexusunda* başlıyor ve cinsel organına kadar iniyor.

(İlk kırbaç darbesi sertti, ama yeterince değil; daha fazlasına ihtiyacım vardı. O zamana kadar tanımadığım bir psikolojik hâl arıyordum. Her şeyin ötesine geçmek, vücudumu, kendi görüntümü aşmak için kanamalıydım. İkinci kırbaç beni anında etkiledi. Sonra cellat kontrolden çıktı çünkü bir erkeği kırbaçlamak çok kere rüyasına girmişti. Üçüncüde zevkten kendinden geçmişti, tüm gücüyle kırbaçladı beni. Yaranın iyileşmesi iki hafta sürdü.)

Kadın beni kırbaçlamaya devam etmek istiyor; beni tüm gücüyle itiyor. Boynumdaki o şeyle, dönüyorum ve yere düşüyorum. (Boyun omurlarımı

* Karın boşluğundaki sinir ağlarının en büyüğü –ç.n.

kırabilirdim. Ama içinde bulunduğum tuhaf ruh halinde, zaman yavaşlamıştı, sanki ağır çekimde bir filmin içindeydim. En ufak bir yara almadan ayağa kalkabildim.) Sakinleştirmek için göğsünü çimdikliyorum. Sükûnet.

Siyah kadın bana birkaç limon getiriyor. Ah o sarı renk!

Onlarla yerde bir çember oluşturuyorum. Ortasında diz çöküyorum.

Korkudan neredeyse felç geçirecek profesyonel bir berber saçımı kesmek için yaklaşıyor.

Bal kaplı kadın arabanın üstünden iniyor. Onunla dans ediyorum.

Düşsel şiddette cinsel arzular duyuyorum. Çorapları tüm sosyal ikiyüzlülüğü özetler gibi. İlkin onları çıkarıyorum. Bal kaplı baldırlarından kayıyor. Arılar. Siyah organının yarattığı etki. Kadının itaati. Gözleri yarı kapalı. Çıplaklığı doğal kabullenişi. Özgürlük. Saflık. Benim yanımda diz çöküyor. Vücuduna, göbeğinden itibaren, kestikleri saçlarımı yapıştırıyorum.

Bacak arası kıllarının bir orman gibi uzayıp tüm vücudunu ele geçirdiği izlenimini uyandırmaya çalışıyorum. Berberin elleri sıkıntıdan felç olmuş. Saçımı kazıma işlemini celladın tamamlaması gerekiyor.

Olanlarla hiçbir alakası olmayan ve bu etkinlik için kiralanmış pahalı ipek elbiselerini kirletme korkusuyla ödleri patlayan iki Catherine Harley mankeni, sahneye 250 büyük ekmek taşımak için gidip geliyorlar.

Tam o andan, beynimi alevler sarıyor. Bir kavanozdan dört siyah yılan çıkarıyorum. Başlangıçta onları, yapışkan kumaşlarla saç gibi kafama yapıştırmaya uğraşıyorum, ama göğsümde iki canlı haç oluşturma cazibesine kapılıp vazgeçiyorum. Terim buna izin vermiyor.

Yılanlar ellerimde canlı su gibi kıvrılıyorlar. Düğünler.

Yılanlarla pembe kadını takip ediyorum. Otomobile kabuğuna girmiş kaplumbağa gibi saklanıyor. İçinde dans ediyor. Akvaryumda bir balığı hatırlatıyor bana.

İki modelden birini korkutuyorum. Ekmeğini elinden düşürüyor ve geriye doğru sıçrıyor.

Bir seyirci gülüyor. Ekmeği suratına fırlatıyorum. (Birkaç gün sonra, bir davet sırasında, o kadın yanıma yaklaştı ve o ekmeği suratının tam ortasında bulmanın ona *komünyon** hissi verdiğini söyledi, sanki ona kafatasını delip geçen devasa bir *kutsal ekmek* vermiştim.)

Birden, ayılıyorum ve koltuklarında oturan, felç olmuş, paniklemiş, heyecanlanmış, ama kıpırdamayan, vücutlarını oynatamayan, kaos tarafından yutulmak üzere seyircileri görüyorum; yılanları onlara atmalıyım ya da patlatmalıyım onları.

Kendimi tutuyorum. Toplu paniğin sebep olacağı kolay skandalı reddediyorum.

---

* Komünyon, Katolik Kilisesinde yapılan bir ayin tipidir. Bu ayinde kutsal ekmek ve şarap, İsa'nın bedenine ve kanına gönderme yaparak yenir –ç.n.

Sükûnet. Müziğin şiddeti. Hoparlörler en yüksek ayarda.

Bir pantolon, gömlek ve turuncu ayakkabılar giyiyorum. Diri diri yanan bir Budist'in rengi.

Çıkıyorum ve iki büyük kalastan yapılmış ağır ahşap bir haçla dönüyorum. Haçın üzerinde kafası aşağı kıçı yukarı doğru, bacaklarından çivilenmiş bir tavuk var, kafasız bir İsa'ya benziyor. Bir hafta çürümeye bırakmıştım. Haçın üstünde iki trafik levhası var: Aşağıya bakanda, "çıkış yukarıdan" ve bir ok; tavuğun üstündeyse "çıkış yasaktır" yazılı iki levha. Haçı gümüş kadına teslim ediyorum. Başka bir haç daha getiriyorum. Yine iki uyarı levhası var: Alt kısmındaki hep yukarıyı gösteren bir ok ve yukarı kısımda hep çıkışın yasak olduğunu söyleyen başka bir uyarı levhası.

Haçı beyaz kadınlardan birine veriyorum. Üçüncü bir haç getiriyorum. Onu da diğer beyaz kadına veriyorum.

İki kadın haça ata biner gibi, onları devasa birer penise dönüştürerek biniyorlar; birbirleriyle dövüşüyorlar; kadınlardan biri haçın ucunu arabanın bir penceresinden sokuyor ve otomobille sevişiyormuş gibi hareketler yapıyor.

Leğeni haçın önüne yerleştiriyorum. Çarmıha gerilmiş tavuk seyircilerin kafası üzerinde silkeleniyor. Haçları düşmeye bırakıyoruz.

Müzisyenler arasında en uzun saçlı olanı seçiyorum. Ayağa kaldırıyorum. Bir mumyadan daha katı. Papaz gibi giydiriyorum onu. İpek atkıyla örtüyorum.

Kadınlar, diz çökmüş, ağızlarını açıp dillerini mümkün olduğunca dışarı çıkarıyorlar.

Yeni bir karakter beliriyor: Onu ayakta bir solucana benzeten tüp şeklinde bir elbise giymiş bir kadın. Bu giysiyle, "papa figürünün" çürümekte olduğu fikrini vermek istiyorum. *Camemberte** dönüşmüş bir papa.

Müzisyen, papaz taklidi yaparak bir teneke şerbetli meyve konservesi açıyor. Her bir kadının ağzına sarı renkte yarım şeftali koyuyor. Kadınlar bunu bir lokmadan yutuyorlar.

Şerbetlenmiş *kutsal ekmek!*

Hamile bir kadın beliriyor. Karnı kartondan. Papaz bir elinin alçıdan olduğunu fark ediyor. Baltayı alıyor ve onu binlerce parçaya ayırıyor. Bir kazma yardımıyla kadının karnını açıyor (kadını gerçekten yaralamasın diye onu kontrol etmem gerekiyor).

Ellerini karnına sokuyor, içinden birkaç elektrik ampulü çıkarıyor. Kadın doğurur gibi bağırıyor. Ayağa kalkıyor, göğsünden kauçuk bir bebek çıkarıyor ve onunla papazın tam göğsüne vurmaya başlıyor. Bebek yere düşüyor. Kadın çekiliyor. Bebeği alıyorum. Karnını bir neşterle açıyorum ve içinden can çekişen bir balık çıkarıyorum. Müzik bitiyor. Şiddetli bateri solo.

Balık kıvranmaya devam ediyor; baterist birkaç şişe şampanyayı patlayana kadar sallıyor.

---

* İnek sütünden yapılan bir Fransız peyniri, kötü kokusuyla ünlüdür –ç.n.

Köpüğün onu tamamen kapladığını gören papaz bir sara nöbetine tutuluyor. Balık ölüyor. Bateri susuyor. Hayvanı rampanın üzerinden atıyorum; seyircilerin ortasına düşüyor. Ölümün varlığı.

Ben hariç herkes sahneden çıkıyor.

Yahudi müziği. Zalim bir marş. Yavaşlık.

Kocaman iki el bir inek kellesini bana doğru fırlatıyor. Sekiz kilo. Beyazlığı, nemliliği; gözleri, dili...

Kollarım donukluğunu hissediyor. Ben de donuyorum. Bir anlığına, o kelleye dönüşüyorum.

Vücudumu hissediyorum: Bir inek kellesi altında ölü bir beden. Dizlerimin üstüne düşüyorum. Ulumak istiyorum. Ulumam imkânsız çünkü ineğin ağzı kapalı. İşaret parmağımı gözüne sokuyorum. Parmaklarım göz bebeklerinde kayıyor. Parmağım hariç hiçbir şey hissetmiyorum --ölü bir gezegen etrafında dönen hassas bir uydu–. Kendimi ineğin kellesi gibi hissediyorum: Körüm. Görmek istiyorum.

Dilini bir yumrukta deliyorum; çenesini açıyorum. Dilini çekiyorum. Kelleyi, ağzı açık bir şekilde, kendiminkiyle aynı anda, göğe çeviriyorum.

Bir uluma yükseliyor, ama benden değil, cesetten. Bir kere daha seyircileri görüyorum. Hareketsiz, donuk, ölü inek derisinden yapılmışlar. Hepimiz bu cesediz. Kelleyi salonun ortasına savuruyorum ve o çemberimizin merkezine dönüşüyor.

Bir haham giriyor (kocaman beyaz eller onunmuş).

Siyah bir kaban giymiş, siyah bir şapka, Noel Baba tarzı beyaz bir sakal takmış. Frankenstein gibi yürüyor. Gümüş bir leğen içinde ayakta. Deri bir valizden üç şişe süt çıkarıyor. Şapkasının üstüne döküyor.

Yanağımı onun yanağına sürtüyorum. Yüzü beyaz. Süt banyosu yapıyoruz. Vaftiz.

Beni kulaklarımdan tutuyor ve dudaklarımdan ateşli bir öpücük veriyor. Elleriyle yanaklarımı tutuyor. Öpüşme birkaç dakika sürüyor. Elektrik çarpmış gibi titriyoruz. Kadiş*.

Siyah bir kalemle dudaklarımın köşesinden çeneme doğru iki çizgi çiziyor. Çenem şimdi bir başkası tarafından konuşturulan bir kuklanın çenesine benziyor. O kasap tezgâhına oturmuş. Bir elini sırtıma dayamış sanki ötesine geçmek, omurgalarımı kesmek, göğüs kafesime ellerini sokup ciğerlerimi sıkarak beni bağırtmaya ya da dua ettirmeye zorlamak ister gibi. Kendimi hareket etmeye zorluyorum. Kendimi bir makine, bir robot gibi hissediyorum. Sıkıntı. Bir makine olmayı bırakmalıyım.

---

* Kadiş, En önemli, en yüce duadır. Aramicedir. Bu dua söylenirken Kudüs'e dönülür. Yas sırasında söylenen "Kadiş" duası iki nedenden ötürü okunur. Birinci nedeni, kişi yakını öldüğünde isyan içindedir. Tanrı'ya isyan eder. Bu duayı okurken de Tanrı'nın adaletine sığınır. Her ne kadar isyan etse de onun doğru yaptığına olan inancını ifade eder. İkinci nedeni, ölen kişinin ruhunun, Tanrı'ya hesap verdiği süre boyunca, yakınları okudukları "Kadiş" duası ile Tanrı'ya karşı ruhu yüceltirler. (Türk Yahudiler Cemiyeti resmi internet sayfasından alıntıdır) –ç.n.

Elimi bacakları arasında kaydırıyorum. Fermuarını açıyorum. Ellerimi içine sokuyor ve nereden geldiğini bilmediğim, şaşırtıcı bir güçle bir domuz bacağı çıkarıyorum; beş yaşındayken babamın penisinin böyle göründüğünü düşünüyordum. Diğer elimi yumruk yapıp bir çift boğa taşağı çıkarıyorum. Kollarımı haç şeklinde iki yana açıyorum. Haham sanki iğdiş edilmiş gibi uluyor. Ölmüş gibi.

Yahudi müziği şiddetleniyor; her seferinde daha melankolik.

Şapka takmış, kaban giymiş, siyah sakallı, önlüğü kana bulanmış bir kasap beliriyor.

Hahama yöneliyor ve otopsi başlıyor: Ellerini kabanın içine sokuyor ve devasa bir inek kalbi çıkarıyor. Et kokusu. Kalbi haça çiviliyorum. Uzun bir bağırsak parçası. Onu da çiviliyorum.

Kasap çıkıyor. Korkmuş bir şekilde hahamın şapkasını kaldırıyorum. Bir inek beyni çıkarıyorum. Kafamın üzerinde patlatıyorum onu.

Haçı alıp hahama yakın bir yere koyuyorum. Valizden sarı plastik bir bant çıkarıyorum ve adamı bağırsaklarla örtülü haça bağlıyorum.

Tüm parçaları kaldırıyorum: Tahta, et, giysiler, vücut ve seyircilere kadar uzanan rampaya doğru bırakıyorum. (Toplam ağırlık 125 kilo, ama darbenin şiddetine rağmen adama hiçbir şey olmuyor, bir çizik bile almıyor.)

Beyaz, siyah, pembe ve gümüş renkli kadınlar giriyorlar.

Diz çöküyorlar.

Bekleyiş.

Yeni bir karakter giriyor: Üçgenler kesilmiş siyah saten kumaşla kaplı. Bir çeşit örümcek ağı. Giysisine üç metre uzunluğunda, kocaman bir vajinaya benzeyen lastik bir bot bağlanmış. Turuncu bir plastikten hava şişirilmiş. Tabanı beyaz plastikten.

Sembol: Kızlık zarı.

Dans ediyor. Bana göz kırpıyor. Yanına yaklaşınca beni reddediyor. Uzaklaşınca beni takip ediyor. Üstüne tırmanıyor. Botun tabanı beni tamamen kaplıyor. Çekici alıyorum. Beyaz tabanı yırtıyorum. Uluma. Plastik tabanı yırtıp vajinaya kayıyorum. Bacaklarının arasında, siyah saten kumaşta gizlenerek duruyorum. Karnının yanında saklı bir keseden, kırk canlı kaplumbağa çıkarıyorum ve seyircilere fırlatıyorum.

Kocaman vajinadan çıkıyorlarmış gibi görünüyor. Canlı taşlar gibi denebilir.

Doğmaya başlıyorum. Doğuran bir kadının çığlıkları. Yere; elektrik ampullerinin ortasına, tabak parçalarının, tüylerin, kanın, havai fişek kalıntılarının (saçlarımı kazırlarken, 36 tane fişek patlattım, her biri hayatımın bir yılı için), bal göllerinin, şeftali parçalarının, limonların, ekmeğin, sütün, etin, bezlerin, kıymıkların, çivinin, terin ortasına düşüyorum; bu dünyada tekrar doğuyorum. Çığlıklarım bir bebeğinkilere ya da bir yaşlınınkilere benziyor. Yaşlı haham büyük güçlüklerle, bir o yana bir bu yana sıçrıyor, haça bağlanmış ölmek üzere bir domuz gibi. Plastik banttan kurtuluyor. Çıkıyor.

Anne-kadın, siyah kadını bana doğru itiyor. Onu kaldırıyorum. Onu sahnenin ortasına götürüyorum, kolları haç şeklinde iki yana açık. Bir haç-ceset; siyah boya yakılmışlık hissi veriyor; kendi ölümüm.

Kadın beni dünyaya getirerek, ölümü kollarıma attı. Eşimin makyajından lekelenerek tamamen kararmaya başlıyorum. Yüzüm yakılmış birinin yüzüne benziyor.

Kadınlar bizi bandajlarla birbirimize bağlıyorlar. Ona belimden, kollarımdan, bacaklarımdan ve boynumdan bağlıyım. Bu kemikli ceset bana kakılmış, ben de ona. Bir siyam ikizine benziyoruz; sanki tek bir kişiyiz. Yavaşça, bir dans tutturuyoruz. Kendimizi düşmeye bırakıyoruz. Hareketler, ne benim ne onun, her ikimizin birden. Kontrol edebiliyoruz.

Beyaz ve pembe kadınlar üzerimize nane, karayemiş ve limon şurubu serpiyorlar. Yeşil, kırmızı ve sarı yapışkan sıvı bizi kaplıyor; tozla karışıp bir çeşit kil oluşturuyor.

Magma.

Perde yavaş yavaş inmeye başlıyor. Bedenlerimiz birer sütun gibi birbirine tutunuyorlar. Kalkmak istiyoruz, düşüyoruz.

Perde kapanıyor.

(Ayinsel Melodramda kullanılan her malzeme seyircilere fırlatıldı: Kostümler, baltalar, kaplar, hayvanlar, ekmek, otomobil parçaları, vs. Katılımcılar, kalıntılara üşüşen akbabalar gibi kavga ediyorlar. Geriye hiçbir şey kalmıyor.)

Bu happeningi kaçırdığım için üzülsem mi yoksa kurtulduğum için kendimi tebrik mi etsem bilemiyorum...

Dur daha bitmedi! Seyirciler canlı kaplumbağalar, iç organlar, biftekler, saçlar ve bunun gibi şeyler için kapışırlarken, tekrar sahneye çıkıp şöyle diyorum: "Genelde tiyatro biletleri pahalıdır ve karşılığında az şey alınır. Bugün giriş ücretsizdi, hiçbir şey ödemediniz ama çok şey aldınız. Artık gece yarısı oldu. Şiirin kalan kısmını sunmak için iki saatlik bir hazırlık yapmalıyız. Gidip bir kahve için ve sabah ikide geri gelin."

Herkes alkışladı ve salonu terk etti. İki saat sonra tiyatro tekrar doldu. Alain-Yves Leyaouanc'ın önerdiği törene o zaman başladım. Yirmili yıllardan bir kostüm giymiş, genç karısının cinsel organını kutsal bir müzik eşliğinde tıraş ettim. Kadın vücuduna birkaç tane domino taşı yapıştırmıştı. Çok heyecan verici bir performanstı, gerçekleştirildiği ruh hali hemen dini bir atmosfer yaratıyordu. Üzerinde çekiçle delikler açtığımız Rodin'in *düşünen adam* heykelinin bir kopyası da vardı. Düşünen adamın kafasından çini mürekkep fışkırıyordu, sonra salona iki bin kuş saldık. Happeningin sonunda kendimden o kadar arınmıştım ki ben farkına bile varmadan kuşlar başıma konuyorlardı.

Bu halka açık gösterinin anlamı neydi?

Bir çeşit dini atama töreniydi, uzun zamandır hayatımı sınırlandıran şeylerin kurban töreni.

Bu happening tarihe geçtiği gibi hayatımın bir dönemini de kapattı. Bittiğinde tükenmiş, çok kan kaybetmiştim ve üzerine çok düşündüm. Etrafımda sinsi sinsi dolaşan, karanlık ve yıkıcı bir ruh hissediyordum ve tiyatronun ışığa doğru ilerlemesi gerektiğini hiç olmadığı kadar net görüyordum. Buna rağmen kendime: "Unutma lotus çiçeği bataklıkta doğar" diyordum. Balçığı keşfetmeli, saf gökyüzüne ulaşmak için ölüme ve çamura dokunmalı. O andan itibaren, sorunsalım pozitif, aydınlatıcı ve özgürleştirici bir tiyatro desteklemek oldu. Bambaşka bir şeye dönüşmem gerektiğini fark ettim ve böylece öğüt-tiyatro yapmaya başladım: Eğer bir kişi –kim olursa olsun– tiyatro yapmak istiyorsa, şu teoriyi dile getiriyordum; tiyatro sihirli bir güç, kişisel ve başkasına aktarılamaz bir deneyimdir. Oyunculara değil herkese aittir. Bir karar almak, bir çözüm pırıltısı bu gücün hayatı değiştirmesi için yeterlidir. İnsanoğlunun şartlı reflekslerden, hipnoz çemberlerinden, kendisiyle ilgili yanlış fikirlerden kurtulmasının zamanı geldi. Evrensel edebiyat "ikinci ben" konusuna önemli bir yer verir. Bu ikinci ben, yavaş yavaş kişiyi kendi hayatından dışlar; sevdiği yerleri, arkadaşlarını, işini sahiplenir; hatta bazı evrensel efsane versiyonlarında kişiyi bir paryaya dönüştürmeye ve öldürmeye kadar gider. Bana kalırsa bizler, orijinaller değil de "ikinci benleriz'.

Kendimizi, derin kişiliğimizin bir karikatüründen ibaret olan "ben"le mi tanımlıyoruz diyorsunuz?

Aynen öyle. Öz kavramımız...

Başka bir deyişle: Kendimizle ilgili çıkarımımız...

Evet, kendi egomuz –bu hizaya getirme etkenine ne ad verdiğimizin pek önemi yok– solgun bir kopyadan ibaret, öz varlığımızın yaklaşık görüntüsü. Bu gülünç olduğu kadar hayal ürünü ikinci benle kendimizi tanımlıyoruz. Ve birden "orijinal" beliriyor. Yerin sahibi, yerini tekrar alıyor. O anda sınırlandırılmış ben; takip ediliyor, ölüm tehdidi altındaymış gibi hissediyor. Oldukça yerinde bir his. Çünkü Orijinal sonunda ikinci beni yok edecek. Kendisini ikinci ben'i ile tanımlayan bizlere gelince, baskıncının aslında kendimizden, kendi derin doğamızdan başka biri olmadığını anlamalıyız. Hiçbir şey bize ait değil, her şey Orijinal'in. Tek senaryo Diğer'inin gelip bizi ortadan kaldırması. Bu cinayet bize acı vermeyecek, ama bu cinayete ortaklık edeceğiz. Bu aslında kişinin, tümüyle ve sıkıntısız bir şekilde sahibe teslim olduğu bir kurban törenidir...

Tiyatro "Orijinal"e –sizin kullandığınız terimi kullanayım– dönüşmemize nasıl yardımcı olabilir?

Madem –benim deyimimle– "öz kavramımıza", kendimizle ilgili fikrimize hapis yaşıyoruz; neden bambaşka bir bakış açısı edinmeyelim? Mesela, sen yarın Rimbaud olacaksın. Rimbaud olarak

uyanacaksın, dişlerini fırçalayacak, onun gibi giyinecek, düşünecek, şehri onun gibi dolaşacaksın... Bir hafta boyunca, günün yirmi dört saati, kendin haricinde hiçbir seyirci olmadan, o şair olacaksın; arkadaşlarına ve tanıdıklarına, onlara hiçbir açıklama yapmadan başka biri gibi davranacaksın. Böylece bir tiyatroda değil hayatın içinde bir yaratıcı-oyuncu-seyirci olmayı başaracaksın.

Eğer doğru anladıysam, bu teoriyi danışanlarınıza anlatıyor ve sonra uygulamaya koymaları için bir program veriyordunuz...

Aynen öyle! Bir program hazırlıyordum, bir performans ya da kendi hayatlarında belirli bir zamanda uygulanmak üzere bir performanslar serisi öneriyordum: beş saat, on iki saat, yirmi dört saat... Amacı kendilerini tanımladıkları karakterleri kırmak, derin doğalarıyla bağlarını yenilemeye yardımcı olmak olan, zorluk derecelerine göre hazırlanmış bir program belirliyordum. Bir ateiste bir hafta boyunca bir aziz olmayı önerdim. Soğuk bir anneye, bir asır anne sevgisini taklit etme ödevi verdim. Bir yargıca bir dilenci gibi giyinip restoran teraslarında dilenme ödevi verdim; ceplerinden oyuncaklardan sökülmüş avuç dolusu kristal bebek gözü çıkarması gerekiyordu. Böylece günlük hayata yerleşen ve onu güzelleştiren bir karakter yaratıyordum. Tiyatrodaki arayışım işte bu dönemde, yavaş yavaş, tedavi edici bir boyut kazandı. Yönetmenden, in-

sanlara varoluş komedisindeki karakterlerinin yerini almaları için talimatlar veren bir tiyatro performansı danışmanına dönüştüm.

Her ne kadar fikir çok ilginç olsa da bu tedavi yöntemine karşı şüphelerim olduğunu itiraf etmeliyim. Soğuk bir anne nasıl olur da sevgi dolu bir anne rolünü üstlenmeyi kabul eder ve her şeyden önemlisi, nasıl olur da bunu tüm yaşamı boyunca başarabilir?

Her şeyden önce, tüm danışanların ikinci benlerine gömülü yaşadıkları için acı çektiklerini unutma. Bana gelmelerinin sebebi de tam olarak buydu; işlevlerinden rahatsızlardı ve içlerindeki Orijinalin doğasındaki radikal farklılığı hissediyorlardı. Bu süreci güdüleyen, gerçek bir değişiklik arzusuydu. Örneğin soğuk anne, çocuğuna yeterince sevgi veremediği için acı çekiyordu. Ayrıca, kelimenin güzel anlamıyla, taklit etmenin erdemine inanıyorum. Bir aziz yoluna "İsa'yı taklit ederek" başlar. Neden, inançsızlığından bıkmış bir ateist bir azizi taklit ederek başlamasın?

Tabii, neden olmasın? Bütün bu tip taklitleri –ruhun kurtuluşu ya da ruhani pratik olarak adlandırılan şeylere eş değer– günü gününe uygulamak, günlük hayatta yer vermek kolay değil...

Tabii, anlıyorum. Ama annenin soğukluğunun bu işlem sayesinde biraz kırıldığını ve ateistin ruhani olana bir adım yaklaştığını varsayalım, bu mucizevi bir şey olmaz mı?

DÜŞSEL PERFORMANS

Rüya tabiri, sanatçı-şaman-yönetmen, mistik tiyatrosal-palyaçoluk meşgalesinde ve deliliğin diğer formu olan bilgelik arayışında önemli bir yer tutuyor.

Evet öyle, gerçi rüya tabirinin tarihi dünya kadar eski. Görüntülere sistemli olarak belirli bir sembolik anlam yüklemek olan basitçi sistemden, rüyaları açıklamak yerine, ayık halde çözümleyerek, bizi nereye götüreceğini anlamak için yaşanması gerektiğini savunan Jung kavramına kadar rüyalar, zaman içinde farklı şekillerde yorumlandılar. Bir sonraki aşama, rüya yorumunun daha ötesine geçerek, ayık bir halde rüyaya dalmayı içeriyor. Yani rüya gördüğünün bilincinde olma hali, bu rüyanın içeriği üzerinde çalışmanı mümkün kılıyor.

Carlos Castaneda sayesinde tanınan bir uygulama...

O, bu uygulamayı kitlelere tanıtan olsa da icat eden değil. Aslında, benim bildiğim lüsid rüya* kavramını yücelten ilk kitap; Fransa'da basılmış, Hervey de Saint Denis'in, *Les rêves et les moyens de les diriger***. Bu yazar daha 1867'de, sorunun özüne yaklaşmıştı, şimdi okuyacağım alıntıda da göreceksin:

Madem rüya gerçek hayatın bir yansıması, rüyada oluyormuş gibi görünen eylemler genelde –kendi tutarsızlığı içinde bile– her türlü gerçek eylemin normal sürecine uygun belirli kronolojik kanunlara göre olur. Demek istediğim, örneğin; rüyamda kolumun kırıldığını görüyorsam, kolum alçıdaymış gibi hissederim veya hareket ettirirken daha dikkatli davranırım, eğer bir odanın pencerelerinin kapandığını görürsem ışığın azaldığını ya da etrafın karardığını hissederim. Yani, rüyamda ellerimle gözümü kapatma hareketi yaparsam, öncelikle bu hareketi uyanıkken yapsaydım olacak şeylere benzer bir yanılsama görürdüm, yani, önümde gördüğüm nesnelerin yok olduğunu görürdüm. Sonra kendi kendime sordum, bu görsel kesintinin ardından beynim, düşüncemi yoğunlaştıracağım yeni nesneleri daha kolay

---

* "Bilinçli ya da ayık rüya" olarak da ifade edilebilecek lüsid rüya kişinin rüya gördüğü sırada, rüya gördüğünün farkında olması haline ve bu tür rüyalara verilen addır –ç.n.

** Rüyalar ve rüyaları yönetme araçları –ç.n.

üretemez miydi? Deneyimler bu muhakemenin doğru olduğunu gösterdi. Rüyada ellerimi gözümün önüne koyarak, daha önce sonuç alamadan hayal gücümle yok etmeye çalıştığım görüntü alanını silmişti. Bir süre hiçbir şey görmedim, aynen gerçek hayatta olduğu gibi. Ardından, o meşhur canavar patlaması sahnesine enerjik bir çağrıda bulundum, o anı bir sihir oyunu gibi, düşünce merkezime net olarak yerleşiverdi, aniden belirgin, parlak, fırtınalı bir şekilde, uyanmadan oluşumunu kavrayabildiğim bir şekilde ufkumda çizildi... Eğer niyetin, rüya sırasında zihnin hayaller ve unutulmuş anılar dünyasındaki seyahatini yönetmesi için yeterli güç toplayabileceği ikna edici bir yol bulabilirsek (gün içinde gerçek dünyanın olayları arasında bedeni yönettiği gibi), bu eylemi çalıştıran belirli alışkanlıkların, rüya sırasında gerçek hâl farkındalığıyla birlikte, ısrarla denendiğinde, bizi yavaş yavaş önemli sonuçlara ulaştıracağının farkına varırız. İlk etapta sadece lüsid ve sakin rüya yönünde niyetinin bilinçli hareketinin farkına varmayacak, kısa sürede bahsi geçen niyetin anlamsız ve tutkulu rüyalardaki etkisinin de farkına varacaksınız. Anlamsız rüyalar fark edilir derecede düzene girecektir; rahatsız edici arzular ve acı verici düşüncelerle dolu tutkulu rüyalar gibi. Bu öğretinin sonucu ve başarılan ruhani özgürlüğü sayesinde, hoşa gitmeyen görüntülerin yok olup yerine mutlu hayallerin belirmesi olduğunu göreceksiniz. Rahatsız edici görüntülere olan korku, bun-

lar yavaş yavaş azaldıkça yok olacaktır, ve güzel görüntüler çağırma kapasitesinin farkına varıldıkça artacak ve kişinin güzel şeyler görme arzusu daha baskın olacaktır; böylelikle kısa sürede arzu, korkudan daha güçlü olur, madem görüntülerin belirmesini sağlayan şey baskın fikirdir, hoşa giden rüyalar daha üstün gelmeye başlar. Bu anlattığım şekilde, en azından ben böyle görüyorum, teorik olarak, benim sürekli deneyimlediğim bir fenomendir.

Heyecan verici öyle değil mi? Castaneda bu kitaptan esinlenmiş midir yoksa şans eseri mi yazarın buluşlarıyla kesişmiştir bilemiyorum. Ama XIX. yüzyıl sonlarında yazılmış bu kitabın sonradan Carlos'un açıklayacağı metot olduğu çok açık. Kitabı okumamı tavsiye eden André Bretón'dur.

Kitabı okuduktan sonra mı lüsid rüya görmeye başladınız yoksa zaten tanıdığınız bir deneyim miydi?

İlk lüsid rüyamı on yedi yaşında deneyimleme şansım oldu. O rüyada Dalivari bir çizgi filmin gösterildiği bir sinema salonundaydım. Birden kendimi salonun ortasında oturur buldum ve rüya gördüğümü anladım. Çıkışa doğru baktım, o dönemde ruhanî ya da psikanalitik öğretilerden uzak bir ergendim, şöyle düşündüm: "O kapıdan çıkarsam, başka bir dünyaya geçer ve ölürüm." Paniğe kapıldım! Tek çözümüm uyanmak oldu, derinliklerden vücuduma doğru yükseldiğimi ve yüzeyde olduğumu hissettiğim âna kadar rüya-

dan çıkmak için büyük çaba harcadım. Tekrar kendi kabuğuma bürünüp uyandım. İlk deneyimim böyle oldu, açıkçası çok korkutucuydu. Lüsid rüya ile yakınlığım ondan sonra başladı.

Kişi rüya gördüğünden nasıl emin olabilir? Eninde sonunda ben de şu anda, konuşmamız esnasında rüya gördüğüme karar verebilirim...

Bunu anlamak için başlangıçta bir deney yapıyordum. İki elimle havaya görünmez bir yüzeymiş gibi dayanıyor ve kendimi itiyordum. Yükselirsem rüyadayım demekti. Sonra bir *looping* yapıyor ve rüyam üzerinde çalışmaya başlıyordum. 1970'de sarı defterime yazdığım, benim için özel bir önemi olan, bir lüsid rüyayı okuyabilirim, anlattığım tekniği ilk defa o rüyada uygulamaya koydum:

Tanımadığım bir evde tek başımayım. Her şey son derece gerçek görünüyor ama, sebebiyet verecek hiçbir şey olmadan, nedenini bilmeden, şöyle düşünüyorum: "Belki rüya görüyorumdur... Bu bir rüya ise uçabilirim..." Biraz güç sarf edip iki avucumla havadan destek alıyor ve kendimi yukarı doğru itiyorum. Oda içinde havada asılı kalıyorum. "Bu bir rüya!", diyorum kendime. Fırsattan istifade edip uçuş tekniğimi iyileştirmeye çalışıyorum ve sadece kendimi uçarken *görmek* değil *uçtuğumu* hissetmek istiyorum. Tepe takla dönüyorum, alçalıyor ve yükseliyorum. Bana yetiyor. Tüm ev üzerinde uçmaya karar veriyorum. Bir koridorda uçuyor ve karanlık bir salona va-

rıyorum. Köşede beş yaşlarında iki çocuk görüyorum. Daha net görebilmek için onlara yaklaşıyorum: Çocuk değiller, iki yaşlı cüceler, zayıf ve buruşuklar. Gülüyor ve saklanıyorlar. Bu evin ruhları onlar. Rüya beni içine alıyor, lüsid halimi kaybediyorum... Sürücüsü ya da yolcusu olmayan bir otobüste seyahat ediyorum. Camdan bakıyorum ve taşlaşmış bir orman görüyorum. Kendi kendime: "Büyük ihtimalle rüya görüyorum. Deneyip göreceğim" diyorum. Uçuyorum, otobüsten pencerenin içinden geçerek çıkıyorum ve ormanın üzerinde uçuyorum. Lüsid halimi tekrar kaybediyorum. Şimdi bir mahzendeyim, mat camlı bir pencerenin önündeyim. Rüya gördüğümü fark etmem fazla sürmüyor ve kendime: "Kesin rüya görüyorum" diyorum. Camdan uçarak çıkmaya çalışıyorum ama olmuyor. Duvarların birkaç metre kalınlığında olduğu hissine kapılıyorum. Yine de içlerinden geçmeliyim. İmkânsız olduğunu hissediyorum. Kendimi denemeye mecbur ediyorum. Duvarı zorlanmadan geçiyorum ve uzaya çıkıyorum: Dışarıda mavi bir gökyüzü var, bulutlar arasında havada süzülüyorum. Kendimi ılık bir esintiye bırakmışken düşünüyor: "Bu rüyadan yararlanıp iç tanrımı görmeliyim..." Bir anda beni derin bir yorgunluk basıyor, tabii ki, büyük bir korku takip ediyor bu hissi. Kendime açıklamalar yapıyorum: "Bu çok zor bir deneme, bu buluşmaya henüz hazır değilim, başka bir gün denerim." Uyanıyorum. Bir taraftan rüya görüp görmediğimi anlamaya

yarayan bir yöntem bulduğum için sevinirken, diğer taraftan zayıflığım ve yeterince cesur olmadığım için rahatsızım. Rüya defterime şunları yazıyorum: "Sanırım lüsid rüyadan daha öteye gitmenin zamanı geldi. Risk almalıyım. Ölmekten hâlâ korkuyorum, cesaretim yok... İç tanrımı bulmak için bilinçaltıma dalabilirdim, O'na güvenebilirdim... Cüceleri takip etmeliydim, onlarla yüzleşmeli, alaylarından rahatsız olmadan konuşmalı, onlarla gerçek bir iletişim kurabilmeli, sırlarını öğrenmeliydim. Dünyalar yaratmalı, ölümü aşmalı, varlığımın merkezine ulaşmalı, canavarları ve korkuları yenmeliydim... Bir dahaki sefere daha cesur olmayı ve korkularımı dizginlemeyi istiyorum. Ayrıca ortaklar bulmalı ve onları kabul etmeliyim, her şeyi tek başıma yapmamalıyım."

Lüsid rüya uygulamalarınızın farklı etapları olmuştur herhalde...

Bir oyun gibi yöneterek başladım. Kendime: "Afrika'da fillerin geçişini görmek istiyorum." dedim ve birkaç saniye geçmeden Afrika'da, bir fil sürüsünün geçişini seyrediyordum. Dekor değiştirebiliyor, Güney Kutbu'nda binlerce penguen görmeye gitmek isteyebiliyordum... Bu bende öyle büyük bir haz yaratıyordu ki uyanıyordum. Sonra kendi bedenimde bir sürü yaşantı deneyimledim. Bir defasında ölümün ne olduğunu bilmek istedim: Kendimi yüksek bir binadan attım ve yere çarptım. Aniden kendimi, intihar

eden bedene bakan çoğunluğun içinde bir bedende canlanmış buldum. Beynin ölümü tanımadığını böyle keşfettim. Başka bir sefer mitolojik bir tanrının bana sahip olmasına izin verdim.

Dişil orgazm mı tattınız?

O deneyimdeki duhul, sıradan bir cinsel ilişkidekinden daha yoğundu. Gerçeklik sınırlarını aşan, düşsel görüntülerle çalıştığımı unutmamalısın. Bunu daha iyi anlayabilmen için 9 Nisan 1978'de defterime detaylıca yazdığım rüyayı okuyabilirim: "Yatak odamdayım, iki tane tek kişilik yatak ortasında yerde yatıyorum. Sırtım duvara dayalı. Ayaklarımın dibinde bir *imbunçe* beliriyor..."

Imbunçe mi?

Evet, açıklayayım: Rüyadan önceki akşam, Şilili bir sürgünle birlikte bir kafedeydim ve ona Mapuçe mitleri ile ilgili sorular sordum. Bana, efsaneye göre Chiloé cadılarının çocuk kaçırıp, kendilerine yamaklık edebilmeleri için sakatladıklarını anlattı, işte o canavarlaşmış çocuklara "imbuche" adı veriliyormuş. Devam ediyorum: "...kör bir cüce, çıplak, derisi tavuk derisi, gaga gibi burun, kol yerine et ve kemik çıkıntıları, sırtı kambur ve bacakları parantez: Kocaman bir cenin gibi, rahatsız edici olduğu kadar korkunç. O zaman aklımdan şu geçiyor: 'İletişim kurmam gereken Tanrı bu olmalı. Çirkinliğinin sebebi ru-

humda bir şeyler yaratacak olması olmalı'. Şimdi rüya gördüğümü biliyorum. Ondan pozitif bir ilah yaratmak için bu ucube üzerinde çalışmaya karar veriyorum. Ve başarıyorum bunu. İmbunche uzun bir boy, normal yüz hatları ediniyor ve tarifi mümkün olmayan güzellikte bir varlığa dönüşüyor, canlı bir heykel gibi. Yatakların arasından çıkıyorum ve sırt üstü odanın ortasına yatıyorum. Tanrı tarafından döllenmem gerektiğini biliyorum. Dişi tarafımı arıyorum ve bu nedenle bacaklarımı kaldırıyorum. Yaklaşık kırk santimetre boyunda şeffaf bir tüp Tanrı'nın bacakları arasından çıkıyor. Tüpü penisim ve anüsüm arasına; perinenin tantrada 'chakra muladhara' denilen yere, yerleştirebilmesi için karşı koymadan tamamen teslim olmaya karar veriyorum. Vajinam olmadığını biliyorum ve anal bir duhul deneyim peşinde değilim. Tanrı açık bacaklarım arasında diz çöküyor ve bana sokmaya başlıyor. Organı omuriliğimden yukarı doğru çıkıyor ve beynime girdiğini hissediyorum. Bilincim patlıyor."

Çok etkileyici...

Eğer bu deneyimi "dişil orgazm" olan adlandırırsan, evet Gilles, yaşadım ve muhteşem bir histi. Kendi ucubeliğimden yarattığım bu Tanrı'ya ait olmak beni çok heyecanlandırdı. Sonra uyanıkken tatmin edemediğim arzuları gerçekleştirme uğraşına girdim, tabii özellikle cinsel arzuları. Rüyalarımda yarı panter, yarı insan ka-

dınlarla toplu seks partilerine verdim kendimi. Müsaade et sana bu rüyalardan birinin ardından aldığım notları okuyayım. Bir şeyi netleştirmek istiyorum: Görüntüleri kontrol edebildiğim lüsid rüya haline erişmeden evvel, başlangıç denemesi kılığında bir seri engeli aşmam gerekiyordu. Bu engelleri aştıktan sonra kendi rüyalarımın efendisi olma hakkını kazanıyordum. Defterimden okuyacağım şu bölüm bu özelliğini iyi belirtiyor: "Doğadan yoksun, sadece binalardan oluşan bir sanayi âlemindeyim. Bir sınır bölgesinde. Kimlik belgem yok. Üç asker geçmeme engel oluyor. Duvarın üstünden atlıyorum, askerlerin takibinde koşmaya başlıyorum. Bir garajın kapısını açıyor ve binlerce kilometre derinliğinde bir kuyuyla karşılaşıyorum. Bu sonsuz derinliğin kıyısında rüyada olduğumu fark ediyorum. Bana hiçbir şey olmayacağını bildiğimden kendimi içine atmaya karar veriyorum. Zıplıyor ve yüksek hızla düşüyorum. Korkmuyorum. Düşmeyi durdurmak istiyorum. Düşme duruyor. Duvarda bir kapı beliriyor. İçeri giriyorum ve bir katedralin sundurmasındayım. Gözlerimin önünde her istediğimi canlandırma gücüne sahip olduğumu anlıyorum. O zaman erotik bir arzu gerçekleştirme ihtiyacı hissediyorum. Üç hayvan-kadın yaratıyorum, çömelmiş ya da dört ayak üzerinde duruyorlar, yarı panter yarı dişi insanlar. Birini dudağından öpüyorum, uzun dudakları vajinanın iç dudaklarına benziyor. İşaret parmağımı, kuyruklarının altındaki vajinalarına sokmayı deniyorum. Ben

birine sahip olurken diğerleri hoşa gider şekilde beni tırmalıyorlar, orgazm olmaya çalışıyorum. Ama engel olamadığım bir şekilde lüsid halimi kaybediyorum ve rüya sonunda bir kâbusa dönüşene kadar içinde kayboluyorum. Çarpıntıyla uyanıyorum..."

Sözünü ettiğiniz bu başlangıç boyutu nerede oluyor?

Bu deneyime özgü olarak, hayvani kadınlarla sevişirken, tutkuya yenik düşüyordum, bu da lüsid halimi kaybetmeme neden oluyor ve rüya benim kontrolümden çıkıyordu. Rüya gördüğümü unutuyordum. Rüyalarımda zengin olmayı dilediğimde de aynı şey oluyordu. Ne zaman para beni etkisi altına alsa, rüyam lüsid olmayı bırakıyordu. İnsani arzularımı rüyada tatmin etmeye çalışınca, senaryoya yenik düşüyor ve lüsid halimi kaybediyordum. Bu benim için çok önemli bir öğretiydi: Hayatta da rüyada olduğu gibi, lüsid halini kaybetmemek için kendini eylemlerle tanımlamamak, belli bir mesafeden bakabilmek gerekiyordu. Bu, lüsid rüyanın hatırlamama yardımcı olduğu eski bir prensip. Bütün geleneklerin de onayladığı gibi; arzu ve korku kimliğimizin iki farklı yüzü.

Rüyalar korkularımla yüzleşmeyi de öğretti bana. Bir dönem hep aynı kâbusu görüyordum: Bir çölde olduğumu ve ufuktan yoğun bir negatiflik bulutunun; beni yok etmeye kararlı psişik bir varlığın belirdiğini görüyordum. Bağırarak, terden sırılsıklam uyanıyordum... Bir gün canı-

ma tak etti ve kendimi bu varlığa kurban olarak sunmaya karar verdim. Rüyanın zirvesinde, ayık bir korku haliyle, kendime şöyle dedim: "Tamam, uyanmak istemekten vazgeçeceğim. Gelip beni yok etmene müsaade edeceğim." Varlık bana doğru yaklaştı ve bir anda kayboldu. Birkaç saniyeliğine uyandım ve sonra keyifli uyumaya devam ettim. Kendi korkularımızı besleyenin bizden başkası olmadığını işte o zaman anladım. O, bizi ölümüne korkutan şey, ona karşı savaşmayı bıraktığımızda tüm gücünü kaybediyor. Bu lüsid rüyanın klasik öğretilerinden biri. Son evrede yaşadığım bu korkuyu, birkaç defa, kendi ölümümü aşarak kontrol etmeyi başardım.

Bu süreçle ilgili bir örnek daha verebilir misiniz?

Defterimde aramam yeter... Mesela: "Çiş yapmam lazım. İdrar kesemin tamamen dolu olduğunu hissediyorum. Beyaz bir küvete bol miktarda kan işiyorum. Kendime diyorum ki: 'Sıvı kırmızı çünkü kendimi çok sıkıyorum. İşemeye engel olamıyorum ama rahatlıyorum ve kendi isteğimle sıvıyı kırmızıdan sarıya dönüştürüyorum'. Sıkıntının bana sahip olmasına asla müsaade etmiyorum. Rengini yavaş yavaş değiştiriyorum. Sonra kâbus bana yeniden sahip oluyor ve tekrar kan işiyorum. Dinginliğimi kaybetmeden tekrar rüyanın kontrolünü ele alıyorum ve çişim tekrar bal sarısı rengine dönüyor."

Başka bir tane: "Bir meydanda, bir kafede, başka müşteriler arasında oturuyorum. Aniden,

meydanın orta yerinde, gözü dönmüş ve saldırgan, sakallı bir genç, bir silah çıkarıyor. Korkutucu bir kahkahayla, silahı bir arkadaşın şakağına dayıyor. Ben hışımla kalkıyorum ve daha dikkatli olması gerektiğini sertçe haykırıyorum. Arkadaşının, daha yeni, kafasına silah dayayıp intihar etmeye kalktığını hatırlatıyorum ve bu saçma şakanın onu sarsacağını söylüyorum. O zaman bana bakıyor ve silahını bana doğrultup, şeytani bir tonla mırıldanarak: 'Tamam, peki buna ne diyeceksin?' diyor. O benim titremeye başlamamı bekliyor ama ben korkmuyorum. Etrafımda bir tur dönüyor ama ben yine istifimi bozmuyorum. Ateş etmeyeceğini biliyorum ve bunu kendisine söylüyorum: 'Bunu yapmayacağını biliyorum'. 'Nedenmiş?' diye soruyor bana. 'Senin büyük hezeyanların için çok küçüğüm' diye cevap veriyorum. Bu afallamış, kendi ruhu tarafından iç edilmiş delinin, beni ortadan kaldıracak kadar benimle ilgilenmeyeceğini biliyorum. Mutlu bir şekilde uyanıyorum: Bir kâbusa dönüşebilirdi, ama beni korkutmadı."

Kendi canavarımı evcilleştirdiğim başka bir rüya: "Boş bir arazide yürüyorum ve kanalizasyon çukuruna benzeyen yuvarlak bir deliğe varıyorum. Delikten yaklaşık yirmi metre boyunda, korkutucu, dev bir canavar çıkıyor. İğrenme hissimi çabucak yeniyorum çünkü bu iğrenç yaratığın benim bir parçam, ruhumun karanlık enerjisi olduğunu anlıyorum. Onu yok etmek yerine başka bir şeye dönüştürmeye karar veriyorum. Bunun

üzerine tam o anda, beyaz tüylerle kaplanıyor, aydınlanıyor, altı kanadını açıyor ve göğe yükseliyor. Muhteşem, melekvari bir varlığa dönüşmüş hâlde beni yanında Evrene götürmeyi teklif ediyor. Ama bu cezbedici öneri karşısında da kendimi kontrol ediyorum. Bu melek, içime emmem gereken ruhumun aydınlık bir enerjisi. Bedenimi kaplamasını sağlıyorum ve onu tenimdeki tüm hücrelerle emiyorum. Artık ışık ve enerji dolu, sakin bir şekilde gökyüzüne yükselen varlık benim. Mutlu uyanıyorum."

Ölüler krallığına gözlerim açık girdiğimi gördüğüm, şiirsel bir rüyamı okuyacağım: "Ölümün bekleme salonundayım. Bir bankta oturuyorum, karşımda kırk yıl önce ölmüş, Şarkıcı Carlos Gardel oturuyor. 'Hadi, cesur ol ve ölme kararını ver...' diyerek selamlıyorum onu. Başka bir salona giriyoruz, orada ölümün direkt göründüğü bir kapının varlığını fark ediyorum. Kederli bir kapıcı orada bulunan bizleri el yordamıyla yokluyor ve son kapıdan kimin geçip geçmeyeceğine karar veriyor. Bizden önce iki ergen geliyor. Üstlerini aradıktan sonra geri çeviriyor onları; onlar da yaşamaya devam etmek zorunda oldukları için keyifleri kaçmış bir halde gidiyorlar. Gardel'in ölülüğü tescilli, şimdi sıra bende. El yordamıyla yokluyor beni ve ölü ilan ediyor. Carlos Gardel dalga geçiyor, korkuyor. Ona: 'Ne önemi var? Böyle daha iyi! Artık şu kapının ardında ne var öğrenebileceğiz!' Benimle beraber o diğer boyuta geçmesi için kararlı ve net bir şekilde onu itiyorum.

Kapıyı geçer geçmez şarkıcı bir ışık patlamasıyla yok oluyor. Ölümün sınırını geçtiğim an, yeşil tepelerden oluşan bir koridora varıyorum. Çok hoş insanlarla birlikteyim. Havaya boş kâğıt zarflar fırlatıyorum, içleri şekerlemeler ve değerli nesnelerle dolu olarak yere düşüyorlar. Bu boyuta hâkim olduğum için mucizeler yaratabiliyorum ve havaya ne zaman boş zarf atsam dolu olarak yere düşeceğine eminim. Etrafımdakilere hediyeler veriyorum ve mutlu uyanıyorum."

Rüyalarımda defalarca olduğu gibi bir canavarla yüzleştiğim son bir rüya daha okumak istiyorum: "Yeri sıkıştırılmış topraktan, kasvetli bir bodrumdan geçmem gerekiyor. Tanımadığım biri beni içeri almak için bekliyor. Yarı karanlıkta bir havyanın varlığını hissediyorum. Görmesem de bunun kara bir panter olduğunu biliyorum ve bu tanımadığım kişi onun sahibi. Mimikleriyle bana korkmadan dümdüz geçmemi işaret ediyor. Onu dinliyorum ama panter üstüme atlayarak beni yere savuruyor... Ve ön patileriyle kafamı sabitliyor. Bir kedinin fareyle oynaması gibi bana zarar vermeden kafamı ısırıyor. Sahibinin bozulmuş yüzünü görüyorum, hayvanının bana böyle davranması karşısında kendini güçsüz hissediyor. Buna rağmen kendimi korkuya kaptırmıyorum. Hareket etmeden. Kıpırdamadan, hayvanın saçımı keskin dişleriyle okşamasına izin veriyorum. Teslim olmam gerektiğini biliyorum, onunla erimeli, bu durumu şevkatle kabul etmeliyim; panterin içinde çözünmeliyim. Aşktan titremeye

başlıyorum ve onunla birleşiyorum. O anda panter kayboluyor. Ayağa kalkıyorum, bodrumu geçiyorum ve yoluma devam ediyorum. Zevk içinde uyanıyorum."

Eğer doğru anladıysam, rüyalarda kazandığınız öğretileri günlük hayatınıza uyguladığınızı ve sonradan psikobüyü pratiğine dâhil ettiğinizi söylüyorsunuz...

Kesinlikle. Rüyalarda anlamama izin verilen şeylere sadık kalabilmek için her gün büyük çaba harcadım. Gündelik hayatın zorluklarıyla karşılaştığında uygulayamadığın bir öğretinin ne anlamı var? Bir öğreti, uygulandığı âna kadar, işlevini yerine getiremez ve sahip olduğu dönüştürme gücüne tüm şiddetiyle erişemez.

Rüyalarda anladığınız ve günlük hayatınıza uyguladığınız bir öğretiye örnek verebilir misiniz?

Tabii, lüsid rüyanın bana canavarlarla yüzleşmeyi öğrettiğini söylemiştim. Kişi kendinde, canavarla karşılaşmaya yetecek gücü bulamıyorsa kaçması anlaşılabilir; ama o canavarın gözlerinin içine bakman gereken bir an gelir. O zaman, canavar kendisine meydan okunduğunu düşünür ve çoğunlukla müttefiğe dönüşür. Korkularımız karşımızdakinin düşmanlığını güçlendirirken, ona sevgiyle karşı koymamız onu yıldırır ve yön değiştirmesine sebep olur. Meksika'da, *Kutsal Dağ* filmini çekerken, bazı skandal dedikodular çıkmaya başladı. Bir katedralin önünde çekim

yapıyorduk ve orada birtakım kara ayinler düzenlediğim söylentisi yayıldı. Meksika Ordusu ve Polisini aşağıladığım konusunda fısıltılar geldi kulağımıza... Bir gün iki polis gelip bana: "Bilmem ne bakanı sizi görmek istiyor" dedi. Beni bakanın ofisine götürdüler ve bakan bana şuna benzer bir şeyler söyledi: "Bak Jodorowsky, başbakan sizi tanıyor ve yaptığınız işlere hayran; onu kazanmış sayılırsınız. Ama dikkatli olun; hükümette büyük bir arkadaşınız olabilir ama karşı gelirseniz, korkunç bir düşmana da dönüşebilir... Filminizde hiçbir üniforma ya da dini sembol yoksa endişe edilecek bir şey de yoktur."

Meksika'da bu sözleri bir bakanın ağzından duymak ölüm tehdidi demekti. O gece, evimin bahçesinden "Jodorowsky, dikkatli ol ya da kelleni uçururuz..." diyen sesler duydum. Meksika'da çok tehlikeli Los Halcones adında bir milis grubu vardı, pis işleri onlar yapardı. Bu işin sonunun çok iyi olmadığını anladım ve ertesi gün tüm ailemi Birleşmiş Devletler'e taşıdım, çekimleri orada tamamlayacaktım. Buna rağmen, bakanın bir düşman olarak kalacağı ve bilinçaltımda bir ölüm tehdidi olarak yaşayacağı fikrine karşı bir şeyler yapmak istiyordum. Filmin çekimlerini tamamladıktan sonra, *Kutsal Dağ* hakkında, Avrupa ve Birleşik Devletlerde yayımlanmış tüm iyi kritikleri bir araya getirip Meksika'ya döndüm ve bakanla bir görüşme aldım; tüm ekibimi toplayıp Meksika'dan gittiğim için bana kızgın olduğunu o zaman öğrendim. Ve, gazete kupürlerini uzatıp

şöyle dedim: "Bakın filmimin Meksika'ya katkısı ne kadar iyi oldu; tüm dünya bu ülkeden bahsediyor." Aslanın ağzına elimi sokmaya bir kere daha cesaret ettiğimi görünce gülümsedi ve sırtımı sıvazlayarak şöyle dedi: "Aferin Jodorowsky, cesursun, seni tebrik ederim." Bir daha sorun çıkarmamakla kalmadı bana hediyeler bile verdi! Bu, bazı durumlarda, canavara meydan okumanın ne kadar sağlıklı olduğunu gösteren gerçek bir anı. En önemli prensip; mümkünse asla bir düşmanla açık hesap bırakma. Gizli kalan şeyler kendinden beslenerek büyür. Çok uzun fitilli bir bombanın patlaması uzun yıllar sürebilir, ama patladığı gün meydana gelen hasar büyük olacaktır. Bu nedenle bombayı imha etmek, etrafımızda ya da bilinçaltımızda serbest bir ölüm tehdidine dönüşmesine fırsat vermemek gerekir. Ama düşmanı öldürmemeli, onu müttefiğe dönüştürmek daha iyi.

Lüsid rüyanın öğretilerinden biri de rüyanın içeriğini değiştirmek. Günlük varoluş sürecinize bunu nasıl uyguladınız?

Rüyalarımda dekor değiştirmeyi ne çok sevdiğimden bahsetmiştim; Afrika'dan Birleşik Devletler'e geçmek gibi mesela, çevreyi değiştirmek... Aynı şekilde günlük hayatımda da kendimi sabit bir çerçeveye hapsetmeme gerek olmadığını fark ettim. Gündelik hayat katı değil; ya da aklımızda olduğundan, onunla ilgili yargılarımızdan daha katı değil demeliyim. Kendimizi bağlı hissedi-

yor, hep aynı alanda hareket etmekten sıkılıyorsak, aslında bunu değiştirecek gücümüz vardır! İmkânsız olduğunu kim söylemiş? Lüsid rüya bana, her türlü dönüşümün, her türlü değişimin mümkün olduğu yumuşak bir gerçeklik içinde hareket etmeyi öğretti. Tamamen benim niyetime bağlı: Lüsid rüya halinde, sadece Afrika'da olmayı arzulamam, kendimi orada bulmam için yeterli sebepti. "Gerçeklik" denen bu diğer rüya hali, aslında kendi beynim, gerçeğin ne olduğunu belirleyen kendime dünyayı tanımlama şeklimdi. "Gerçeklik" tek başına var olan bir şey değil; neşeli ya da korkunç, monoton ya da tutkulu olmak üzere her an kendi gerçekliğimizi yaratıyoruz.

Örneğin...

Geçen gün, buraya geldiğinde her şeyi değiştirdiğimi fark ettin. Eski dekordan sıkılmıştım. Mobilya satın aldım ve sahip olduğum, artık görmek istemediğim her şeyi sokağa bıraktım. Bu boşaltma büyük bir kutlamaya dönüştü, sokağa bıraktığım her şeyi götürmeye başladılar... Günler sonra, birkaç komşu bana seslendi: "Artık kim olduğunuzu biliyoruz!" "Öyle mi? Nereden biliyorsunuz?" dedim. "Hikâyelerimden, filmlerimden mi?" "Attıklarınızdan! Evinizin önünden harika şeyler topladık." Demek istediğim, sadece eşyalarımı değil, aslında bir anlamda, mahallenin atmosferini de değiştirmiş oldum.

Anladım ama eşya değiştirmek Afrika'ya fillerin yanına gitmekten daha kolay tabii paranız varsa...

Hayır; temel prensip aynı, her iki durum da gerçekliğe bakışımızla ilgili, aklımızda bir yeri var. Gerçeklik bir kâbus gibi algılanabilir ve Tanrı biliyor, talihsizlikler düzeninde insanın başına her şey gelebilir. Ancak bunlar aynı gerçekliğin parçası; kişi aydınlığı ön plana çıkarabilir ve negatif alanı pozitif içeriğe dönüştürebilecek eylemler gerçekleştirebilir.

Bunun maddi bir konu olduğunu düşünenler olacak. Paran varsa bir uçağa binersin ve birkaç saat içinde Afrikada'sın ya da New York'u geziyorsun...

Tabii, ama hayatı kendine çekmek lazım! Yaşamın, onunla ilgili görüşüne bağlıdır... Mesela, ben milyoner değilim, zengin bile sayılmam, ama günlük hayatımda hep lüsid rüya prensiplerini uyguladım: Neden başka bir yere gidemezmişim? Şöyle, ne zaman gerçek bir ihtiyacım olsa, bunu gerçekleştirmeye uygun şartları kendime çektim. Chicago Film Festivali'ne davet edildim ve üç gün gizlice gittim. Cuma günü çıktım pazar günü döndüm... Kimsenin ruhu duymadı. *(Gülüşmeler.)*

Hiç unutmam, bir gün multimilyoner bir arkadaşım sordu: "Bu hafta sonu ne yapıyorsun?" "Hiç", dedim. "Acapulco'ya gitmek ister misin?" İşte bu kadar! Özel uçağı, hafta sonunu geçirmek üzere bizi Acapulco'ya götürdü.

Kulağa çok kolay geliyor, ama herkesin mutlimilyoner dostları yok...

Görüyorum beni konuşturmaya çalışıyorsun, kendi deneyimlerinden sen de benim kadar iyi biliyorsun ki; herkes kendi gerçekliğini yaratır... Hafta sonunu dünyanın başka bir ucunda geçirmeye gerçekten ihtiyacım vardı. Ben hayatın şekillendirilebilir olduğuna içten inanıyordum ve bu inanç bana özel uçağı olan bir multimilyoner gönderdi, hepsi bu.

Mesela, senin en çok sevdiğin şey bilgelerle tanışmak ve rock'n'roll. Bu birbirinden çok ayrı görünen iki sevdanı birleştirmeyi tüm kalbinle arzuluyordun. Gerçeklikle ilgili sert bir fikrin de yoktu, arzunun gerçekleşmesi için en uygun koşulları çektin ve sonunda bunu Arizona'da buldun; bir *aşram** kurmakla yetinmemiş aynı zamanda bir rock'n'roll grubunun lideri olan gerçek bir bilgeyle tanıştın. Büyük ihtimalle gezegende bu iki etkinliği birleştiren başka kimse yoktur. O zamana kadar, bu adam Birleşik Devletler'de az, Avrupa'da ise hiç tanınmıyordu, buna rağmen hayatın sihri onu sana gönderdi. Ergenlik çağında tüm filmlerimi izliyor, benimle ilgili

* Aşram: Antik Hindistan'da orman içinde ya da dağda, bilgelerin dünyanın telaşından uzak, huzur içinde yaşadıkları yerlere verilen Sanskritçe bir addır. Bu yerler inzivaya çekilmek için kullanıldığı kadar eğitim için de kullanılır. Dolayısıyla aynı sözcük guru ve öğrencilerinin yaşadığı ve ustalarının öğretilerini izledikleri yerler için de kullanılır –ç.n. (Vikipedi'den alıntıdır.)

makaleleri topluyordun; ve bak şimdi arkadaşız ve birlikte bir kitap hazırlama zevkine eriştik. Saflık ve netlikle, istatistik açıdan neredeyse imkânsız olaylar güdülebilir.

Anlıyorum...

Sana başka bir hikâye anlatayım: 1957'de, tüm bunları teoriye dökmeden önce, bir gün karıma sordum:

– Tatilde nereye gitmek istersin?

– Yunanistan'a gitmeyi çok isterdim, dedi.

– Tamam, dedim, Yunanistan'a gideceğiz!

– Nasıl gideceğiz? Bir kuruş paramız yok...

– Yunanistan'a gideceğiz!

Tam o anda, yaşadığımız çatı katının kapısı çalındı. Kapıdaki kişi, o dönemde çok tanınan, Guaranís de Francisco Marín adında, Güney Amerikalı bir müzik grubunda müzisyen bir arkadaşımdı ve dedi ki:

– Üç gün sonra, muhteşem bir folklor ekibiyle, Yunanistan'da turneye çıkıyoruz ve dansçılarımızdan biri hastalandı. Onun yerine sen gelir misin?

– Ama dansları bilmiyorum ki...

– Önemli değil, karım sana öğretir.

Hemen gereken iki dansı öğrendim; *bailecito* ve *Carnavalito* ve birlikte Yunanistan'a gittik. Bu olaydan sonra yaşamın, an be an kurguladığımız bir rüya olmadığına nasıl inanabilirim?

Bu prensibe katılıyorum, ama bence anlattığınız anılar ve bunu anlatış şekliniz kafa karıştırıcı olabilir. En nihayetinde dünya, hayallerini fazla çaba göstermeden gerçekleştirmek isteyen insanlarla dolu... Deneyim bize arzulamanın yetmediğini ve hak etmenin gerektiğini öğretiyor.

İşaret ettiğin şey bence çok önemli. Bu anlattıklarım gerçekten olmuş olaylar ve hayatımın en olağanüstü rüyalarımla uyum içinde olduğuna seni temin ederim. Hayatın büyüsüne gerçekten inanıyorum. Buraya kadar tamam, büyünün aktif olması için herkesin kendi içinde başlangıçta çelişik gibi görünen bazı erdemler büyütmesi gerekiyor; masumiyet, kendine hâkim olabilme, inanç, cesaret... Bu büyüyü harekete geçirmek için gözü pek olmak gerek, ayrıca saf olmak ve kendi üzerinde çok çalışmak şart. Israrla belirtmek isterim, ben varoluşumu kendimi mükemmelleştirmeye, tanımaya, gönlü açık olmaya adadım. Disiplinli olmayı hiçbir zaman bırakmamak şart, onsuz bu gerçeklik fikri hayal olarak kalırdı. Hayat karşısına çıkan ilk tembelin arzularını yerine getirmek için var olmuyor! Yaşam ona teslim olduğun kadar ve benmerkezciliğini aştığın ölçüde sana cevap veriyor.

O zaman, bu zahitlik çalışmaları, lüsid rüya öğretilerinin uygulaması olarak görülebilir mi? Bunu sormamın sebebi zahit olmak için çaba harcamak gerekirken, lüsid rüyada bir amaç belirlemek gerçekleşmesine yetiyor gibi...

Aslında lüsid rüya halinde bilinçli kalmak ciddi çaba isteyen bir şey. Diğer taraftan, rüyalarda yaşanan duygular gerçekler. Rüyanda gömülürsen, gerçekten öyle hissedersin, korku deneyimlersin; ve bununla yüzleşmek gayet zor. Sonuçta, lüsid rüyanın en önemli öğretisi, gündelik hayatın büyüsünü keşfetmekten çok, lüsid kalma, şuurlu kalma ısrarında; çünkü şuurlu değilsen hiçbir şey mümkün değil. Daha önce de söylediğim gibi, yaşadığın deneyime kendini kaptırdığın anda rüya seni içine alıyor ve büyülü boyutu idame ettiren tek şeyi, yani lüsid halini kaybediyorsun. Bahsettiğimiz büyü, sadece mesafe alma durumunda işe yarıyor. Oyunu mümkün kılan şahidin ayıklığı, tam tersi halde, kendini eylemle tanımlama varoluşu küçültüyor, imkânlar alanını kısıtlıyor. Rüyada gündelik hayatla aynı kanunlar geçerlidir: Olaylara ne kadar uzaktan bakabilirsen, varoluştan o kadar çok zevk alır ve sınırsız bir eğlence parkı olarak görmeye başlarsın. Eğer mesafe almayı başaramazsan, yaşam çıkmaz bir sokağa dönüşebilir. Çelişkili gibi görünse de, rüya bana *ayık* kalmayı, varoluş ipini elimden bırakmamayı, çok zor olsa bile sürekli şuurlu kalmayı öğretti. Hayatın ne kadar mucizevi olduğunu Tanrı biliyor, hele de büyüsüne kendini biraz açabilirsen! Buna rağmen, kendini açtıkça, kendini kaptırmak, kendini eylemle tanımlamak tehlikesi daha çekici geliyor. Diğer yandan, lüsid hâl pratik yaptıkça güçleniyor.

Daha önce bahsettiğimiz başka bir lüsid rüya öğretisi ise, büyünün diğer evresi, yani gerçekliğin esnek olduğunun keşfi. Bununla sadece hayatın sert bir olgu olarak algılamamasını değil, kişinin giderek esnekleşmesini de kastediyoruz.

Aynen öyle. Kendimle ilgili dar bir görüşe sıkışmak istemediğimden kendimi fazla tanımlamaktan kaçınıyorum. Rüyalarımda kendimi altmış yaşında bir adam olarak algılayabiliyorum, ama aynı zamanda genç bir adam ya da bir ihtiyar gibi, hatta bir kadın gibi de algılayabiliyorum. Neden olmasın? Rüyada varlığımın farklı düzeyleri hayat buluyor. Gerçek hayatta, bu düzeylerin dile gelmesine izin vermeye çalışıyorum. Olaylara, kim olduğuma ya da olmam beklendiğine dair önceden belirlenmiş fikirlere kapalı kalmadan yaklaşmaya çaba gösteriyorum. Seyahat ettiğimde, çoğu kişi uyruğumu merak ediyor. Bir uçakta, biri bana "İtalyan mısınız?" diye sorsa: "Evet" diye cevap veriyorum. Yunanlı, Fransız, Rus, İsrailli, vesaire, sansalar hep onaylıyorum. Soran kişi, doğru tahmin ettiği için memnun, bana bir Rus, Yunanlı ya da Şilili gibi davranıyor, ama bu hiçbir şeyi değiştirmiyor... Kısa süre önce Mejorana'da başımıza ne geldi hatırlıyorsun değil mi? Bu yaklaşıma çok iyi bir örnek teşkil ediyor. Vardığımızda, seyirciler beni beklemiyorlardı, onlar Doktor Westrphaler'i dinlemeye gelmişlerdi.

Aslında, Doktor Woestlandth'ı...

Evet, Doktor Wiesen-Wiesen olsun...

Neyse...

Sana, beni Doktor Westphallus olarak sunmanı istedim, ama sen cesaret edemedin... Ben Doktor Wuf-Wuf adı altında saatlerce konuşabilirdim. Sağlıktan bahseder ve mesajımı verirdim. Kim olduğum ya da mesajı kimin verdiği hiç umurumda değil! Ben hep bende görmeyi bekledikleri kişi gibi davranıyorum. Eğer bir film yönetmeni görmeyi umuyorlarsa, film yönetmeni gibi davranıyorum; çizgi roman senaristi beklerlerse, senarist gibi davranıyorum... Aslımı bende algıladıklarına, başkalarının olduğunu sandığım kişiye indirgenmediğimi bilerek; her etiketi kabul ediyorum.

Lüsid rüyanın farklı yanlarını keşfettiniz mi?

Sonradan, daha fizikötesi boyutlarını keşfetmek istedim: Kendi iç üstadımı aramaya başladım. Bunun ilgili açıklayıcı olduğuna inandığım başka bir rüya okuyacağım: "Tanımasam da dost olduklarını hissettiğim iki Meksikalıyla birlikteyim, tipik ve tombullar. Zemini ve duvarları taş bir avludan geçiyoruz, bir okulun, mabedin ya da bakanlığın avlusu olabilir. Çok geniş. Bir duvara yapışık ilerliyoruz. Birden, yerden muazzam bir gürültü yükseliyor. Gürültü Meksikalıları çok korkutuyor. Birisi 'deprem geliyor!' diye bağırıyor. Taşlara bakarak, sıkıntıyla ilk sarsıntıları bekliyorlar. Ben rüya gördüğümün farkına varıp onlara: 'Korkmayın, hiçbir şey olmaz, bu bir rüya' diyorum. Buna rağmen, her şey o kadar gerçekçi görünüyor ki şüphe ediyorum. Ancak rızamla sa-

ğır edici gürültüyü susturunca rüya gördüğümden emin oluyorum. Ve bu lüsid halden yararlanmak istiyorum. 'Bu sefer Tanrı olmak istiyorum' diyorum kendime. Her ne kadar, büyük bir korkuya kapılsam da kararlıyım. 'Tanrı'yı görmeme yardım edin' diyorum arkadaşlarıma.

Avlunun ortasında bir kaide gibi yükselen yirmi basamaklı siyah mermer bir merdivene ulaşmamda bana yardımcı olmak istiyorlar; insandan koltuk değnekleri gibi, her biri bir koltukaltıma yerleşiyorlar. O zaman arkadaşlarıma, 'Tanrı'yla tek başıma yüzleşmek için artık kendimi hazır hissediyorum', diyorum. Her ikisinin de rüyanın bir parçası olduğunu bildiğimden onları bir itişte yok ediyor ve merdiveni çıkmaya başlıyorum. Tekrar korkuya yenik düşüyorum: Belki de korkunç bir manzarayla karşılaşacağım... Basamaklar ıslak ve kaymamak için büyük çaba göstermem gerekiyor. Bir anda, karşımda, palyaço mimikleri yapan devasa bir aktörün göründüğü, canlandırılmış bir fotoğraf beliriyor. İnanmakta güçlük çekiyorum: 'Tanrı, bir fotoğraf, bir aktör olamaz... Mümkün değil!' Aktör yok oluyor ve yerine ben beliriyorum. Altmış yaşındayım ve yaşlı bir üniversite profesörüne benziyorum. Kaşmir bir ceket giyiyorum ve burnumun ucunda duran bir gözlüğüm var. Eski hedeflerimin, kendi dev görüntümün yansıtıldığı bu ekranın gerekli olduğunu düşünüyorum; Tanrı'yla ilk görüşmemi bunalmadan atlatmamı sağlayacaklar. Ekran canlanıyor ve benimle sempatik bir şekilde konuşmaya başlıyor. Bana bir mesaj, bir ders

veriyor. Aklımda sadece küçük bir kısmı kalıyor, beş, altı kelime sadece: 'İnsanlık hazinesi...'. Kendi iç tanrı –ne ad verdiğiniz önemli değil; rehber, şahsi üstat, gayri şahsi ben– arayışımda, ilk adımı atmamı sağlayan bu küçük deneyim beni çok mutlu ediyor. Tüm gücümü topluyor, havadan destek alıyor ve havada asılı kalıyorum. Bir koç gibi tepeleme ekranı delip geçiyor ve kararlı bir şekilde sonsuz yıldız deryasına dalıyorum. Bir kere daha iç tanrımı dinlemek istiyorum. Gözlerimin önünde, Keops Piramitleri kadar büyük, Davud'un yıldızı gibi üstüste binmiş iki piramit rölyefi beliriyor. Bakmakla yetinmemeli piramitlerin –biri siyah diğeri beyaz renkte– içinde erimeliyim diyorum kendime. Merkezine sokuluyor ve yanan bir evren gibi patlıyorum."

Rüyayı aynen böyle yazmışım. *İncal*'ın senaryosunu bu tecrübemden yola çıkarak yazdım.

Öyleyse, lüsid rüya uygulaması, düşsel içerik içinde bir eylem oluşturmaktır. Lüsid rüyanın daha ötesine gitmek mümkün mü?

Evet. Benim "Tedavi edici rüya" dediğim rüya türüne geçilebilir; bu tür rüyada, lüsid hâl uyanıkken deneyimlenen bir eksikliği gidermek ya da bir yarayı tedavi etmek için kullanılır. Defterimden seçtiğim dört örnek okuyacağım:

Aile içi bir anlaşmazlık sebebiyle tanışma şansı bulamadığım babaannem Teresa ile birlikteyim. Geniş alınlı ve biraz iri bir kadıncağız.

Rüyamda, aslında hiç tanışmadığımızın, hiç konuşmadığımızın, bir kere bile beraber gezmediğimizin farkına varıyorum. Ona diyorum ki: "Nasıl olmuş da babaannem olarak beni hiç kucaklamamışsın?" Tarzımın kaba olduğunu fark ediyorum ve düzeltiyorum: "Daha doğrusu, babaanneciğim, torunun olarak ben seni nasıl olmuş da hiç öpmemişim" Ona bir öpücük vermeyi öneriyorum ve kabul ediyor. Sarılıyor ve öpüşüyoruz. Rüyayı çok net hatırlayarak ve bu önemli modelle karşılaşmaktan memnun, uyanıyorum.

Yatak odamdayım, gerçek hayattakinin aynısı, babamın karşısında ayakta duruyorum. Ona şöyle diyorum: "Tüm hayatım boyunca beni bir baba gibi öpmedin. Sadece senden korkmamı sağladın. Ama artık büyüdüm ve sana sarılacağım" Ve korkmadan ona sarılıyorum, öpüyorum ve okşuyorum. Ve okşarken sırtının ne kadar güçlü olduğunu fark ediyorum. Ve mutlulukla şöyle diyorum: "Doksan yaşındasın ve hâlâ çok güçlüsün!" Onu cesaret ve şefkatle okşamaya devam ediyor ve şöyle diyorum: "Bana hiç dokunmadığın için, ben de oğlum Axel'e dokunmadım" Ve Axel bugünkü haliyle, 26 yaşında beliriyor. Ona sarılıyorum ve benim az önce babamı okşadığım gibi beni okşamasını istiyorum. Uyanıyorum. Gün içinde Axel'le konuşuyorum ve ona neşeyle rüyamı anlatıyorum. Bana sarılmasını ve okşamasını istiyorum. Başlangıçta bunu utangaç, isteksiz yapsa da yavaş yavaş, duygulanıyor ve sonunda ikimiz de birbirimize

huzur ve dinginlik veren bir şekilde dokunuyoruz. Bu şekilde rüyamda, babamla olan ilişkimde hep eksikliğini duyduğum bir yönü telafi ettim, aynı zamanda oğlumun benimle ilişkisinde eksik kalan şeyi iyileştirmesine de yardımcı oldum.

Ekonomik sorunlarım var ve rüyamda bir tiyatro grubunun bana iş verdiğini görüyorum. Maaşımı konuşmak üzere işverene yöneliyorum. Bana çok dolgun bir maaş ödemesi gerektiğini çünkü karakterim gereği, sadece rolümü oynamakla kalmayıp, oyunun mükemmel bir şekilde sahnelendiğinden emin olmak için gereken her şeyi yapacağımı söylüyorum. Işıkları, müziği, kostümleri, iş arkadaşlarımın yaptığı işi kontrol edeceğimi söylüyorum. Kısacası her şeyle ilgileneceğimi... İşveren anlıyor ve hak ettiğim ücreti vermek için bana yüksek bir maaş bağlıyor. Huzur içinde kendime güvenimi yeniden kazanmış olarak uyanıyorum, ekonomik sorunlarımın çözüleceğini biliyorum.

Üç gündür, tahmini bir bağırsak enfeksiyonunun sebep olduğu mide ağrılarıyla kıvranıyorum. İyi uyuyamıyorum ve antibiyotik içmek istemiyorum. Yatıyorum ve şunu görüyorum: Yatağımdayım, uyanıkken çektiğim ağrıların aynısını çekiyorum. Şifacı Pachita geliyor. Üstüme uzanıyor ve boynumun sağ tarafını emerek, "seni iyileştireceğim arkadaşım", diyor. Büyük bir çaba harcayarak sol elini vücutlarımız arasında kaydırıyor ve karnıma destekliyor. Sonra, benden ayrılmadan havaya

yükseliyor. Bir süre yatay olarak havada asılı kalıyoruz, sonra yatağa iniyoruz. Yavaşça yok oluyor. Tedavi olmuş uyanıyorum, acıdan eser kalmamış. Bence bu durumun açıklaması şu; şifacıyı içime emdim, ve bu sayede artık bir çeşit iç doktora, bir çeşit Tanrı'ya ulaşabiliyorum. Hatırlıyorum, Meksika'da, Pachita ölmeden önce avucunda bir yüzük var etti, sol işaret parmağıma taktı ve bana: "Seni rüyalarında ziyaret edeceğim" dedi.

Senin de tahmin edebileceğin gibi, bu tip rüyalar son derece olumlu. Bilinç bu rüyalarda tüm gücünü tedaviye kanalize ediyor; kelimenin tam anlamıyla şifa gibi rüyalar.

Evet, lüsid rüyada kazanılmış öğretileri, tedavi edici rüyalara ulaşmak amacıyla kullanmak çok olumlu bir şey; daha ileri gitmek, rüya aracılığıyla bilge bir boyuta ulaşmak mümkün olabilir mi?

Ben onlara "alçak gönüllü rüyalar" diyorum. Bir gün rüyalara sadece gözlemci olarak dâhil olabilmek için kendime eylemler hedeflemeyi bıraktım. Bu tip rüyaları, lüsid halimi kaybetmeden ve rüya tarafından emilmeden, kendi sürecinde gelişmeye bırakıyorum. Kendi rüyamın seyircisi oluyor ve her türlü müdahaleden sakınıyorum. Hatta son dönemde "bilge rüyası" dediğim, daha mahir bir noktaya ulaştım. Seyirci olarak dâhil olduğum rüyanın kahramanı bir bilge. Bana uyandığımda not aldığım cümleler söylüyor; her-

hangi bir kutsal metinden çıkarılmış olabilen fazla özgün olmayan cümleler bunlar. Rüya esnasında da lüsid halde gözlemleyebildiğim gibi masumiyetin en derininden beliriyorlar.

Bu bilge rüyalarından birini anlatabilir misiniz?

Evet, ama kısmen anlatırım...

Neden? Utangaçlıktan mı?

Yok, ondan değil! İnanılmaz gelmesinden korkuyorum, hepsi o. *(Jodorowsky kitaplığından altından yapılmış gibi görünen kocaman bir cilt çıkarır.)* Bu deftere en pozitif rüyalarımı yazıyorum. Açıp bilge rüyasına bir örnek okuyabilirim, ancak okuyucular bir insanın bu tip rüyalar görebileceğine inanırlar mı? Belki de okumadan evvel gerçek olduklarına dair yemin etmeliyim...

Neden olmasın? Oldukça gerçek dışı olur: "Bilge bir şekilde rüya gördüğüme tüm onurum üzerine yemin ederim..."

Anlaştık! Bu rüyaları gerçekten gördüğüme onurum üzerine yemin ederim! İsteyen inanır, isteyen inanmaz.

O kadar duyulmamış şeyler mi bu rüyalar?

Hayır, aslında çok basitler. Duyulmamış tarafı, onları bilge rüyası yapan şeyle aynı. Hepsi rüyanın kendi atmosferinde. *(Jodorowsky büyük ciltten okumaya başlıyor.)* "Bir dövüş sanatları

dersindeyim. Üstat bana: 'Kendini kollarıma düşmeye bırak' diyor. O zaman şöyle düşünüyorum: 'Tam bir gevşeme haline gireceğim' ve kendimi sıkmadan düşmeye bırakıyorum. O zaman yardımcısına: 'Onunla dövüşmek imkânsız. Ölü gibi ve bir ölüye karşı hiçbir şey yapılamaz' diyor." Tamamen gevşemeyi başardığım, bilge rüyasına bir örnek.

Başka bir örnek: "Bana aciz bir görüntü veren daracık bir takım elbiseyle sokağa çıkıyorum. Şöyle düşünüyorum: 'İnsanların beni zayıf görmeleri iyi bir şey, çünkü ben kendimi tanıyorum ve içimin çok güçlü olduğunu biliyorum'." Bir tane daha: "Şöyle diyen bir filozofun dersine giriyorum: 'İşin sırrı düşünceyle olmakta'. Ona: 'Eğer öleceğini kabul etmemişsen hiçbir şey başarmış sayılmazsın. Bizi ölüm düşüncesinden kurtaracak tek şey kabrin kabulüdür.' diye cevap veriyorum."

İki tane daha: "Birkaç Çingene beni, her türlü eşyanın bulunduğu depolarına götürüyorlar. Bana danışmak istiyorlar ve bir koli içinde Marsella Tarot kartlarındakine benzer büyük bir kadeh gösteriyorlar. Kadehi, tüm maddeleri çözebilen, evrensel bir çözücü bulmak için yapacakları simya deneylerinde kullanmak istiyorlar. Onlara gülümseyerek soruyorum: 'Evrensel çözücü hangisi biliyor musunuz?' Cevabı bilmediklerini görünce şöyle diyorum: 'İsa'nın kanı. Kalbe damlatılan bir damla İsa kanı tüm duyguları çözer. Bundan sonra geriye sadece aşk kalır' diyorum." Son olarak: "Üzgün bir çocuk bana: 'Çok küçü-

ğüm. Hiç kıymetim yok. Tanrı benim farkımda değil, daha önemli şeylerle ilgileniyor' diyor. Ben de ona: 'Sonsuz sayıda noktadan oluşmuş bir küre yüzeyi düşün. Şimdi o kürenin merkezini hayal et: O tüm noktalara bağlı tek bir nokta' diyorum."

Daha taşkın rüyalar, filmleriniz ve hikâyelerinizdeki gibi kendi kendini türeten sihirli semboller bekliyordum. Anlattığınız rüyalar sizden beklenmeyen bir ağırbaşlılıkta...

Hikâyelerim ve filmlerim daha çok lüsid rüyaya karşılık geliyorlar. Sen de fark etmişsindir, bu rüyaların çoğu çok kısa. Onları özel yapan etkileri ve kendimi nasıl gördüğüm; rüyalarda bilgeyim, huzurlu ve mutluyum, bu his uyandıktan sonra da bir süre devam ediyor.

Şimdi "alçakgönüllü rüya"ya örnek vermenizi rica edeceğim...

O rüya, başkalarının erdemlerini hayranlıkla izlediğim bir rüya tipi. Mesela: "Bir arkadaşımın evindeyim. Evde sıradışı bir köylü kadın var. 58 yaşından fazla değil. Onu çok sevimli, eğitimli ve insancıl buluyorum. Bir süre sonra bana 'kim olduğumu biliyor musun?' diye soruyor. Olumsuz cevap veriyorum. O zaman bana: 'Ben Cristina. Küçükken sana bakardım' diyor. Böylece anlıyorum ki karşımda duran kadın ilk bakıcım. Arkadaşlarıma: 'Farkında mısınız? Bu kadın hayatımda ilk sevdiğim kadın!' diyorum. Hâlâ hayatta olduğunu

ve ne kadar ilerleme kaydettiğini görmekten çok mutlu oluyorum. Cristina'yla kucaklaşıyoruz ve o gidiyor. Arkadaşlarım hayranlıkla bana: '80 yaşında olmasına rağmen ne kadar da genç görünüyor!' diyorlar. Mutluluk dolu uyanıyorum."

Başka bir tane daha: "Sokağın ortasındaki öğrenci protestoları beni şaşırtıyor. Her yer polis dolu ve gençler araba yakıyorlar. Taramalı tüfek gürültüsü duyuluyor ve yere yatıyorum, ama korku hissetmeden. Bir polis beni tutuklayıp karakola götürüyor. Orada sorgulanıyorum. Soğukkanlılığımı muhafaza ediyorum. Ceplerim savaş karşıtı el ilanları ve ordu ve polisin gülünç bir rol oynadığı haberlerin olduğu gazete kupürleriyle dolu. Tarot öğretmeni olduğumu söylüyorum ve beni serbest bırakıyorlar. Caddede yürüyorum, elbisem paramparça, ayakkabılarımı bile kaybetmişim. Bir gözlük kabını terlik niyetine giyiyorum. Bir kafeye girip kendi sokağımı soruyorum. Müşteriler arasında tombul bir köylü kadın var, yüzünden iyilik akıyor, bana bir dilenciymişim gibi acıyarak bakıyor. Şöyle mırıldanıyor: 'Bakın zavallı adam ne halde, onun için bir şeyler yapmalıyız' diyor. Beni dilenci sanıyor. Bana o kadar iyi görünüyor, merhameti beni o kadar etkiliyor ki; onu hayal kırıklığına uğratmamak ve hissettiği bu iyi duyguları bölmemek için hatasını açık etmiyorum ve bana verdiği rolü oynamaya karar veriyorum. Siyah valizimi açıyor ve ona hediye etmek üzere küçük bir deste Tarot arıyorum. Tarotlar arasında hap kutuları var. Vitamin hapları

ama kadın uyuşturucu oldukları konusunda ısrar ediyor, bu durum merhametini daha da arttırıyor. Tarot bilmezken bir kart çekiyor, Büyücü. 'Kötü', diyor. 'Bu kartı taşımamalısınız. Bakın elinde bir hap var...', diyor. Kadın, büyücünün elindeki sarı çemberi hap sanıyor. İyi niyetliliği için kendisine teşekkür ediyor bir daha uyuşturucu kullanmayacağıma söz vererek kafeden çıkıyorum. Bu süre içinde kendime kıymet verme fikrine hiç kapılmadım. Aksine büyük zevkle kendimi aşağıladım."

Başka rüya tipleri de var mı?

Tabii ki! "Cömert rüya" tipine ulaşmak da mümkün, bu tip rüyada öğrendiklerini insanlıkla paylaşabiliyorsun. Örneğin: "Sonsuz bir yerdeyim, binlerce kişinin katıldığı bir barış yürüyüşünün üstünde uçuyorum. Rüyada olduğumu fark edince, dikkat çekmek için havada dönmeye başlıyorum. İnsanlar, hayranlıkla süzülmemi seyrediyorlar. O zaman, benimle uçmak için elele tutuşup bir zincir oluşturmalarını söylüyorum. Onlara dokunarak yükselmelerini sağlıyorum ve onları düşünce gücümle uçurmaya çalışıyorum, ama kıpırdamıyorlar. Onları sevecenlikle tutmalı ve bırakmamalıyım. O zaman bana doğru uçmaya başlıyorlar ve ben uyanana kadar havada yükselmeye, zincir halinde figürler çizmeye başlıyoruz."

Sadece vermeyi değil almayı öğrenmek, başkasının bize yapabileceği iyiliği kabul etmek de bir çeşit cömertliktir, bunu da şu rüyada öğrendim:

"Paris"teyim. Gazetelerin devletle bir sorunu var ve basılmaları için gerekli malzemeye ulaşamıyorlar. *France-Soir* in ilk nüshasının el yazısı hazırlanması ve şekerden yapılan ilkel bir metotla basılması gerekiyor. Gazete bayiinin yanında, büyük oğlum Brontis'in ölmüş annesi, Bernadette, ahşap bir masada oturuyor. Karşısına oturuyorum, hayattayken nadiren olduğu kadar güzel ve mutlu görüyorum onu. Güven duyuyorum, ona güvenebileceğimi biliyorum. Rüya gördüğümü fark edip kendime: 'Bernadette öldü, ama rüyalarda yaşıyor. Bir ölüyle konuşmak beni korkutmuyor. Ona güveniyorum. Bana yardımı dokunabilecek bir karakter, benim hiç anlamadığım politik konulara hâkim ve ne zaman ona danışmam gerekse müsait olacak' diyorum. Bernadetta, durumların neden bu kadar karmaşık olduğunu ve başbakanın yeni atadığı bakana güvenmekte neden hata ettiğini anlatıyor bana. Sonra bana gelecekten bahsediyor: 'Geleceğin bize ait olmadığı fikriyle yaşıyoruz.' –diyor bana 'bize uygun olmadığına inanıyoruz... Ama ona bağlıyız. Gelecekte çok aktif olacağız'. Genel bir gelecek kavramından, Evrenin milyonlarca yıl sonra tanışacağı bir gelecekten bahsettiğini düşünüyorum."

Bu rüyadan sonra, tamamen ayık haldeyken, zamanında çok sorunlar yaşadığımız oğlumun annesiyle, uzlaştığımıza seviniyorum. Bernadette en güçlü yönüyle işbirliği yaparak ruhumu mükemmelleştirme yolunda bana eşlik eden bir dosta dönüştü. Rüyalar sayesinde, hayatımda ona yeni bir yer vermeyi kabul ettim.

Lüsid rüya, tedavi edici rüya, bilge rüya, alçakgönüllü rüya, cömert rüya... Sizin için en son rüya tipi hangisi; en son model, mega, ultra rüya?

Sihirli, yaratıcı rüya. Bunca yıldır rüya tecrübe ederim, sadece bir çeşit tanıdım. O da şu: "Yatak odamdayım. Avuçlarımla havadan destek alıyorum, uçmaya başlıyorum. Sesimin tüm gücünü hissetmeye karar veriyorum. Şarkının içimde yeşermesine izin veriyorum, neredeyse sınırsız bir güçle operanın ötesine geçen sesler çıkartıyorum. Sesi çıkmaya zorlamamalıyım, çağırıyorum ve geliyor. Canlılığını ve sihrini keşfetmek için ağzımdan çıkmasına izin vermem yeterli... Heyecanım çok büyük, bana o âna kadar tanımadığım bir boyutumu gösteriyor. Tamamen şuurlu, gözlerimi açıyorum ve uyanıyorum. Kalbimin güçlü atışlarını hissediyorum. Kıpırdamadan, rüyamın tüm detaylarını yeniden hatırlıyorum. Aniden, kulağıma ne uzak ne de yakın olan bir şarkı geliyor. Bir insan tarafından söylenmemesi, bir insan sesi olmasına engel değil, sanki bir şehrin tüm mahalleleri söylüyormuş gibi. Şarkının başka bir boyuttan geldiğine inanıyorum. Hâlâ yarı rüyada olduğumu ve daha ayık bir şekilde olanları gözlemlemem gerektiğini düşünüyorum. Hadise tekrarlanıyor ve deneyimin tamamen yeni olması kalp atış ritmimi değiştirse de, kendimi dinlemeye veriyorum. Bir taraftan kendimi bir sanrının kurbanı sanarken; diğer taraftan, bir üçüncü kulağa –üçüncü göz değil– doğru minik bir kapı açılıyormuş gibi hissediyorum, 'safi-du-

yum' kulağı. Derin bir uykuya dalıyorum ve rüyamda Montmartre Sokağında olduğumu görüyorum. Mırıldanarak yürüyorum: 'İlahi bir sesti o, bir Tanrıça'nın sesi. Bir gırtlaktan çıkmıyordu, onu dışa iten gerçekliğin ta kendisiydi. Sokaklardan geliyordu, evlerden ve havadan."

Harikulade. Ama şimdi gerçeklik denen o rüyaya döneceğiz. Bazı bilgelerin dediği gibi; hayatımızı uyanılması gereken bir rüya olarak görebilir miyiz?

Ben şöyle derdim; bilinçsiz bir rüya olan hayatımızı lüsid bir rüyaya dönüştürmeliyiz. Bir dönem, yatmadan önce, gün içinde yaptıklarımı gözden geçirmeyi alışkanlık edinmiştim. Günümü bir film gibi, önce baştan sona, sonra da tam tersi şekilde gözümde canlandırıyordum, eski bir sihir kitabının önerdiği gibi. Bu "geri dönüş" uygulaması, gün içindeki olaylara belli bir mesafeden bakmama yardımcı oluyordu. İlk sınamada analiz ettikten, yargıladıktan ve tarafımı seçtikten sonra, günü bir de sonundan başına doğru gözden geçiriyordum, işte o zaman olaylara mesafe alabilmiş oluyordum. Gerçekliğin bu şekilde canlandırıldığında bir lüsid rüya ile aynı özelliklere sahip olduğunu gördüm. Herkes gibi hayatımı büyük ölçüde rüyamda gördüğümü o zaman anladım! Yaptıklarımı gece gözden geçirmek, sabah rüyalarımı tekrar hatırlamayla eş değerdi.

Rüyayı sadece hatırlamakla bile organize etmiş oluyorsunuz. Rüyanın tamamını görmüyo-

rum, içinden seçtiğim kısımlarını görüyorum. Benzer bir şekilde, son yirmi dört saati gözden geçirirken de her eyleme ulaşımım yok, sadece aklımda kalanlar. Bu ön eleme zaten, sonradan yargılara ve değerlendirmelere varmamı sağlayan yorum sürecini içinde barındırıyor. Bu konuda daha bilinçli olmaya, o gün hakkındaki şahsi görüşümüzle, günün nesnel gerçekliğini ayırt ederek başlayabiliriz. Bu iki bakış açısını ayırt etmeyi başarınca, günlük olaylara, gelişimleri esnasında bir seyirci olarak, yargı ve hükümlerin etkisi altında kalmadan dâhil olabiliriz. Bu şahit olma duruşuyla hayat, rüya gibi yorumlanabilir. Örneğin; öğrencim Guy Mauchamp bir gün benden bir öneri istedi: Evindeki genç ve ahlaksız kiracıları evden nasıl çıkaracağını bilmiyordu. Bu konuyu çözmek için neden polise başvurmadığına şaşırdığımı belirttikten sonra ekledim: "Aslında bu durum bir şekilde işine geliyor. Bu sayede uzun zamandır seni bunaltan bir konuyu açığa vurabiliyorsun. Sana şunu öneriyorum: Bu durumu sanki bir rüyaymış gibi düşün ve bir gece önceki rüyanı yorumlar gibi yorumlamaya çalış. Küçük kardeşin var mı?." Olduğunu söyleyince ona, çocukken, kardeşi anne ve babasının tüm ilgisini üstüne çektiğinde önemsenmediğini hissettin mi diye sorum, evet aynen öyle hissettiğini söyledi. Kardeşiyle arasının şimdi nasıl olduğunu sordum. Tahmin ettiğim gibiydi, aralarının iyi olmadığını ve hiç görüşmediklerini söyledi. Bunun üzerine ona, çocukluğunda kardeşinin varlı-

ğının kendisinde yarattığı sıkıntıyı dışa vurmak için bu kiracı baskısını kendisinin güdülediğini söyledim. Bu durumun çözülmesi için kardeşini affederek onunla barışmasının ve ona iyi davranmasının gerekli olduğunu da ekledim. Ona bir psikobüyü önerisinde bulundum ve bir hafta sonra, Strazburg'dan bir kart aldım (katedralde havai fişek gösterileri; kutsal neşe patlaması), kartın üzerinde şu mesaj yazılıydı: "Danışmama cevap olarak bana bir psikobüyü performansı önerdiniz, sonucunu size iletmek istedim. Onun yüzünden kendimi fazlalık hissettiğim günleri geride bırakabilmek için kardeşime bir demet çiçek sunarak onunla yemek yememi önerdiniz. Amaç yasal olmayan kiracıların evimi terk etmesiydi. Kardeşime çiçekleri gönderdim ve cuma öğle kendisiyle görüştüm. Cuma akşamı kiracılar evi terk etmişti... Eşyalarımı da yanlarında götürmüşlerdi! Ama sonuçta gitmişlerdi ve ben de evime tekrar kavuştum. Teşekkürler." İlginç değil mi? Eşyalarını götürmeleri sanki geçmişinin bir kısmını götürmeleri gibiydi.

Yani, siz o gence gerçek bir olayı, sembollerle dolu bir rüya gibi yorumlamasını önerdiniz...

Aynen öyle. Madem hayatımızı aynen bir rüya gibi görüyoruz; bize anlatmaya çalıştıklarını ve vermek istediği mesajları keşfetmek için, onu bir lüsid rüyaya dönüştürene kadar yorumlamalıyız. Bu lüsid hâl sağlandıktan sonra, sırf kendi arzularımızı tatmin etmek amacıyla davranırsak,

ağırbaşlılığımızı, kontrolümüzü ve böylelikle gerçek bir eylemde bulunma şansımızı yitireceğimizin bilincine vararak, gerçeklik üzerinde oynama özgürlüğüne kavuşuruz. Hem gece düşleri hem de yaşam dediğimiz gündüz düşlerinde iyi vakit geçirebilmek için, olaylara her seferinde daha uzaktan, dâhil olmadan bakabilmemiz gerekir.

Eyleme ya da merhamete engel olmadığı gibi açgözlülüğe ya da aşırı duygusallığa da müsamaha göstermeyen bu uzaklaşma hâli bilgelik öğretisine çok benziyor.

Tabii ki! Amaç bilgeliğe ulaşmak değilse rüyalarınla yaşamak ve lüsid hâle ulaşmak için bu kadar çaba göstermenin ne anlamı var? Gerçeklik; lüsid halden yoksun bilinçsiz rüyadan –kâbus da olabilir–, kademeli olarak bilge rüyaya geçmek için çalışmamız gereken bir çeşit rüyadır.

Peki, "uyanmaya" ne olacak? Ruhanî gelenekler uyananlardan söz eder...

Uyanmak rüya görmeyi bırakmak; bu düşsel evrenden rüyayı görene dönüşmek için yok olmak demektir.

BÜYÜLÜ PERFORMANS

Öncelikle sorayım, Jodorowsky'e göre büyülü performans nedir? Düşsel performanstan, büyülü performansa geçiş nasıl oldu?

Daha önce de belirttiğim gibi, düşsel performansa Meksika'da hâkim olmaya başladım. Eğer Şili şiirsel bir ülkeyse, Meksika da bilinçaltının her an belirdiği, tam bir düşler ülkesidir. Biraz hassas olan herkes bu boyutun varlığını, düşselliğin Meksika'nın kendi gerçekliğine ait bir özellik olduğunu hisseder. Gerçi on yıl yaşayıp Meksika'nın büyüsünü fark etmemek de olasıdır. Başkent Meksika'da, konuyla ilgili bilgi sahibi olmayan yabancıların anlamakta güçlük çektiği, ayrı bir büyücüler dünyası vardır. Kendini iyi hissetmeyenler ya da iş hayatında güçlükler yaşayanlar, bu büyücülere danışır ve bir çeşit arındırıcı temizlik yaptırırlar. Bu amaçla, tüm vücut kutsal suya batırılmış otlarla ovulur. Çok olağan

bir uygulamadır ve sadece köylüler değil her kesimden insan yaptırır. Büyücülük Meksika'da yaşamın bir parçası olduğundan, aydınlar ve politikacılar da hiç çekinmeden bu ayine kendilerini teslim ederler. Tabii ki bu büyücüler arasında, şifalı bitkiler ve halüsinasyon yapan mantarlar konusunda uzman şifacılar da bulunur. Bazıları sadece hayvan dışkısı kullanırlar. Ayrıca aralarında, büyü mü, sahtekârlık mı ayırt etmesi güç, olağan dışı şeyler yapan, kendine özgü, tuhaf yaratıklar da mevcuttur. Mesela, vücudunda çıkan çelik noktaları görünürde bırakan bir tişört hariç bir şey giymeyen sıradan bir köylü kadın hatırlıyorum. Burada kara büyü de yapılır ve lanetleyen çok büyücü de vardır. Bir düşmanını lanetlemek isteyenler onlara giderler. Çok tuhaf şeylere tanık oldum. Örneğin, bir gösteride La Tigresa* lakaplı bir kadınla dalga geçtim, başbakanın aşığı olduğu söyleniyordu. Grubumdaki sanatçılar, La Tigresa'nın tiyatroyu lanetlediğine inandıkları için sahneye çıkmak istemediler. Bunun üzerine, laneti kaldırmak için bir büyücüye gittim. Onu tüm tiyatroya kutsanmış su serpiştirirken görünce güldüğümü itiraf ediyorum. Ama adam sonradan kahve içerken, poposunda çıkan bir çıbandan şikâyet etmeye başladı. Bu çıban sonradan öyle boyutlara ulaştı ki adam hastaneye gitmek zorunda kaldı. Büyücünün tiyatroya edilmiş lanetin vücudu tarafından emildiğine hiçbir şüphesi yoktu.

* La Tigresa: Sözlük anlamı dişi kaplandır –ç.n.

Psikolojik kökenli bir rahatsızlık olamaz mı?

Mümkün tabii. Ama yine de bazen tuhaf şeyler olur... Bir gün, yeni sözleşme imzaladığım bir Güzel Sanatlar Okulu müdürü bana şöyle dedi: "Çok naifsin. Meksika'ya âşık olmuşsun ondan her şey sana muhteşem geliyor. Eğer şu çekmeceyi açarsan ülkenin diğer yüzüyle de tanışacaksın." Çekmeceye yaklaştım ve açar açmaz korkunç bir baş ağrısı hissettim.

O şeytani çekmecede ne vardı?

Büyücülerin, danışanları tarafından belirtilmiş kişilere uzaktan işkence etmekte kullandıkları mumdan heykelcikler. O kadar dehşet vericilerdi ki sadece görmek kendimi kötü hissetmeme yetti. Pompidou Merkezi ya da Louvre'de sergilenseler, ziyaretçiler sanatın hayırlı ve hayırsız güçlerini hemen keşfederlerdi. Bu kadar enerji yüklü bir obje izleyenin organizmasına hemen etki ediyor. Tatsız bir deneyim oldu ama beni konu üzerinde düşündürme erdemine sahipti. İşleri bu kadar güçlü bir pozitif enerjiyle dolu, izleyenini coşturacak, velinimet sanatçı ya da büyücü neredediir sorusunu sormama sebep oldu. Bu prensip daha sonra psikobüyüde işime yaradı.

Bir örnek verebilir misiniz?

Bir gün bir eşcinsel annesi bana geldi. Kadın oğlunun farklı olduğu fikrini bir türlü kabul edememişti. Her ne kadar oğlunu sevmeye devam

etse de, büyük utanç duyuyordu. Oğlu piyanist olmak istiyordu ama her sınava girdiğinde ya da konser verdiğinde annesi başarısız olacak diye paniğe kapılıyordu. Zavallı çocuk bunu hissediyor ve o kadar etkileniyordu ki sonunda başarısız oluyordu. Piyanistliğin kadında uyandırdığı hissin kadınsı ya da eşcinsellere özgü bir meslek olduğunu hemen anladım. Ve ona bir alıştırma verdim. Kötü büyücüler, kurbanlarına benzeyen heykelcikler yaparlar ve sonradan üzerine iğneler batırırlar. Kadından aynı yöntemi kullanmasını istedim. Obje gerçekten oğlunun enerjisiyle yüklü olsun diye; onun tırnaklarından, saçlarından ve giysi parçalarından, ona benzeyen bir heykelcik yaptı. Talimatlarıma uyarak, heykelciğin ayaklarının altına birer Louis Altını yapıştırdı ve yedi çakrasına –ya da vücudundaki önemli yaşam merkezlerine– birer damla altın damlattı. Sonra heykelciği kutsanmış su ile ovalayıp tuşları bala –tatlılık ve yumuşaklığın simgesi– bulanmış bir piyanonun yanına koydu, odada yanan bir mum bıraktı ve orada her gün bir saat oğlunun başarısı için dua etti. Bir sonraki konseri başarılı geçti ve ana oğul ilişkilerinde büyük ölçüde iyileşme oldu.

Beyaz büyü mü demeli?

Hayır, psikobüyü diyorum! Daha sonra psikobüyü prensiplerinden tekrar bahsedeceğim; bu örneği vermemin sebebi Meksika'da sıkça yapılan kara büyü metotlarından nasıl etkilendiğimi

göstermekti. Ama ben süreci değiştirdim: Madem uzaktan kötülük yapılabiliyor, neden iyilik yapılamasın?

Evet, ama ne iyi niyetli olmak ne de yaygın kara büyü metotlarını tersten uygulamak yetmez. Nasıl oluyor da bu çeşit uygulamalardan etkin sonuç alabiliyorsunuz?

Ana – oğul psikolojik olarak birbirlerine zaten bağlılar. Anne farklı bir içsel duruş edinme yolunda ufak da olsa bir adım atınca, eylem bu değişikliği otomatik olarak gerçekleştiriyor, böylece eylem farklı bir durumda sahip olamayacağı bir sağlamlık ve maddesellik kazanıyor; oğuluna gelince o anda uzakta olsa bile bunu hissediyor. Ve tepki vermek zorunda kalıyor. Anne, oğlunun eşcinselliğini ne mantıken kabul ediyor ne de affediyordu; ona, önceden büyük hassasiyetle tasarlanmış bir ayin önererek, bu yönde bir adım atma imkânı sağladım. Bilinçaltının anladığı dil budur. Geleneksel analiz, bilinçaltının gönderdiği mesajları gündelik dilde çözümlemeye ve yorumlamaya çalışır. Ben ters yönde hareket ediyorum ve bilinçaltına kendi sembolik dilinde mesajlar gönderiyorum. Psikobüyüde bilincin gönderdiği mesajları çözümlemek bilinçaltına düşer.

Eğer sizi doğru anladıysam; psikobüyüde sonradan bilinçli olarak mesajlar göndermek üzere bilinçaltının dilini öğrenmek gerekiyor.

Aynen öyle. Teoride bilinçaltına kendi diliyle hitap edersen, sana cevap verecektir. Bu konuya tekrar döneceğiz. Önce büyülü performansın –eylemin– psikobüyünün oluşumunda ne rol oynadığını açıklamak istiyorum. Meksika'da kötü büyücülüğü keşfettiğimde, doğal olarak, iyi büyücülük ihtimalini de sorguladım. Madem belirli güçler kötülüğün hizmetine sunulabiliyordu, iyiliğin hizmetine de sunulamaz mıydı? Velinimet bir büyücü arayışına girdim. O günlerde bir arkadaşım Ünlü Pachita'dan bahsetti, çok uzaklardan gelen birçok insanın tedavi olma umuduyla ziyaret ettiği 80 yaşlarında bir kadın. O ünlü büyücüyle tanışma ihtimali karşısında kendimi çok tedirgin hissettim ve hazırlanmaya başladım.

Neden kendinizi "tedirgin" hissettiniz?

Güvenemiyordum. En nihâyetinde bu kadının da kötü bir büyücü olmadığının garantisi yoktu. Meksika'da hassas hastalarının bilinçaltına gizlice giren ve etkileri uzun süren lanetlerde bulunan çok tehlikeli büyücüler vardı. Onları görmeye gidiyorsun, başlangıçta hiçbir şey hissetmiyorsun ama üç ya da altı ay sonunda tükenmeye başlıyorsun... O nedenle Pachita'yı ziyarete gitmeden kendimi koruma altına aldım. O sıradan bir büyücü değildi: Ziyaret günlerinde en az üç bin kişinin ziyaretine gittiği olurdu. Hatta bazı günler onları helikopterle dağıtmak zorunda kalırlardı... O nedenle tedbirli olmakta fayda vardı...

Ne yaptınız? Kişi kendini bir büyücünün etkisinden nasıl koruyabilir?

Bunun ilk psikobüyü performansım olduğu söylenebilir. Önce kimliğimi silmem gerektiğini hissettim. Onun ziyaretine eski kimliğimle gitmek kendini en kötü ihtimale teslim etmek olurdu. Böylece, yeni giysiler ve ayakkabılar giyerek işe başladım. Giysileri benim seçmemem önemliydi, o nedenle olabildiğince kimliksiz olmak için ve sonucunda bir tek kişinin zevkini yansıtmaması için, bir arkadaşımdan bana istediği çeşitlilikte giysiler almasını istedim. Çoraplar, iç çamaşırlar, hepsinin tamamen yeni olması gerekiyordu. Pachita'nın evine gitmek üzere yola çıkana kadar yeni giysilerimden hiçbirini giyinmedim. Dahası kendime sahte bir kimlik yaptım: Başka bir isim, başka bir doğum tarihi, başka bir fotoğraf... Domuz pirzolası alıp alüminyum kağıda sararak hatırlatma niyetine cebime koydum. Böylece, elimi cebime her sokuşumda, bu alışılmadık ete dokunma hissi çok özel bir yerde olduğumu hatırlatacak ve hiçbir şekilde hapsedilmeme müsaade etmeyecekti. Pachita'nın o gün hizmet verdiği eve vardığımda, bazıları tanınmış yaklaşık otuz kişi buldum. Pachita ile tanışma şartlarımın, halka açık alanlarda hizmet verdiği günlerdeki kalabalık düşünülürse son derece ayrıcalıklı olduğunu söylemem gerek. Çünkü ben aydınlar arasındaydım. Pachita sinemaya gitmese de benim yönetmen olduğumu ve *Köstebek* adında, üzerinde çok konuşulan bir film yaptığımı biliyordu. Sonunda

ona yaklaşabildim ve kambur, tek gözüne perde inmiş ihtiyar bir kadın gördüm. Bombeli alnı, çengel burnu ona canavarsı bir ifadesi veriyordu. Ben kapının eşiğinden adım atar atmaz beni bakışlarıyla delip geçti ve şöyle seslendi: "Genç adam, sen, genç adam!" Bana genç adam diye seslenildiğini duymak tuhaf geldi, 40 yaşın üstündeydim. "Neden korkuyorsun?" dedi. "Bu zavallı ihtiyar kadına yaklaş!" Yavaşça, afallamış halde ona doğru yürüdüm. O kadın bana hitap edecek doğru kelimeyi bulmuştu, ben o dönemde henüz olgunlaşmamıştım. Çocuk olmasam da, benim yaşımdaki birinden beklenen olgunlukta değildim. İçten içe bir ergen olmaya devam ediyordum.

"Benden ne istiyorsun? Bu zavallı ihtiyardan ne istiyorsun?" diye sordu bana. "Sen şifacısın değil mi?" diye sordum. "Bana ellerini göster." Herkesin neden bana bu ayrıcalığı tanıdığını soran, şaşkın bakışları karşısında elini elimin üstüne koydu. O yaşlı eller öyle yumuşak, öyle saftılar ki... 15 yaşındaki bir kızın elleri gibiydiler! Duyularıma inanamadım. "Genç kız ellerine sahipsin, güzel bir kızın ellerine!" O anda içimi tarifi mümkün olmayan bir his kapladı. Bu çarpık ihtiyar kadın karşısında, hâlâ içimde yaşayan genç adamın hep aradığı genç kızı bulduğuna inanıyordum. Elini avuç içi bana bakar şekilde kaldırmıştı ve ben ondan bir şey alacağımı net olarak anlamıştım. Kafam karışmıştı, ne yapacağımı bilemiyordum. Yardımcıları arasından yükselen

bir mırıltı bana armağanı kabul etmemi söyledi. Çabucak Pachita'nın armağanının anlatılamaz bir doğada olduğunu düşündüm, ama yine de görünmez hediyeyi kabul ettiğime dair bir hareket yapmak istiyordum. Elimle elinden bir şey alır gibi yaptım. Yaklaşınca yüzük parmağı ile orta parmağı arasında bir şeyin parladığını gördüm. Ortasında bir göz olan metal bir üçgendi bu: Filmim *Köstebek*'in sembolü... Bu duyulmamış deneyimden çıkarımlar yapmaya başladım: "Bu kadın olağanüstü bir hokkabazdı. Elimi elinin üstüne koyduğu için elinde bir şey olduğunu fark etmemiştim. Bunu önceden hazırlamıştı ama bu nesneyi yoktan meydana çıkarmayı nasıl tasarlamıştı? Bu sembolün benim filmimin sembolü olduğunu nereden biliyordu?" O zaman ona yardımcısı olmayı teklif ettim ve hemen kabul etti. "Evet" dedi, "trans haline geçmemi sağlayan şiiri bugün sen okuyacaksın." İlahlaşmış Meksika Halk Kahramanı Cuauhtemoc'un ilahlaştırılması şiirini okumaya başladım. O anda, buruşuk ihtiyar aslan kükremesine benzer inanılmaz bir çığlık attı ve bir erkek sesiyle konuşarak şunları söyledi: "Dostlarım, aranızda olmaktan çok mutluyum! İlk hastayı getirin!" Hastalar karşısında yürümeye başladı, her birinin elinde bir yumurta vardı. Bu yumurtayı tüm vücutlarında gezdirdikten sonra, büyücü yumurtayı kırıyor ve sorunu anlamak için akıyla sarısını analiz ediyordu... Önemli bir rahatsızlık bulamazsa bitki çayları ya da bazen, sütlü kahve lavmanı gibi tuhaf tedavi-

ler öneriyordu. Tahtakurusu yumurtası yemeyi ya da vücuda patates lapası ve insan dışkısı sürmeyi de önerdiği oluyordu. Önemli bir sorunla karşılaştığındaysa "ameliyat" yapmayı öneriyordu. Bu tip müdahalelere tanık oldum ve inanılmaz şeyler gördüm; Filipinli Şifacıların ameliyatları onların yanında hiç kalır.

Mesela?

Yüzlerce müdahale örneği verebilirim, ona bir süre yardımcılık ettim. Olanları analiz edebilmek için ön sırada olmak istiyor ve inanılmaz olaylara tanık oluyordum. Örneğin ortam: Patchita hemen hemen hep, haftada bir ya da iki defa evinde ameliyat ederdi. Patchita mahalledeki tüm hasta hayvanları geçici bir süre için evine alırdı, bu hayvanlar nereye isterse pislediklerinden eve feci bir koku nüfuz etmişti. Onu köpek, kedi, papağan kakası koklayarak beklemek bir kâbustu. Buna rağmen, o ameliyat için salona girdiğinde koku, sanki sırf onun varlığının etkisiyle yok oluyordu. Bize bu mide bulandırıcı kokuları unutturan onun inanılmaz varlığı, değerli katkısıydı şüphesiz. O yaşlı kadıncağızda, tekrar vücut bulmuş büyük bir lama aurası vardı.

Onu bu kadar etkileyici yapan neydi?

Bu soruyu kendime çok defalar sordum. Garip olan Pachita takipçileri kadar kendine inanmayanları da etkiliyordu! Normalin çok daha

üstünde bir enerjisi olduğu kesindi. Bir gün Meksika Cumhuriyeti Başbakanı'nın eşi onu, çok sayıda farklı türlerden kuşların bulunduğu başbakanlık sarayı avlusunda düzenlediği bir davete çağırdı. Pachita geldiğinde o zamana kadar uyuklayan kuşlar, sanki şafağı karşılar gibi ötmeye başladılar. Bu olaya şahit birçok kişi bunu doğruladılar. Ama o sadece karizmasını kullanmıyordu, etrafında hastaları kadar ziyaretçileri de kendine esir edecek bir ortam yaratmayı biliyordu. Evi yarı karanlıktı, kalın perdeler güneş ışığının içeri sızmasını engelliyordu öyle ki sokaktan geldiğinde kendini bir karanlıklar dünyasına giriyormuş gibi hissediyordun. Gözleri bağlı geçmeleri gereken koridorda tüm ziyaretçiler, Pachita'nın deyimiyle Hermano* yani hastaları tedavi etmek için kendisiyle bağlantı kurduğunu iddia ettiği ruhun varlığına inanan birkaç yardımcısı tarafından yönlendiriliyorlardı. Bu yardımcılarının "ameliyatta" önemli rol oynadığına inanıyorum.

Büyücüye el oyunları yapmasında yardımcı olduklarını mı söylemek istiyorsunuz?

Pachita harika bir hokkabaz olabilir tabii. Ama bunu bilmek mümkün değil. Üzerlerine düşen görev ne olursa olsun yardımcıları bir düzenbazlıkta ona ortaklık etmiyorlardı; hepsinin Hermano'nun varlığına dair inancı tamdı. O iyi

* Hermano: Erkek kardeş anlamına gelir –ç.n.

insanların nazarında önemli olan da buydu. Pachita sadece çok iyi bir şifacı değil, bir "kanal" ya da güncel ağızla; Tanrı'nın bir aletiydi. Yaşlı kadına saygı duyuyorlardı, ama trans halinde değilken onu yüceltmiyorlardı. Onlar için, vücut bulan ruh, kendine dışa vurmasında vasıta olan et ve kemikten yapılmış kişiden daha gerçekti. Pachita'yı saran ve hastaları iyileşme ihtimaline inandıran o büyülü atmosferi oluşturan da bu inançtı.

Pachita'nın evinde "sıradan" bir danışma nasıl oluyordu?

Ziyaretçiler, yarı karanlık bir salonda büyücünün ameliyatları gerçekleştirdiği odaya girmek için beklerdi. Tüm yardımcılar sanki bir mabetteymiş gibi alçak sesle konuşurlardı. Bazen onlardan biri "ameliyathaneden" elinde bir paket gizleyerek çıkar, tuvalete girerdi ve aralık kapıdan yaktığı nesnenin ışığı hissedilirdi. Yardımcı tuvaletten çıkıp fısıltıyla bize: "Hasar tamamen yok olmadan girmeyin. İşlem halindeyken yaklaşmak tehlikelidir. Kapabilirsiniz..." derdi. Bu "hasar" neydi acaba? Bilmiyorduk ama ateşe kurban edilme esnasında çişini tutmak zorunda kalmak bile tuhaf bir his uyandırıyordu. Kişi mevcut gerçekliği yavaş yavaş terk ediyor ve kendini tamamen gerçek dışı paralel bir dünyaya bırakıyordu. Sonra, aniden, dört yardımcı ameliyat yapılan odadan bir beze sarılı, kanlı bedeni, bir ceset gibi taşıyor ve yere bırakıyorlardı.

Çünkü ameliyat bitiminde bandajlar takıldıktan sonra, Pachita hastadan yarım saat tamamen hareketsiz kalmasını istiyordu; hastanın geçici ölüm cezası. Ameliyatlılar yüksek güçler tarafından yok edilmekten korkarak en ufak bir mimik bile yapmadan duruyorlardı. Hareketsiz, taşlaşmış bu halleriyle gerçekten ölüye benzerlerdi. Bu sahnenin aday üzerindeki etkisinden bahsetmeye gerek yok herhalde. Pachita kendini alçak sesle, sürekli kullandığı cümleyle çağırdığında "şimdi sıra sende, cancağızım evladım", hastanın bacakları titremeye başlıyor ve çocukluğuna dönüyordu. Belki de bu nedenle bu büyücünün yetişkinlere değil çocuklara baktığını söyleyebiliriz; çünkü yaşı ne olursa olsun hastalarına çocuk gibi davranırdı. Onu bir bakana tatlı ve sevecen bir sesle: "Neren ağrıyor evladım?" der ve bir şeker uzatırken gördüğümü hatırlıyorum. Herkes kendini korkunun panzehri olarak bedenen ve ruhen ona teslim ederdi.

Atmosferi ve şüphesiz çok önemli olan ilk görüşme evresini anlattınız. Ameliyatın tam olarak nasıl olduğunu bilmek istiyorum... "Yardımcı" olarak, ayrıcalıklı bir tanık olmalısınız.

Tanıklığım ne kadar ayrıcalıklıdır bilemiyorum, çünkü ben de herkes gibi o büyülü atmosferin etkisindeydim! Pachita hastadan bir şilteye uzanmasını isterdi, elektriğin iç organlara zarar verdiğine inandığı için "ameliyatları" her zaman

mum ışığında yapardı. Sonra, 'ameliyat' edeceği yeri gösterir, etrafını pamukla sarıp üstüne bir litre alkolü boca ederdi. Sıvının kokusu odaya yayılır, bu ameliyathane atmosferi yaratırdı. Yanına hep iki yardımcı –bunlardan biri çoğunlukla ben oluyordum– ve enerji trafiğini kolaylaştırmak için bacak bacak üstüne atmaları, kollarını bağlamaları ya da parmak bükmeleri yasak olan yarım düzine havari olurdu. Yanında, ayaktayken nasıl kör birinin gözlerine parmaklarını tamamen soktuğunu ya da göğsünü elleriyle açarak kan akıtır gibi bir hastanın "kalbini nasıl değiştirdiğini" kendim gördüm... Pachita yaralara parmağımı sokmam için zorlardı beni, yırtık eti hisseder ve kanlanmış parmaklarımı çıkarırdım. Yanındaki bir cam kavanozdan, nereden geldiği bilinmeyen –bir depodan ya da hastaneden– bir kalbi hastanın kalbine sihir yoluyla geçirirdi: Daha vücudun üstüne koyduğu an sanki hasta beden tarafından emilmiş gibi aniden yok oluyordu. Bu "emilme" fenomeni yaptığı tüm "nakil ameliyatlarında" ortaktı: Mesela, Pachita bir parça bağırsak alıp "ameliyat edilenin" üstüne koyduğu anda parça hastanın içinde yok olurdu. Bir kafayı açtığını ve ellerini soktuğunu gördüm. Yanık kemik kokusunu, sıvıların sesini duyabiliyordunuz... Müdahaleleri şiddetten yoksun değildi. Bunlar Meksika'ya özgü sindirimi zor gösterler oluşturuyordu ama aynı zamanda Pachita sıradışı bir şekilde sevecendi.

Takipçilerinin rolü neydi?

Büyücü onlardan çok yardım alırdı. Bazen, ameliyatta bir terslik olurmuş gibi olurdu, o zaman Pachita ve hastanın kendisi oradakilerin etkin yardımını isterlerdi.

Bir örnek verebilir misiniz?

Aniden Hermano'nun, Pachita'nın ağzından "Çocuk soğudu, çabuk, havayı ısıtın ya da onu kaybederiz..." dediği ameliyatlar hatırlıyorum. Hepimiz delirmiş gibi koşmaya başlıyor, bir ısıtıcı arıyorduk... Fişe takınca, elektriklerin kesik olduğunu anlıyorduk! "Hemen bir şeyler yapın yoksa çocuk can çekişmeye başlayacak!" kükrüyordu, bu arada hasta kalp krizinin eşiğinde, tabii ki kendini karnı açık, bağırsakları dışarda görüyor ve korkudan donmuş bir halde ıkınarak: "Kardeşlerim, yalvarırım, yardım edin bana!" diyordu. Ve hepimiz ağzımızı vücuduna yaklaştırıp var gücümüzle üflüyorduk, bunalmış ve kendimizi unutmuş, biçare havayı nefesimizle ısıtmaya çalışıyorduk. "Aferin sevgili çocuklarım" diyordu aniden Hermano'nun sesi, "vücut ısısı yükseliyor, tehlikeyi atlattı, artık devam edebilirim."

Hiç kimse ölmedi mi?

Hayır. Bildiğim kadarıyla Pachita'nın ameliyatı sebebiyle ölen olmadı, ama kritik anlar atlatan çok olurdu. Her nasılsa bu, sürecin bir parçasıydı.

Ameliyat edilenler acı çekiyorlar mıydı?

Ben çektiklerini sanıyorum. Ameliyat çok acı verici olabiliyordu. Pachita ölünce oğlu Enrique'ye el verdi, ameliyatları o yapmaya başladı. Onun ameliyatlarından birine katıldım, Hermano daha sevecen konuşuyordu ve bıçak artık acı vermiyordu. Bunu yardımcılardan birine söylediğimde şu cevabı aldım: "Her vücut bulduğunda Hermano ilerleme kaydediyor. Son zamanlarda hastalara acı vermemeyi öğrendi."

Pachita keskin bıçağına rağmen çok sevecen davranırdı demiştiniz. Sizi de ameliyat etti değil mi?

Evet, karaciğerim ağrıyordu ve bu ameliyatlardan birini kendi bedenimde deneyimlemek istiyordum. Pachita karaciğerimde bir tümör olduğunu söyledi ve beni ameliyat etmeyi kabul etti. Kendi kendime "beni öldüremez ya" diyerek oyuna dâhil oldum. O kadar çok insanı ameliyat etmişti ki, hastalarından birine bir şey olmuş olsaydı, çoktan hapiste olurdu.

Acı çekmekten korkmadınız mı?

Hayır, çünkü bence hepsi tiyatrodan ibaretti. Ameliyatı neler olduğunu anlamak için istedim ve öyle yaptım. Ama kendimi Pachita'nın karşısında yatakta gördüğümde korkmaya başladım, elinde kocaman bir bıçak vardı ve etrafı dua eden takipçileriyle çevriliydi. Gitmek istedim ama artık çok geçti. Beni makasıyla kestiğini hissettim...

Eti makasla kesilen bir insanın duyduğu acıyı duydum! Kanıyordum ve öldüğümü sandım. Sonra, karnıma bir bıçak darbesi vurdu ve karnım deşiliyormuş gibi hissettim... Hayatımda hiç kendimi o kadar kötü hissetmemiştim. Yaklaşık sekiz dakika boyunca korkunç bir acıyla kıvrandım ve bembeyaz kesildim. Pachita bana bir çay yaptı, kanın tekrar vücudumda dolaşmaya başladığını hissettim. Sonra karaciğerimi söküyormuş gibi yaptı... Sonunda, yaraları kapatmak için elini karnımda gezdirdi, acı bir anda yok olmuştu! Eğer hokkabazlıksa yarattığı yanılsama mükemmeldi: Kan akışını ve karnın kesilmesini sadece odadakiler görmüyordu, hastanın kendisi acısını hissediyordu. Ondan sonra karaciğerim beni bir daha rahatsız etmedi. Tedavi olmak bir yana, hayatımda yaşadığım en önemli deneyimlerden biriydi. O kadın kocaman bir dağ idi ve destansı bir Tibetli Lama kadar etkileyici. Bana artık tedavi olduğumu ve gidebileceğimi söylediği an hissettiğim kadar panik ve minneti hiçbir zaman hissetmedim. O anda Evrensel Anayı gördüm onda. Ne büyük bir psikolojik şok! Pachita iyi bir psikolog, insan ruhunu iyi tanıyordu.

Pachita'dan korktuğunuz oldu mu?

Hem de nasıl! Korku terapisini nasıl kullanacağını iyi bilirdi. Bu konuyla alakalı olarak aynı dönemde Pachita'nın yardımcılığını yapmış eski eşim Valéria Trumblay'nın kendi tanıklığını yazdığı kartı okumak istiyorum:

Bir düşük yaptıktan sonra –bir tiyatro provası sırasında uzun süre dans ettiğim için bebeği kaybetmiştim– yumurtalıklarım ağrıyordu. Doktorlar bir sebep bulamıyor ve belirtilerin vicdan azabı yüzünden psikolojik olduğunu söylüyorlardı. Sebebi ne olursa olsun, aylardır devam eden dayanılmaz bir ağrı duyuyordum ve bu ağrılar gerçekti... Pachita'ya danışmaya karar verdim. Soyunmamı bile istemeden karnıma dokundu ve şöyle dedi: 'Bir İkize hamileydin. Ölü ceninlerden biri hâlâ içinde. Seni ameliyat etmem gerekecek. Cuma günü aç karnına gel, yanında bir paket pamuk, sargı ve bir litre alkol getir. Ameliyatı takip eden üç gün boyunca bu çayı iç'. Cuma günü Pachita trans halindeydi, beni ameliyat etmeden önce onunla bir ameliyata refakat etmemi istedi. Hermano bir vücudu kesti, atmakta olan bir kalbi çıkardı, hastaneden aldığını söylediği başka bir kalp koydu, bana iç organlarını elletti, tek bir el darbesiyle kesiği kapattı ve yardımcılarına ameliyatlı hastayı dinleme odasına götürmelerini emretti. "Şimdi sen" dedi bana büyücü. Ayaklarımdan başıma kadar titremeye başladım, dişlerim takırdıyor, terliyorum. Kanlı bıçağı kaldırdığını görünce yere düşüyor ve korkuyla oturuyorum. Pachita'nın ağzından, sert bir erkek sesiyle Hermano net bir şekilde şöyle diyor: "Sakinleş ve buraya uzan, yoksa hiçbir şey yapamam ve yumurtalıkların kangren olur." Zorla kalktım, ağzım kupkuruydu ve şilteye uzandım. Bu arada bir yardımcı eteklerimi indirdi ve göbeğimi

açtı, diğerleri Cuauhtémoc'un portresi altında dua etmeye başladılar, büyücünün bedenine giren ruhun bu muhteşem hükümdardan başkası olmadığına inanıyorlardı. Birkaç parça pamuğu alkole batırdı ve keseceği bölgeyi daire içine alacak şekilde pamukları yerleştirdi. Sonra, çabucak ve soğuk bir cerrah darbesiyle karnımı açtı. Dip diri bir acı hissettim, sıvıların sesini duydum, kan kokusu aldım ve öldüğümü sandım. Ameliyat bana sonsuz gelen üç dakika sürdü, kalbim saatte bin atıyordu, bağırsaklarım açıktı ve vücudum buz gibiydi. Ama o ya da daha doğrusu Hermano, soğukkanlıydı: Tek kelime etmedi, tek gereksiz mimik yapmadı, eylemlerinde katîydi. Birden keskin bir acı hissettim, sanki iç organlarımdan birini koparıyorlardı, Pachita bana siyah, kaygan, ahtapot benzeri ufak bir şey gösterdi. "İşte cenin bu, çürümüş." Koku dayanılmazdı. "Bana bir torba getirin" diye emretti. Yardımcıları mutfağa koşup bir plastik torba getirdiler. Pachita büyük titizlikle paketledi, kırmızı bir kurdele taktı ve oğluna verip şöyle dedi: "Bu gece bu paketi karanlık sulara atacaksın, sırtın dönük olacak ve arkana bakmadan gideceksin. Kötü şeyler bakışlardan alev alır..." Sonra yarayı elleriyle kapattı ve acı, korkuyla birlikte bir anda yok oldu. Karnımı sardı ve üç gün boyunca istirahat etmemi ve benim için özel hazırlanmış bir suyu içmemi emretti. Ben günün son hastasıydım, Pachita kendi bedenine döndü ve Hermano'nun kendi krallığına dönmesini sağladı. Ben ağlamaya başladım, öyle

güçlü ağladım ki feryatlarım küçük odayı aşıyor sandım. Yardımcıları Pachita'nın tekrar kadına dönüşmesi için dua ederlerken, koridordan bir sesin ağlayarak bağırdığını duydum: "Anne, anne..." Sesi tek duyanın kendim olduğunu sanıyordum ve şöyle dedim: "Dışarıda bir çocuk annesine sesleniyor." Sertçe susmamı ve vampirin gitmesine izin vermemi emrettiler. Eskisi gibi yürüyebilmem bir ay sürdü. En ufak ters hareketim karnımı delen keskin bir ağrının belirmesine neden oluyordu. Ama ameliyatın sonucu kesin oldu: O kadar acının sonucunda bir daha hiç yumurtalık sancısı çekmedim. O andan itibaren Pachita'nın sadık bir yardımcısına dönüştüm, Alejandro ile birlikte birçok ameliyata katıldım. Gördüklerimi gerçek mi yoksa yanılsama olarak mı sınıflandırmalıyım bilemiyorum ama buna rağmen o kadının kendine ve en önemlisi Hermano'ya inancı olan bir sürü insana şifa verdiğini gördüm. Pachita tüm yaşamını acı çekenlere adadı. Eğer bu sahtekârlıksa, Alejandro'nun diyeceği gibi "kutsal bir sahtekârlıktır."

Şimdi hastanın inançsızlığı ya da olumsuz inancı yüzünden başarısız olmuş bir tedavi hikâyesi anlatmak istiyorum. Zengin ve boşanmış Amerikalı bir kadın tanıyordum, takıntılı bir şekilde takip edildiğine inanıyordu. Ölümün kendisini takip ettiğine ve onu kendine alet ederek hareket ettiğine emindi. Yardımcısı havuzda boğulmuş, annesi kendisini ziyarete gelirken bir uçak kazasında ölmüş, bir arkadaşı intihar etmişti vs.

Kendisine onu bir ecinniyle tanıştıracağımı söyledikten sonra onu Pachita'nın evine götürdüm. Amerikalı kadın büyücünün evine çok değişken bir ruh haliyle geldi. Ben kendisini inandırmaya uğraşıyordum ama o bir yerli kabilesi ziyaret eden beyaz kadın güvensizliğine kendini kaptırmıştı. Ameliyathaneye ukala ve hor gören bir hava ile girdi. Hermano'nun Pachita bedeninde girdiğini görünce kızardı, ağzından köpükler saçarak, yüzünde bir katil ifadesi bıçak savurarak onun üstüne atladı, öldürmeye kararlı görünüyordu. Orada bulunan sekiz kişi büyücüyü zapt etmeye çalıştık, o kadar büyük bir güçle kavga ediyordu ki onu yatıştırmak neredeyse imkânsız gibiydi. Bir büyü okuduk birkaç dakikalık panik ve sara nöbetine benzer bir kızgınlığın ardından Hermano sakinleşti. Bir anda korkak küçük bir kız gibi uysallaşan Amerikalı kadının başını okşamaya başladı. "Sen de gördün kızım" diye mırıldandı Hermano, Pachita'nın ağzından, "cani bir şeytanın etkisi altındasın. Bilmeden sen öldürüyorsun. Öldürmeyi sen arzuluyorsun. Kendini kandırma, dürüst ol; dünya korkun ve kinin seni yıkıma aç kılmış, bunun farkına var. Eğer kurtulmak istiyorsan sana söylediklerimi harfiyen uygulamalısın." Hermano onu şifalı ve sihirli otlar pazarına yedi farklı renkte kurdele ve bir parça mercan almaya gönderdi. Yirmi bir gün boyunca, vücudunu yedi renkli kurdelelere sarıp mercanı göğsüne bir madalya gibi koyarak, bir mumya gibi uyumalıydı. Bence verdiği mesaj netti: Her

gece Tanrı'ya sadakatin simgesi gökkuşağına sarılı ve mercanın mütevazı güzelliği tarafından arındırılarak uyumalıydı. Ama hasta bunu böyle algılamadı. Danışma bitince eski kişiliğine geri döndü ve pazara gitmemek için akla gelebilecek tüm engelleri yaratmaya başladı. Önce ayak parmaklarından birini kırdı, sonra kurdeleleri şehir merkezindeki mağazalardan birinden almaya karar verdi, pazar ona göre pis, pire dolu bir yerdi... İki-üç hafta sonra onu benimle pazara gitmeye ikna ettim. Oraya vardıktan sonra, anlamsız bir cimriliğe kapıldı, mercanın ve kurdelelerin fiyatı için pazarlık etti, sonunda birkaç santimetre için sinirlendi. Nihayetinde pazardan elimizde paketle çıktık, ama az kalsın paketi takside unutuyor ve geri almak için hiçbir çaba göstermiyordu. Artık bıkmıştım, aramızdaki bağı kesmeye ve bir daha onu hiç görmemeye karar verdim, onu kendi dünyasında sevgisiz ve inançsız bıraktım, kendi kendinin kurbanıydı o... Birkaç yıl sonra gazetelerden sevgilisini öldürdüğünü okudum. Pachita haklıydı: O kadın bir katildi. Hermano öldürmek için üstüne atladığında aslında bir ayna gibi davranıyordu. O kendi acılarına tutunuyor değişiklik yapmak istemiyordu, bu nedenle Pachita'nın bilgeliğinden yararlanamadı, onu görmeye sadece ben önerdiğimden içinde hiçbir inanç kırıntısı olmadan gitti. Bu hikâyeyi büyücüyle iş birliği yapmanın şart olduğunu vurgulamak için anlatıyorum. Hermano işbirliği yapmaktan kaçınan ve iyileşmeyi içten istemeyen hiç kimseyi iyileştiremezdi.

İnançlı olmasına rağmen sağlığına kavuşmayı gerçekten istemeyen biri de olabilir. Mesela, Henriette adında bir kadın hatırlıyorum, doktor arkadaşlarımızdan birinin iki yıldan fazla yaşamayacağını söyledikleri bir hastalığı vardı. Henriette kanser hastasıydı ve iki göğsünü de almışlardı. Her şeyi deneme yanlısı doktorunun önerisi üzerine benimle beraber Meksika'ya geldi. Her ne kadar bunalımda olsa da Pachita tarafından ameliyat edilmeye razı oldu. Pachita, diğer boyuttan gelmiş ve Hermano tarafından maddeleştirilmiş iki litre plazma şırınga ederek kanını arındırmayı önerdi. Ameliyat günü geldi, ayinin ardından Henriette yatağa uzanmıştı. Hermano koluna bıçağı batırdı ve kanın metal bir tasa aktığını duyduk, yoğun ve kötü kokulu bir sıvıydı. Sonra, Hermano plastik bir tüpün bir ucunu yaraya batırdı, diğer ucu görünmez olanla bağlantı kurması için havaya kalkıktı. Bilinmeyen bir yerden gelen sıvının aktığını duyduk, o anda Hermano şöyle dedi: "Kutsal plazmayı kabul et evladım, reddetme." Ameliyattın ertesi günü Henriette üzgündü. "Naklin" etkilerine inanmıyor ve kendini bitkin hissediyordu. Bu başarısız ameliyat fikrini aklından çıkarmaya uğraştım ama imkânsızdı. Bir çocuk gibi ukala, huysuz ve bencildi. Beni ızdırabından alıkoymakla suçluyordu. İki gün sonra kolunda büyük, iltihaplı bir çıban çıktı. Çok korkmuştu, Enrique'yi aradım, Pachita'nın oğlu, annesine danıştıktan sonra bana: "Arkadaşının ilaca inancı var ama reddediyor. Kutsal plazma-

dan kurtulmak istiyor. Bu gece ihtiyaçlarını bir lazımlıkta gidersin ve yarın sabah, çıbanın patlaması için dışkıyı koluna sürsün." Mesajı kendini odasına kapatmış Henriette'e ilettim. Öneriyi uyguladı mı bilemiyorum ama çıban patladı ve öyle büyük bir delik açıldı ki kemiği görülüyordu. Onu hemen Pachita'nın evine götürdüm, Hermano'ya dönüşmüş erkek sesiyle hastaya şöyle dedi: "Seni bekliyordum kızım, sana istediğini vereceğim. Gel..." Şifacı onu küçük bir kız gibi elinden tuttu, yatağa götürdü ve şaşılacak mükemmellikte bir Fransızcayla şarkı mırıldanmaya başladı, bu arada bıçağı sallıyordu, hastanın gözleri kocaman açıktı. Onu hipnotize ettiği hissine kapıldım. Ona şunu sordu:

– Söyle bana, göğüslerini kesmelerini neden istedin?

Bu soruya Henriette, çocuk sesiyle cevap verdi:

– Anne olmamak için.

– Peki kızım, şimdi neyini kessinler istiyorsun?

– Boğazımda şişen bezleri.

– Neden?

– İnsanlarla konuşmak zorunda kalmamak için.

– Peki, ya sonra kızım?

– Kollarımın altında şişen bezleri kesecekler.

– Neden?

– Çalışmak zorunda kalmamak için.

– Peki, daha sonra?

– Cinsel organımda şişen bezleri, böylece tek başıma kalabileceğim.

– Sonra?

– Bacaklarımdaki bezleri, böylece beni hiçbir yere gitmeye zorlayamayacaklar.

– Peki sonra ne istiyorsun?

– Ölmek...

– Aferin kızım, artık hastalığının nasıl seyredeceğini biliyorsun. Şimdi seçimini yap: Bu şekilde devam etmek mi yoksa iyileşmek mi istersin karar ver.

Pachita koluna bir yarabandı yapıştırdı, yara üç günde kabuk bağladı. Henriette Paris'e dönmeye karar verdi ve iki hafta sonra öldü. Üzücü haberi Pahcita'ya verdiğimde bana şöyle dedi: "Hermano sadece iyileştirmeye gelmiyor. Ölmek isteyenlere de yardım ediyor. Kanser ve benzeri ağır hastalıklar savaşçı gibi belirirler; en ince ayrıntısına kadar planlanmış bir keşif planları vardır. Kendini yok etmek isteyen bir hastaya, hastalığının takip ettiği yolu gösterirsen hızlıca ilerler. Bu nedenle, Fransız iki yıl acı çekmek yerine savaşmayı bıraktı. Hastalığı karşısında pes etti ve ona planını iki haftada gerçekleştirebilmesi için yardımcı oldu." Bu olaydan kendime ders çıkardım: önceleri birini kurtarmak için kendini yok etme güdüsünün bilincine varmasını sağlamanın yeterli olduğuna inanıyordum. Bu vaka bana, bu buluşun aynı zamanda ölümünü de hızlandırabileceğini anlamamı sağladı.

Bu arada Valéria'nın anısı çok ilginç, özellikle tedavi, inanç ve yaşama arzusu arasındaki ilişkiyle ilgili olduğu için. Siz ne düşünüyorsunuz? İyileşmek için inanç şart mı?

Hayır, şart değil. Valéria'nın anlattıkları detayına kadar doğru, ama sadece bu olaydan genelleme çıkarmak doğru olmaz. Şüphesiz inançlı olmanın yardımı var, ancak *olmazsa olmaz* değil. Öte yandan, Pachita inanmayanları ikna etmeyi iyi bilir, aynen elime filmimin sembolünü koyması gibi. Bir gün onu bir sinema uzmanı olan Jean-Pierre Vignau'ya götürdüm. O bir devdi, karate şampiyonu, böyle şeylere inanmazdı ve yaşlı bir Meksikalı kadın tarafından kandırılmak istemiyordu. Bir bacağı sakatlanmıştı ve karımla beraber Pachita'nın evine gitmesini önerdim. Karşı koydu ama ben korktuğunu iddia edince, kandırılmaya meydan vermeyeceğini söylese de sonunda kabul etti.

Yaşlı büyücüyle bu sinema devinin karşılaşması nasıl sonuçlandı?

Kendisinin de Robert Laffont tarafından 1984'de basılmış *Corps d'acier* adlı anı kitabında anlattığı gibi Vignau hikâyeden çok etkilendi. Bölümü okuyacağım. Bir inanmayanın şahitliği Pachita hakkında anlattıklarımı teyit ediyor:

Alejandro'nun evinde geçirdiğim Meksika seyahatim sırasında tüm yaşamımda karşılaştığım

en sıradışı kişiyi tanıdım. En sıradışı ve aynı zamanda en gerçek kişi. Aylardır bir kas yırtılmasından şikâyetçiydim. Ve öyle küçük bir şey de değildi, ortasında bir çukur olan iki yumruk büyüklüğünde bir şişkinlikti. Tedavisi için Paris'te haftalarca doktor ve uzman ziyaretlerinde bulunmuştum. Ama iyileşmemişti. Öyle ya da böyle vardıkları sonuç karateyi bırakmam gerektiği, tedavisi olmadığıydı. Bir akşam Jodorowsky, eşi Valérie'ye, beni yaşlı bir Meksikalı Şifacı –burada olsa büyücü derdik– Pachita'ya götürmesinin faydalı olacağını söyledi. Ve bir sabah Valérie ile birlikte, elimizde muayene için vazgeçilmez olan çiğ yumurta ile Pachita'nın evine gitmek üzere yola çıktık.

Fazla geniş olmayan bir sokağa geldik. Kapı ahşaptı. Valérie kapıyı çaldı. Kapı yarı açıldı ve arkadaşımın ziyaret sebebimizi açıkladığı iyi kalpli bir adam kafasını dışarı uzattı. Adam bizi içeri aldı. Avlu kalabalıktı. Her kesimden erkekler, kadınlar ve çocuklar ama genelde fakirler, yerliler, melezler, geniş pelerinli tipik Meksikalılar, omzundan çocuk ve yiyecek sarkanlar, aralarında konuşanlar, tartışanlar, bağıranlar... Avlunun sonunda bir odun yığınının üstünden bir kartal sakin ve delici bakışlarla olanları izliyor.

Bekliyoruz. Yaklaşık yirmi dakika sonra avlunun çevrelediği evin kapısı açılıyor. Yaşlı bir kadın çıkıyor, ihtiyar bir kadın. Avluda bulunan birçok kadına benziyor. Oldukça kısa boylu, iri, kambur, diğerinden daha iyi gördüğü bir gözü

bulutlu; diğeriyle göremediğini bu gözüyle görüyor. Yüz yaşında da olabilir kırk yaşında da. Avludaki bizlere bakıyor, bir adam seçip elini uzatıyor. Sen... Adam kalkıyor ve peşinden eve giriyor. Bir süre sonra, uzunca bir süre, çıkıyor. Topluluğa tekrar bakıyor ve parmağıyla beni işaret ediyor. Sen... Diyor bana. Bu sıradışı kişi karşısında açık bir tutum takındığımı hissediyorum. Kendi kendime: 'Hiçbir şey bilmiyorum. Bu nedenle açılıyorum. Bacağım daha kötü olamaz nasılsa'.

Diğerlerinden önce girdiğim için biraz şaşırıyorum –sonradan Alejandro Pachita'nın erkekleri kadınlardan önce aldığını çünkü acıya karşı daha dayanıksız olduklarını düşündüğünü söylüyor, kadınlar bekleyebilir–, peşinden gidiyorum, şikâyetimi İspanyolca anlatan Valérie'yle birlikte.

Aniden, yaşlı kadın bana doğru dönüyor ve beyaz gözüyle bana bakarken, çok hızlı iki ya da üç karate hareketi yapıyor. O anda yaşını tahmin etmemi isteseler yirmi derdim. Sonra Valérie'nin getirdiği yumurtayı alıp kırıyor ve tüm vücudumda gezdiriyor: Yüzüm, kollarım, gömleğim ve pantolonumda. Devamında, aynı işlemi, arkasında bulunan büyük bir şişeden aldığı beyaz bir sıvı ile tekrarlıyor. Baştan ayağa bulaşığım. Bacağıma elliyor, yırtığın sebep olduğu şişkinliğe. Sonra dönüyor, küçük bir sunağa yaklaşıyor, bir kaynağa benziyor, heykelcikler ve mumlar var, alçak sesle dua etmeye başlıyor. Dinliyorum; hiçbir şey anlamıyorum, ama dinliyorum. Oda yarı karanlık, üç – dört mumla aydınlatılmış. Ameli-

yat edilmek için hastaların yatırıldığı bir masa, öğrenmek ya da el vermesi için orada bulunan iki – üç yardımcı. Ve dua eden Pachita. Sonra dua etmeyi bırakıyor, yardımcılarına dönüyor ve bir seri ürün, ot ve bitki ismi sıralıyor. Listeyi benim için Valérie'ye veriyorlar. Ona bakıyorum.

– Bunun için ona ne kadar vermeliyim?

– Ne istersen, bir peso ya da iki...

Elimi cebimi soktum ve şu anda kaç peso ettiğini bilmediğim, elime gelen ilk banknotu çıkardım ve tekrar avluya çıkıyoruz. O renkli, gürültülü, hareketli, insanların canlılığını görünce, aynen Afrika'da olduğu gibi, sıcağı hissetmediklerini düşündüren, büyük Meksika pazarlarından birine gittik. O biraz deli pazarda ihtiyacımız olanları aldık. Alejandro'nun evine varınca, Valérie tüm aldıklarımızla pişirip bir püre yaptı ve kasıma sürdü. Üç hafta öyle gezdim. Üç hafta sonunda temizledim. Tamamen yok olmuştu! Çekerken kıllarımı yolan püreyi bacağımdan çıkarırken duyduğum acı haricinde acı duymadım. Yırtık iyileşmişti. Bir daha oluşmadı. Tabii ki böyle bir olayı hiç yaşamamış olanlar yaşamış azınlığın dürüstlüğünü sorgulayabilirler. Ama ben Pachita'nın beni tedavi ettiğini söyleyebilirim.

Jean-Pierre'in tanıklığı böyle. İlginç değil mi?

Tabii kil Peki, bundan ne çıkarılabilir?

Pachita'nın ameliyatlarının gerçek olduğunu asla söylemezdim; ama tersini de söylemez-

dim. Ve sonunda bunun önemli olmadığına karar verdim. Aslında bu tip şeylerin bizi rahatsız etmesinin sebebi, "nesnel" dünyaya karşı olan inancımız, mantıklı adı verilen modern düşünce tarzımız. Kendimizi hep, düzeneği aşikâr şekilde belirgin, harici olduğunu varsaydığımız bir fenomenin mesafeli gözlemcileri olarak konumlandırma eğilimindeyiz. "Şamanik" düşünce tarzında işe tam tersine bu soru akla bile gelmez. Ne bir gözlemci ne de gözlemlenen bir nesne vardır, sadece dünya vardır; işaretler ve sembollerin karıncalı rüyası, birçok gücün ve etkinin etkili olduğu bir etkileşim alanı. Bu bağlamda, Pachita'nın ameliyatlarının "gerçek" olup olmadığının bir anlamı kalmaz. Hangi gerçeklik? Büyücünün enerji alanına girdiğin an onun gerçekliğine dâhil olursun ve aynı zamanda o da seninkine dâhil olur, her iki taraf da tedavinin etkin olduğu bir gerçeklikte evrilirler. Ve asıl olay bir sürü insanın gerçekten iyileşmiş olmasıdır! Diğer taraftan, "nesnel" açıdan ifade etmem gerekirse, haftalarca ve saatler boyu yanında olmama rağmen "hile"yi keşfedemedim... Her şekilde, Pachita'nın dehasını kabul etmekten başka çare kalmıyor. Eğer yaptığı oyunsa; o muhteşem bir oyuncuydu! Eğer illüzyonsa; o iyi kadın tüm zamanların en iyi illüzyonistiydi! Ve inanılmaz bir psikologdu...

Size ne öğretti? Psikobüyü uygulamasına ne kattı, tüm bunlardan ne çıkardınız?

Her şeyden önce insanlara nasıl davranmam gerektiğini ondan öğrendim. Onun sayesinde hepimizin –ya da hemen hemen hepimizin– birer çocuk, bazen ergen olduğunu anladım. Pachita'nın ilk yaptığı ona gelen herkese dokunmaktı, böylece onlarla duyumsal iletişime girerek onlara güven veriyordu. Tam o anda garip bir şey oluyordu: Onun ellerini üstünde hissettiğin andan itibaren, o senin için evrensel bir ana figürüne dönüşüyordu ve ona karşı koyamıyordun. O dönemde öğretmenleri ve boyun eğmeyi reddetmeme rağmen bana da öyle oldu. Bana dokunduğu an direnişim güneşte eriyen kar gibi eridi. Pachita, özgüveni en sağlam olanı dâhil her yetişkinin içinde sevgiye aç, uyuyan bir çocuk bulmayı ve onunla arasında güven inşa etmeyi bilirdi. O algıya açık bir ortam yaratmak için dokunmanın kelimelerden daha etkili olduğuna inanır ona göre davranırdı. Dokunuşuyla aynı zamanda muayene de ediyor gibiydi. Mesela, ona Fransız bir arkadaşımı götürdüğümde olanları hatırlıyorum. Uzun zamandır ağrı çekiyordu ve bağırsak tümörü olduğunu anlamak Fransız doktorlarının altı ayını almıştı. Pachita ellerini vücudunun üstünde gezdirir gezdirmez bağırsaklarında bir yumru olduğunu fark etti. Arkadaşım şaşkına döndü!

O büyücü, kehanetlerde bulunmanın yanında bugün bana psikobüyüvari gibi görünen harika eylemler de uyguluyordu. Otuz yaşında kel kal-

ma fikrini kabul edemediğinden intiharın eşiğinde bir adam ona danışmaya geldi. Mümkün olan her şeyi denemiş ve başarız olmuştu. Yaşlı kadının ağzından Hermano ona sordu: "Bana inanıyor musun?" Adam onayladı, ayrıca Pachita'ya da inanıyordu. O zaman ruh ona şunları önerdi: "Bir kilo fare boku bul ve üstüne işedikten sonra güzelce karıştır, bu karışımı kafana süreceksin. Bu ilaç saçının çıkmasını sağlayacak." Adam biraz şikâyet etti ama Pachita ısrarla kellikle savaşmanın başka yolunun olmadığını söyleyince bu sıradışı tedaviyi uygulamayı kabul etti. Üç ay sonra onu tekrar ziyaret etti ve şöyle dedi: "Fare dışkısı bulmak çok zor oldu ama sonunda beyaz fare yetiştiren bir laboratuvar buldum. Çalışanlardan birini dışkıları saklamaya ikna ettim. Bir kilo topladıktan sonra üstüne işedim, karıştırıp macun kıvamına getirdim ve farkına vardım ki saçımın olmaması umurumda değildi. Bu nedenle merhemi kullanmadım ve kaderime razı olmaya karar verdim."

Bu olayda esaslı bir psikobüyü performansı gördüm. Pachita ondan ödemeyi kabul etmediği bir bedel talep etti. Eylemle karşı karşıya kalınca, kaderini olduğu gibi kabul edebileceğini anladı. Gerçekten zorlu bir eylemle karşılaşınca, kelliği tercih etti. Gerçek dünyayla yüzleşmek için hayal dünyasından çıktı. Bu ilk bakışta saçma görünen öneriler, kendini olduğu gibi kabul etmesini mümkün kılan bir süreçten geçmesine sebep oldular. Benim psikobüyüye bakışım bu.

Çoğu kez Pachita gelenlerin sıradışı performanslar gerçekleştirmesini istiyordu, asıl amacı onları kabul edemedikleri bir yönleriyle barışma yoluna itmekti. Parasal sorunları olan birini hatırlıyorum, hayatını kazanmaktan aciz bir adamı. İhtiyar ona tuhaf bir ayin yapmasını söyledi: "Hasta" her gece tamamen dolana kadar bir lazımlığa işemeliydi. Sonra lazımlığı yatağının altında bırakacak ve otuz gün çişinin üstünde uyuyacaktı. Görüşmeye tanıklık etmiş ve tabii ki bunun ne anlama geldiğini kendi kendime sorgulamıştım. Yavaş yavaş anlamını buldum: Eğer fiziksel ve beyinsel hiçbir özrü olmayan bir kişi hayatını kazanamıyorsa, aslında bunu istemiyordur. İçinde bir parça buna karşı koyuyor ve para ile sorun yaratıyordur. Pachita'nın dediğini yapmak için büyük bir rahatsızlığa katlanmak gerekiyordu; yatağın altında günlerce saklanan çişin kötü kokmaya başlaması için fazla zaman gerekmeyecekti. Kendi çişinin üstünde uyumaya mecbur edilen hasta bu kötü kokuyla sarılacak, günlerce kayıplarının aromasıyla yanyana uyuyacaktı. Diğer taraftan bu alıştırma, fedakârlık ve güçlü bir irade geliştirecekti. Çünkü kişinin her gece kendi çişiyle karşılaşması için fedakârlığa ve güçlü bir iradeye ihtiyacı vardı...

Ona şüphe yok, ama bunun parayla ne ilgisi var?

Evvela sembolik olarak alakalı: Çiş aynı altın gibi sarı renkte. Ama, aynı zamanda bir atık... Atık üretmek bedensel bir ihtiyaçtır, çiş ve kaka

yapmak başka bir ihtiyacın ürünüdür; yemek ve içmenin. Bu ihtiyaçları karşılayabilmek için para kazanmak gerekir. Para, bir enerji formu olduğundan dolaşması gerekir... Kişi kendi hayatını kazanamaz çünkü para tarafından itildiğini hisseder, onu kirli, pis sayar... O adam için paranın enerji hali kapalıydı. Ona ihtiyacı vardı ama kendini onun için faaliyette görmek istemiyordu. O kişinin bir yanı, para giriş – çıkışını, yiyeceğe ve başka şeylere dönüşmesini sağlayacak hareketlerde bulunmayı reddediyordu. Varoluş örgüsünde "altın"ın vazgeçilmez yerini kabul etmek midesini bulandırıyordu. Pachita onu bu korkuya hâkim olmaya zorladı. Her gece kendi sidik birikintisiyle karşılaşarak, onun için hasta olan altın-dışkı'nın dolaşım halindeyken "pis" olmadığı fikrine vardı. Görmezden gelmek ve yatağın altına itmek bir sorun başlangıcıdır... "Altın" pis kokuyordu çünkü bu kişi ona utanılacak bir yer vermişti. Sonuç olarak, daha önce de söylediğim gibi, bu öneriyi uygulamaya koymakla bile hayatını normal bir şekilde kazanmak için şart olan irade gücünü çalıştırmış oluyordu.

Bu arada, Pachita hastalarından ödeme istiyor muydu?

Hayır; belirli bir bedel istemiyordu, ama bağışta bulunuyorlardı. Ameliyat yaptığında yanında hastaların ne kadar isterlerse koydukları, içinde büyük bir torba bulunan bir sepet bulundururdu hep. Pachita bir *business* işletmekle suçlanamaz-

dı. Yine de, tabii ki, zengin olanlar ona yüksek bağışlarda bulunuyorlardı; çünkü bu kadın tarafından bakılmak şüphesiz paha biçilmez bir deneyimdi... O para kazanmak için tedavi etmiyordu; para kazanıyordu çünkü tedavi ediyordu.

Sizin deneyiminize ve onunla tanışmanın psikobüyü açısından size neler kattığına dönelim.

Onun psikobüyüye katkısı basit olduğu kadar zaruri; onu izlerken bir ameliyat sahnelenmesi durumunda insan vücudunun sanki gerçek bir müdahale varmış gibi acı çektiğini keşfettim. Sana karnını açıp karaciğerinden bir parça koparacağımı söylesem, bir masaya uzanmaya mecbur etsem ve böyle bir olayda oluşacak tüm sesleri, kokuları çıkarsam, hareketleri yapsam, bıçağı derince hissetsen, kanın sıçradığını görsen, ellerimin iç organlarını karıştırdığını ve aralarından bir şey aldığımı hissetsen, "ameliyat" edilmiş olurdun. İnsan vücudu sembolik dili, çocuklar gibi direkt olarak ve safça anlar. Pachita bunu biliyordu ve bu dili doğru kullanma sanatında büyük bir ustaydı.

Yani, "Pachita her şeyden çok bir sembolik etkileşimcilik ustasıydı" mı diyorsunuz ?

Kesinlikle. Nesneleri, kişilerin taktığın takıları büyük bir dikkatle incelerdi. Oval bilezikli bir kadın hatırlıyorum, bir deliğine yine oval şeklinde bir saat kakılmıştı. Annesinin bir hediyesi olduğuna şüphe yoktu ve Pachita bu kadının,

annesinin etkisinden kurtulmadan sorunlarını çözemeyeceğini hemen anladı. Bu deliğin anneyi sembolize ettiği açıktı, göğsünde hâlâ saati/kızını saklıyordu. Pachita bu mesajı içgüdüsel olarak çözdü ve bu nesneden kurtulmak için ona bir ritüel önerdi. Onun için her şeyin bir anlamı vardı; dünya, sürekli etkileşim halinde bir semboller ormanıydı. Kendimi nesnelerin diline, taşıdıkları anlamlara onunla birlikte açtım. Örneğin, hediyeler; her armağanın bir anlamı vardır, sahip olma ve iletişim kurma dinamiği içindedir. Bir şeyi bir arkadaşının evinde ya da halka açık bir yerde unutmanın da öyle, hiçbiri rastlantısal değildir. İlkel büyücülük bunların etkileşim mekaniğini tanır ve bu dinamiğe hemen hemen hâkimdir. Ama bu tanıma içgüdüsel bir tanıma tabii ki, bilimsel ya da ussal değildir. Büyücü ya da şamanlar kendi uygulamalarını en küçük ayrıntısına kadar tanımlamaktan acizdir büyük ihtimalle; bunu yapabilmek için uygulamalarına uzaktan bakmalı ve işlevlerini çözümlemelidirler. Ama gücünün aslında tam olarak dünya ile kurduğu içsel ilişkiden geldiğini unutmayalım.

Onlar "nesnel" cansız bir dünyanın seyircisi değil, her şeyin canlı olduğu öznel bir evrenin bir parçasıdırlar. Mesela Pachita hastalıkları canlı yaratıklar olarak algılıyordu: Tümör, diri diri yakılmayı hak eden kötü bir yaratıktı ve aniden kuş çığlıkları duyardınız. Bazen hasta bedenden yarı karanlıkta sarsıldığını gördüğün, kukla gibi bir şey koparırdı. O, hastalığı maddeleştirirdi ve

böylece hastalık, görünmez düşman – bu şekilde daha büyük bir tehdide dönüşen– olarak gücünü kaybederdi ve onu ölümü hak eden tuhaf bir yaratığa dönüştürürdü. Bir eşcinselin karnından kurbağa gibi homurdanan siyah penisi nasıl çıkardığını kendim gördüm...

Happeninglerinize yaraşır bir sahne... Tanımladıklarınız tam olacak "panik" sahneler.

Goya'ya yaraşır bir olay! Bizi nasıl da o barok dünyaya taşırdı... Trans hâli mi, toplu halüsinasyon mu, yoksa hokkabazlık mı? Ne olursa olsun, hileyse kutsal bir hileydi. Demek istediğim büyü oyunlarının başarılı sonuçlar verdiğidir. O kendisini görmeye gidenlerin çoğunu rahatlatıyordu, bu nedenle onu izlemek ve ondan öğrenmek istedim...

Siz kendinizi daha farklı bir yerde konumlandırıyorsunuz: Castaneda, Don Juan'ın mesajını aldıktan sonra bir şamana dönüştü, siz büyücü olmak niyetinde değilsiniz. Siz bazı evrensel prensipleri anlayıp bunları "büyülü" değil "psikobüyülü" bir performansa dönüştürmekle yetiniyorsunuz.

Evet doğru, çünkü ben "ilkel" bir kültürden gelmiyorum. Bence, bazı istisnalar dışında –Castaneda'nın durumu için söylemiyorum, kendisiyle o dönemde Meksika'da tanışmıştım– ilkel bir çevrede doğmadan şaman ya da büyücü olunmaz. Çok istense ve dünya görüşü çok geniş olsa bile batılı ve rasyonel yükten kurtulmak öyle kolay değil.

Castaneda algılanması o kadar güç biri ki görmüş olmakla övünen nadir bulunur. Nasıl tanıştınız?

O dönemde, altmışlı yıllarda, *Köstebek* filmim sayesinde –birçokları için büyülü sinema alanında bir referanstı– bazı çevrelerce iyi tanınıyordum. Castaneda *Köstebek'i* iki defa görmüş ve beğenmişti. Meksika'da, nefis biftekler yapan ve iyi şarap içilen bir restorandaydım. Meksikalı bir oyuncuyla birlikteydim ve o bir arkadaşıyla karşılaştı, yanında bir adam vardı. Meğer yanındaki adam Castaneda'ymış ve kim olduğumu öğrenince yanındaki kadını bizim masaya gönderdi. Kadın bana Castaneda ile tanışmak isteyip istemediğimi sordu. 'Tabii ki isterim' dedim. "Büyük hayranıyımdır!" Gelip masamıza oturacağını söyledi ama ben onun masasına gitmek için ısrar ettim.

Romanvari bir karşılaşma...

Romanvari olan hayatın kendisi! Castaneda'ya evine gitmeyi önerdim ama o benim otelime gelmek istedi. Birbirine iltifat yarışına girmiş iki küçük çocuk gibiydik. Sürekli bana öncelik veriyordu, tabii ben de altında kalmıyordum...

Karşınızdakinin gerçekten Castaneda olduğundan hiç şüphe etmediniz mi?

Bir an bile. Daha sonra, Amerika Birleşik Devletlerinde bir portresinin olduğu bir kitap yayınlandı, bir çizim. Tanıştığım adamın portresiydi.

İlk izlenimiz ne oldu?

Meksika'da birinin hangi kesimden olduğunu dış görünüşünden anlamak çok kolaydır. Castaneda bir garson gibiydi.

Nasıl?

Evet, köylü tipi vardı onda; fazla iri değil ama tıknaz, kıvırcık saçlı ve burnu biraz basık: Klasik bir Meksika köylüsü. Ama ağzını açar açmaz her kelimesinin ardında büyük bir kültür yatan bir prense dönüşüyordu.

Bilge izlenimi uyandırıyor muydu?

Bilgelikten çok sempati. Hemen arkadaş olduk. Sade giyinmişti ve o anda leziz bir bifteği bolca Beajolaisle beraber mideye indiriyordu... Don Juan'a değil kitaplarında bahsettiği Castaneda'ya benziyordu. Tabir yerindeyse; sesiyle, tınısıyla tekrar karşılaşmıştım...

Sizce kitaplarında anlattıkları gerçek mi yoksa hayal ürünü mü?

Bu konuda fikir beyan etmek benim için güç. Bence yazdıkları, evrensel gizem edebiyatı ögeleri ve kavramlarıyla süslediği gerçek deneyimlere dayalı. Kitaplarında Zen'i, Upanişadları, Tarot'u ve rüyalarla ilgili denemeleri bulmak mümkün... Emin olduğum bir şey var, o da; araştırmaları için Meksika'yı fiilen gezdiği.

Don Juan'ın gerçek olduğuna inanıyor musunuz?

Hayır; birçok yaqui büyücüsüyle tanıştığı doğrudur ama bu karakterin Castaneda'nın muhteşem bir yaratısı olduğuna inanıyorum.

Oteldeki görüşmeniz nasıl gelişti?

Öncelikle, beni arayıp beş dakika erken geleceğini söyledi. Bu ince davranışı beni çok etkiledi. Geldiğinde ona: "Deli misin, dahi misin, sahtekâr mısın ya da gerçekleri mi söylüyorsun bilemiyorum" dedim. Bana tüm anlattıklarının gerçek olduğu konusunda yemin etti ve hemen akabinde inanılmaz bir hikâye anlattı; Don Juan kendisini sırtına vurduğu tek bir darbeyle kırk kilometre öteye taşımıştı... Çünkü dikkatini oradan geçen bir kadın dağıtmıştı... Don Juan'ın cinsel yaşamından da bahsetti, on beş defa peş peşe boşalabiliyordu. Öte yandan, bana sorarsanız Castaneda kadınlara oldukça düşkün biri. Beraber bir film yapıp yapamayacağımızı sordu. Hollywood ona çok para teklif etmişti ama Don Juan'ın Anthony Quinn olmasını istemiyordu... Tam o anda karnı ağrımaya başladı, ishal oldu, öyle bir şeyin hiç başına gelmediğini söyledi. Ben de karaciğerimde ve sağ bacağımda şiddetli ağrılar hissetmeye başladım. Tam projeler planlamaya başladığımızda ikimizin de ağrılar çekmeye başlaması çok tuhaftı. Acıyla odanın yerlerinde sürünüyorduk. Bir taksi çağırdım ve ona oteline kadar eşlik ettim. Sonra, gidip Pachita'ya ameliyat oldum.

Castaneda'ya gidip o sıradışı kadınla tanışması için baskı yaptım, ama hiç görünmedi. Üç gün boyunca yataktan çıkamadım. İyileştikten sonra otelini aradım ama gitmişti. Onu tekrar görmedim, hayat bizi ayırdı. Bir savaşçı iz bırakmaz.

Yani, sizce sahtekâr ama çok ilginç biri...

Bana Don Juan hikâyelerini öyle inançla anlattı ki... Ben tiyatroya, oyunculara alışkınım, bana yalan söylüyormuş gibi gelmedi. Belki de delidir ve aynı zamanda bir dahi.

Sizce Castaneda'nın katkısı nedir?

Katkısı uçsuz bucaksız: O farklı bir bilgi kaynağı yarattı, Güney Amerika kaynağı. Ruhani savaşçı kavramına yeniden hayat verdi... Uyanık rüya çalışmasını tekrar gündeme getirdi. Şüphesiz, gereğinden fazla kitap yayınladı ama Güney Amerikalı yayınevleri genelde bir düzine kitap için sözleşme yaparlar. Ve her şeye rağmen her zaman söyleyecek yeni bir sözü oldu, kitapları unutulmuş birçok şeyi gün yüzüne çıkarıyorlar. Kısacası gerçek ya da yalan olmasının hiçbir önemi yok. Eğer hileyse, kutsal bir hile...

Meksika'da uzun yıllar yaşamış, Rus asıllı bir Şilili olarak, Mantık tanrısına tapınan klasik bir batılı olmadığınız açık...

Doğru, biraz deli olabilirim, sen de şahitsin... Ama benim deliliğim ve ölçüsüzlüğümün kökeni

her şeye rağmen modern bir kültür. İsteyerek ya da istemeden, dünya ile nesnel bir ilişki kurmaya çalışan materyalist bir toplumun ürünüyüm. En arsız cüretlerim bile hep bu içinden çıkamadığımız bağlamda yer alıyor. Belki onu genişletiyorlar, çelişkilerinin su yüzüne çıkmasını sağlıyorlar ama yok etmiyorlar. Büyücü ya da şaman olmak için şamanik bir dünyada yaşamak gerekir. Bana gelince ilkel büyüye, kendim büyücü olacak kadar inanmıyorum. Pachita'dan bir şeyler öğrenmek isteme sebebim bu, hiçbir zaman şahsen tedavi edebilmek için el vermesini amaç edinmedim. Hatta buna her zaman direndiğimi söylemek isterim.

Yani büyüye büyücü olacak kadar çok inanmıyorsunuz ama her şeye rağmen inanıyorsunuz...

Şöyle diyeyim; gerçek olduğunu da söyleyemem yalan olduğunu da. Ama Pachita'dan öğrenmek istiyorsam, şüphe etmeyen ve kesinlikle inanmayan bir tavır takınmam gerektiğini hemen anladım.

Neden?

Eğer tüm bunların gerçek olabileceği, büyünün o haliyle bir gerçeklik olduğu ilkesiyle hareket etmiş olsaydım, bir çıkmaza girmem uzun sürmezdi. Kısa sürede kendimi sihirli yola kaptırır ve nihayetinde sınırlı ya da sıradan sonuçlar alan bir büyücüye dönüşürdüm. Ama unutmaya-

lım kimse *bunlar gerçek olabilir* dediği için şamana dönüşmez. Böylece bunların 'doğru olmadığı'nı düşünmeye zorladım kendimi. 'Doğru olmayan' derken var olmayan demek istemiyorum –tedavileri ve onun etrafında gerçekleşen tuhaf fenomenleri kabul etmek gerekliydi–, birtakım psikofizyolojik kanunlar bütünüyle açıklanabileceklerini söylüyorum. Bu şekilde, ondan kendi alanımda kullanabileceğim şeyler öğrenmeye açık olacaktım.

Mesela ne?

Nesneler dili ve sembolik kelime dağarcığına, insanlar üzerinde bazı etkiler yaratmak amacıyla hâkim olma; özetle, bilinçaltına, gerek kelimeler, gerek nesneler gerekse eylemler yoluyla olsun kendi diliyle hitap etme şekli. Pachita'dan öğrendiğim buydu.

Pachita şüphesiz çok sıradışı bir kişiydi, ama herhangi bir geleneğe tabi miydi?

Tabii ki. Onu tanıdıktan sonra büyünün tüm ilkel kültürlerdeki yerini anladım. Kendi uygulamalarımda kullanabilmek için, kıymetli evrensel ilkeler çıkarmaya çalışarak konuyla ilgili yüzlerce kitap okudum. Bu konuya fazla girmeyeceğim ama birkaç örnek vermek isterim. Kelimenin gücü fikri; arzuların doğru şekilde dışa vurulmasının gerçekleşmesine giden yol olduğu yargısı tüm kültürlerde var. Ama sıkça Tanrı'nın ya da

ruhun adı bir görüntüyle olan bağıyla desteklenerek güçlendiriliyor. Eskiler, bilinçaltının sadece konuşma diline değil; formlara, görüntülere, nesnelere duyarlı olduğunu içgüdüsel olarak biliyorlardı. Diğer yandan, Mısırlılar yazılı kelimeye çok önemli bir yer verdiler. Söylemekten çok yazılmalıydı. Psikobüyüde sıkça insanlardan mektup yazmalarını istediğim oluyor; yazılanların içeriğinin yanında, mesajın yazılması ve göndermesi eyleminin başlı başına tedavi edici etkileri var. Başka evrensel bir uygulama da arındırma, banyo ritüelleri.

Babil'de tedavi ritüelleri sırasında, kötü ruh kovucuları hastaya soyunmasını emrediyorlardı; eski giysilerinin, eski benle ilgili sembollerin tamamını atmasını ve yeni giysiler giymelerini söylüyorlardı. Mısırlılar sihirli duaları okumadan önce arınmayı şartı koşuyorlardı, nereden geldiğini unuttuğum ama esinlendiğim bu eski metinde bundan bahsediliyor: "Eğer bir kişi bu duayı kendi yararına kullanacaksa yağ ve pomatlara bulanmalı, elinde dolu bir buhurdan olmalı; kulaklarının arkasına bir kalite ve ağzına farklı bir kalitede soda koymalı; yükselmiş sularda yıkanmış iki yeni giysi, beyaz sandaletler giymeli ve diline Maat Tanrıçası'nın resmini çizmelidir." Beni görmeye gelenlere çoğunlukla banyo ve belirli şekilde yıkamalar öneriyorum; çünkü biliyorum ki başlangıçta masum görünen bu eylemler psikolojilerini fark edilir derecede etkileyecek ve onları farklı bir hazır olma noktasına getire-

cektir. Eğer biri annesiyle konuşmaya gitmekten korkuyorsa, görüşmeden önce ağzını yedi kere yıkamasını ve ceplerini lavanta ile doldurmasını öneriyorum. Bu detaylar görüşmeye farklı bir şekilde yaklaşmasına yeteceklerdir.

Ayrıca eskiler sembolik bazı nesnelere faydalı roller atfetmişlerdir: Sihirli metinler bir haşerenin, küçük bir hayvanın ya da hatta bir kolyenin üzerine okunuyordu. Ayrıca keten bantlar, mum heykelcikler, tüyler, saç telleri vs. de kullanıyorlardı... Eski metinlerde bu uygulamalara göndermelerle karşılaştıktan sonra, kişilerin nesnelerden beklentileri üzerine düşünmeye başladım ve bunları nasıl olumlu bir şekilde kullanabileceğimi sorguladım. Büyücüler düşmanlarının isimlerini sonradan kırıp gömdükleri toprak çömleklere yazarlardı; bu muhaliflerinin benzer şekilde yıkılma ve yok olmasına sebep olurdu... Olma ihtimali olan ayaklanmaları bastırabilmesi için kralların sandaletlerinin altına her gün "kötü kişilerin" resimleri çizilirdi. Psikobüyüde aynı "ilkel" prensiplerden yararlanıyorum ama sadece olumlu amaçlarla. Kişilere üzerinde bir ismin yazılı olduğu bir nesne "taşımalarını" öneriyorum... Yine aynı şekilde Hititli büyücülerden yerini alma ve kimliklendirme kavramlarını öğrendim: Aslında büyücü kötülüğü yok etmiyor, kökenini keşfederek ona hükmediyor ve bunu kurbanın bedeninden ya da ruhundan cehenneme göndermek üzere söküp atıyordu. Eski bir metin şöyle diyor: "Sunan kişinin sağ eline ve sol

ayağına bir nesne bağlanacak, sonra çözülecek ve bir fare bağlanacak, bu arada töreni yöneten şöyle diyecek: 'Kötülüğü içinden söktüm ve bu fareye bağladım'; ondan sonra fare serbest bırakılacak." Pachita da kötülüğü öyle söküyor ve bir ağaca, kaktüse ya da bir bitkiye yavaşça aktarıyordu; bu, bitkinin gözlerimiz önünde ölmesine neden oluyordu. Kurban yerine kuzu ya da keçi de kullanılabiliyordu. Hastanın yerini bir hayvanın aldığı, eski kurbanın yer değiştirilmesi metodu olarak da bilinir; hastanın türbanı keçinin kafasına bağlanır ve önceden hastanın boynuna sürülmüş bıçakla hayvanın kafası kesilir. Yahudi büyüsüne göre kötü güçler kandırılabilir, dalga geçilebilir ve hataya sevk edilebilirlerdi. Kötü güçlerin bilinçli olarak zarar verdiği kişiye kılık değiştirtilir ve yeni bir ad verilirdi... İsim değişikliğinin, sadece yazım şekli bile olsa iyi sonuçlar verdiğini şahsen deneyimledim. Bu fikri bir Tarot kartına uyguluyorum: Yıkılan Kule (Tanrı'nın Evi / *Fransızca La Maison Dieu*) aslında felaketi simgeler, peki neden bu kartta Fransızca okunuşu aynı olan "Ruh ve Tanrısı" / *L'Ame et son Dieu* anlamını görüp olumlu bir anlam yüklemeyelim? Bu eski ritüeller bana, arınmak istendiğinde bir şeyleri gömmeyi de öğrettiler.

Bunlar psikobüyü performanslarında ya da başka bir deyişle tedavi edici eylemlerde kullanmak üzere büyü performanslarından çıkardığım evrensel ilkelere verebilceğim sadece birkaç örnek, daha bir sürü var.

PSİKOBÜYÜ PERFORMANSI

Pahcita gibi bir büyücüyü çevreleyen sihirli bağlamda inancın rolü büyük mü?

"İnançtan" bahsetmek yerine "itaat etmek" kelimesini kullanalım. Demek istediğim, büyücünün gücüne inanılmasa bile, tarafsız olmalı ve eylemleri için gerekli tüm imkânlar sağlanmalı. Başka bir deyişle, inansan da inanmasan da, verilen komutlara harfiyen uyacak kadar dürüst olmak gerek. Doktora gidip sonra verdiği ilaçları satın alma ya da içme zahmetine katlanmazsan, tedavinin faydalı olup olmadığından bahsedemezsin, değil mi? Pachita bir performans öneriyor, kişi inanıyor ve anlamaya çalışmadan uyguluyor. İtaat ediyor, hepsi bu, önerdiği performans ne kadar gizemli olursa olsun. Bunun bizim kültürümüzden ne kadar farklı bir kültürün parçası olduğunu zaten önceden de söylemiştim. Kanser hastası, Parisli önemli bir dergi yöneticisi, kendisini Pachita'yla tanıştırmamı istedi. Evine gö-

türdüm, Pachita onu ameliyat etti ve şöyle dedi: "İyileştin ama dikkatli ol; altı ay geçmeden sakın kimseye söyleme." İtaat etmedi. Fransa'ya döner dönmez büyücünün söylediğini teyit etmeleri umuduyla bir sürü doktora göründü. İyileşmediğini ve üç ay sonra öleceğini söylediler. Tam tersi, Fransız başka bir arkadaşım, önemli bir film yapım şirketinin basın sözcüsü, birkaç kalp krizi geçirmişti, benim aracılığımla "kalp nakli" için Pachita'yı görmeye gitti. Ameliyat sonunda büyücü ona üç ay beklemesini söyledi, o da aynen öyle yaptı. Bu süre tamamlandıktan sonra birkaç testten geçti ve elektrokardiyogram büyük bir iyileşme olduğunu açığa çıkardı. Yıllar geçti ve o hâlâ hayatta... Sinemacı François Reichenbach'ın asistanının başına geleni de örnek verebilirim. Bir trafik kazası yüzünden, felç geçirmiş sandalyeye mahkûm olmuştu. Pachita ameliyat etti ve tekrar yürümeye başladı. Bir süre önce büyücüyü kendisine tanıştırdığım için bana teşekkür etmeye geldi. Hazır gelmişken kendisine, *Sorbonne*'de yaklaşık beş yüz kişinin karşısında vereceğim konferansta şahitliğini anlatmasını rica ettim. Müsaadenle bu şahitliğin bir kısmını okuyayım, aynen gerçekleştiği gibi yazıya dökülmüştür:

– (Jodorowsky:) Tamam madem öyle sana sorular soracağım. Adın ne?

– Claudie.

– Hangi Fransız yönetmenin asistanıydın?

– Reichenbach'ın asistanıydım.

– Bir kaza mı geçirdin?

– Evet, Belice'de. Omurga kemiğim paramparça olmuş, sırtımda sinirler kesilmiş ve dokuz omurga kemiğim kırılmıştı. Üç ay komada kaldım. Bilincim yerine geldiğinde felç geçirdiğimi ve bir daha yürüyemeyeceğimi söylediler. Sonra Reichenbach beni aradı ve şöyle dedi: "Alejandro Jodorowsky ile birlikteyim, seninle görüşmek istiyor, veriyorum." O dönemde Jodorosky benim için çılgın bir film yapmış bir yönetmendi. "Ne oldu sana?" diye sordu, "Felç geçirdim" dedim. "Çok kötü değil" dedi o zaman. "Meksika"ya gidip Büyücü Pachita'yı ziyaret etmelisin." İnanmasam da ona ameliyat olmaya gittim. Ne bıçağına ne de yaptıklarına inanmıyordum. Bana inanılmaz büyük acılar yaşattı. Çok canım yandı. Ensemden kuyruksokumuma kadar kesti beni. Omurga kemiği satın alması için o zamanın parasıyla yüz frank vermiştim ona.

– (Topluluk arasından biri:) Nasıl?

– (Jodorowsky:) Evet, Pachita tam olarak nereden bilemiyorum, hastaneden ya da morgdan omurga kemiği satın almıştı... Bazen bir kavanozun içinde bir kalple çıkagelirdi...

– Aynen öyle! Ama bir şey söylemeliyim: Bir gün kalkıp yürüyeceğimden emindim. Pachita'ya inanmıyordum ve Alejandro'nun deli olduğunu düşünüyordum, ama tekrar yürüyeceğime inancım tamdı ve bunu onun sayesinde başardım. Her şeyden önce kendime inanıyordum.

– Bize ameliyatını anlat!

– Peki, bir bıçakla omurga kemiğimi boydan boya açtı. Sonra bir çekiçle vurduğunu hissettim. Sonra beni çevirdi... Yok, önce bana saf alkol sürdü. Mide bulandırıcı bir sıcak kan kokusu hâkim oldu ortama. Alkol canımı korkunç derecede yaktı. Isırdım! Evet, ısırdım onu! Kolunu önümden geçirince bu fırsatı kaçırmadım tabii. O anda bayılmak üzereydim. Aslında beni rahatsız eden acıdan çok kan kokusuydu, katlanamıyordum. Yüz üstü yatırdı beni. Kendi kendime ne yaptığını sordum, ellerini görmüyordum artık. Elleri yoktu artık. Karnımın içindeydiler ama ben hiçbir şey hissetmiyordum.

– Gördüklerin bunlar mı?

– Evet, gördüklerim bunlar.

– İşte böyle! Arkadaşlar, bazen bu nakletmek gibi bir şeydir. Bilmem izlediniz mi *aikido** ile ilgili bir yayında; üstat gelir *çi* ile karşılaşır, yenilmezdir adeta. Aslında değildir çünkü öğrencisi olmayanlara hiçbir şey yapamaz. Bir nakil şarttır. Yani, içimizde mevcut belirli güç modellerini ona naklederiz, bu naklin erdemiyle bu kişiyi bir üstata, bir guruya, sınırsız güçleri olan bir insana dönüştürürüz. Yenilmez birine. Bu, yaptığımız nakil sayesinde olur. Pachita'yla ilginç olan onu her görmeye gidenin bu nakli yapıyor olmasıydı.

---

* Japonya kökenli kendini savunma amaçlı kullanılan bir dövüş tekniğidir. Saldıranın gücü onu yenmek için kullanılır –e.d.

Çok ilginç... Önerilere uymayan dergi yöneticisinin tersine Claudie, inanmıyordu ama kendini tedaviye tamamen teslim etmişti.

Evet. Tedavinin işe yaraması için, her şeyden evvel oyunu anlamaya çalışmadan teslim olmak gerekiyordu. Bana gelince, ben tedavi sürecinde etkin olan mekanizmaların bir kısmını sonradan kullanabilmek amacıyla keşfetmek için büyük çaba harcadım. Kendini çok güçsüz hisseden bir arkadaş hatırlıyorum. Pachita ona artık vitamin hapı almamasını söyledi. Bir kasaba gitmesini, bir parça et çalmasını ve onu yemesini emretti. Bunu haftada bir tekrarlamalıydı. Tabii ki tüm gücüne yeniden kavuştu. Bence bunun basit bir sebebi vardı: Haftada bir kere hırsızlık yapmak o zavallı utangaç adam için duyulmamış bir cesaretti. Tüm enerjisini bu amaçla çalışır duruma getirmeliydi. Bunun üstüne düşündüğünden daha güçlü ve kararlı bir kişi olduğunu anladı, o andan itibaren kendine farklı bir açıdan bakmaya başladı, hayatı değişti. En azından, bu olayı ben bu şekilde açıklıyorum.

Pachita'nın büyücülük uygulamalarındaki hassas psikolojik işleyişi algılamaya çalışmakla, kendin önerilerde bulunmak arasında büyük fark var. Bu mesafeyi nasıl katettiniz? Büyülü performans üzerine düşünmekten psikobüyü uygulamasına nasıl geçtiniz?

Senin de bildiğin gibi Tarot üzerine çok çalıştım ve Tarotçu olarak iyi bir üne sahibim. Ama ben

çizgi roman yazarı, sinema ve tiyatro yönetmeniyim, bu nedenle hayatımı Tarot'tan kazanmaya hiç çalışmadım. Buna rağmen, gün geldi Tarot üzerine araştırmalarımı derinleştirmek istedim. Bunun için başkalarıyla görüşmem gerekiyordu, yani kart okumaya başlamalıydım. Bunun üzerine Des Lombards'da, adı Arkana 22 olan Tarot üzerine uzmanlaşmış bir kitapçıya gittim. Sahipleri beni sayıyordu, onlara benim için dükkânın arkasında bir odacık hazırlamalarını önerdim, karşılığında altı ay boyunca her gün iki kişiye Tarot falı bakmaya söz verdim. Kitapçı sahipleri bir tabela astılar ve danışanlar gelmeye başladı. Tarot'a bakışım konusunda detaya girmek istemiyorum. Sadece şunu söylemeliyim ben kehanetlerde bulunan bir fal bakmıyorum, bugünle yetiniyorum ve kart okumalarını kişinin kendini tanımasına yoğunlaştırıyorum. Şu anda kim olduğunu bilmeyen bir kişinin geleceği bilmesinin bir anlamı olmadığına inanıyorum. Özetle, bu seanslar bende belirli düşüncelerin doğmasına sebep oldu. Zaman ilerledikçe, tüm sorunların soyağacından geldiğine olan inancım güçlendi.

Bununla ne demek istiyorsunuz?

Bir kişinin size zorluklarını açması, ailesine davet edilmek, aile çevresinin psikolojik atmosferine girmekle aynı şeydi. Hepimiz, kendi insanlarımızın psikomental evrenlerince işaretlenmişiz, kirlenmişiz demek için böyle dedim. Böylelikle, birçok kişi aslında kendilerine değil aile

çevresinden birine ya da birkaçına ait olan bir kişiliği kabul ediyor. Bir ailede doğmak, tabir yerindeyse, ecinni olmaktır.

Bu ecinnilik hâli kuşaktan kuşağa aktarılır: Ecinni, cine dönüşür ve kendisinden bekleneni çocuğundan bekler...Ya da bir bilinçlenme süreci bu kendini tekrar eden çemberi kırar. İki saatlik bir görüşmeden sonra çoğu şöyle derdi: 'İki yıllık psikanaliz seanslarında bile bu kadar şey keşfetmemiştim!' Bu beni çok memnun ediyordu ve bir durumun farkına varmanın sorunu çözmek için yeterli olduğuna emindim. Ama öyle değildi. Bir zorluğun üstesinden gelmek için onu açıkça tanımlamak yetmiyordu. Bir performansla desteklenmemiş bilinçlenme hâli tamamen kısırdı. Yavaş yavaş bunun farkına vardım ve insanlara önerilerde bulunmam gerekliğine karar verdim. Ama bunu yapmaya direniyordum. Hangi hakla insanların hayatına burnumu sokabilir, davranışlarını etkileyebilirdim? Ben bir büyücüye dönüşmek istemiyordum! Benim için çok zor bir durumdu, danışmaya gelenlerin çoğu aynı şeyi istiyorlardı: Aynı anda onlara babalık, analık, evlatlık, karılık ve kocalık edemezdim... Kimsenin ruhani yönetmenine dönüşmeye, varoluşlarına müdahale etmeye niyetim yoktu. Derken aklıma bir fikir geldi: Bilinçlenme hâlinin etkin olması için vasilik ya da tüm hayatına kılavuzluk etme görevini üstelenmeksizin onları bir eylemde; en ufak detayına kadar tasarlanmış bir performansta bulunmaya yönlendirecektim. İşte, sohbetleri-

mizde adı geçen ve yıllarca içselleştirdiğim tüm etkilerin bir bileşimi olan psikobüyü performansı böyle doğdu.

İlerleme metodunuz neydi?

Öncelikler kişileri analiz ediyordum, onlara bana her şeyi tamamen anlatmaları konusunda ısrar ediyordum. Tarot'u kullanarak benden saklayabileceklerini tahmin etmek yerine, danışana sorular soruyordum: nasıl doğduğunu, anne babasını, dedelerini, kardeşlerini, cinsel hayatını, para ile ilişkisini, duygusal ve entelektüel yaşamını, sağlığını...

Kısacası tam bir günah çıkarma seansı.

Aynen öyle! Kısa sürede bir korkunç sırlar deposuna dönüştüm: Hırsızlıklar, tecavüzler, ensest ilişkiler... Bir adam daha çocukken, nefret ettiği bir öğretmenin kafasına kocaman bir taş atmak için yıl sonunda duvarın üstünde beklediğini itiraf etti. Öğretmen belki ölmüştü ama çocuk o kadar beklememişti... Belçikalı bir aile babası beni görmeye geldi, eşcinsel olduğunu hemen anladım. "Evet" bana itiraf ediyor "Ve Paris'e her geldiğimde, saunalarda günde on farklı adamla ilişkiye giriyorum. Beni rahatsız eden ne biliyor musun? On dört kişiyle yapmak isterdim, aynı arkadaşım gibi..." Kirli çamaşırlar meydana çıktı. En karanlık ve en sıradışı itirafları duyuyordum. Ensest de eksik değildi tabii: Bir kadın kızının

babasının kendi babası olduğunu söyledi, kendi annesi tarafından baştançıkarılmış bir çocuk bana tüm detayları anlattı... Sadomazoşistler, eşcinseller, mastürbasyon takıntılılar... Her türlü itirafı duyuyordum! İnsanlar anlatıyordu çünkü bana güveniyorlar ve kendilerine kültürleri ve sosyal çevrelerine uygun bir terapi önerebileceğime inanıyorlardı.

Bu seansların bu kadar detaylı olması sizin için neden bu kadar önemliydi?

Çünkü herhangi bir şey yapmak için araziyi tanımak gerekir. Bu prensibi *Beş Çember Kitabı*'nın yazarı, Miyamoto Musashi'den öğrendim. Çarpışmadan önce araziye çok erkenden gidilmeli ve son derece iyi tetkik edilmeli diyor. Ayrıca bu metodu uygulayan birçok doktor da var. Herhangi bir psikobüyü performansı önermeden önce kişinin duygusal psikolojisini iyi tanımak benim için şart.

Peki, tüm bunlarda Tarot'un yeri ne? Madem kişi itiraf ediyor, tahmin etmeye gerek kalmıyor.

Kişiler genelde gerçeklerin bir kısmını itiraf ederler. Bir şekilde dile getirmek gerekirse, en kıymetlisini sona saklarlar... Tarot bu, ilk etapta, itiraf edilemez sırları gün yüzüne çıkarmama yardımcı oluyordu. Bu şekilde, tüm malzemeleri ele geçirdikten sonra, aynı zamanda hem mantıklı hem de mantıksız bir performans önerme-

ye hazır oluyordum; mantıksız gibi görünen ama kişi bu performansı neden gerçekleştirmesi gerektiğini anladığı oranda mantıklı hale gelen bir performans. Diğer yandan, tüm psikobüyü performanslarının sapık etkileri vardır, yani; kendi zenginliğini tesis eden, kontrolsüz etkileri.

Biraz açıklayın lütfen.

Bir örnek vereceğim; babası, o 8 yaşındayken Peru'da ölmüş, İsveçli bir kadın ziyaretime geldi. Annesi, adama dair tüm izleri; gönderdiği kartları ve fotoğrafları yok etmişti. Bu nedenle danışan duygusal açıdan 8 yaşında bir kız olmaya devam ediyordu. Yaşı kırkın üstünde olmasına rağmen bir kız çocuğu gibi konuşuyordu ve ciddi sorunları vardı. Ona şu performansı önerdim: Peru'ya gitmeli, babasının yaşadığı yerleri görmeli ve oradan bir şey, bir hatıra, onun varlığını ispat edecek elle tutulur bir delille dönmeliydi. Avrupa'ya döndüğünde bu anı ya da anıları duvarına yapıştırmalı, bir mum yakmalı ve sonra da annesinin evine gitmeli ve ona bir tokat atmalıydı. Annesinin ona hakaret ettiğini ve kötü davrandığını söylemek yanlış olmazdı. Fark ettiysen bu performansın tamamlanması başkalarına da bağlı. Kadın Peru'ya gitti, babasının yaşadığı pansiyonu buldu ve benim *"gerçeğin dansı"* dediğim olaylar zinciri sayesinde ona ait fotoğraflar ve kartlar buldu. Babası, bir gün kızının gelip kendini arayacağına emin olduğundan bunları pansiyonun sahibine teslim etmişti. Bu

kartları okuyup fotoğraflara bakınca kadın babasını bir hayalet gibi görmeyi bırakıp, sonunda onun da etten kemikten yapılmış bir canlı olduğunu hissedebildi. Evine döndüğünde kartları ve fotoğrafları odasına koydu ve bir mum yakıp ona bir tokat atmak niyetiyle annesinin evine gitti. Anne ve kızın araları pek iyi değildi. Annesine gideceğini haber vermişti ve vardığında bir sürprizle karşılaştı; annesi ilk defa yemek hazırlamış onu bekliyordu. Annesini bu kadar kibar görünce şaşırdı ve ona tokat atmak zorunda olduğu için kendini rahatsız hissetti; ilk defa bunun için kendisine hiç sebep vermemişti. Ama psikobüyü kaçışı olmayan bir sözleşme demekti ve o uyması gerektiğini biliyordu. Tatlılarını yerken hastam, annesini ansızın ve görünür bir sebep yokken tokatladı; hep korktuğu annesinden saldırgan bir tepki almaktan çekiniyordu. Ama o sadece şunu sormakla yetindi: "Bunu neden yaptın?" Böyle dengeli bir tepki kaşısında kızı sonunda tüm şikâyetlerini dile getirebileceği fırsatı buldu. Ve annesinin şaşırtıcı cevabı şu oldu: "Bana bir tokat attın... Bir tane daha atmalısın!" Sonunda iki kadın arasında dostluk doğdu.

Mucize gibi bir şey...

Bu hikâyenin gerçekliğine dair deliller gösterebilirim. Anlatmamın sebebi performansın kendi mantığını doğurduğunu göstermekti. Nasıl gelişeceğini ya da ne gibi etkiler yaratacağını

önceden kestirmek mümkün değil. Eğer öneriler sağlam bir arazi tetkikini temel almışsa her ne olursa olsun etkilerinin olumlu olmaktan başka ihtimali yok.

Yani Tarot falı bakmaktan psikobüyü önerileri vermeye geçtiniz...

Kısa sürede büyük bir taleple karşı karşıya kaldım: Tarot seanslarıma gelenler, masaj kurslarımı takip edenler, haftalık Mistik Kabare konferanslarıma gelenler... Bir sürü insan. Bu beni üç farklı çalışma metodu izlemeye itti: Bireysel danışmalar, otuz-kırk kişilik grup danışmaları ve üçüncüsü, adına Kabare dediğim dört yüz – beş yüz kişilik gruplar halinde yapılan konferans tarzı danışmalar. Her şekilde, iş görme usulü değişmiyor: Biri bana bir zorluğunu söylüyor ve ben ona bir performans öneriyorum. Buna rağmen, çoğu performans önerileri bire bir görüşmeler ardından yapılmıştır.

Bir performans önererek kişiyle bir bağ kurmuş oluyorsunuz...

Evet ve bu karşılıklı anlaşma çok önemli. Her şeyden önce, kişi performansı üzerinde hiçbir değişiklik yapmaksızın, aynen ona önerdiğim gibi uygulamaya söz veriyor. Hep aynı şartla ve hafızadan kaynaklanabilecek değişiklikleri önlemek için kişi performansı ve uygulama şeklini hemen o anda bir kâğıda not alıyor. Performansı

uyguladıktan sonra bana şunları yazdığı bir kart göndermeye söz verir; önce benim verdiğim talimatları yazacak ve akabinde tüm detaylarıyla bunu nasıl gerçekleştirdiğini, karşılaştığı olayları ve kazaları; son olarak sonuçlarını yazacaktı. Performans önerim karşılığında danışandan tek beklediğim bu kartı göndermesidir.

Bunun anlamı psikobüyücü olarak ücret almadığınız mı?

Performansları hep ücretsiz bir şekilde vermek istedim, en azında ekonomik açıdan bakıldığında; kart yazma ve göndermek de bir katkıdır. Olanları ayrıntılarıyla bana yazarak, kişi bir bedel ödemiş oluyor bence.

Danışanlarınız bu kendine özgü istekleri nasıl karşılıyorlar?

Tabii herkesin tepkisi farklı, ama buna rağmen birkaç tip davranışa ayırmak mümkün. Bana yazmakta bir yıl gecikenler oluyor; tartışanlar, tam olarak benim önerdiğimi yapmak istemeyip pazarlık edenler; talimatları bire bir uygulamamak için çeşit çeşit bahane uyduranlar. Bir şey değiştirildiği anda, ne kadar küçük bir detay olursa olsun, performansın gerçekleşmesi için şart olan şeylere uyulmamış oluyor, hatta etkisi olumsuz da olabiliyor. Bilinçaltıyla bu kadar direktt bir dille konuşmanın onun üzerinde bir baskı kurduğunu, onu itaat etmeye zorladığını söylemem

gerek. Buna rağmen sorunlarımız olmalarını istediğimiz için vardır. Kendi sınırlamalarımıza mahkûmuz. Şaşırtıcı değil tabii ama bazıları performansı sabote ederek amaçtan saptırmaya çalışırlar; aslında bunun sebebi tedavi olmak istememeleridir. Kendi zorluklarımızı aşmamız, kendimizle ve geçmişimizle olan ilişkimizi kökten değiştirmemizi gerektirir. Bu şartlar altında kim gerçekten değişmeye razıdır? İnsanlar çektikleri acılara bir son vermek isterler, ama bunun bedelini ödemeyi yani değişmeyi, kendilerini acılarıyla tanımlaya bir son vermeyi istemezler aslında. Danışmanlık ettiğim durumlarda, pazarlığı ne kadar az kabul edersem kaşımdaki için o kadar faydalı oluyor. Karşımdakinin tek yapacağı talimatlarımı geri çevirmek ya da kabul etmek.

Evetse evet, hayırsa hayır...

Aynen öyle!

Psikoterapistlerin hasta kabulü için kendi kendilerine yetki verdikleri bilinir. Psikobüyücüler için bu süreç nasıl olur? Bilinçaltına yönelik performanslar reçete etmek için siz nasıl kendinize yetki verdiniz?

Mantık dışı bir cevap vereceğim: Performansları reçete ettiğim anda şüphe etmiyorsam adil olduğumdan emin oluyorum.

Yargınızla hareket ettiğinize şüphe yok, ama bundan nasıl emin olabiliyorsunuz? Eninde sonunda, çok kişinin sorumluluğunu alıyorsunuz...

Bu konuda sadece tek bir soru sorulabilir: Psikobüyü performanslarını kim öneriyor? Kendimi "ben"siz tanımlamak için o kadar çok çalıştım ki, psikobüyücü olduğum anlarda konuşan ben değilim, bilinçaltım.

Herkes öylel Hepimiz bilinçaltından gelen dürtülerle bir kukla gibi tepkiler veriyoruz...

Doğru, ama otomatik dürtülerle hareket eden kişiler asla kendilerini, kendi kendileriyle tanımlamayı bırakmazlar. Bilgeliğe ulaştığımı iddia etmiyorum, çünkü yirmi dört saat "tanımsız / kimliksiz" değilim; ama performansları önerirken, psikobüyücü olarak çalışırken, hipnoz ya da trans halinde –ya da her nasıl adlandırmak isterseniz– oluyorum konuşan küçük benliğim olmuyor. Söylenmesi gerekenin derinlerden geldiğini hissediyorum. Kendimle olan ilişkimi kesebilecek kadar kendi üzerimde çalıştığıma inanıyorum. Tabii ki mantıkla değil inançla ilişkili öznel ve ince bir alanda hareket ediyoruz. Bir aziz iyi olanı yaptığını kendi derinlerinde hisseder, dürüst olduğunu bilir ve olumlu bir güç tarafından –onu eleştirenler ve kötü niyetli olduğunu söyleyenler olsa bile– yönlendirilir. Her psikobüyü önerisi verdiğimde, danışanın sorununa en uygun performansı düzenlediğime eminim. Sadece

ikinci aşamada danışana bunu ifşa ettiğimde ve mantıklı bir şekilde açıkladığımda. Öneri danışan ya da danışanlarımın bilinçaltıyla direkt bağlantı halinde olan bilinçaltımda aracısız olarak filizleniyor.

Bu derinliklerden konuşma yetisi herkese bahşedilen bir şey değil.

Benim durumumda koca bir hayat boyu çalışmanın ürünü! Hayatımın önemli kısmını, kendi içimde, yavaş yavaş, "kimlik-siz" bir alan bulmak için düşünerek ve geleneksel öğretileri araştırarak geçirdim. Azizlikten değil, "kimlik-siz"likten, "ben"den ya da küçük benden öte bir halden bahsediyorum. Bu nedenle, psikobüyü performanslarını Alejandro değil, içimde bulunan kimlik-siz kişi düzenliyor. Kendimi olumlu ve maddeden uzak bir enerjinin yönettiğini hissediyorum; "psikobüyücü" olarak, iyi olanı yapmak dışında bir niyet gütmüyorum. Hastalarımdan para değil emek istiyorum. Onun değişme arzusu bana katkısını oluşturuyor ve böylelikle psikobüyü bir ticarete dönüşmüyor. İnan bana, talep o kadar yüksek ki psikobüyüden bolluk içinde yaşamam hiç zor olmazdı. İnsanlar ödemeyi, cüzdanını çıkarmayı, kendilerinden biraz vermeye tercih ediyorlar. Ben ailemi sinemayla ve çizgi romanla geçindirebiliyorum ve psikobüyücü olarak işimin karşılığını ne frank ne de dolar olarak değil başka türlü almak istiyorum.

Tatmin edici bir iş değil mi? En azından itibar kazanıyorsunuz.

Psikobüyüyü itibar kazanmak için kullanmıyorum!

Madem öyle neden bu disipline adanmış bir kitap yayınlanmasını istediniz?

Benim motivasyonum çok farklı: Her ne kadar roman, film senaryosu ve hikâye yazsam da, psikobüyüyle ilgili bir kitap yazmamın doğru olmadığını düşünüyorum; ama öte yandan, ölümümün ardından bu kendine özgü disiplinin yok olması, hiçbir iz bırakmaması yazık olur. Ayrıca bazı şeylerin yazılmasının ve bu şekilde bu disiplinin yayılmasının zamanının geldiğine inanıyorum. Pachita'dan bahsedenler her geçen gün artıyor; yetenekli ya da yeteneksiz, hassas ya da değil, benim direkt bağlantı halinde olduğum ve bana ilham veren bu enerjileri konu eden makaleler ve kitaplar yazılıyor. Ve ben de psikobüyünün şiirsel performans, teatral performans, düşsel performans ve büyülü performanstan geçerek nasıl oluştuğunu belirtme ve açıklama ihtiyacı hissettim; öncelikle psikobüyünün temeli olan, gerçekliğe bu belirli bakış açısına tanıklık etmek ve ikinci olarak ilgilenenlere bazı yönlendirmeler, bir referans vermek istedim. Bu kitabı seninle birlikte hazırlamaya beni iten saf hizmet ruhudur.

Kısacası psikobüyü tamamen ruhani bir uygulama...

Aynen öyle. Harekete konsantre oluyorum, saf verme eylemine, acıları bir performans önererek hafifletmeye, bundan ne rütbe edinebileceğimi önemsemiyorum. Bu nedenle psikobüyü tıbbi parametrelerle ya da tıbbi asistanlıkla yetinemez. En çok da uygulayanın bağımsızlığına bağlıdır.

Bu bağımsızlığı daim etmek mümkün olacak mı? Bu tuzağa düşen çok terapist oluyor: Danışmanlıktan yaşamayı başardıktan sonra, maddi ihtiyaç onları hep, kritersiz bir şekilde daha çok hasta kabul etmeye itiyor...

Her ne kadar talep beni, psikobüyüden profesyonel bir uygulama yapmaya itmiş olsa da, sinema ve hikâyelerim iyi yaşamama yettiği için asla ekonomik olarak ona bağımlı olmayacağım. Zaten sanatsal yaratıcılığı bir kenara itmeye hiç niyetim yok! Maddi açıdan bakılınca bağımsızlık; ne zaman istesem bu pratiği bırakabileceğimi bilmekte yatıyor, onsuz maddi sıkıntılar çekmemekte...

"Bağımsızlıktan" ne anladığınız açıklayabilir misiniz, sadece maddi açıdan değil psikobüyü pratiği açısından bakınca?

Başka birine yardım edebilmek için ondan karşılık beklemeyecek durumda olmalı ve dengeni kaybetmeden, kendini kaptırmadan danışanın özel hayatıyla ilgili tüm detayları bilmek gerek.

Bir örnek vereyim: Masaj kursumdaki katılımcılardan bir bayan kimsenin göğsüne ellemesine katlanamıyordu. Ne zaman bir erkek --cinsel olarak arzuladığı biri olsa bile– göğüs okşama hareketi yapsa bağırmaya başlıyordu. Bu durum çok acı çekmesine sebep oluyordu ve bu mantıksız panikten kurtulmayı şiddetle arzuluyordu. Göğsünü açmayı önerdim, bunun üzerine tiksinilecek ya da rahatsız edici hiçbir yanı olmayan güzel göğüslerini açtı. Ardından bana güvenip güvenmediğini sordum, olumlu yanıt verince, şöyle dedim: "Sana farklı bir şekilde dokunmak isterim; ne seni arzulayan, vücudundan zevk almaya çalışan bir erkek ne de seni soğuklukla muayene eden bir doktor gibi. Sana ruhumla dokunmak istiyorum. Sana dokunmama müsaade eder misin? Seninle cinsel arzulardan arınmış bir yakınlık kurmak için sana dokunabilir miyim?" "Belki" diye cevap verdi. O zaman ellerimi göğüslerinden üç metre kadar uzağa yerleştirdim ve usulca şöyle dedim: "Ellerime bak. Sana yavaş yavaş, milim milim yaklaşacağım. Rahatsız olur ya da saldırıya uğradığını hissedersen, durmamı söyle hemen dururum."

Ellerimi büyük bir yavaşlıkla ona yaklaştırdım. Göğüslerine on santimetre kala durmamı istedi. Sözünü dinledim ve uzunca bir süre sonra ona acı veren alanın yakınından geçtim, yavaş, çok yavaşça ve tepkisine kulak vererek ona yaklaşmaya başladım. Ona karşı bu kadar dikkatli davranmam onu sakinleştirdi, ona son derece

büyük bir hassasiyetle yaklaştığımı anladı ve beni durdurmadı. Sonunda ellerim göğüslerine değdi, hiçbir acı hissetmemiş olmak onda coşkulu bir şaşkınlığa neden oldu. Bu anı bence, başkalarına yardım etmek isteyen herkes için şart olan mesafelilik ilkesine iyi bir örnek. O kadının göğüslerine, kendimi cinselliğim dışında tutarak; bir an bile zevk almayı düşünmeden dokunabildim, hissedebildim. Aslında, ona ruhumla dokundum. O anda ben bir erkek değil bir varlıktım. Doğacak yakınlaşmanın içinde henüz çözülmemiş sorunları uyandırmadan, karşındakinin vücuduna dokunabilmek ve ruhuyla iletişime geçebilmeyi becerebilmek şarttır. Güzel bir kadınla örnek verdim, ama belki de her tür insana dokunduğumu belirtmem gerekirdi; yaşlı, genç, güzel, çirkin, bazen sakat ve hasta insanlara... Önemli olan karşındaki kişi üzerinde mevcut gücünü kötüye kullanmadan, her türlü faydalanma ya da cazibeden arınabilmektir... Çünkü sonuçta konu Tarot, masaj ya da psikobüyü olsun, hepsinin tek bir amaç haricinde bir anlamı yoktur: kişinin başka bir varlığa yardım etmek amacıyla açığa çıkardığı, karşılık beklemeyen enerji. Bahsi geçen saf, basit ve hassas bir enerjidir. Kişisel istekler, arzular ya da korkular devreye girdiği anda yardım etme ilişkisi yargısını yitirir ve amaç maskelenmiş olur. Bu tip ego gösterilerinin benden asla çıkamayacağını söylemiyorum, ama bu duyguların hemen ayırdına varıyorum ve bu fikirden uzaklaşıyor, aynen zen meditasyonda

duygulardan uzaklaşmaya çalışmak gibi; anında yok oluyor ve kesinlikle, kendime yardım etme şansını verdiğim o kişiyle arama girmiyorlar. İçsel arındırmanın bir ihtiyaç olduğunun ve birçok gelenek tarafından yüceltilen bu arındırıcı yıkama ritüellerinin sadece vücut temizliği değil, en çok da kalp ve ruh temizliği anlamına geldiğinin bilincindeyim. Ama öte yandan, yeterince arınmış mıyım ya da yeterince şeffaf mıyım sorularıyla kafayı yemenin bana ne faydası olabilir? Bununla ilgili bir zen hikâyesi hatırlıyorum: Bir gezi süresince, karlı bir manzara karşısında bir havari şunu der: " Üstat, çatılar beyaz, bu durum ne zaman değişecek?" Üstat cevap vermekte gecikir. Üstat kendi içindedir o an ve sonunda sertçe şöyle der: "Çatılar beyazken beyazdır. Beyaz değilken beyaz değildir!" Harika bir hikâye! Önemli olan kendini kabul etmektir. Eğer şu anki durumum bana kendimi kötü hissettiriyorsa, bu onu kabul etmediğime işarettir. O zaman, bilinçli olarak asıl olduğumdan farklı olmaya çalışırım; yani ben ben değilimdir. Ama tersine o anki halimi kabul ediyorsam, huzurluyumdur. Daha iyi, daha güzel ya da şu anda olduğumdan daha saf olmam gerektiğine inandığım için üzülmüyorumdur. Beyaz olduğumda beyaz; karanlık olduğumda karanlığımdır hepsi bu. Bu kendim üzerine çalışmamı, daha iyi bir alet olmamı engellemez; bu kendini kabul hâli daha iyi olma hedefini sınırlandırmaz aksine onu destekler. Çünkü ilerlemek sadece gerçekten bulunduğun noktadan hareketle mümkündür.

Anlattıklarınız yanlış algılama riski doğuruyor; eğer doğru anladıysam, psikobüyü önerilerini sadece kendi üzerinde çok çalışmış kişiler verilebilir. Hatta bu tedavi, kendi şahsi deneyiminizin bir ürünü olduğu için sadece sizin tarafınızdan uygulanabilir, her ne kadar ilham kaynağı olabilse bile başkaları tarafından uygulanması çok zordur; size öykünen takipçileriniz olduğunu biliyorum. Mistik Kabare seanslarınız çeşit çeşit insanı kendine çekiyor ve bunlardan bazıları kendilerini olduklarından çok daha hazırlıklı sanıyorlar; sizin kelimelerinizi ve öğretilerinizi kendilerininmiş gibi kullanıyorlar...

Evet, maalesef öyle. Sadece bir örnek vereceğim: Benim psikobüyüden bahsettiğimi duyan bir şahıs, kendini hemen bu uygulamayı pratik etmeye yetkili buldu. Bir kurs organize etti ve büyük bir güvenle, tüm kadın danışanlarına aynı performansı önerdi: Hepsi büyük birer makas satın alıp, annelerine göndermeliydi! Bu bir facia! Ne kadar çok kişi varsa o kadar öneri olmalı, ayrıca performanslar "toptan" verilemez. Psikobüyü süpermarketi fikri başlı başına hatalıdır. Her performans "ölçülere" uygun düzenlenir, öncesinde danışanı dikkatle dinlemeli ve daha önce anlattığım gibi; sadece uzun bir ruhani çalışmanın ardından, bir çeşit kendinle ilişik kesmeden sonra oluşabilen, bilinçaltıyla girilen spontane bir iletişimle mümkündür. Kişiyi dinlemeden, gerçek sevgi duymadan bir grup insana aynı performansı önermek bence zararlı. Postayla bir makas alan annelerin tepkisini düşünsenize...

Etkisi tabii ki olumsuz olmuştur. Görünürde agresif performansları sadece sonuçlarının olumlu olacağından eminsem öneriyorum. Önerilen performanslar her zaman özünde yaratıcı olmalı. Ama tam tersi bu adam yıkıcı bir etki yaratıyor.

Aynı şahıs kurbanlarından kendilerini, tüm acılarını ve negatif enerjilerini aktardıkları bir bebekle tanımlamalarını ve sonra bu bebekleri kendi evinde bir çuvala bırakmalarını istedi. Sonra çok bunalmış bir kadın beni görmeye geldi, sinir krizi geçiriyordu çünkü bu adamı kendi üzerinde güç sahibi olduğuna inanıyordu... Üstüne üstlük kadını sakinleştirmek için ona bebeği geri veremiyordu çünkü danışanları gider gitmez hepsini çöpe atmıştı. Sonuç olarak, benim çalışmalarımdan ve bir grup kadının saflığından yararlanarak para kazanmaya çalışan bir pazarlamacıydı. Başkaları üzerinde psikobüyü pratiği yapan, adımı kötüye kullanan kişiler dava edilmeli.

Bu ciddi bir tehlike. Ama bu tip aldatmacalar nasıl engellenebilir?

Çözüm benim gerçek güvenimimi kazanmış ve uzun süredir tanıdığım –genelde psikologlar ve psikanalizcilerin katıldığı, masaj, Tarot ya da aile dizimi kurslarımda zaten yapıyorum– bir grup insanı eğitmem. Ama psikobüyücü eğitimi vermek çok daha hassas. Bu disiplinde çalışmak için kişinin derin bir içsel çalışma yapmış, tutkularından arınmış ya da en azından artık tutkularının esiri olmaması gerekiyor... Israrla bir kez daha vurgulamak istiyorum, bu ömür gerektiren bir süreç.

BİRKAÇ PSİKOBÜYÜ PERFORMANSI

Söyleşimizin son kısmının daha ayrıntılı ve birkaç psikobüyü performansını açıklayıcı nitelikte olmasını istiyorum.

Bence sakıncası yok, ama bir uyarıda bulunmam gerekli: Psikobüyü performansı tanımlamak bilinçaltı diline direkt olarak girmek demektir. Masum bir süreç değildir. Sen ya da başka kişiler dinlerken ya da okurken rahatsız olabilirsiniz. Bunun sebebi performanslarla sıradışı muammalar çözmeye çalıştığımdan değil, insanların ufak sorunlarını çözmek bana yetiyor; ama zaten küçük sorunlardan daha anlaşılmaz ve mantıksız bir şey var mı? Gündelik zorluklarımız ardında deryalar gizler, onlar buzdağının görünen zirvesidir.

Anladım. Bize birkaç örnek verebilir misiniz?

Örneğin, bir dansçı arkadaşım, babasının adıyla aynı ismi taşıyan bir adamdan bir kız ço-

cuk dünyaya getirdi. Bunun anlamı zaten çok büyük. Bir de üstüne, dansçı sevgilisinin annesiyle aynı adı taşıyordu!

Sanki ikisi de diğerinde, anne ve babasını arıyormuş gibi...

Ne garip değil mi? Aslında, insanlar çoğu zaman bir isme ya da annesini / babasını hatırlatan bir mesleğe âşık olurlar. Bu dansçı daha çok küçükken sadece annesiyle kaldı, babasından tamamen ayrıldı. Yıllar sonra sadece babasının adını taşıyan bir adam bulmak zorunda kalmadı; kendi kızı da kendininkine benzer bir çocukluk geçirebilsin diye, ayrıca bu adamın kendini terk etmesini ve yok olmasını da becermesi gerekti. Tabii ki tüm bunları bilinçli bir şekilde yapmamıştı. Verdiği zararın farkına vardığında, babasını affedebilmesini ve erkeklere olan nefretini yenmesini sağlayacak bir psikobüyü performansı önermem için bana geldi. Ona babasının onunla ilişkisini tam olarak ne zaman kestiğini sordum. "İlk reglimden hemen sonra" diye yanıtladı. Bir erkeğin kendi kızının kadına dönüşmesinden hemen sonra onu terk etmesi sık rastlanır bir durumdur. Dizlerine oturan kızı kaybettiğine inanır ve onunla ilişkisinin aynı yakınlıkta devam edemeyeceğini bilmek canını yakar. Sonra babasının nereye gömülü olduğunu sordum, mezarına gitmesini önerdim ve ona şöyle dedim: "Cesede olabildiğince yakın bir mesafeye, regl kanına ve bir kavanoz bala batırdığın pamuğu göm."

Kan ve bal...

Bal tatlılık katmak, eylemin agresif bir eylem değil bir sevgi yakınlaşmasını, bir iletişim denemesi olduğu göstermek için. Bu, sertçe kesilmiş bir ilişkiyi yeniden kazanmak ve aynı zamanda, travmatik bir şekilde yarıda kalmış duygusal gelişimi devam ettirmek için önerdiğim basit bir psikobüyü performansına örnektir. Her ne kadar yetişkin olsa da, hâlâ ilk regli ve babasıyla ayrılığıyla yüzleşmesi gereken bir ergen gibiydi.

Bir örnek daha verin lütfen.

Genç Chantal, 4 yaşında anneannesinin kız kardeşinin yönettiği bir yatılı okula verilmişti...

Annesinin teyzesi yani...

Aynen öyle. Bu küçük kıza sadistçe hükmeden annesinin teyzesiydi. Benimle çalışmasında Chantal, o kadına duyduğu derin nefreti keşfetti. Onu affedemiyordu ama hükümdarı öbür dünyaya göç ettiği için ondan intikam alması da mümkün değildi. Bu nedenle ona o kadının mezarına gitmesini, bağırmasını, işemesini ve sıçmasını önerdim, ama şu şartla; intikamının sonuçlarını titizce analiz edecekti. Chantal önerimi yerine getirdi ve mezarda bunları yaptıktan sonra, mezarı temizleme ve onu çiçeklerle kaplama arzusu duydu. Ve yavaş yavaş, aslında annesinin teyzesini sevdiği gerçeğini kabul etmesi gerekti.

Bunu tahmin etmiş miydiniz?

Tabii, bu derin nefretin sebebi karşılık bulamamış aşkın deforme olmuş yüzünden başka bir şey değildi. Chantal'ın nefretini kustuktan sonra, o korkunç yatılı okulda ailesiyle bağını temsil eden tek kişiye karşı uzun süre beslediği sevgisini göstermek isteyeceğini biliyordum.

Bir örnek daha lütfen.

Sürekli midesi bulanan bir kadın vardı. Ufak bir su birikintisi başını döndürmeye yetiyordu. Ona, ayağını bir kadının bacakarasına koymayı ve tabanını vajinasına sürtmeyi önerdim.

Bu şok terapisinin sonucu ne oldu?

Bu performans onda, kurtarıcı bir aydınlanma ile devam eden bir bağırma nöbetine sebep oldu. Kısaca açıklarsam; mide bulantısının sembolize ettiği şey annesi tarafından yutulma korkusuydu, anne vajinasından utanç vesaire.

Böyle şeyler nasıl aklınıza geliyor?

Geliyor işte, beni geliştiren ve hayal gücümü genişleten sanatçı yaşamımı ve hayatımın yaratıcı evrelerini unutma.

Şimdiye kadar bir hasta karşısında aklınıza hiçbir şey gelmediği oldu mu?

Şu ana kadar hiç olmadı. Aklıma verilecek bir cevap hep geldi. Tahminimce verdiğim öneriler

kaliteleri ve etkinlikleri açısından farklılık gösteriyordur, ama bunu ben bilemem tabii. Performansları uygulayanlar, bana danışmaya gelenler olduğundan yargılamak onlara kalmış. Aslını istersen, bir kişi karşısında sessiz kalacağımı hiç sanmıyorum. Sonuç olarak ya büyücüsündür ya da değil! Bana danışmaya gelirsen, sana söyleyecek bir şey mutlaka bulurum. Kelimelerim hep iyi niyetli ve etkili olacaklar. İsabet derecelerine gelince, bunu bilmeme imkân yok. Ama bir şeyin iyi anlaşılmasını istiyorum: Ben ne bilim ne de yaratıcılık alanında kendimi tanımlamıyorum. Psikobüyü bir bilim olmaya çalışmıyor, tedavi edici erdemleri olan bir sanat formu olmaya çalışıyor, bu başka bir şey. Picasso on binden fazla çizim yaptı. Hepsi aşağı yukarı iyi çizimler, hiçbirinin değersiz olduğu söylenmiyor; ama hepsi büyük eserler değiller. Buna rağmen hepsi Picasso, yani sanatı bütün bir sanatçının ürünü. "Ben aramıyorum, buluyorum", Picasso tam olarak böyle derdi. Bulmak bir alışkanlıktır, doğal bir yeti. Bulma alışkanlığı olmayan kimse, derinlerden doğan bu spontane damlanın ne olduğunu bilmez, ama kendi yaratıcılığıyla bağlantısı olan kimse sadece gerçekleşmesine izin verir. Müridinin sorduğu sorunun içindeki meydan okumayı kabul etmeyen bir zen üstatı düşünülebilir mi? Bu güvenin kaynağı bilimden ya da kendini büyük görmekten değil, inançtan, bilmekten gelir.

Yeni örneklerle devam edelim...

Bir genç delikanlı "aklının havada" olmasına üzülüyordu, "ayaklarının bir türlü yere basmadığını" ve ekonomik bağımsızlık anlamında "ilerleyemediğini" söylüyordu. Cümlelerini sözlük anlamıyla aldım ve ona iki altın para bulmasını ve tüm gün altın paralara basacak şekilde bunları ayakkabısının altına yapıştırmasını önerdim. O andan itibaren aklını başına aldı, ayaklarını yere bastı ve ilerlemeye başladı... Bu örnekte, danışanın kendi kelimelerini kullanarak bir öneride bulundum. Son olarak oğlum Brontis için yaptığım bir performanstan bahsetmek isterim.

Sizi dinliyorum.

Brontis 7 yaşındayken *Köstebek* filmimde oynadı. Annesi Bernadette'nin hiç benimle yaşamadığını belirtmem gerekli. Ona hamile kaldığında ben kısır olduğumu sanıyordum. Babam kendi babasından nefret ediyordu ve asla "Jodorowsky" ismiyle imzalamıyordu. Bu soyadı çoğaltma niyeti olmadığından, beni, fark edilmesi güç bir şekilde çocuk yapmama fikrine ikna etmişti ve böylelikle ben son Jodorowsky olacaktım.

Bir gün, çalıştığım oyunculardan biri çocuğumun olabileceğinden emin olduğunu söyledi, ona hemen kaderimde çoğalmanın yazmadığı cevabını verdim. Konuşmadan bir süre sonra cinsel ilişkiye girdik ve benden hamile kaldığını söyledi. Ona güveniyordum, çocuğun benim oldu-

ğunu öğrenince, bir çeşit içsel ve dışsal kişisel evrilme yaşadım. Birlikte yaşadığım kadın gitti ve bu kesinlikle hazır olmadığım sorumlulukla tek başıma karşı karşıya kaldım. Çocuğun doğumunu kabul ettim –kürtaj ihtimali benim için mümkün değildi–, ama çok şaşkındım, benimki babalığa hazır birinin ruh halinden çok farklıydı. Ayrıca fakirdim, anneye ya da çocuğa ekonomik yardım yapabilecek durumda değildim, doğumunda Brontis'e oyuncak ayıdan başka bir şey hediye edemedim. Bir süre sonra annesi iş için Avrupa'ya gitti ve çocuğu da yanında götürdü. Altı ya da yedi yıl sonra büyük bir vicdan azabı çekmeye başladım ve oğlumun annesiyle irtibata geçip; artık ekonomik durumumun daha iyi olduğunu ve isterse Brontis'i bana gönderebileceğini söyledim. Çocuk oyuncak ayısı ve annesinin bir fotoğrafıyla geldi. O zaman *Köstebek* filminde oynaması kararını verdim. Film şöyle başlıyordu: Ben yanımda çocukla, bir flüt çalarak geliyorum, ve resmi bir tonla ona şöyle diyorum: "Artık 7 yaşına bastın, erkek oldun. İlk oyuncağını ve annenin fotoğrafını göm." Çocuk sözümü dinliyor, ayıyı gömüyor, fotoğrafı çukura atıyor ve birlikte uzaklaşıyoruz.

Üzerinden yıllar geçti, Brontis ve benim aramda duygusal açıdan iletişim kopuklukları olduğunu fark ettim. Birçok hata yaptığımı kabul etmem gerekti ve bunları telafi etmeye çalıştım. Brontis, benimle yaşamaya başladıktan sonra, kendisine gömdürdüğüm oyuncaktan birkaç defa

bahsetmişti. O ayıcık onun ilk oyuncağıydı, doğduğunda, yedi yıl boyunca ayrılmadan önce, ona ben hediye etmiştim bu ayıyı. Film bitince ayıyı almaya gitmedik. Onu çocukluğundan ve annesinden vahşice ayırdığımı anladım: Fotoğrafı, oyuncağın yanına gömdükten sonra bir daha Bernadette'nin lafını etmedi ve ona yazmayı bıraktı. "Acı çekmedim, çünkü karıncaların ayının içinde yaşayacağını hayal ediyordum, onların evi olacaktı." Çocuk kendini bu şekilde teselli etmişti... Yıllar sonra bir gün, Brontis 24 yaşındaydı, önceki performansı tamir etmek için yeni bir performans tasarladım. Doğum gününde kendime şöyle dedim: Evimizin bahçesine bir oyuncak ayı gömeceğim ve onu kumla kapatacağım ve yanına annesinin bir fotoğrafını koyacağım. Sonra *Köstebek*'te olduğu gibi başıma siyah bir şapka takacağım ve Brontis'e soyunup –filmde çocuk çıplaktı– benimle, ayıyı ve fotoğrafı çıkarmak için bahçeye çıkmasını söyleyeceğim. Ona şöyle diyeceğim: "Bugün 7 yaşına basıyorsun ve çocuk olmak hakkın. Gel, ilk oyuncağını ve annenin fotoğrafını topraktan çıkar." Hemen harekete geçmeye karar verdim, ama bazı tersliklerle karşılaştım; eskine çok benzeyen bir oyuncak ayı almayı planlamıştım, saman dolu, sert bir ayı. Ama sanayi ilerlemişti ve tüm oyuncak ayılar yumuşaktı. Böylece eski sert ayı, yumuşak ve esnek bir ayıya dönüştü. Fotoğrafa gelince; Brontis'in 7 yaşındayken gömdüğü fotoğraf siyah beyazdı, performansı gerçekleştirmek için annesinin eski

bir fotoğrafını aradım –Bernadette bir uçak kazasında ölmüştü–, sadece renkli fotoğraflar bulabildim, bu nedenle oğlum siyah beyaz bir fotoğraf gömmüştü ama şimdi renkli bir fotoğraf çıkaracaktı. Aslında, bu "rastlantısal" değişiklikler performansın başarılı olmasına büyük katkıda bulundular. Demek istediğim kontrol edemediğimiz ögelerin, paha biçilmezlerin de psikobüyü performanslarındaki rolü çok önemli. Performansı aynen önerildiği gibi ve olabilecek en uygun şartlarla uygulamak için kendini zorlamak yerinde bir davranış olur, bu niyetle uygulanmış bir performansta beklenmedik şeyleri ve kişiye bağlı olmayan değişiklikleri sürecin bir parçası olarak değerlendirmek gereklidir. *Köstebek* filminin çekimlerinde Brontis'i çölün sarıcı güneşinden siyah bir şapka ile koruyordum; ama performansı burada, Fransa'da gerçekleştirdiğimiz gün yağmur yağıyordu ve onu siyah bir şemsiye ile korumam gerekti. Aslında o ne yapacağımdan habersizdi, ama beni onu bir atın arkasına atıp koşuşunu taklit ettiğimi görünce anladı, sırtıma çıktı ve yağmurun altında, ayıyı gömdüğüm yere gittik. İlginç bir şekilde, sanki olacakları önceden sezinlemiş gibi bana şöyle dedi: "Şemsiye getirmedim. Beni bekleyeceğini ve koruyacağını biliyordum." Ayıyı ve annesinin renkli fotoğrafını çıkardı, sarıldık ve başını omzuma yaslayıp uzun süre ağladı; müteşekkir gözyaşları, tıpkı sevgi dolu bir küçük çocuk gibi. O gün, bana postayla her gün bir şiir göndermeye karar verdi ve o günden itibaren

her gün onun bir metnini alırım. Şiirlerini özel bir kutuda saklıyorum. İletişimimizin iyileştiğini ve şu anda çok güzel bir ilişkimizin olduğunu söylemeye gerek yok herhalde.

Çok güzel bir hikâye. Bu performansta çocuklukta yaşanmış bir olayı bilinçli olarak tekrar canlandırdınız...

Evet, ama daha adil olmasını sağladım. Negatif bir duygusal yükle alakalı ögeleri aldım ve onlara pozitif duygular yükledim. Bu şekilde psikolojik borcumu ödemiş oldum.

PSİKOBÜYÜ MEKTUPLARI

Danışanlarınızdan tek istediğiniz ödemenin, performans gerçekleştirildikten sonra size uygulamayı tüm ayrıntılarıyla anlattığı bir mektup olduğunu söylediniz. Bu psikobüyü mektuplarıyla ilgili bazı detayları paylaşabilir misiniz?

Bir mektup istememin iki nedeni var: Psikobüyü performansı düşsel tüm karakterleri içinde barındırdığı için hemen yazıya dökülmezse çabucak unutulur. Diğer sebep ise, kazanımın paylaşılması gerektiğidir. Bir terapiste katkıda bulunmanın en iyi yolu, onun yardımı sayesinde nasıl iyileştiğini göstermektir. Teşekkür edebilmek kişinin ruh sağlığının iyi olduğunun bir göstergesidir. Bu mektuplar psikobüyü performansının bir parçasıdır. Performansı yazıya dökerek yargılamış ve performansın tamamına ermesinde yardımcı olurlar da diyebiliriz.

Bu anlattıklarınız beni meraklandırdı. Bana birkaç mektup gösterebilir misiniz?

Tabii, olur. Madem performansları göstermek mümkün değil, biz de mektuplara bakarız. Süreci iyi anlayabilmek için ilk mektubu cümle cümle açıklayacağım. Sonra, diğer mektupları okuyacağım, ama açıklamayacağım, başta mantıksız görünen performansların arkasındaki sebepleri okurların tahminine bırakacağım.

Başlayalım mı?

Ama bu mektuplarda anlatıcının ben değil, performansı önerdiğim kişiler olduğunu unutmamak gerekir. Bu ilk mektubu okurken açıklayacağım*:

Ben psikoloğum ve sizi görmeye gelme sebebim kendi mesleğimi yapamıyor olmamdı. Bir kuruş bile kazanmıyordum. Buna karşı bana şu psikobüyü performansını önerdiniz: Çift kare dikdörtgen şeklinde... [Ona çift kare dikdörtgen şeklinde bir saksı almasını söyledim, Tarot kartlarında olduğu gibi: Çift kare sembolik olarak beden ve ruh demek. Çünkü danışanın her ikisiyle birden çalışması gerekiyordu.] ... benim için özel bir anlamı olan bir renkte bir saksı almalıydım.

* Alejandro Jodorowsky'nin yorumları metnin içinde köşeli parantez ile belirtilmiştir. Okumayı kolaylaştırmak için mektuplarda küçük gramer ve tarz değişiklikleri yapılmıştır. Mektupların çoğunun orijinalleri, özgünlükleri kanıtlanabilecek şekilde Jodorowsky'dedir.

[Hangi renkte? Kişi kendisi için önemli, sembolik bir anlam ifade eden bir renk seçmeliydi, bunun sebebi nesnenin ona bir şeyler çağrıştırmasını istememdi.] Saksıyı ikiye ayırmalı ve her iki tarafına da buğday ekmeliydim. [Burada bir kelime oyunu var: Fransızca bir deyiş var; buğday ekersen cebinde buğday biter denir. *Blé* yani buğday, para.] Bir tarafa 4 sıra halinde ekmelisin; iki sıra çift, iki sıra ise tek olmalı. [Bana göre çift ve tek sıralar oluşturmak hepimizin içinde taşıdığı kadın ve erkeği sembolize ediyor: Tüm başlangıç ritüellerinde, tek numaralar erkek, çift numaralar ise dişidir. Erkeğe ve kadına aynı ilgiyi göstermek içimizdeki eşi kabul etmektir.]

Diğer tarafa ekilen buğday düzensiz olmalıydı. [Sebebi, bir tarafta düzenle dikilmiş kısım metodik çalışma gerekliliğini sembolize ediyor ve diğer taraftaki düzensizlik bilinçaltına duyulan güveni. Bu alansal dağılım mükemmel düzenin sadece düzensizliğin yanında var olabileceğini gösteriyor.]

7 Şubat'ta, iki gün sonra evime dönünce, buğdayın çimlendiğini fark ettim. Ama her iki karenin de sol tarafı neredeyse çoraktı, sadece bir iki buğday çimlenmişti. [Sadece sağ tarafta buğday çimlenmiş... Ne kadar esrarengiz! Neden sağ tarafta çimlenmiş de solda çimlenmemiş? Babaerkil toplumumuzda sol taraf dişidir; vücudun pasif tarafı solla sembolize edilir. Hindistan'da, sağ el Tanrı'nın elidir ve tuvalette temizlenirken kullanılan sol el ise toprağındır, bu nedenle

yemek sağ el ile yenir. Bu durumda, içimizdeki dişiye yöneltilen mesajı anlamamız gerekir: Dişiliğini reddediyor. Ve uyum ya da şiirle kendini gösteren psikobüyü, ona buğday aracılığıyla şu mesajı veriyor: "Dişiliğine iyi bak, sezilerine kulak ver, içindeki kadını kolla!." Sanki buğday ona şöyle diyordu: "Toprağı sevmediğim için büyümeyeceğim. Toprağı sevmiyorsun çünkü kendini sevmiyorsun, kadın boyutunu sevmiyorsun."] Kısır yerlere kil koymamı ve geceleri kutsanmış su ile sulamamı söylediniz...[Bana göre kil insan bedenidir. Tanrı'nın Adem'i dört kutuptan aldığı kil ile; toprağın bu dört noktasından gelen kille dengeli bir insan yarattığı söylenir. Bu dört taraf bizim içimizde de mevcuttur: Eğer insanoğlu bedensel ihtiyaçları; arzuları, duyguları ve aklı arasında bir denge kurmayı beceremezse kendini iyi hissedemez. İyi gelişmiş bir insanda bu dört enerji dengelidir. Kutsanmış suya gelince, onu vücudun kutsanmış olması amacıyla ekledim. Bu içindeki dişi ile bağı geri kazanmak için yapılması gereken ilk şeydir: Bu kadından vücudunu kutsamasını isteyerek onu kutsallaştırmasını istiyordum, onu aşağılamaktan vazgeçmesini, ona hükmetmeyi bırakmasını.] Telden küçük kalpler yapıp odanın dört köşesine yerleştirmeli ve sonra tüm kadın ecdadıma dua etmemi söylediniz. Yeşil kil aldım. Karelerin sol taraflarına koydum ve geceleri toprağı, önceden sunağıma, Buda'nın yakınına koyduğum, kutsanmış su ile suladım. Kalp yapmak için tel de aldım. [Ona bir iş verdim

çünkü iş bulmak için çalışmayı bilmek gerekir. Bu nedenle böyle küçük işler önerdim ona: "Çalışmayı sevmeyi öğren yoksa hiçbir zaman çalışamazsın."]

20 Şubat'ta kalpleri yapıyorum ve bana söylediğiniz gibi koyuyorum. Daha çok kil ve kutsanmış su koyuyorum ve soyağacımdaki kadın atalarıma yardımıma gelmeleri için dua ediyorum. Ayın 24'ünde kil koymaya, kutsal su ile sulamaya ve dua etmeye devam ediyorum. Az da olsa çimleniyor ama sağ taraf kadar değil. [Burada sağ ile sol taraf arasındaki farkı dışa vuruyor. Bir yarış atmosferi yaratıyor. Şöyle der gibi: "Bir kadın bir erkek gibi değildir. Daha değersiz ve küçüktür." Şöyle gözlemlediğinde: "Sağ taraf gibi değil", şu cevabı vermeli "tabii ki değil, o sol taraf!."]

Bir aydır hiçbir şey olmuyor... [Aslında olması gereken oldu zaten.] Arada bir kil ve kutsanmış su koyduktan sonra, buğday çıktığını gördüm. [İlginç gözlem: Hiçbir şey olmuyor diyor, ama buğday çıkmış.]

Kısır taraf diğer yerlerden daha az yoğun. [Hep kıyaslıyor... Ama mezarlıktan çalınmış bir avuç topraktan, kışın ortasında, bir diyet ürünleri dükkânından alınmış birkaç tohumla, sadece ufak bir bitki çıkmış olsa bile mucize gerçekleşmiş demektir. Odasında buğday yetişiyor: Bu bir mucize!]

İki sıra altı tane ve iki sıra beş tane bitkim var. [Toplam 22... Bir Tarot destesi olması için ona çift kare bir saksı kullanmasını söylediğimi

hatırlayın. Tarot kartı şeklinde bu karede toplam 22 bitki var, yani Major Arkana'daki kartların sayısıyla aynı. Bu bir mucize!]

2 Mayıs'ta iş buldum ve hâlâ çalışıyorum. Yardımınız için teşekkürler.

Amacına ulaştı. Başka bir mektup daha dinlemek isterim.

Bu mektubu açıklamayacağım. Yazan kişi, Kuzey Amerikalı bir yazar R. M. Koster, bir yaratıcılık krizinin ardından alkolizmin eşiğine gelmişti. Eşi çalışmalarımdan haberdardı ve ona yaratıcılığını geri kazanmasında yardımcı olabileceğimi hissedince yaşadıkları Panamá'dan buraya, Paris'e kadar, ona bir psikobüyü performansı yazmam için gelme konusunda onu ikna etti. Bu adamın on yıldır tek bir kitap yazmadığını söylemek isterim. Alkolizmden kurtulduktan ve yeniden yazmaya başladıktan –her ikisi de performansı gerçekleştirmesinin ardından oluyor– sonra bana yazdığı mektubu okuyacağım.

Çok ilginç bir vaka.

Koster yaşadıklarının trajik boyutunu gizlemeyen bir doğallıkla yazıyor.

1987 Mart ayındaki durum: Yetmişli yıllar boyunca hepsi çok iyi olan üç roman yazdım, Orta Amerika'daki hayali bir ülkede geçiyordu hikâyeler, Panamá gibi. Ben düşünmeden, romanlar Panamá Cumhuriyetinin tarihine dönüştü, ben

yazdıktan sonra, Tanrı benden kopya çekti: Hayal ürünü gerçeğe dönüştü. Üçüncü romanım üzerine çalışırken, cesaretimi yitirdim, ordudan korkuyordum. Tiniebla adını verdiğim bu hayali ülke hakkında artık yazmamaya karar verdim ve son sayfalara gelmiştim ki, kitabı bir sarsıntıyla yok ettim. O romanı 1978'in Eylül ayında bitirdim ve sonra bir daha hiçbir şey yazmadım, yazarlık kabiliyetim konusunda güvenimi kaybettim ve kendimi içkiye verdim. Sizinle tanıştığımda, size şöyle dedim: "Güvensiz çalışılamaz. Bir roman yazmak kendini bir binanın tepesinden atmak gibi bir şey. Nerede sonlanacağını bilmeksizin yazarsın. Cesedini itfaiyeciler belki alır, belki almaz. Ama aradığın şey her şeyden önce güvense merdivenlerden inmen gerekir. Orada güvendesindir, ama roman yazmazsın. Biri hayatı merdivenlerden inerek yaşamaya karar verirse, buna yaşamak denmez. Atlaman gereken bir an gelir."

Siz bana şöyle cevap verdiniz: "Sana eski bir ben hükmediyor. Bu kitabı yazdığında, yazan başka biriydi ve konuşan karakterler de başkalarıydı. Ama bu karakterler senin bilinçaltındalar, senin bir parçanlar. Peki, sen ne yaptın? Onlarla ilişkini kestin, onları öldürdün! Bu nedenle, bu varlıklar romanını varması gereken yere getirmediğin için sana kızgınlar. Yaratıcılıkta söz dinlemek gerekir. Yaratırken, teslim olmalı, yaratıcılığın bir mantar gibi büyümesine izin ver. İçimizde büyüyen şeye boyun eğmek gerekir ve sen boyun eğmedin, böylece yaratıcılığını kestin."

Çözümlemenizi kabul ettim, ben hep kitabın yazarını aradığına inanmıştım, tıpkı erkeği arayanın dişi olduğu gibi. Bana öneriniz şu oldu:

1. Üçüncü romanımdan sonra bitirmediğim dört projeyi yakmak. Yakma işlemi çalışma odamda gerçekleştirilmeliydi.
2. Ateşi tutuşturmak için alkol kullanmam gerekiyordu; aşırı alkol tüketimine son verebilmem için.
3. Çalışma odam birinci katta olduğundan ve yazma eylemi için kendini bir binanın tepesinden atma mecazı yaptığım için, yani kitaba kendimi tamamen adayabilmem için bu ritüeli bitirdikten sonra merdivenleri inmek yerine pencereden çıkmam gerekiyordu.

Ve performansı açıkladığım sürece yazacağım bazı detaylar daha önerdiniz. Gerekli tüm malzemeleri topladım ve metal bir kovaya koydum: Bitmemiş dört el yazması, bir litre votka, sayfaları bağlamak için yeşil renkte sicim, parmağıma batırıp her el yazmasına birer damla kan dökebilmem için bir iğne... Ateşi yaktım. Odayı bir anda korkunç bir duman sardı. Sıcak olmasını rağmen kovayı aldım ve odanın is olmaması için banyoya götürdüm. Tabii dumanı görenlerin itfaiyeyi aramasını da istemiyordum. Banyonun kapısını kapattım, kovayı klozete koydum ve dumandan boğulduğum için öksürmeye başladım. Çabucak çıktım, kapıyı kapadım ve takip eden on beş dakika boyunca ara ara ateşin sönmediğinden emin olmak için banyoya döndüm. Bu arada, camdan

çıkmaya hazırlanıyordum. Tropikal iklimin hâkim olduğu bu ülkelerdeki tüm pencerelerde olduğu gibi bu pencerelerde de cam levhadan bir güneşlik ve bir sineklik var. Önce sinekliği ve sonra geçebilmek için güneşliğin bir kısmını çıkardım; camı tutan metal parçayı çıkarmak çetin bir operasyon gerektiriyordu. El yazması yığını yandıktan ve kapı açıldıktan sonra duman beni sardı. Nefes alamıyordum, merdivenleri kullanmak yasak olduğundan kovayı camdan çıkardım. Onu pencerenin hemen altındaki çıkıntıya bıraktım ve dumanın eve yayılmasına engel olmak için koşarak banyonun kapısını kapadım. Esrarengiz bir nedenle, klozet kapağının üstünde bir yaprak kalmış. Pencereden çıktım, çatıyı geçtim ve avluya indim. El yazmalarından kalanı çöpe attım. Ertesi gün banyoya girdiğimde hâlâ duman dolu olduğunu ve eskiden beyaz olan duvarların artık siyah olduğunu keşfettim. Klozetin üstünde kalan kâğıdı kaldırdığımda kâğıdın altında kalan kısmın hâlâ beyaz olduğunu gördüm. Banyoyu temizlettim ama bugün, altı ay sonra, duman kokmaya devam ediyor ve beyaz kareyle, artık gri olan kalan kısımlar arasındaki fark belirgin.

Psikobüyünün sonuçları:

1. Panamá'yla ilgili, *Harper's Magazine'in* 1988 Haziran sayısında yayımlanan bir makale yazdım.
2. Bir ajans beni aramaya başladı. Bu ajans, bir sürgün olan G. Sánchez-Borbón'un anılarından yola çıkarak yazdığım bir roman projesini yetmiş bin dolara sattı.

3. 1988 Ocak ve Nisan ayları arasında, bu kitabın otuz beş bin gururlu kelimesini yazdım.

Çıkarımlar: Şu ana kadar bir kurgu kitabı kapımı çalıp onu yazmamı istemedi, ama Panama'da olanları büyük başarıyla yazıyorum. Anlaşılan romanların türü büyünüzün pek umurunda değil, sadece konuyla hareket ediyor.

İşte böyle, Koster'e onu kutladığım bir mektup yazdım ve klozet üstündeki kâğıdın yanmamasına dikkatini çektim. Ayrıca, kurgu yazmak istiyorsa ona başka bir psikobüyü performansı önerebileceğimi söyledim. Bana cevabı: "Şimdilik başka performans istemiyorum, çünkü çok işim var. Aklımda bir sürü fikir kaynıyor, film yapmak mesela. Kişi ne zaman boş olduğunu bilir, şu anda doluyum. Teşekkürler."

Psikobüyüye inancı olsa da olmasa da, siz ortaya birçok delil sunuyorsunuz, bu çok önemli. Tüm danışanlarınız bu son örnekte olduğu gibi uzun ve detaylı mektuplarla mı cevap verir?

Genelde evet. Ama bazen, mesleki deformasyon diyelim, dostane bir sohbetin ortasında, kişi benden istemeden ona bir performans öneriyorum. Bu tip durumlarda, hemen hemen hiç mektup almıyorum, çünkü genelde performans uygulamaya geçirilmiyor. Kişi bunu istememiş oluyor, ilgisizce, belki eğlenerek ve merakla dinliyor, ama fazla önem vermiyor.

Bir kez daha tüm tedavilerin kritik noktası olan motivasyonun önemini vurgulamış oldunuz. Önemli olan kişinin gerçekten değişmek istemesi...

Tabii ki. Eğer gerçek istek ve güven de varsa her şey mümkündür. Bu prensibe bir örnek mahiyetinde çok uzun bir mektup okuyacağım: İnançla yapıldığı zaman en basit bir eylemden bile mucizevi bir boyut doğabiliyor:

Benim adım Jacqueline. Size babamın ben 12 yaşındayken elli adet "optalidon" içerek intihar ettiğini anlatmıştım. Yıllardır yaşadığım parasal sorunlar sebebiyle sürünmekten, benim aklımdan da bu tip düşüncelerin geçtiğinden bahsetmiştim. Bana babamın yumuşak bir yöntemle (hap içerek) intihar ettiğini ve benim de, babamı taklit ederek yavaş yavaş kendimi öldürdüğümü söylemiştiniz.

Annemin, babamdan üç hafta sonra öldüğünü de söylemiştim (birkaç yıldır serebrovasküler dejenerasyondan rahatsızdı). Beni uzun zamandır boğduğunu hissettiğim bir şeyleri bir performansla dışa vurmaya ihtiyacım vardı. Duygusal bağımsızlığa ihtiyacım vardı ve ben mucizelere inanırım.

Bana şu performansı önerdiniz: Bir düzine leziz portakal alıp (kocaman olmalılar) bir güçsüzler yurduna git, 12 kişiye birer portakal ver ve her biriyle 12 dakika sohbet et. Sonra hemen sizi arayıp deneyimimi anlatmamı söylediniz. Babam bir cumartesi günü öldüğü için performansı cumartesi gerçekleştirmeliydim.

Bana önerdiğinizi anlamaya çalıştım. Yurdun beni babamın yaşında konumlandırdığını düşündüm (başlangıçta performansı annemle ilişkilendirmek aklıma gelmemişti), portakallar doğurganlık sembolüydü ve babamın yaşıtlarına yaklaşarak, onu inkâr etmekten vazgeçecektim. Eğer bu vesileyle ona hayat verebilirsem, kendi yaşamama da izin verecektim ve onunla aynı eylemi gerçekleştirmekten vazgeçecektim. Ayrıca, 12 portakal ve 12 kişi, on ikinci Tarot kartı Asılan Adam'ı sembolize ediyordu. Bu nedenle, canım son derece yanana kadar soyağacımın dibine kadar gitmeli ve mutluluğu bulma başarısına erişmeliydim; belki bir kere ölmem, tekrar doğmam ve gerçek yerimi almam için gereklidir. Performanstan önceki günleri pek iyi geçirmedim; kendimi hasta hissediyordum, kalbim şiddetle atıyor ve boğulma, sıkıntı hissi beni bırakmıyordu. Oradaki yaşlıların daha çok ihtiyacı olacağını, daha kötü şartlarda olduklarını düşünerek, devlete ait bir güçsüzler yurdu aradım. Bölgedeki devlete ait tek güçsüzler yurdu, yaşadığım şehirden 43 kilometre uzakta, kocamla aynı adı taşıyan bir köydeydi (!). Bir arkadaşımın tavsiyesi üzerine gitmeden yöneticiyi aradım; ona psikolog olduğumu ve yaşlıların yalnızlığıyla ilgili bir araştırma yaptığımı ve bunun için bir düzine ihtiyarla iletişime geçmem gerektiğini açıkladım. Ulaşır ulaşmaz, kendimi hazırladığım şeyle hiç alakası olmayan bir durumla karşı karşıya olduğumu anladım. Oradaki herkes tuhaf, anormal davranıyordu. Çoğunun akli dengesi bozuktu. Bir nokta-

da haklıydım; geçmişimin, bana çok acı veren bir ögesi ile tekrar karşılaşacaktım: Annem de ölümünden birkaç yıl önce "akli dengesini" kaybetmeye başlamıştı ve bu benim hiçbir zaman kabul edemediğim bir gerçekti. Orada çok acı veren bir şeyle yeniden karşı karşıya geldim. Burayı şans eseri seçmemiştim. Canımın çok yanmasına rağmen arkamı dönüp gidemedim, devam etmem gerekiyordu. Acım beni boğuyordu, bu kişiler öyle terk edilmiş, öyle çaresizlerdi ki... Benden yardım istedikleri hissine kapılıyordum. Tüm o "ihtiyarlar"a karşı büyük bir sevgi doğdu içimde. Kişilerle yaptığım görüşmeleri bir zamanla sınırlandırmak bana çok zor geldi. Psikobüyü performansını "mahvetmemek" için en küçük detayına kadar uygulamak gerektiğini biliyordum. Bana kişi başı 12 dakika dediniz; muayenehanemde her hastamla beş saat geçiriyorum ve asla saate bakmıyorum; burada yoğunlaşmalıydım (asılmış adam gibi), ama bana iyi geldi şüphesiz, hatta benim için şarttı. Bu şart o anda kalmamı sağlıyor, beni ayık tutuyordu; bu sayede kişinin verdiği sevginin karşısındaki tarafından anlaşıldığını ve verilen mesajların yoğun olması için uzun olmalarının gerekmediğini fark ettim.

Dişleri olmayan kişiler vardı, portakalı yiyemeyeceklerinden hediyeyi kabul etmek istemiyorlardı. O zaman istedikleri kişiye hediye etmek üzere alabileceklerini söylüyordum onlara. Bazıları portakal sevmediğini söylüyorlardı, onlara da aynı şekilde hediye etmelerini öneriyordum. Bu dört, beş kere tekrarlandı. Tamamen hasta bir

adam portakalı almayı, hatta başkasına hediye etmeyi kesinlikle reddedince o an çok korktum. O adamla biraz tartıştığım için 12 kişiden biri olarak saymamın doğru olup olmadığını bilemedim (portakalı bendeydi), bu performansı çok karmaşıklaştırdı ve hata yapmaktan korkuyordum. Adam ben başkalarıyla konuşurken beni takip ediyordu, sonunda onu portakalı almaya ikna edebildim. Sonra adam birden düştü. Bacakları çarpıktı ve yürümek için bir aletten yardım alıyordu. Herkes bakıyordu ama kimse yerinden kıpırdamadı. Ayağa kalkmasına elimden geldiğince iyi yardım ettim, ama ben bir hemşire aramaya giderken oturarak beklemeyi reddediyordu. Doğrulunca ilerlemeye devam etmekte ısrar ediyordu. Diğer binada olan odasına gitmek istediğini söyleyenler oldu. İstediği yere gitmek için merdivenleri çıkarken onu tutmaya devam ediyordum. Düşüp boynunu kırmaması için sürekli arkasında duruyorum. Garip gelebilir ama vücudunun üstüme düşüp merdivenlerden yuvarlanmama sebep olmasından korkmuyordum. Etrafımızda hepimizi saran o sevgiyi hissediyordum. Sonunda adam istediği yere ulaşmayı başardı.

Öğlen olmuştu, yemek vakti gelmişti ve elimde hâlâ bir portakal vardı, yani bir kişiyle daha konuşmalıydım. Performansımın bir işe yaramayacağından bir kere daha korktum. Bir saat boyunca ara vermeli ve sonra son bir kişiyle daha konuşmalı ve portakalı ona hediye etmeliydim. Ya bu ara performansı mahvederse?

Çıktım, kocam beni bekliyordu, olanlardan bahsettik. Konuştuğum her bir kişiye 12 dakika ayırmıştım ve sanki mutluluk dağıtmış, acıları dindirmeye yardımcı olmuş gibi hissediyordum. Bu on bir kişi bana ne kadar çok şey vermişti! Belki tuhaf gelecek, psikolojik rahatsızlıkları olan kişilerdi söz konusu olan, ama onları ziyarete gittiğim için ne kadar müteşekkir olmuşlardı. Her "hoşça kal" dediğimde bana, "teşekkürler" diyorlardı. Her ne kadar beyin "gerçekliğin" bir kısmını ya da tamamını yitirmiş olsa bile, kalp ona verilen sevgiyi algılamaya devam ediyor. En azından oradayken böyle hissettim.

Bir saat sonra on ikinci portakalımla on ikinci kişiyi görmek üzere döndüm. Bacağı kesilmiş bir adamdı, tekerlekli sandalyede oturuyordu. Bu performansın, dünya üzerinde sonsuz acılarla dolu yerler olduğunu ve her birimizin bunları hafifletmeye katkıda bulunabileceğimizin bilincine varmamı sağladığını bilerek oradan ayrıldım. O yurtta kendi annem ve babamla karşılaştım. En nihayetinde annem ve babam üç haftalık bir arayla ölmüşlerdi, küçük bir kızdım ve kendimi tamamen terk edilmiş hissetmiştim; ziyaretimin ardından ikisine de yeniden hayat verdiğim hissine kapıldım. Bu performansı gerçekleştirdikten sonra sizi aradım, bana şunu yapmamı önerdiniz: "Portakalları ilk satın aldığın yere git, öğlen vakti –tam olarak saat 12'de dediniz– ve en güzel portakalı al." Bunu hangi gün yapmam gerek diye sordum ve bana güçsüzler yurduna gittiğin gün

dediniz. Bir cumartesi günüydü. "Bir cumartesi günü yap. Bir kilisenin kapısına otur ve 12 dakika boyunca, bu portakalı yavaş yavaş ye. Hepsi bu."

Cumartesi günü, 14 Haziran'da, pazara gittim. Bir gün önce tatil olduğundan açık olup olmadığını sormuştum. Saat tam 12'de, bana en güzel görünen portakalı seçtim ve satın aldım. Bisikletime bindim ve kocamla beraber, kapısına oturabileceğim bir kilise aradım. Bir kilise vardı, Barışın Azizesi adında, hiç içine girmemiştim çünkü mimarisi beni çekmiyordu. Şehir dışındaydı ve kafamı meşgul eden birden fazla şey vardı: Kilisenin kapısı kilitli olabilirdi, kiliseleri etkinlik olmadığı zaman kapatırlardı. Bisikletimi bıraktım ve mucize; kapıyı itince kilisenin kapalı olmadığını anladım. Kilisenin içi bir çeyrek daire şeklinde, renkli vitraylarla dolu –tabii ki modern vitraylar, ama kendimi iyi hissettim–. Sıcak bir kiliseydi. Portakalı yemeye gitmeden diz çöküp dua ettim. Sonra peder geldi, dua etti ve kiliseyi düzenlemeye koyuldu. Gitmesini istiyordum, çünkü portakalı kapıda yemeye cesaret edemiyordum. Bisikletimi aldım ve beni dışarıda bekleyen kocamla birlikte biraz uzaklaştık. Çıkarken kapıyı açık bırakmıştım. Bu performansın kapı açık yapılması gerektiğini, aksi takdirde kendi mutluluğumu inkâr ediyor olacağımı hissettim.

Biraz bekledik ve kiliseye döndük, kapıda pederin aracını görmeyince rahatladık. Ama tekrar, kapının kilitli olduğu korkusuna kapıldım. Kapı kilitli olmamakla beraber aynen bıraktığım gibi açıktı. Büyük bir rahatlama ve sevinçle açık kapı-

nın eşiğine oturdum. Saat 13.12'de portakalı soymaya başladım. Hafta boyunca 12 dakikanın bir portakalı yemek için fazla uzun bir süre olduğunu düşünmüştüm. Ben yemeklerin tadını almama fırsat bile kalmadan yalamadan yutarım hep.

Saat 13.12'de benim için muhteşem bir devrim başlamıştı; o parçamı yok edecek ve köklü bir değişikliğe adım atacaktım. İlk çeyreğini yemeye başladım. O anda hissettiklerimi hiç unutmayacağım. Bu satırları yazarken aynı şeyleri hissediyorum. O çeyreği yiyordum, minik ısırıklarla yok oldu.

Çok duygulanmıştım, canım ağlamak istiyordu, ama sevinçten. O zaman iyi bir şey yaptığımı, ilk defa kendime yaşama izni verdiğimi anladım. Tadını aldığım şey hayatın ta kendisiydi, içime giriyor, içimde kayıyordu. O âna kadar kendime çok önemli bir şeyi yasakladığımı anladım. Hayatı hiç şüphesiz... O zaman anladım ki Tanrı'nın kapısı benim için her zaman açıktı ve onu kapatan bendim. Kendimi Tanrı'yla tam uyum içinde hissettim.

Çok yoğun bir histi. İlk çeyreği bitirdikten sonra saatime baktım: Dört dakika geçmişti. Zaman hızlı geçiyordu, sonra biraz acele etmem gerekti. Hissettiklerim yoğun olmaya devam ediyordu. Biraz acı çektikten sonra, portakalımı büyük bir zevkle yemeye devam ettim. O âna kadar portakalın gerçek tadını bilmiyordum galiba. Bir keşif oldu benim için. Aslında, ilk defa yiyormuş gibi yemiştim. Tadını daha iyi çıkarabilmek için zamanın daha yavaş ilerlemesini isterdim. Ama

performans böyle yazılmıştı, saat 13.24'te portakalımı bitirdim. Sonra tekrar kiliseye girdim ve hiçbir şey düşünmeden, birkaç dakika kaldım. İçimde bir boşluk oluşmuştu, ama rahatlatan bir boşluk, tabii ki yeni bir gücün filizlenmesi için şart olan bir boşluktu. Sonra kocamın yanına gittim, yakınlarda bir bankta beni bekliyordu, o gün onun yanımda olmasına ihtiyaç duyuyordum.

Ve şimdi fark ediyorum, bunları yazmamı isteyerek bana yardım etmeye devam ediyorsunuz. Nasıl söylesem? Portakalı yerken, içimdeki hayatı kabul etme hissini deneyimledim. Belki de ana rahmine düştüğüm âna ilişkin bir his, çünkü bu mektubu yazarken –birkaç kere yazdım– kendimi doğurduğumu hissettim. Geçmişimdeki acıları iyileştirmek istiyorum ve şu anda bu yönde ilerlememe yardımcı olanın, 12 yaşındaki kızımdan başkası olmadığını söylemeliyim. O en çok sevdiğim ve mutlu olmasını en çok istediğim kişi, ama ona yaşamayı arzulayan, iyi bir görüntü sunmazsam, mutluluğu bulamayacağını biliyorum.

Birçok açıdan çok duygusal bir mektup, ama en çok bu kadının psikobüyü üzerine olan inancı konusunda. "Yaşama zorluğunun" sergilediği uygunsuzluk, çok yaygın bir rahatsızlık. Bu uzun namenin ardından bu kişinin kendini yeniden doğmuş hissetmesine çok sevindim; ama psikobüyü sayesinde çözülmüş daha belirgin, daha net anlaşılacak bir sorunun ortaya konduğu daha kısa bir mektup okursanız sevinirim.

Armelle'in mektubunu okuyacağım, Fransız bir kadın ve Vietnemlı bir adamın kızı. Fransızların arasında çok kompleksliydi, doğululuğunu kabul etmediğinden dişiliğini yaşayamıyordu. Savaştan çok kötü etkilenmiş babası doğduğu ülkeyi reddetmişti. Bu genç kıza köklerini bulmak için o ülkeye gitmesini önerdim. Gitmeden evvel, noel yortusunda bir mango yiyip, çekirdeğini saklamalı ve ardından otuz üç gün boyunca, sonradan bir saksıya dikmek üzere bir bardak suda yeşermeye bırakmalıydı. Sonrasında Vietnam'a götürmeli ve baba tarafından ailesinin bahçesine dikmeliydi. Performansı uyguladıktan sonra bana şunları yazdı:

5 Ağustos 1986'da Vietnam'a doğru yola çıktım. Uçuş çok sakin geçti, ama Vietnam üzerinde uçmaya başlar başlamaz şiddetli hava akımının olduğu bir bölgeye girdik ve uçak çok sallandı. O zaman midem bulanmaya başladı ve Vietnam semalarında uçarken tek yaptığım tuvalette kusmak oldu. Bir parçamın bu ülkeyi inkâr ettiği hissine kapılıyordum (belki de babamın kendi ırkına duyduğu tiksinmeden dolayıdır).

İnince, yanımdan geçen tüm çocuklarda babamı gördüğümü sanıyordum (babam Vietnam'dan ayrıldığında 14 yaşındaymış). Sonra, tuhaf bir şekilde regl olduğum için bunalmaya başladım, ilk regllerimde hissettiklerimi hissediyordum. O zaman dişiliğimle tekrar bağlandığımı hissettim. Vietnamlı kadınların dişiliğini gözlemleme şansım oldu; doğallıklarını, kırılganlıklarını, çekiciliklerini fark ettim.

Beni Vietnamlı saymamaları beni şaşırttı, o zaman, hayatımda ilk defa Fransız köklerimi açıkça kabul ettim.

13 Ağustos'ta babamın doğduğu şehre geldim. Çok heyecanlıydım ve neredeyse gece boyu ağladım, sonsuz bir yalnızlık ve babama karşı güçlü bir öfke hissediyordum. Ertesi gün babaannemin annesinin evini görmeye gittim; muhteşem geçti, çünkü yıllar önce 14 Ağustos'ta babaannemin babaannesi ölmüştü ve bütün aile, ecdatlar kültünü kutlamak için bir araya gelmişti. Tüm ecdadımızın sunaklarının önünde tütsü yaktı. Babaannemin annesinin mezarı önünde çok diri bir heyecan hissettim, bu arada onunla hiç tanışmamıştım. Sonra mangoyu bir bahçeye diktim, tüm aile bana yardım etti.

Çok sıradışı anlardı; Vietnam'ın sarı toprağını, köklerine Fransa'nın siyah toprağı işlemiş ufak bir ağaç dikmek... İki toprak arasındaki zıtlık mucizevi bir semboldü benim için. Ayrıca, nasıl bir rastlantıysa bahçe mango ağaçlarıyla doluydu.

O yolculuk benim için çok önemliydi. Bana dişiliğimi kabul etme, bu kültürü çözümleme ve kıymetini anlama; ırkçı kompleksimi hayal ürünü bir şeyin üstüne kurduğumu anlama şansı verdi. Teşekkürler.

Armelle'nin neden Noelde mango yemesi ve çekirdeğini 33 gün sonra gömmesi gerekiyordu?

O kızcağız sadece iki ayrı ülkesi olduğu için değil, iki dinin arasında kaldığı için de komp-

leksliydi. Bunun için bilinçaltını, iki kültürünü kendinde buluşturarak, onları kendine bahşedilmiş bir yeti olarak görmeye razı etmeliydim. İsa noelde doğdu ve 33 yaşında öldü, sonra tekrar dünyaya indi. Armelle'i Vietnam'a, bitki şeklinde taşıyan da işte bu çemberdi.

Başka ırk komplekslerini "tedavi etme" şansınız oldu mu?

Evet, tabii ki. Bir gün babası Afrikalı, annesi Fransız bir adam beni görmeye geldi ve onun hemen ardından aynı durumda olan bir kadın. Tanışmıyorlardı, her biri beni görmeye farklı yollardan gelmişlerdi. Her ikisi de çift vatanlı olmaktan büyük acı duyuyorlardı. Bir arada gerçekleştirecekleri bir psikobüyü performansıyla onları birleştirmeye karar verdim. Bu, iki ayrı cinsiyetten iki kişi tarafından gerçekleştirilecek simultane performans yoluyla, iç dişi ve erkekler yüz yüze gelecekler dedim kendime; *animus ve anima*. Tenleri ne çok koyu ne de çok açıktı. Onlara içlerinden birinin kendini beyaza, diğerininde siyaha boyanmasını söyledim; araba ile *Arc de Triomphe*'e gidecek ve *Les Champs-Élysées*'den yürüyerek inecekler, başlangıç noktasına makyaj yaptıkları yere dönecekler ve orada rolleri değiştireceklerdi, beyaz olan siyaha ve siyah olan beyaza dönüşecekti ve son olarak aynı yolu tekrar edeceklerdi. Delikanlının mektubunu okuyacağım, adı Sylvain:

Cumartesi sabahı gözümün önünde iki tüp makyaj boyası var. Birinde "ten" diğerinde "siyah" yazılı. Banyo küçük ve sağ tarafımdaki kız beni rahatsız ediyor. Enerjisi yok, esnek değil, her an ağlamak üzereymiş gibi duruyor. Önce beyaz kadına boyanmayı o seçti. Bu nedenle ben siyaha boyanıyorum. Karnıma kramplar giriyor, hatta kendime şunu diyorum: "Bir şey olmaz, bunun ne önemi var. Eğlenceli olacak." Aslında eğlenceli hiçbir tarafı yok. Sonra, *Les Champs-Élysées*'den siyaha boyalı inmeye ve beyaza boyalı çıkmayı razı olma sebebimi hatırlıyorum. Hayatımın aşağı ırk olma hissi, kafa karışıklığı, kendimden nefret ve doyumsuzlukla geçen on beş ya da yirmi yılını hatırlıyorum. Ona âşık olduğumu öğrendiği için Laurence'in tiksinmeyle ilkokul koridorlarında bağırışını hatırlıyorum, üstünden en azından yirmi sene geçmiştir. Aynada kendime bakıyorum ve sonunda, bu fikrin hoşuma gittiğini düşünüyorum. Araba bizi *Les Champs-Élysées*'nin üst kısmında bırakıyor. Bir peruk ve *rast* şapkası takıyorum. Yanımdaki beyaz renkte ve siyah giyinmiş. Başta hızlıca yürüyoruz, canımın koşmaya başlamak istiyormuş gibi, ama hemen yavaşlıyoruz. Ben çok dikkat çekiyorum. Yanımdaki kadın kimsenin dikkatini çekmiyor sanki. Çokları bana gülerek bakıyor, kendimi küçük hissediyorum, içime çekiliyorum. İnsanların: *"Hey, rasta man"* dediğini duyuyorum. Gülümsüyorum. Vücudumu hissetmiyorum, bastığım yeri hissetmiyorum. Rüyada gibiyim, kendimi rahatsız hissediyorum.

Canım peruğu fırlatıp, tenimdeki boyayı silmek ve "Bu ben değilim!" diye bağırmak istiyor. Bir galeriye giriyoruz, çok az ışık var, biraz sakinleşiyorum. Çıktığımızda kendimi daha iyi hissediyorum. Yolun geri kalanı bana daha kolay geliyor ve bir şeyden emin oluyorum: İnsanlar bende ne görürse görsün, bu bir görüntüden ibaret. Ben kendimi göstermeden kimse beni olduğum gibi göremez. Hatta göstersem bile, kim beni gerçekten görmeyi başarabilir? İlk turumuzun sonuna geliyoruz. Arabaya döndüğümüzde bu görüntü fikri üzerinde tekrar düşünüyorum ve kendime görüntümle biraz oynamanın ilginç olabileceğini söylüyorum. Tekrar banyodayız. Yüzümü siliyorum ve siyah renk gidiyor, yıkayınca akıyor. Çocukluğum boyunca derimin renginin böyle akıp gittiğini görmek istediğimi hatırlıyorum.

Şimdi beyaz olma sırası bende. Makyajın daha zor olduğunu fark ediyorum. Beyaz ten görüntüsü vermekte zorlanıyorum. Basit görünüyorum. Bu sefer kendime rock şapkalı bir heavy metal fanı görüntüsü veriyorum. Kendimi beyaza boyadığımdan dinime hakaret etmişim gibi hissediyorum. Çok tuhaf çünkü bunu az önce hissetmemiştim. Tekrar *Les Champs-Élysées'den* indik, şimdi kimsenin dikkatini çekmiyorum, ama yanımdaki kıza bakan çok oluyor. Kendisi simsiyah ve beyaz elbiseler giymiş. Tüm yol boyunca kendime acaba insanlar benim kendimi hissettiğim kadar rahatsız hissediyorlar mıdır diye soruyorum, ne yaptığımı bilseler...

Buna rağmen, sonuçta hiçbir şey kişisel değil. Kimse bir şey görmüyor. Kimsenin umurunda değil, herkes kendi işine bakıyor. Virgen Megastore'a girip dolaşıyoruz ve yolculuğumuz bitiyor. Kendimi hafiflemiş hissediyorum. Yeni giysiler almak için bir servet harcamaya can atıyorum. Sanki bir rüya bitmiş gibi.

Çok ilginç, ama mektup performans sonrası etkilerinden bahsetmiyor.

Hem Sylvain hem de Nathalie, genç kız, çok olumlu sonuçlar aldılar. Bir süre sonra ikisi de eş buldu: Sylvain beyaz bir kadın ve Nathalie siyah bir erkek. Bildiğim kadarıyla her ikisinin de özel hayatı iyi gidiyor.

Şu âna kadar acı veren durumlar üzerine örnekler verdiniz, ama hepsi psikolojik güçlüklerdi: Hayatını kazanamayan bir adam, yazamayan bir yazar, kökleriyle barışamamış kişiler. Psikobüyü, belirli bir dış travma yaşamış kişiler üzerinde de etkili olur muydu? Örneğin, kürtaj gibi çok korkunç belirli bir travmada...

O zaman bu sorunla alakalı bir mektup okuyayım. Brigitte, erkek arkadaşı Michel'in yokluğunda yaşadığı bir kürtaj yüzünden kendini suçlu hissediyordu. Depresyona girmişti ve kendini affetmiyordu. İlişkileri zor bir dönemden geçiyordu, aralarındaki mesafe her defasında artıyordu. Ona bir performans önerdim, ikisinin birlikte bir

cenaze töreni yaparak cenini artık gömebileceklerini düşündüm. Brigitte ve Michel beraberce iyi kalite bir ahşaptan bir tahta kutu yapmalıydılar, bu kutu tabii ki tabutu sembolize ediyordu ve bu kutuyu en iyi kalite kumaşla kaplamalıydılar. Ayrıca birlikte cenini sembolize eden bir meyve seçeceklerdi. Mango seçtiler. Brigitte çıplakken meyveyi karnına sıkıca bandajlayacaktı. Michel bandajları bir cerrah gibi makasla kesecek ve mangoyu alacaktı. Brigitte ameliyat sırasında yaşadıklarını, yüksek sesle bağırarak tekrar yaşayacaktı. "Cenini" kutuya koyduktan sonra, kutuyu çok güzel bir yere gömeceklerdi. Sonra Brigitte, Michel'i dudağından öpecek ve ağzına dilinin yardımıyla biri siyah biri kırmızı iki adet bilye sokacaktı. Michel önce siyah bilyeyi tükürmeliydi. Onlara önerdiğim performans buydu, şimdi Brigitte'nin mektubunu okuyorum:

Malzemeleri ararken biraz çabuk davrandık, aynen kürtaj kararında olduğu gibi. Kürtajın gerçekleştiği günle aynı günü seçiyorum, bir cumartesi gününü saat 18.15. Performans bir ameliyathanede gerçekleşiyor, bacaklarım havada, çıplağım, mangoyu bandajlarla karnıma sarmışım. Michel yaklaşıyor. Cerrah gibi beyaz giyinmiş. Çabucak işe koyuluyor ve ben bağırıyor, feryat ediyorum, karnımın yırtıldığını hissediyorum, çok ağlıyorum, ondan nefret ediyorum; beni sakatlıyor. Michel bandajları kesti ve mangoyu kutuya koydu. Birden şüphe ediyorum: Mangoyu da makasla kesmek gerekiyor muydu? Michel kes-

mek istiyor, ama engel oluyorum. Çok ağlıyorum. Michel bana şöyle diyor: "Ne fark eder, zaten mango koparıldıktan sonra yaşayamaz ki." Sonra yanıma oturuyor, alnımı okşuyor. Benden nefret ettiğini hissediyorum. Benden binlerce fersah uzakta. Şimdi kutuyu gömeceğimiz bir yer bulmamız gerekiyor. Motorla, şiddetli yağmur altında St. Germain-en-Laye'ye varıyoruz. Kederliyim ama kendimi hafiflemiş hissediyorum.

Sonunda Marly le Rois'de, XIV. Louise'in en sevdiği sarayda durduk. Muhteşem bir yer. Teselli yokmuş gibi ağlıyorum. Michel beni tutuyor, ama bana hâlâ uzak. Bizi kimsenin göremeyeceği bir yerde ellerimizle bir çukur kazıyoruz. Neredeyse gece oldu. Öpüşüyoruz. İki bilyeyi Michel'in ağzına sokuyorum. O birini tükürüyor, kırmızı olanı, bilye yere düşüyor. Çılgına dönüyorum. Michel tepki veriyor, kırmızı bilyeyi bulup bana veriyor. Bilyeyi tekrar ağzına sokuyorum. Aynen yazıldığı gibi önce siyah bilyeyi tükürüyor, beni öpüyor ve kırmızı bilyeyi bana geri veriyor. Siyah bilyeyi parktaki göle fırlatıyorum ve bu beni çok rahatlatıyor. Kırmızı olandan bir yüzük yapacağım, aynen sizin önerdiğiniz gibi. Bende psikolojik bir tepki oluşuyor –yanağım kıpkırmızı oluyor– tıpkı ameliyat sonrasında olduğu gibi. Suçluluk duygumun çok hafiflediğini ve yeni enerjilerle dolduğumu hissediyorum. Sakin ve huzurluyum, olacaklara açığım. Bize, ben ve Michel'e olan inancımı tekrar kazanıyorum. Ne olursa olsun hayatı seçiyorum. İç enerjilerim yenilenmiş gibiler, o hastalıklı panik hissi yok oldu.

İki renkli bilyelerle öpücüğün ne anlamı var?

Yaşam ve ölümün sembollerini kullanıyorum (siyah ve kırmızı), tıpkı rastlantı gibi. Ona bir öpücük vererek, Brigitte, Michel'e yaşam ya da ölüm verme şansını sunuyor. Michel'in önce siyah bilyeyi tükürmesi cenini öldürme isteğini, baba olmayı istemediğini gösteriyor. Bilyeyi tekrar ağzına kendisi atıyor, yeni bir şans arıyor. Ve bu sefer kırmızı bilyeyi tükürmeyi seçiyor, hayatı, eşinin ağzına bıraktığı hayatı. Bu şekilde gelebilecek başka bir çocuk ihtimalini kabul ettiğini gösteriyor. Brigitte'nin siyah bilyeyi göle atması; kendinde ölme isteği uyandıran bilinçaltına ölümü geri göndermek. Michel'e tekrar güvenmeye başlamasını; suçluluğundan ve korkularından kurtulması anlamına geliyor. Vücudunda gezen yaşama arzusu artık, ölme arzusu değil. Artık vajinası can veren bir organ olacak, yıkan bir organ değil.

Bu performans "bilinçaltının dilini kullanmak" tekniğini iyi anlattı. Eğer doğru anladıysam bu da psikobüyünün asıl kaynağı.

Evet, ama herkesin hemen anlayabileceği basit ve mantıklı psikobüyü performansları önerdiğim de oluyor.

Peki bu önerilerin işlevi ne?

Performansların etkili olması için fırsattan yararlanmam gerekir ya da o fırsatı kendim yaratmalıyım ve önermek için en uygun vakti bul-

malıyım. Daha çok bir ayar meselesi diyebiliriz. Aynı perfromansın yanlış zamanda verilmesi verimsiz sonuçlara yol açabilir. Bu süreci futbola benzetebiliriz: Topu kaleciye yeterli açıklık görmeden atarsan, vuruşun çok isabetli olsa bile, savunmayı aşamaz. Tersine kalenin boş anında ya da kalecinin zayıf bir anında vurursan gol olur. Ben de aynen bu şekilde, kişinin boş bir anında psikolojik gol atmaya çalışıyorum. Ama abartıya kaçmanın kişiyi tekrar savunmaya geçireceğini bilmek gerekir. Ego boyun eğmeyi kabul edemez. Bu nedenle, savunma çizgilerini geçip bilinçaltına bir emir vermek için, boş bir andan faydalanmalı ya da yararlanmalıyım. Bu şekilde yapılırsa danışan öneriyi sahiplenir; kişinin dik kafalı "ben"ini delmek ve ona şahsileşmemiş bir tarafından dokunmak gerekir.

Bu prensibi açıklayacak bir mektubunuz var mı?

Tam anlamıyla bir mektup olmasa da, ünlü Jean Giraud, yani tanınmış adıyla *Moebius*'un tanıklığını içeren bu yazı iyi bir örnek.

Alejandro ile altmışlı yılların ortalarında tanıştım. *Dune* isimli film üzerine çalışıyorduk. İki aydır, her gün tamamen gerçeküstü öneri tarzlarıyla beni şaşırtıyordu; sadece eserin yaratım süreciyle ilgili değil, düşünceleri ya da olanlarla ilgili de öyleydi. O günlerde, beni en çok rahatsız eden sorun sigaraydı. Bu tutkulu kişiyle saatler geçirip de nasıl düşüncelerimi kocaman, mavi dumanlar ardında anlatamazdım? Bunu delmek

imkânsızdı: Alejandro hemen sözde ölümcül astım nöbetine tutulurdu, sette sigara içmeyi bir tabuya dönüştürmüştü; ben suçlu bir liseli gibi binanın yanındaki avluya gitmek zorunda kalıyordum.

Bir gün, yapım ekibinden birkaç arkadaşla bir kafenin önünde bir şeyler içerek sohbet ederken, Alejandro'yu neşeli bir tonla, belki onu rahatsız etmek istediğinden ya da sırf konuşmuş olmak için şöyle sorguladım; "Alejandro, sen birçok büyücüyle tanıştın, hatta kendini büyücü sandığın oluyor –o zamanlar, büyüyle ilgili karmaşık fikirlerimi şakayla karışık dışa vuruyordum–. Bana bir büyü ya da lanet okuyarak sigarayı bıraktırabilir misin?"

Bizi güldürecek fırıldak bir cevap bekliyordum aslında, sonrasında sorum unutulacaktı. Ama benim beklediğimin tersine Alejandro, sorumdan kaçmak yerine bana; evet dedi, istersem oracıkta bana öğretebileceği, güçlü ve şaşmaz bir büyü olduğunu söyledi. Ama büyü çok keskindi ve sigarayı bırakmayı gerçekten istemem gerekiyordu; büyüyü yapmaya başlar başlamaz, tüm ömrüm boyunca artık tek nefes bile alamayacağım fikrine alışmam gerektiğini söyledi.

Masanın etrafında bir sessizlik oldu, herkes pür dikkat bizi dinliyordu. Alejandro bana ağırbaşlı bir neşe ve dostlukla bakıyordu. Ben duman arkadaşımı, toz kondurmadığım dostumu, her zaman müsait, sakin, etkili ve beni rahatlatan arkadaşımı, çakmağın neşeli tınısını, kibritin

kayışını düşündüm... Görünürde vazgeçilmez bu zevkleri bırakmaya hazır mıydım? Ama her şeyi işgal eden külün griliğini, yorgun nefes alışları, acılı sabah öksürüklerini... Bu adımı atmaya karar verdim. Ayrıca merak da ediyordum. Bu şekilde Alejandro'yu sadece bir psikobüyü önerisi verirken görmeyecektim, önerinin öznesi de olacaktım. Beni buna iten bir şey daha vardı: İş arkadaşlarım kararımı bekliyorlardı. Onları bir büyü gösterisinden mahrum mu bırakacaktım?

– Tamam, hazırım.

– Şimdi mi?

– Evet şimdi.

– Tamam. Sigara paketini bana ver.

Üçte birini içtiğim Gauloises paketimi çıkardım. Bir büyü yapıp kabağa mı dönüştürecekti paketi? Biraz büyü mırıldandıktan sonra Alejandro büyük bir ciddiyetle şöyle dedi:

– Büyüm çok güçlü ama çok basit. Sigarayı bırakmak için karar vermek yeterli, sen bunu zaten yaptın. İşin sırrı bu kararı hatırlamakta, büyü işte o zaman devreye giriyor. Kalemi olan var mı?

Bendekini verdim ve paketi plastiğinden çıkarırken arkadaşımın yaptığı el hareketlerini hayranlıkla izledim. Kalemi aldı... Şimdi sigara paketini hangi mistik işaretle, hangi güçlü büyüyle dönüştüreceğini görecektim.

– Çok basit: Paketin bir yüzüne "hayır" kelimesini, ve diğer yüzüne "başarabilirim" kelimesini yazdım.

Alejandro paketi plastiğine tekrar yerleştirdi ve patlamak üzere bir bomba ya da altın kuma-

şa sarılı kutsal kâse gibi bana geri verdi. Paketi yarım düzine hafta saklamamı ve tüm içme isteğinden kurtulduktan sonra, ihtiyacı olan birine hediye etmemi söyledi ("hayır" ve "yapabilirim" kelimelerinin ne anlama geldiğini sormalıydım).

Ve o andan itibaren bir daha hiç sigara yakma isteği hissetmedim.

Tabii, bu durumda inancın kurtarıcı olduğu söylenebilir. Buna rağmen...

Bazen, ilk bakışta saçma görünen bir performans bir hastalığı tedavi etmeye yardımcı olabilir, çünkü performans bilinçaltıyla "konuşur", bilinçaltı sembolleri gerçek olarak algılar. Hastalık bir şey eksikliğini gösterir. Bilinçaltı bu eksikliğin giderildiğini hissederse, hastalık belirtileriyle şikâyet etmeyi bırakır. Örneğin şu kadının mektubunu dinle, Sonia Silver'in:

30 Ekim 1992'de sizi görmek için Mistik Kabare'ye katıldım ve size bir soru sordum: "On sekiz aydır ensemde çok şiddetli bir ağrı hissediyorum. Ruhsal açıdan bakıldığında bu ağrı bir geri dönüş anlamına geliyor olabilir mi?" Doktorlara, akupunktur uzmanlarına, masaj uzmanlarına, fizik tedavi uzmanlarına, çıkıkçılara, şifacılara danışmış ve tabii ki kortizon, iğne vs. bir sürü ilaç da denedim. Hiçbir şeyin faydası olmadı. Siz 30 Ekim akşamı bana bir psikobüyü performansı önerdiniz: Eşimin dizine oturacaktım ve eşim enseme ninniler söyleyecekti. Ama sizin bilme-

diğiniz eşimin opera sanatçısı olduğuydu. Bana Schubert'in bir bestesini söyledi. Tedavi oldum, artık canım yanmıyor ve size nasıl müteşekkirim bilemezsiniz...

Ne olmuştu?

Çok basit: Ense, geçmiş ve bilinçaltını kullanarak bir denklem kurdum. Sonia'nın babasıyla ilişkisinin gerektiği gibi gelişmediğini hissettim. Eşi onu dizine oturtarak, babası rolünü almış ve Sonia sembolik olarak çocukluğuna dönmüştü. Diğer yandan, acılı nokta yüksekliğinde şarkı söyleyerek, onun bir çocukluk arzusunu tatmin etmiş olacaktı, yani; babasının onu ninni söyleyerek uyutması ve onunla duygusal bağlamda ilişki kurması.

Etkileyici bir çıkarım... Her nasılsa, Sonia'yı babasıyla olan ilişkisinden deneyimlediği eksiklikten kurtaramadınız.

Hayır, yapmaya çalıştığım şey zaten bu değildi. Ama psikobüyü bu eksiklikten kaynaklanan hastalık belirtilerinden birini tedavi etti. Hepsi bu. Gerçi baba eksikliğinden doğan acıyı direkt olarak rahatlattığım oldu; Patrick isimli bir adamdan aldığım mektup buna örnektir:

Çocukluğumdan beri babamla ilişkimde hep bir rahatsızlık hissettim. 45 yaşındayım ve sekiz yıl önce annem gayrimeşru çocuk olduğumu açıkladı. Annem bunu kimseye söylememişti.

Eşinin ölümünden sonra –babam olduğunu düşündüğüm ve beni büyüten kişi– annem tüm fotoğrafları yok etti ve babamdan kalan tüm anılardan kurtuldu, ben 3 yaşımdayken ölmüştü ve onu kesinlikle hatırlamıyorum. Yüzünü asla göremeyeceğimi düşündüğüm an şiddetli bir öfke duydum. Soyağacıyla ilgili verdiğiniz konferanslardan birine katıldım ve size babasını hiç tanımamış ve tek bir fotoğrafı bile olmayan bir kişinin ne yapabileceğini sordum. Bana eğer babam tarafından kabul edilmesem de, nerede gömülü olduğunu bildiğimi söylediniz –annem söylemişti–; mezarına gitmeli, oğlu olduğumu söylemeli ve bir fotoğrafımı mezara sokmalıydım. Biraz dalga geçtikten sonra bunu yaptım.

Kızgınlığım yavaş yavaş gücünü kaybetti. Yüzünü bir daha göremeyeceğimi kabul ettim. On beş gün önce annem, o adamla ilgili tüm anıları yok ettiğine emindim, bir fotoğrafını buldu ve bana verdi. Babamla bu buluşma yaşadığım en büyük mutluluktu benim için. Hayatımda ilk defa kimliğimle ilgili bilgi sahibi olmuştum. Artık öfkeli değilim, ebeveynlerime karşı sevgi dolu hissediyorum, anneme karşı da aynı şekilde. Öneriniz ilahi bir kılavuzluktu benim için. Tüm kalbimle teşekkür ederim.

Bu mektup gerçekliğin rüya gibi çalıştığı teorime iyi bir örnek. Patrick babasının mezarına fotoğrafını gömdüğü anda, bilinçaltı sembolü gerçeğe dönüştürüyor. Bu, rüya olan yaşamda mümkündür. Bu birleşmeye, yani gerçeğin ortaya

çıkmasına engel olamayan anne, işbirliği yapar, fotoğrafı bulur ve oğlunun kendini tamamlanmış hissetmesine yardımı olacak görüntüyü ona verir. Bence tüm olaylar birbiriyle bağlantılı. İyi gerçekleştirilmiş bir performans gerçek üzerinde etkili olur.

Anne farkında olmadan –bilinçsizce– performansta işbirlikçi oldu.

Bu nedenle performansla ilgili kişilerin performansın amacından haberdar edilmiş olmaları gerekir; böylece gerçekleşmesine heyecanla yardımcı olabilirler. Başarılı ve bilinçle gerçekleştirilmiş bir işbirliğine örnek vereceğim. Gérard, karısına karşı hissettiği aşırı duygusal bağlılık yüzünden çok acı çekiyordu; ona iki büyük kilise mumu ve kırmızı koyun yünü almasını ve annesinin yardımıyla bir performans gerçekleştirmesini önerdim. Mektubu şöyle:

Paskalya tatilinin pazartesi günüydü, birlikte kahvaltı ettikten sonra, annem ve ben Notre-Dame'a büyük mumları almaya gittik. Çok kalabalıktı. Sonra ona bir Çin restoranında yemek ısmarladım. Uzun süre Tanrı'dan, aileden, hayattan bahsettik. Sonra eve döndük. Gece yarısından biraz önce, odasına gittik (annem ve babam ayrı odalarda yatarlar). Yanan mumları şömineye koyduk. Kuzey ve güneye yönlendirilmişlerdi. Arkam mumlara dönüktü, biri solumda biri sağımda. Sonra kırmızı yünle vücutlarımızı birbirine bağ-

ladık. Vücutlarımızın her tarafını; ayaklarımızı, bacaklarımızı, bedenimizi, kollarımızı, ellerimizi ve başımızı... Biri hareket edince diğerinin de onun hareketini takip etmesi gerekecek şekilde bağlıydık.

O anda çocukluğumda ve gençliğimde annemle olan bağımı tekrar hissettim. O zamanlar, annemin söylediği her şeyi yapmak zorunda olduğuma, onun gibi düşünmem, onun gibi hareket etmem gerektiğine inanıyordum... O zaman karın kısmımda kısa süre sonra yok olan bir sıcaklık hissettim. Gece yarısına kadar böylece bağlı kaldık. Her ikimiz de çok sakindik. Gece yarısı, yünü kesmeye başladım, önce aşağıdan; bacaklarım, çocukluğum... Her birimiz bağların yarısını kesiyorduk, o birkaç ekstra bağ kesmemi istedi. Ayrılabildiğimiz zaman şöyle düşündüm: "Artık özgürüm." Ona teşekkür ettim ve bir öpücük verdim. Uzunca bir süre konuştuk. Mumları söndürdüm, birini alıp evime gittim. Performansın son kısmı, benim daha önceden rüyamda göreceğim bir hediyeyi ona vermemi içeriyordu. Bir gün aklıma bir fikir geldi: Bağımızı koparmamızı telafi edecek tek hediyenin; benim için tüm yaptıklarından dolayı ona teşekkür etmek olduğunu fark ettim. 9 Mayıs Cumartesi günü, gece yarısı, ona kanımla şunları yazdım: "Sana benim için tüm yaptıklarından dolayı teşekkür ederim. Seni seviyorum. Tanrı seni korusun." Sonra bu mektubu Notre-Dame'dan satın aldığımız, yazmaya başlaman az önce yaktığım mumla mühürledim.

Bu performans hayatımı değiştirdi; o andan itibaren, şu ana kadar, çocukluğumdan gelen aşırı sevgi talebi nedeniyle yaptığım gibi karımı bunaltmayı bıraktım.

Şimdi anneyle kendini tanımlama sorununu ele alan başka bir mektup okumak istiyorum. Yazan ressam bir kadın, astım nöbetleri kurbanı. Bu örnekte sanatçının resimlerinde kullandığı düşsel bir ögeden yararlandım. Ayrıca bu mektubu ilginç yapan şeylerden biri de, bu kişinin daha önce psikobüyüye başvurmuş olduğu ve tekrar acı çekmeye başlayana kadar görünürde iyileşmiş olmasıydı; bu nedenle yeni bir performans gerekiyordu. Bazen bir performans bir zorluğu kökünden çözmeden yok olmasını sağlayabilir, bu durumlarda yeni bir performans yazmak gereklidir:

...Size, bir yıl boyunca hiçbir nöbet geçirmemişken, Napoli'de vebalıların kemiklerinin konduğu bir toplu mezarı ziyaret ettikten sonra neden tekrar astım nöbeti geçirdiğimi sormuştum. Ayrıca size, 8 Haziran'da, "meleklerle" ilgili sergimin açılışından –aynı zamanda annemin yirminci ölüm yıl dönümü arifesi– sonra neden tekrar sıklıkla astım nöbeti geçirmeye ve tekrar ilaç kullanma ihtiyacı duyduğumu sormuştum. Artık ilaçlara ihtiyacım olmadığına inanmıştım. Ve tüm ilaçları, tam bir yıl önce, sizin önerinizle annemin mezarına gömmüştüm, tamamen iyileştiğime inanıyordum. Aslında, Napoli'deki o güne

kadar tek bir nöbet bile geçirmemiştim. Bana büyük ihtimalle, annem kendini gerçekleştiremeden uzun bir hastalık döneminin ardından öldüğü için kendime sevdiğim meslekte başarılı olma iznini vermediğimi söylediniz. O zaman bana önce bir iskelet ve sonra onun üzerine etekleri iskeleti örten bir melek çizmemi önerdiniz. Bu fikri sevdim, çizme kabiliyetimi kaybetmiş olmama rağmen kendimi zorladım ve çizimi yapmak için atölyeme gittim. İskeleti çizdim, beğenmedim üstüne başka bir tane daha çizdim ve sonra beyaz bir meleğe dönüştürdüm. Birkaç gün sonra iyileşmesi uzun süren bronşitli bir astım nöbeti geçirdim. Bunalmış ve çok yorulmuştum, dinlenmek için bir dağ seyahatine çıktım. Kafam karışıktı, herkesten ve her şeyden şüphe ediyordum. Neden psikobüyü bu defa işe yararmamıştı, hatta beklenenin tam tersi bir etki yaratmıştı? Sebebi sır gibi... Hayal kırıklığına uğramıştım, sonra birden meleği çizmeden iki iskelet çizdiğimi hatırladım, iki iskelet için sadece bir melek çizmiştim! Bilinçaltımdan hâlâ üzüntüye mahkûm olduğumu ve bu üzüntünün beni hasta ettiğini anladım. Eve dönünce psikobüyüyü tekrarladım. Bu sefer bir iskelet ve üstüne bir melek çizdim. Ertesi gün, ilaç ihtiyacım yarıya indi. Bir sonraki gün ilaca ihtiyacım olmadı. Artık iyileşmiştim!

Bu mektuplar psikobüyünün farklı süreçlerini gözler önüne seriyor. Bu şaşırtıcı tedavi tekniğinizin genel bir psikolojik rahatsızlığı çözümlemesine örnek niteliğinde son bir mektup seçebilir misiniz? Örneğin, korkuyu çözümlediği bir mektup. Çoğu durumlarda, korkunun bastırılmış bir arzunun maskelenmesi olduğu bilinir. Arşivinizde, bu oldukça sıradan sorunu çözen bir vakadan bahseden bir mektup var mı?

Buna örnek olabilecek birçok mektup var elimde, ama bunu seçeceğim çünkü bu sık rastlanır bir prototip:

Sizin konferanslarınızdan birinden döndüğüm bir mayıs akşamı maskeli bir adam bana evimin kapısında saldırdı, bana tecavüz etmek istiyordu. Amacına ulaşamadı, ama ben çok korktum ve büyük ihtimalle korkumu vücudumun sağ tarafına aktardım, ertesi gün uyandığımda felçli gibiydim. Bu bende erkeklerden duyacağım büyük bir korkuya sebep oldu, bana dokunmalarına bile tahammülüm yoktu ve bazen, bir erkeğin yanına bile oturamaz oldum. Korku beni öyle ele geçirmişti ki, eve geç bir vakitte dönersem altı katı koşarak çıkıyordum. Eskiden kapıyı hiç kilitlemeyen ben, dış dünyadan kendimi üç ayrı kilit arkasına saklanarak koruyordum. Ama korku kapının diğer tarafında kalmıyordu, hep benimleydi... Siz bana bir performans önerdiniz: "Pigalle'e* git ve

* Paris'te fahişelerin ve erotik şovların merkezi olarak bilinen meydanın adı –ç.n.

fahişe gibi davran. Sana yaklaşan adamlarla gitmemek için hep bir bahane uydur." Bunu yapmak benim için çelik bir zırh giymekten daha ağırdı... 17 Haziran günü yapmaya karar verdim; Tarot'ta 17 yıldız kartına ve kova burcu, yani benim burcuma denk geliyordu; kendimi bu şekilde koruma altına aldığıma inandım.

O muhiti pek tanımıyordum, bu nedenle önce araştırmaya gittim. Bu rolü oynamak tabii ki bana çok zor geliyordu, benim için tamamen yeniydi. 17'si akşamüzeri saat 9'da, mini etek, dar bir bluz, topuklu ayakkabılar ve son derece makyajlı bir halde Pigalle'ye doğru yürüdüm. Yolda bir komşuyla karşılaşmamayı diliyordum.

Metro peronunda bir adam önce ateşim olup olmadığını, sonra saati ve en sonunda bir metro durağını sormak için bana yaklaştı. Rolüme, neler hissettiğimi anlamak için tamamen bürünmüştüm. Pigalle'de bir arkadaşım beni bekliyordu, varlığı beni rahatlattı.

Özellikle seçilmiş bir kafenin önüne oturdum. Etrafımı seyrederken yüzsüzce bacak bacak üstüne attım ve gösterişli bir şekilde bir sigara yaktım. Erkeklerin şevkli, aşağılayıcı, sapkın bakışlarını keşfettim... Bu bakışlarla yüzleşirken karnımda yeni bir enerjinin filizlendiğini fark ediyordum. Bir saatin sonunda, benimle eve gitmek isteyen beş ya da altı erkek gelmişti yanıma. Kötü bir hastalığı bahane ederek reddettim. Bazıları AIDS'li olduğumu düşünmüşlerdir.

Arkadaşım Hervé ile yemek yedikten sonra, bitkin bir halde eve döndüm, ama artık kork-

muyordum; o andan itibaren erkeklerle iletişim kurabildim ve evimin merdivenlerini sorunsuz çıktım. Saklanmaktan vazgeçtim ve kendimi huzurlu hissediyorum.

Bu performans içimde var olan farklı karakterleri keşfetmeme, dışa vurmama, korkularımı yaşamama ve üstesinden gelmeme yardımcı oldu. Büyük bir özgürleşme ve yoluma devam etmek, ilerlemek için gerekli güveni hissettim. Şüphesiz bu performansı yapmamış olsaydım bu arzuları bastırırdım. Açıldığımı hissediyorum.

Geçen çarşamba, konferanstan dönerken, bir adamın beni takip ettiğini fark ettim. Aklıma performans ve ondan edindiğim güç geldi. O adamla tartıştım ve gözlerindeki korkuyu görebildim. Kendi gücümün bilincine vardım ve bunu o da fark etti. Binadan çıktı ve evime sakin, güvenli bir şekilde çıktım.

Size ve ailenize bol sevgi, mutluluk ve harmoni diliyorum.

Psikobüyü mektuplarına yer verdiğimiz bu bölümü bu güzel mektupla bitirelim!

GÜÇ İMGELEMDE

Psikobüyünün fazla basit ve bir o kadar da geçici olduğunu düşünmüyor musunuz? Psikanaliz yıllar sürüyor ve bazı durumlarda tedavi uzun dönemler sürebiliyor...

Bir labirent düz çizgiler ağından başka bir şey değildir. Bazen kendi kendime analiz ve terapilerin düz çizgilere eğriler eklemekten başka işe yarayıp yaramadığını sorarım... Ayrıca bir performans kelimelerden çok daha etkili bir yol. Yine de bir şey eklemek istiyorum; bir kişinin soyağacını –ailesi, anne, babası, büyük annesi, dedeleri, kardeşleri vs.– çözümlemeden ona bir performans önerdiğim çok nadirdir.

Yani incelediğimiz her performans aslında daha uzun süreçlerden oluşuyor öyle mi?

Evet, ama önemli ve kesin bir süreçten. Eğer ayağıma bir çivi batmışsa, tüm dünyam ve hassasiyetim bundan etkilenir. Daha ileri gitmeye

çalışmadan önce bakış açımı bilemeliyim; çiviyi çıkarmalıyım. Bir travma geçirmişsek de durum aynıdır, tüm varlığımız bundan etkilenir. Bu travmanın üstesinden gelmek, tedavi etmek önemlidir.

Ama yine de, psikobüyü belirli ve spesifik sorunları çözmekte etkili gibi geliyor bana. Genel bir terapi olmaktan çok belirli bir müdahale gibi görüyorum psikobüyüyü...

Sadece tek bir genel tedavi vardır: Tanrı'ya ulaşmak. Başka yok. Bizi sonsuza kadar tedavi edecek tek şey içimizdeki Tanrı'yı bulmaktır. Gerisi ayrıntıda kalır. Bir terapi her zaman kısmidir.

Bu sohbetlere sonuç olarak ne eklemek istersiniz?

İmgelemin önemini vurgulamakta fayda var. Bu kitabın, hayali bir otobiyografi denemesi olduğu söylenebilir. "Hayali" derken uydurma demek istemiyorum, anlatılan her şey gerçek; derin hikâyesinde hayatım, bir hayal gücü geliştirme çabası, hayal gücünün sınırlarını aşma, tedavi edici ve şekil değiştirici gücünü keşfetmektir. Öğrettiğim bir şey varsa o da hayal gücüdür.

Alejandro Jodorowsky, hayal gücü öğretmeni.

Aynen öyle. İnsanlara hayal etmeyi öğretiyorum. Hayatımızın büyük kısmını imgelemin ne olabileceğini bilmeden, imkânlarının genişliğini algılamadan geçiriyoruz. Çünkü akıl imgeleminin yanında, cinsel, bedensel, ekonomik, mistik,

bilimsel vs. gibi imgelemler de mevcut... Hayal gücü her alanda etkindir, buna "mantıklılar" da dâhil. Her yerde, bir yeri vardır. Gerçekliğine yaklaşmak için onu tek bir bakış açısından değil, farklı açılardan görebilmek önemlidir. Normalde her şeye, inançlarımız ve şartlandırmalarımızdan oluşan, dar paradigmalar açısından bakarız. Gizemli, sınırsız ve önceden tahmin edilemez gerçeklik yerine biz, sadece daracık bakış açımızdan sızanları görürüz. Aktif bir hayal gücü geniş vizyonun anahtarıdır; hayatı sadece kendi bakış açımızdan değil, farklı bakış açılarından da düşünmemizi ve hissetmemizi sağlar. İşte gerçek özgürlük budur: Kendini ve kendi ufak dünyandan çıkıp Evrene açılabilmek için sınırlarını aşmaktır. Okurlarımızın en azından imgelemin tedavi edici gücünü kabul etmelerini istiyorum; en nihayetinden psikobüyü, imgelemin tedavi edici gücünün mütevazı bir uygulamasından başka bir şey değildir.

MUTANTLARA ÖĞRETİLER

(Javier Esteban ile söyleşi)

ÖNSÖZ

Alejandro Jodorowsky *Mutantlara Öğretiler* isimli sohbetleri yapmayı tek bir şartla kabul etti: Başkalarına faydalı olacaksa. Benim için faydalı olduğu yanıtını verdim; benim gibi şüpheci ve bir o kadar rahatsız bir adam için faydalıysa başkaları için de olacaktı. Böylece, efsanevi eseri *Psikobüyü*'nün ortaya çıkmasından on yıl sonra, tamamlayıcı nitelikteki bu çalışmayı yapmaya karar verdik. Okuyacaklarınız deneyimlerini paylaşmak niyetindeki bir kişi ile öğrenmek isteyen bir kişi arasındaki görüşmelerin ürünüdür. Cümlelerimiz kesin bilgilerden çok, bitmeyen şüpheleri ve bunlara cevap niteliğinde kibar yanıtları içeriyor.

Kişisel yapıtları ve bilinç düzeyiyle Jodorowsky, mutluluk arayışında patikalar ve kestirme yollar açmıştır. Guru olmaktan çok uzak (pek hoşlandığı bir terim değil) olan yazarımız, türünün evrilmiş bir örneğidir ve tam da bu sebepten kendiyle alay etmeyi bilir. Aştığı yollar özgün kendini gerçekleştirme ve bilgelik formül-

lerinden yararlanan tüm bir coşkun mutant nesli için uygundur. Alejandro bize ilerleme ve büyüme yolundaki insanın emrinde meditasyon, sanat, rüya, bazı kutsal maddeler, büyü, simya, dil, komedi ya da Tarot gibi ulaşılabilir anahtarlar olduğunu gösterdi. *Mutantlara Öğretiler*'in ilk bölümü bu tekniklere adanmıştır.

Heyecanlı yaşamı boyunca Jodorowsky, birkaç yıllık kısa bir süre içinde binlerce yıllık muhteşem insanlık serüvenini gezdi. Çizgi roman, sinema ya da edebiyata katkılarıyla avangart kültürün önemli bir parçası olurken birçok kültür tanıdı, deneyimlere şahit oldu. İnsanlık tarihine atfedilen bu gezinti, bitmeyen, yaratıcı bir başkaldırı ve sanatçının bu sohbetin ikinci bölümünde vurgulayacağı gibi her şeyden önce kim olduğunu bilmeyi ve öğrenilmişlerin bir kısmının unutulmasını gerektiren derin bir kendini aşma araştırmasıdır.

Jodorowsky, "kukla" ya da ruh taciri olarak gördüğü dine şüpheyle yaklaşarak değişim ve kırılma deneyimlerini kişisel bir şekilde tasarlıyor. Özgürlükten ve özgürlük için, tedavi edici sonuçlar veren ve salt hayatta kalma mücadelesini bırakmış, kendi iç dünyasını geliştirme arayışında o son insan türü için gerekli bir deneyimler sentezi kullanıyor. Tüm kutsal buyruk ve metinlere, dogmatik ya da ideolojik tüm geleneklere rağmen Jodorowsky, gerçekliğin birinci tekil şahısta algılanması ve yaratıcılıkla yaşanması gerektiğine inanıyor. İşte bu sohbetlerin üçüncü kısmı da bu harikulade arayışa, bu çılgın incelemeye adanmıştır.

Yazarın farklı bilinç düzeyleri ile ilgili düşünceleri ve daha birçok konuya yaklaşımı saf halde perrenial felsefesi* ile benzerlikler gösterir, ama geleneksel dinin dar kalıplarından uzaktır. Her ne kadar Tanrı'dan bahsetse bile Jodorowsky ne Tanrıcı ne de ateisttir, ruhani ya da dindar olmayıp sadece insandır. Onun için sağlık ahlâkın tek dengidir, çünkü gerçekleşmemiz ölümden sonrasını bekleyemez, buna engel olan sınırları aşarak bu dünyada sonuçlanmalıdır. Bu fikirlerden bazıları son dönemde toplumumuzda yayılmış "keyfine göre din" fenomenine tanıklık yapar.

Alejandro, bilinç düzeyi kendi zamanının sınırlarının çok üstüne çıkmış bir sanatçıdır. Bir ekol kurma fikrinden nefret eden bir "aydın" olsa da birkaç yıldır zamanını toplum sağlığına adamıştır. Toplum, din, insanlığın kaderi ile ilgili sezileri, okurun sanatçıya ait birçok görüş ve izlenimi bulacağı, bir gelecek bilim alıştırmasını da dâhil eden vizyonlar şeklinde dördüncü bölümde toplanmıştır.

Bu görüşmelerde, temel olarak gördüğü ve dünyanın birçok yerinde atölyeler düzenlediği, terapist olarak deneyimlerinden bahsetmeden geçmiyor. Tedavi sanatına adanmış bölümde Alejandro, *Psikobüyü*sünde bahsettiği bazı kavramları açıklıyor ve üzerinden geçiyor. Bu çalışmanın son bölümü, sanatçının mutlu ve aydınlık kişiliğini yansıtan yaşama adanmış bir şarkı gibidir.

* Evrensel hakikat ilkelerinin tüm insanlar ve kültürlerde ortak olarak mevcut olduğuna dair felsefi düşünüş –e.d.

Alejandro'nun anlattıklarını yazıya dökmek kesinlikle kolay olmadı, her ne kadar anlattıklarının zenginliğini yazıya dökerken, yazı dilinin sınırları kendini belli ettiyse de, mümkün olabildiğince sadık ve birebir yapıldı. Sanatçının sezgilerinin bir kısmını, muhteşem varoluş serüveninde cevaplar ve deneyimler arayanlara iletebildiğimi umuyorum. Her ne kadar çalışmada hemen hemen hepsinden bahsedilse de, sanatçının hâkim olduğu tekniklerden sadece birine yoğunlaşan bir söyleşi yapmaktan kaçındım. Sonuç olarak, bu izlenimler çalışması bir entelektüel el kitabı değil, şekil değiştirmeyi arzulayanlar için bir rehberdir. Onun kendine özgü yaşamına bir şahitlik ve benim yeni mutant nesli temsil ettiğim diyaloglarla geliştirilmiş mütevazı bir öğretidir.

Bu görüşme sonradan hoşuna gitse ve başkalarına yardımı olduğunu düşünse de, başlangıçta Alejandro'nun bu görüşmeleri sadece bana yardım etmek için yaptığını itiraf etmeliyim. Paris'e işgüzarlık yapmaktan çekinerek gittim. O günler boyunca, sabırla bana evinde her gün bir buçuk saat ayırdı. Her görüşme sonrasında, cevaplarını aklımda bir görüntü şelalesi gibi izleyebiliyordum. Bu hafif bilinç değişikliği hoş bir telepatik sarhoşluğa neden oldu. Görüntü zincirleri gibi birbirine bağlı sorular. Bir anda kendimizi, sebepsizce aziz halelerinden bahsederken buluyorduk. İkinci gün çıkarken, bana şunu itiraf etti: "Tüm bunların bir faydası olur mu bilemiyorum, çünkü sana anlattıklarımın hiçbirini hatırlamı-

yorum." Jodorowsky sorularımı trans halinde cevaplama inceliğinde bulundu. Divan başında geçirdiğimiz saatler boyunca kendimi, kocaman bir yüz çıkarmak için devasa bir mermere vuran bir heykeltıraş gibi hissettim, aynı zamanda başkalarının aynası olacak tuhaf bir portre arayışındaydım. "Sence nasıl?" diyordu sürekli, sanki resmini yapıyormuşum gibi. Evine gittiğim günlerde olayların gelişimi farklılık gösterdi. Sorularım çoğunlukla sohbetinin düzeyini düşürürken bazen de bombalıyordu. Birlikte çok seyahat ettik. Esrikliğimiz saatler sürüyordu bazen. O günlerden sakladığım görüntülerden biri beni arada bir rüya olarak ziyaret ediyor: Hepimiz kendi hayatını çizen, her an şekil değiştiren birer fırçayız.

Javier Esteban
Paris-Barselona, Mayıs- Temmuz 2003

RUHUN ANAHTARLARI

I

Rüya ve ayıklık gerçekliğin gizlice buluşmuş iki yüzüdür. Rüyalarımızı anlamak kendimizi tanımaya ve değiştirmeye giden yoldur, ama rüyaların beklemediğimiz hediyeler olduğunun bilincindeyken bunu nereye kadar sürdürebiliriz?

Tabii sürdürebiliriz. Ömrüm boyunca rüyaların farklı süreçlerinden geçtim. Gergin bir aileden geliyordum ve bunalmıştım, anne babam birbirlerinden nefret ediyorlardı ve bu korkunç kâbuslar görmeme neden oluyordu. Bu kâbuslarla yüzleşerek üstesinden gelmem ve sinir bozukluğumu yenmem gerekliydi. Lüsid rüya görme yetimin olduğu ve daha çok küçük yaştan beri rüyalarımı yönetebildiğim doğru. Lüsid rüyalar başlangıçta birer baştan çıkarma olarak ortaya çıkıyordu: Cinsel deneyimler yaşadığım, milyoner olduğum

ve üne kavuşmak istediğim rüyaların ortasında uyanıyordum. Sonunda rüyanın tutsağı oluyordum. Ne zaman kişisel arzularda bulunsam, rüyaya dâhil oluyor ve lüsid hâlimi kaybediyordum. Sonra kendimi tekrar hükmedemediğim bir rüyanın içinde buluyordum. Daha sonra, rüyalarımda büyücüye dönüşme arzusu duymaya başladım: Görüntülerle oynuyor, guruya dönüşüyordum, güçlü biri olmak istiyordum. Tekrar rüyaya tutsak oluyor, lüsid hâlimi yitiriyordum.

Zamanla rüyaların içeriği değişiyordu ve farklı şeyler yapabiliyordum, bir çeşit Demiurgos* gibi. Sonradan fark ettim ki eğer bir rüya görüyorsan bunun bir sebebi vardı ve bu görüntüler defilesine müdahale etmek doğru değildi.

Böylece rüyalarımda salt bir şahitten başka bir şey olmadığım bir an geldi: Onları izliyor ve dinleniyordum. Artık rüya görüp görmediğimi bilmiyorum, çünkü rüyalarımın başkarakteri gündelik hayatımdaki gerçek benim.

Ayık olmayla rüyada olmayı karıştırıyor musunuz?

Hayır, hayır o değil. Söylemek istediğim normalde rüya gördüğünde sen değilsindir, farklı karakterlerin vardır, gerçek hayatta yapamayacağın şeyleri yapma gücüne sahipsindir. Bense rüyalarımda, insanlara yardım ediyorum, ders vermeye devam ediyorum, Tarot bakıyorum, kon-

* Demiurgos: Eski Yunan geleneğinde Dünyayı oluşturan Tanrı'ya verilen addır –ç.n.

feranslar veriyorum. Aslında rüyalarda yaptıklarımla, ayıkken yaptıklarım arasında fark yok. Tabii olaylar rüya dili ve sembolik içeriği kapsamında gelişiyorlar. Dün gece bir uçakta seyahat ediyordum, tamamen karanlıktı ve uçak ışığa girdi. Şimdi gördüklerim mutlu rüyalar, artık kâbus görmüyorum. Korkmuyorum çünkü olaylara hâkimim. Uyurken gergin olmuyorum. Rüyaları aynen geldikleri gibi kabul ediyorum. Bir şekilde kimliğim –egom demiyorum çünkü bahsettiğim şey tam olarak kişiliğim değil– katılaştı. Pıhtılaştı. Bilinçaltımdaki kimliğimle gerçek hayatımdaki tamamen aynı.

Kâbusları yenmek için nasıl bir terapi önerirsiniz?

Ben Freud'la başladım ve çok eğlendim: Ona göre rüyalar bastırılmış, başarısız olmuş arzulardı. Jung'dan da çok keyif aldım: Rüya görüyor ve rüyaları yarı uyanık bir hâle taşıyordum, bu şekilde hikâyeye devam edip bana ne anlatmak istediklerini sorguluyordum. Sonra ayık rüyalarım başladı, hayal gücümü geliştirdiler. Bir sürü harika terapi yöntemi var. Lüsid rüyada, rüyalara Senoi Yerlilerinin yaptığı gibi yaklaşıyoruz; onlar bir çeşit tiyatro sahneleyerek, rüyalar üzerinde gün içinde de çalışıyorlardı. Başka ekollerde heykelcikler yaptıkları, resim yaptıkları görülür... Bu şekilde onları gerçek hayatına sokmuş oluyorsun değil mi?

Ama tüm bunlar sadece hasta olduğumuzda uygulanmalı. İyileştikten sonra başka bir şey yapmana gerek kalmaz. Sadece yaşarsın ve sadece rüya görürsün. Bastırılmış bir şey yoktur.

Rüyalar hayatın gerçek doğasının bir göstergesi midir?

Yaşamın gerçek doğasını gösteren yine yaşamdır. Ve yaşamın gerçek doğası da yaşamla rüyanın bir karışımıdır. Aslında yaşamın kendisi bir rüyadır! Bunu Calderón zaten söylemişti, dönemi için bilinç düzeyi çok yüksekti. Şu ânı yaşadığında, bize gerçek gibi görünür, ama bir saat sonra hafızanın bir parçası olacaktır ve hafızanın görüntüleri rüya niteliği gösterir.

Adına yaşam dediğimiz bir rüyanın üstündeyiz ve tüm bunlar biz ilerledikçe ve gördükçe, rüyalar dünyasına sızar ve rüyaya dönüşürler diyebiliriz. Peki, rüyalarda ne oluyor? Aynı şey ama diğer yönde: Rüya görüyoruz ve bu rüyalar gerçek yaşamımıza giriyorlar. Rüyalar gerçekleşiyorlar, aynen gerçeklerin rüyaya dönüştüğü gibi. Gördüğün tüm rüyalar sonunda gerçekleşiyorlar.

Rüyalarımızda ve hafızamızda yeri olan ölülere yaklaşabileceğimizi söylüyorsunuz, bize önerilerde bulunabilir, yardım edebilirler diyorsunuz...

Nerede olduğunu bilmediğimiz kolektif bir bilicimiz ve kolektif bir bilinçaltımız var. Kolektif bilinçaltının bir yerinde ölülerin bulunduğu bir bölge olmalı. Bazı kültürlerde "cehennem" dendi adına.

Büyülerin gerçek olduğu bilincine de rüyalar aracılığıyla vardınız, değil mi?

Lüsid rüyalarımda, belirli bir yere kadar, bazı şeyleri bilinçli olarak değiştirebiliyorum. Rüyanın tamamını olmasa da bir kısmını değiştirebiliyorum. Büyü de aynen öyle: Gerçeklik üzerinde değişiklikler yapabilirsin, ama tüm gerçekliği değiştiremezsin.

||

Terapinizin temelini sanat ve şiir oluşturuyor.

Herkesin gününün yarım saatini, yazdıklarının iyi olup olmadığını umursamadan, satılıp satılmayacağını düşünmeden şiir yazmaya ayırması gerektiğine inanıyorum. Şiir, bir ego arındırma aleti olarak gündelik hayatın bir parçası olmalıdır... Her gün karşılıksız, sebepsiz bir şeyler yapmalıyız, başkalarının işine yarayacak küçücük bir eylem, basit bir şey; bir çocuğa bir çikolata vermek gibi. Ben iyilik arayışında biraz sapık bir boyuta ulaştım. Bazen şanslı olduğuna inansın diye uyuyan bir evsizin cebine para sıkıştırırım mesela. Mucizeler uyduruyorum. Mucizelere sen inanmasan bile başkalarına yardım etmek adına ufak şeyler yapabilirsin.

Bu oda, "karşılığında ne yapabilirim" diye soran bir sürü teşekkür mektubuyla dolu. Onlara, hiçbir şey yapmanıza gerek yok, ben karşılıksız yardım ediyorum cevabını veriyorum. Tüm bunları başkalarına ayırabileceğim zamana göre yapıyorum.

Yarattığınız zamanlarda size ne eşlik ediyor?

Yaklaşık otuz yıldır arka fonda kelt arpı dinleyerek çalışıyorum, insanı hipnoz eden bir etkisi var. Eğer çok ilhamlı değilsem ayakkabı tabanlarıma parfüm sürüyorum ya da ayak tabanlarıma bala batırılmış ufak bir fırçayla dokuz köşeli yıldız çiziyorum. Ve yaratıcılık açısından kurak zamanlarımda, hayalarımı kök boyalarla kırmızıya boyuyorum.

Sanatın tedavi ettiğini söylediniz. Nasıl tedavi ediyor?

Sanat bizi, kendimiz olamama ve ânı yaşayamama hastalığından tedavi eder. Hasidik bir cümle şöyle der: "Sen değilsen, kim? Burada değilse, nerede? Şimdi değilse, ne zaman?" Eğer; ne zaman, şu anda burada ve kim (sen) sorunsallarını çözümleyebiliyorsan, kendin olabiliyorsun ve iyileşmeyi başardın demektir.

Sanat yapmak kendini tanımak mıdır?

Evet, ama kendini tanımak insanlığı ve Evreni tanımaktır. Tekilden çoğula geçmek.

Biraz açıklayabilir misiniz?

Tedavi olma ihtiyacı bilinçsizlikten kaynaklanır. Hastalık, Evrenle olan bağlarımızın kesilmesidir. Hastalık güzellik eksikliğidir; güzellik de birleşmedir. Hastalık bilinç eksikliğidir ve bilinç kendisiyle ve Evrenle birleşmedir.

Hangi sanatçılar tam anlamıyla tedavi olmayı başardılar?

Dünyadaki en zor şey yüce bir sanat eseri yapmaktır. Bunu yapabilen çok az insan oldu. Sanskritçe öğrenmiş ve Gurdjieff'in öğrencisi olan René Daumal'ı örnek verebilirim, kendini gerçekleştirmeyi başardı. García Lorca tam tersi, yapamadı, yapmayı bilemedi. *New York'ta bir Şair*'i okusan, üzülürsün.

Edebiyatın bir işe yaramadığını tedavi etmediğini söylediniz. Peki, sadece yazarını tedavi etmişse? Sanat birilerini tedavi edip başkalarını hasta edebilir mi?

Bu dünyanın beş para etmediğini, çöp yığını olduğunu, hiçbir şeye varamayacağımızı, Tanrı'nın öldüğünü ve bu tip şeyler söyleyen sanatçıları hatırlatıyorsun bana. Bu kötü edebiyattır. Genel huzursuzluk ortamında, etrafındaki her şey çürümüşken, kendini övmek, sabah kalkıp nasıl kahve içmeye gittiğini anlatmak... Dünya ölürken ben gidip sütlü kahvemi içiyorum. Ya da cinsel arzularımı tatmin ediyorum. Bu eskide kaldı. Sinir krizi perdesini geçmek lazım. Ben, mesela Proust

okuyamadığımı itiraf etmeliyim. Benim için fazla hastalıklı ve sinirini bana bulaştırabilir. Her gün sinir krizi geçirenleri görüyorum zaten, neden başka hastaları okuyayım. Bugünlerde nereye gitsem bir Kafka'yla karşılaşıyorum. Bir mektup atmaya gidiyorum, postanede karşıma Kafka çıkıyor. Bir sürü problemi olan bir memur.

Hangi yazarlar ve ressamlar sağlıklı sizce? Tedavi edici sanat galerisinde en sevdiğiniz eserler hangileri?

Soruya bak! Bu soru sanat dünyasının bir boks şampiyonası olduğu fikrinin ürünü; en iyi resim, en iyi kitap, en iyi müzik vs. Ben hayata böyle bakmıyorum.

Ben sanatta yapılar görüyorum. Örneğin: Sinema için en iyi film yerine ben, tür sorardım, en iyi kovboy filmi ya da en iyi dram. Evim kovboy filmi dolu, kitaplığımda Silver Kane ve başka yazarlardan hikâyeler, çizgi romanlar, doğu felsefesi kitapları, sufizm, kabala, büyü, simya, psikanaliz kitapları ve daha bir sürü konuda kitap var... Ben devrimin adamıyım ve benim devrimde internet var. Kişisel eserlerden konuşulmamalı, konuşulamaz; bir sürü türde bir yığın eser var, yazarları önemli değil. İnternet tüm bunlarda devrim yarattı. Ben bütün bir kütüphaneye sahip olurdum. İnsan olarak idealim bir rüya gezintisi olurdu: İnsanlık tarihinin tüm kitaplarına, tüm resimlerine, tüm filmlerine, tüm seslerine, tüm heykellerine vs.

Peki, tedavi etmeyen sanat, o da dâhil mi?

Her ne kadar tedavi etmese de –o başka bir konu– oyalar. Sağlıklı biri Cioran ya da Houellebecq okuyup çok gülebilir. Artık tamamen geçtiği için ben böyle edebiyat yapmazdım. Ama yapılmış, orada duruyor. Biri Kafka'dan Castaneda'ya geçerek, öğrenmeye devam edebilir. Aynen kişinin farklı bilinç düzeylerinden geçtiği gibi, sanat da bir bilinç düzeyinden diğerine geçer. Kolektiftir aslında, kişisel değil. Leonardo'nun ne iyi ressam olduğunu söyleyemem. Farklı bir bilinç düzeyine ulaştığını söyleyebilirim, ama sadece bir birey olduğu için belirli bir düzeye ulaşabildi. Makinelerine bakarsan motorsuzdu, çünkü enerjileri yoktu. O harika makineler esas olandan yoksundular, enerjiden; ilkel ve yetersiz bir enerji kullanıyorlardı, su ve basınç. Leonardo bu sorunu çözemedi. Onun doğası kolektifti, sınırlarını o zamanın insanları belirliyordu, anlıyor musun? Bana o klasik soruyu sorsalar: "Issız bir adaya düşseniz yanınıza hangi kitabı alırsınız?" internete bağlanabilen bir bilgisayar derdim. Bu aşikâr.

III

Dilin gerçek amacı nedir sizce? Nasıl anlaşılmalı ve kullanılmalı?

Dil her şeyden önce bedensel bir faaliyettir, doğası sinir sistemine tekabül eder. Bence şiirsel ve güzel bir dil geliştirebiliyor olmalıyız. Sağlıklı bir dil. Akıl hastalıkları, tıpkı bedensel hastalıklar gibi konuşmaya yansır. Hasta, kötü, veremli ya da kanserli kelimeler vardır; doğal değil saldırgan ve suçlu kelimeler. Hastalık ve sağlıksız dil birbirlerini beslerler ve yıkıcıdırlar.

Dil yoluyla, birbirimize hastalık bulaştırdığımız, daha alt bilinç düzeylerine indiğimiz de olur. Dilin bilinç düzeyi insanlığın bilinç düzeyiyle aynıdır. Nasıl insan vücudu mutasyona uğramışsa, dil de aynı şekilde uğramıştır. Eğer kendi dilimizi sınırlarsak, artık bize uygun olmayan içeriklerle ve formlarla dolu bir dil kullanırız. Bize ait olmayan hastalıklı bir dil kullanırsak, yavaş yavaş bizi zehirler.

Kulağa hoş gelmeyen, kaba ve ters cevapların kaynağı bu demek...

Eğer küfürden bahsediyorsan, sana küfrün aile, toplum ve benzeri kalıpları kırmaya yönelik sevimli devrimciler olduğunu söyleyebilirim. Küfür ederek özgürleştiğimiz yanılgısındayız, ama

aslında küfür etmek bilinç düzeyini düşürüyor. Küfür etmenin bir faydası yok ya da sadece başlangıçta var, ama hiçbir değişime götürmüyor. Argo da öyle. Argoyla dili deforme ediyorlar, aslında grupları güçlü kimlik ilişkileriyle bağlayabildiği için faydalı olabilir, ama bilinç düzeyini bir anda düşürüyor. Bilinç düzeyini yükselten tek bir dil var o da yüce sanat ve şiir dili.

Anlattıklarınıza göre, dünyayı belirli şekilde görmeyi bırakmak için yeni bir dil yaratmak gerekiyor. Kendimizi değiştirebilmek için dilde ne gibi değişiklikler yapmalıyız?

Adı *"Entelektüel açıdan doğru"* isimli bir tanımlar kitabı üzerinde çalışıyorum. Hepimiz kötü düşünüyoruz ve bunun için bazı kavramları değiştirmemiz şart. Ben şu deyimleri değiştirerek başladım:

– Asla *yerine* nadiren

– Her zaman *yerine* çoğunlukla

– Hırsız *yerine* kendine ait olmayan bir şeyi sahiplenmiş kişi

– Sonsuz *yerine* sınırı bilinmeyen

– Sen benim üstadımsın *yerine* kendimden öğrenmemi öğretiyorsun

– Yapmak istiyorum *yerine* faydasız şeyler yapıyorum

– Olmak istiyorum *yerine* kendime değer vermiyorum

– Bana ver *yerine* almama izin ver

– Benim gibi yap *yerine* sana saygı duymuyorum
– Karım *yerine* hayatımı paylaştığım varlık
– Eserim *yerine* bana bahşedilen
– Böylesin *yerine* seni böyle algılıyorum
– Benim olan *yerine* şu anda bende olan
– Ölmek *yerine* form değiştirmek

Bu kitabı yolda insanları dinleyerek hazırlıyorum, dilde patikalar açarken mevcut tanımları kıran yeni tanımlar ekliyorum. Hepsi inkâr ettikleri şeyle tanımlanıyorlar:

– Mutluluk, her gün daha az bunalmak*tır*.
– Karar, her gün daha az kafası karışık *olmaktır*.
– Cesaret, her gün daha az korkak *olmaktır*.
– Zeki olmak, her gün daha az aptal *olmaktır*.

Bu şekilde olayları farklı bir açıdan algılayabiliriz. Dili bu şekilde çalışmak gerektiğini düşünüyorum çünkü salt anlayışsızlıktan bir felakete doğru sürükleniyoruz. Kötü düşünüyoruz. Dilimizi şöyle değiştirmeliyiz:

– Başlangıç *yerine* ...nın devamı.
– Çok güzel bir gün *yerine* bugün kendimi iyi hissediyorum.
– Başarısız olmak *yerine* faaliyet değiştirmek.
– Biliyorum *yerine* sanıyorum.
– Suçluyum *yerine* sorumluyum.

Güzel Sanatların bilinç düzeyimizi yükselteceğine inandığınız işleyişi nedir?

Açıklaması kendi tanımında gizli: Güzel sanat ve sanatsal yaratıcılık. Güzellik dil aracılığıyla ulaşabildiğimiz en üst noktadır. Gerçeğe ulaşamayız ama güzellik aracılığıyla ona yaklaşabiliriz. Dilde gerçek yoktur. Bilenler güzelliğe "gerçeğin pırıltısı" derler. İnsanlığın ulaşabileceği en yüksek nokta budur.

Çirkinlik tersine, yani en alt bilinç düzeyine mi tekabül eder?

Güzellik derken çirkinlikten de bahsederiz; ışık derken karanlıktan da bahsederiz. Zıttırlar. Birinden bahsederken diğerinden de bahsetmiş olursun. Çirkinliği tanımlamamız gerekirse, sana çoğu zaman güzelliğin tersi bir kavram aradığımı söyleyebilirim... Bu zıtlıklar sisteminde iyi ve kötüden, güzel ve çirkinden bahsediyordum. Hepsini geçtim ve sonunda sadece iki gerekli kavram bıraktım: Faydalı ve faydasız. Faydalı olan bilinç seviyemizi yükseltmeye yardımcı olan her şey; faydasız ise bilinç seviyemizi düşüren şey, sinir sistemimiz üzerinde olumsuz etkisi olan depresyon ve kendini imhaya götüren şeylerdir. Kendi sağlığımıza kastetmemiz, diğerlerini yıkmaya götürür. Buna rağmen, yüksek bilinç düzeyi yaşama coşkusu ve ölümsüzlük, sonsuzluk ve sınırsızlığa götürür. Büyük ihtimalle ölümsüzlüğe –madem ölüm tekil bir fenomen– kolektif şekilde ulaşıla-

bilir; insanlığı savunarak ve yücelterek. Ölüm tekildir ve bunu bilmek dünyayı anlamaya yardımcı olur. Ölümün inkârı tekil kişinin inkârıdır.

Hayata katlanabilmek için esriklik şart mı?

Sarhoş olmak büyük bir duygusal mutluluk yaratır, ama alkolik olmak korkunç bir şeydir. Arada bir kaçış olarak ya da eğlence amaçlı içki içilebilir, ama şart değil. Akıllı bir kişinin algı kapılarını açması gereklidir, ama bunu Timothy Leary gibi dünyanı sonsuz bir esrikliğe dönüştürerek, uyuşturucu bağımlısı olup, kendin olamadan esrik ölmeye kadar götürmeye gerek yok.

Biri kendi sınırlarını aşmak diğeri ise kendinden kaçmak. Kimseye kendinden kaçmasını önermiyorum, kendinden kaçma üzerine kurulu bu esrikliği yüceltmiyorum. Ben esrar bile önermiyorum, çünkü o cömert bir *prozac*, bir sakinleştiricidir, ama tüm gün baygın olmak iyi değildir.

Hayatında en az bir kere mantar yemeyi önerir misiniz?

O farklı. Yarattığı deneyim kişiyi fizikötesine ve mistiğe yaklaştırır. İlk defa esrar içildiğinde de duyular açılır: İyi yemek yemeyi, iyi koklamayı, müziği iyi hissetmeyi öğretir. Ama bunu öğrenmek için bir iki defa içmek yeterlidir. Aksi takdirde bir tabur duyumsal ahmak ve tembel yaratılmış olur; bir kendini dahi sananlar ordusu ve aynen alkolizmde olduğu gibi yavaş yavaş saldırganlaşırlar, bunun kimseye faydası yok.

Bu tip maddeler kullanmadan şu anki olduğunuz yere gelebilir miydiniz?

Ben hiçbir yere varmadım. Nereye varmışım? *(Ayağa kalktı ve kendi etrafında döndü.)* Varılmaz. Benim durumumda, hayatımın belirli bir döneminde almaya ihtiyaç duydum, kırk yaşlarıma doğru, *Kutsal Dağ* filmini yapacağım zaman, ruhani bir lideri oynamam gerekiyordu. Bir bilgenin aklının nasıl çalıştığını anlamam gerekiyordu. Benim kafam öyle çalışmıyordu ve sınırlamalarımın farkındaydım. Bir guru ile anlaştım, dokuz köşeli yıldız modasının yaratıcısı ve Claudio Naranjo'nun üstadı Óscar Ichazo'ydı bu üstat. Ona, bana LSD vermesi ve rehberlik etmesi için on yedi bin dolar ödedim. Bir saat sonra bana esrar sarıp verdi. İlk seans sekiz saat sürdü, bir süre sonra tekrar içtik. Çok şey öğrendiğim ve kendi sınırlarımı aştığım iki seans yaptık. Bu deneyimlerin eğlence amaçlı ve yüksek bilinç düzeyine sahip olmayan biri eşliğinde kullanılmaması gerektiğine inanıyorum. İçtiğin süre boyunca bu kişileri şeytan gibi algılayabilirsin.

Bu tip bir maddeyi kullanma sebebimin açıklaması bu. Bana katkısı algılarımı açması ve nereye kadar ilerleyebileceğimi görmekti. Gurdjieff uyuşturucu maddelerin bunun için olduğunu savunuyor: Sen bir binanın bodrum katındasın ve uyuşturucu seni bir anda çatı katına çıkarabilir. Garajdasın ve bir anda elli kat atlayabilirsin. Tüm

ufku görürsün, tüm şehri, ve döndüğünde tekrar yukarı çıkmak için tüm katları, uyuşturucusuz, tek başına çıkman gerektiğini fark edersin.

Mağara benzetmesinde olduğu gibi, ama yukarıdan bakabilerek.

Evet. Ama LSD olmadan kendi gücünle tırmanarak. Amaç bu maddeler olmadan görebilmektir ve bu mümkün. Yoksa seansların bir anlamı yok.

Batı'da, bu tip referanslardan ya da bu tip maddeleri kullanmak kültüründen mahrumuz. Mesela, halüsinojen mantarların burada kullanımı korkunç, partilerde ve amaçsızca kullanılıyor. Size bunları tedarik eden Şaman María Sabina oldu...

Bana onları, o zaman yardımcısıydı Fransisco Ferro adından biriyle yolladı. O ne kadar içmek gerektiğini, nasıl kusulması gerektiğini, nasıl içilmesi gerektiğini ve tüm ayrıntıları biliyordu. Eğer Tanrılaştırılmazsa, bu ritüel çok bilge bir şekilde sonuçlanabilir. Çünkü yolculuğu yapacak olan sensin, kimsenin seni uzaktan yönlendirilmesine müsaade etmeden ve belirli prototiplere kimse tarafından zorlanmadan alınmalıdır; çünkü prototipler zaten kişinin içindedir ve yolculuk kişinin yolculuğudur.

Ayahuasca ile –diğer uyuşturucularla da olduğu gibi– senkretizm ritüelleri düzenleyen çok oluyor.

Ne ayahuasca (Güney Amerika'da yetişen halüsinojen bir bitki) ne de başka bir uyuşturucu

kutsallık ya da benzeri şeylerle karıştırılmalıdır. Ayahuasca sakince, herhangi bir ritüel yapılmadan ve bitkiyi tanıyan birinin rehberliğinde alınmalıdır, aynı şey tüm uyuşturucular için geçerli.

Bu maddeler, onu tanıyan biriyle beraber alınmalı diyorsunuz, ama bu kişinin maddeye yaklaşımı kesinlikle herhangi bir inanış biçimi ya da kişisel hikâyeden uzak olmalı...

Aynen öyle, ruhunu geliştirmiş, rehberliğe yetkin biri, ama deneyim esnasında onun kavramları seni etkilememeli. Bunaldığında sana çıkış yolu gösterebilmeli. Ben Óscar Ichazo'yla seanstayken telefon çaldı. Ben yolculuğa kendimi kaptırmıştım ve bana şöyle dedi: "Telefona bak." "Peki, nasıl?" diye sordum. "Her iki dünyada aynı anda olabilirsin" diye cevap verdi. Telefonu açtım, normal bir şekilde konuştum ve sonra seansa devam ettim. Bu iyi rehberliğe örnektir.

Yani madde size bilginin kapılarını açtı...

Benim için önemi bir adımdı. En azından bir defa ve bir kılavuzla beraber yapılmasını öneriyorum. Eşim, Marianne'nin, altı dil bilmesine, genç ve üniversiteli olmasına rağmen ruhani sınırlamaları olduğunu gözlemledim; sebebi rasyonel Fransız eğitimi almış olmasıydı. Tarot yolunda devam etmek istiyordum ve ona bu rasyonellik kafesinde kalamayacağımı, farklı ruh durumları deneyimlemeye ihtiyaç duyduğumu

söyledim. Birlikte Hollanda'ya gittik. Penceresi gökyüzüne bakan bir oda kiraladım ve etkisini gün doğumunda göstersin diye gece yarısı iki ya da üçte halüsinojen mantarlar yedirdim. Ona rehberlik ettim. Yol gösterdim ve bu deneyim hayatında önemli kararlar almasına sebep oldu. Uyuşturucunun etkisi altında olmasından yararlanıp onu baştan çıkarsaydım, bu deneyimden faydalanamayacaktı.

Hatta esrar da bir çeşit inisyasyon ritüeli olarak içilmelidir, tıpkı Baküs kültünde alkol alımı gibi. Ziyafet kaybettiğimiz bu kültürün bir parçasıdır.

Bilincin hangi işleyişi bu maddelerin sınır aşıcı olmalarını sağlıyor olabilir?

Düz çizgilerden oluşan, kübik ve rasyonel bir mimari içinde yaşıyoruz, bu sınırlamaları aşmamız gereken bir gün geliyor. Çoğunlukla bunu yapamıyoruz, çünkü aklımıza tutsak yaşıyoruz. Bu nedenle algı mekanizmalarımızın başka dünyalar tanıması için bir deneyim gerçekleştirmek zorundayız.

Şamanlar ilkel insanlardı; ama şimdi canımızın istediği gibi, ritüelsiz halüsinojen mantar almayı isteyen bizleriz. Bir şamanla, eski usul hiçbir şey içmek istemiyorum. Neden isteyeyim? Ayahuasca içerken Kutsal Maria'ya ya da yılana dua amaçlı şarkılar adaması için mi? Bunlar benim umurumda değil ki! Gestalt terapisini takip edenlerden bazıları ketamin içerken Wagner dinliyorlardı. Lütfen, olmaz öyle şey!

Bazı maddeler içtiğinde doğada olmak, gün doğumunu bekliyor olmak gerekir, müdahaleleri mümkün olduğunca aza indirmeli. Yanında buradan, şuradan diyerek yol gösterecek bir rehber olması yeterlidir. Bir ya da iki seans algılarını tüm yaşamın boyunca açmaya yeter.

Aslında uyuşturucu almak denmez buna. Halüsinojen mantar yemek uyuşturucu kullanmaya benzemez. Bir kavanoz mantar tozum vardı, sevdiğim birilerine vermeye karar verdim; şahsen vermemin daha yerinde olduğunu düşündüm, mantarı bahane edip bir eğlence düzenleyecek, aptalca şeyler yapacak birilerine vermek istemiyordum.

Bu maddeler sizin için kutsal sanırım.

Bir dakika, "kutsal" kavramı tuzağına düşmeyelim. Bir aziz için her şey kutsal olabilir, köpek dışkısı bile. Ama normal bir vatandaş için herhangi bir şey "kutsal" değil ancak "faydalı"dır. Bu deneyimlerin, kullanıcısının bilinç düzeyine göre işlev değiştirdiğini söylemekte fayda var. Ruh halini değiştiren bu maddeler, öncelikle kabilenin bilinç düzeyi en yüksek kişisi yani şamanı tarafından içilirdi. Benim tezim bu maddelerin sadece yüksek bilinç düzeyine sahip kişiler için tavsiye edilir olduğu. Bilinç düzeyi bir hayvanınkine eşit olan insanlar var, bu maddelerin kullanımı onların hastalıklı eğilimlerini belirginleştirebilir ya da yolculukta kaybolabilirler. Sadece kime verdiğin konusunda dikkatli olmakla kal-

mayıp, kiminle beraber içmeye karar verdiğine de çok dikkat etmeli. Bu durumu kısaca ifade edebilecek bir cümlem var: "Nereye gittiğimi bilmiyorum, ama kiminle gittiğimi biliyorum." Bu yolculuğa, kaldıramayacak kişilerle çıkmamalı, yoksa seni arkalarından sürükleyip yolundan edebilirler. Uyuşturucuyu askerlere vererek onları katile dönüştürürsün. Uyuşturucuyu bir azize verirsen, muhteşem eserler yaratır. Buna çok dikkat etmeli. Şehir şebeke suyuna LSD karıştırarak daha iyi bir toplum yaratacağına inanan bazıları gibi düşünmeyelim.

Örneğin, ayahuasca romantik-naif kişilerin eline düştü ve onu bir dine dönüştürdüler. Büyük bir hata. Bilinç düzeyinin düşüklüğü, bu enerjileri sistematik olarak boşa harcar. Ama zamanı gelip, rasyonel bir toplum bilincine ulaşıldığında, şu anda olduğu gibi, sorumluluk sahibi kişilerin rasyonelliğin ötesinde şeyler de olduğunu anlaması için bu deneyimi yaşaması gereklidir.

Ama bunları yaşamaması gereken kişiler de var...

Tabii. Şu anda benim ihtiyacım yok. Bir rüyanın içinde olmak gibi, ben zaten rüya içinde yaşıyorum. Zaten bildiğim halüsinasyonlar ve benzeri şeyler görmemin bana ne faydası var? Deneyimin kendisi harika, katılıyorum ama orada ne bulacağım? Sınırların olduğunu anladığında, bu sınırları aşmak için sana yardımcı olsunlar diye aldığın zaman faydalı. Bilinç düzeyi düşük bir kişi sınırları olduğunu anladığında, sinirle-

nir ve ağlamaya başlar. Yüksek bilinç düzeyine sahip kişinin tek dileği aşabilmek için ona kendi sınırlarını göstermeleridir ve buna son derece memnun olur çünkü bu şekilde daha iyi olabilir. Düşük bilinç düzeyine sahip kişi erdemlerini sınayacak şeyler arayışındadır, ama yüksek bilinç düzeyine sahip kişi, düzeltmek için hatalarını gösterecek birini arar.

V

Tarot'un ne olduğunu biraz açıklayabilir misiniz?

Tarot fizikötesi bir makinedir. Özetlemesi çok güç bir görüntüler ve formlar organizması, insanoğlunun ilk optik dillerinden biridir. Tarot 22 Majör Arkana'dan oluşur. İspanyol alfabesiyle *Don Kişot* yazılabildiyse, 22 Tarot kartıyla neler yazılabilir sen hayal et, bir de 56 Minör Arkana eklemek gerekir.

Tarot bazı optik yansıma kurallarına karşılık gelir. Her baktığında adım adım kendini geliştirmeni sağlayan bir ayna gibidir. Ben onu başkaları için kullandığım kadar kendim için de kullanıyorum; bir aynaya bakarak kendimizi anlayabilmemiz gibi bir şey. Örneğin şunu soruyorum, "Dua etmek nedir?" ya da "Aşk nedir?" Cevabıyla bana anlatıyor. "Ben kimim?" diye soruyorsun ve

orada beliriyorsun. Tarot bize danışanın bilincini gösterir ve yardımcı olabilirse, olur. Tedavi etmeye yarar.

Tarot kehanette bulunmak hariç her işe yarar mı diyorsunuz?

Kişiler gelecek için endişe ettiklerinde, örneğin bana şunu sorarlar, "Bir eş bulabilecek miyim?" şöyle cevap veriyorum: "Bunu sana söylersem seni etkilemiş olurum, bu nedenle bugüne kadar neden bir eş bulamadığını söylemekle yetineceğim." "Para kazanabilecek miyim?" diye sorduklarında, onlara neden para kazanamadıklarını açıklıyorum. "Barselona'da mı Madrid'de mi yaşamalıyım bilmiyorum" diye soruyor başka biri, önemli olan neden karar veremediğini bilmektir. Her şeyi bugüne bağlıyorum.

Aslında ben geleceğe inanmıyorum, beyin kehanetlere itaat etmeye meyillidir, bu nedenle geleceğe hiç bulaşmak istemiyorum. Sana biraz inancı olan birine, bacağını kıracağını söylersin ve kırar.

Kocaman bir sihir makinesi olan Tarot, kendine Tarot falcısı diyenlerin eline düştüğünde, geleceği okumaya yarayan bir alete indirgeniyor. Onu bir nesneye dönüştürüyorlar. Tarot'un kutsal bir sanat eseri olduğunu kabul etmemeleri bir suç.

Tarot okumak için danışandan uzaklaşmak, hayatına hiçbir şekilde karışmamak gerekir dediniz.

Hem evet hem hayır. Tarot bakabilmek için kendini tamamen danışanla tanımlamak gerekir, tabii hayatına karışmadan. Etkilemeye ya da kullanmaya çalışmadan danışana saygı duyulmalı.

Ben Tarot'a hep ücretsiz baktım –başlangıçta birkaç ay hariç, o dönemde hayatımı kazanmam gerekiyordu– bunu çok cömert olduğumdan değil Tarot'un başkalarına faydalı olduğuna inandığım için yapıyordum. Eğer ücret alırsam, onun erdemini görmezden gelmiş olurum ve tamamen tanıyamam. Tarot bakmak iyi bir şey yapmak, sanat yapmaktır.

Yani Tarot bakarak yaptığınız şey "danışana danışmak" diyebiliriz.

Evet. Geiger sayacı gibi. Sana ne olduğunu, ne geçtiğini, kişinin gidişatını bildiriyor. Ayrıca bunu direkt danışana söylüyor. Ve bazen, bir ikilem varsa ya da seçim yapmak gerekiyorsa cevap veriyor. Tarot danışanın niyetini ve bu niyetin ardında neler olduğunu kendisine gösterir.

Tarot'un bize ne söylediğini nasıl anlayabiliriz?

Başlangıçta telepati geliştirmeyi, tahmin etmeyi denedim. Sonra sadece, danışanın görmeme izin vermediği detayları; sağlığını, sevgi, cinsel ya da entelektüel yaşamını okumaya adadım zamanımı. Danışanı sınırlarıyla kabul ediyorum,

sesini hissediyorum, nefesinin kokusunu fark ediyor ve bazen ona dokunuyorum. Kartları açmadan ondan anlayabileceğim her şeye bakıyorum: Kartları karıştırma şekline, hareketlerine, davranışlarına, bana hitap edişine.

VI

İnsanlık tarihi boyunca, kişisel değişim benzetmesi farklı şekiller aldı. Onlardan biri de büyüdür. Batıl olmayan büyü mümkün mü?

Büyü batıl değildir, büyü dünyanın doğasında var. Dünya mantıklı ya da rasyonel değil, büyülüdür ve tüm bu olayların birleştiği dar bir birleşim var. Bu nedenle bir kitabımın adını *Gerçeğin Dansı* koydum, çünkü tüm olaylar birbirine bağlı, birleşik; zaman düz bir çizgi değil, bazen tepki etkiden önce oluşuyor, hayat gizemlerle dolu... Şempanzeler Dünya'nın yüzde doksanını anlayamazken, biz yüzde yetmişini anlayamıyoruz. Öğrenecek çok şeyimiz var. Gerçeklik mucizevi, büyülü. Bilimsel olmayan prensiplere itaat ediyor. Gerçeklik bilimsel değil.

Dünyanın bu doğasını anlamadığımızdan batıl inançlar geliştiriyoruz...

Aynen öyle ve ihtiyaç duymadığımız şeyler yaratıyoruz.

Büyü gerçeklik üzerinde mi yoksa bizim Dünya'yı algılama şeklimiz üzerinde mi etkili?

Eğer bilinçliysen büyüdeki mecazları, benzetmeleri anlayabilirsin: Yağmur yağdırmak için şaman parmaklarıyla toprağın üzerinde gürültü yapar. Eğer evrilmişsen, bunun belirli düzeyde işe yaradığını, çünkü bu benzetmenin faydalı olduğunu anlarsın. Bilinçaltı mecazları kabul eder ve sen bilinçaltının kanunlarını tanıdığın zaman, büyünün bu kanunlarla çalıştığını anlarsın. Büyü bilinçaltı üzerine çalışır.

Gerçekliğin bilinçaltından bahsediyorum; bizim ufak bilinçaltımızdan değil. Gerçeklik, gizemli olarak bize, kişisel, ailevi, toplumsal, dünyevi ve evrensel bir bilincin olduğunu gösterir... Gerçeklik böyledir. Dünya gösterdiği şeyler olduğu kadar göstermediği şeyler ve bize gösterdiği ihtimaller olduğu kadar, bizden sakladığı ihtimallerdir.

Kişi ölümsüz bilinçtir, evrenin birebir kopyasıdır. Senin bilinçaltın hem bir atom hem de aynı zamanda kozmosun tamamıdır. Ne derlerse desinler sınırlı vücudunu kabul et, sen bilincin tamamısın. Geçici etin hakkında sana ne anlatırlarsa anlatsınlar, ilahi bilince kavuşursan, ölüm-

süz olursun. Yine de, bunu başarmak için kişiliğini silebilecek kadar mütevazı olmak, salt aracı rolünü kabul edebilmek gerekir. Kendini her şeye kâdir bir bilge olarak sunarsan, bir sahtekâr olmakla kalırsın. Ne olduğumuzun bilincine varmamız gerek. Hâkim olduğun en büyük güç başkalarına yardımcı olma gücü ve en büyük kârın huzurlu bir insan olmaktır. Gizemler gerçek, ama onlara hâkim değiliz. Her geçen gün biraz daha büyüyen, ufak telepatik mucizelere tanık oldum. Ama destanlarda anlatılanlara henüz ulaşamadım: "Üstat birini gördüğünde, adını, doğum tarihini biliyor." Buna ulaşamadım, ama başka şeylere ulaştım. Telepatinin var olduğunu biliyorum.

Beyaz büyü karşısında kara büyüyü nasıl tanımlardınız?

Kara büyü Dünya'nın doğasından faydalanmaya çalışan hastalıklı bir büyüdür. Faydasız bir büyüdür, çünkü yıkıma götürür. Sadece ona inananlar için vardır. Kapısını aralamak, aralayan için çok tehlikeli olabilir.

Beyaz ve kara büyünün aynı anda var oluşunu nasıl açıklarsınız?

Ruhun derin kökleri, derin dalları vardır. Olumsuz, karanlık yönde istediğin kadar derinleşebilir ya da ışığa varana kadar yükselebilirsin. Bu bir seçim meselesi. Ama kara büyüden bahsetmek istemiyorum, çünkü daha önce de söylediğim gibi hastalıklı bir şey.

Teknik güncel büyünün uygulaması değil midir?

Ne olduğunu bilmiyoruz. Nasıl çalıştığını biliyoruz. Aynen Evreni hareket ettirenin enerji olduğunu bildiğimiz gibi. Hâlâ bilmiyoruz. Dünya'nın nasıl çalıştığını sezinleyebiliyoruz ve buna birçok farklı isim veriyoruz, Tanrı bu isimlerden biri. Anlamadığımız şeye büyü diyoruz, ama aslında o büyülü olanın bir kullanımı. Büyünün belirli bir kullanımından söz ediyoruz, ama ne olduğunu bilmiyoruz. Hâkim değiliz. Henüz değiliz.

Büyünün kanunları nelerdir?

Dört tane var: İstemek, cesaret, güç ve susmak. "Susmak"tan "itaat etmeyi" anlıyorum. En büyük güç durgun güçtür, bazen şu kabul töreni hikâyesini anlatırım; Çin İmparatorluğu'nun en güçlü adamı, güç gösterisi olarak bir kelebeği minik bir kutudan çıkarır ve şöyle der: "O kadar güçlüyüm ki, bir kelebeği ona zarar vermeden kanatlarından tutabiliyorum." Bu susmaktır.

Bilgi sadece bize sorulduğunda gösterilmelidir, aksi takdirde susmak gerekir. Vermek bir şey, başkalarını almaya zorlamak başka bir şeydir...

Peki, "istemek, cesaret, güç ve susmak"ı nasıl yorumluyorsunuz?

İstemek: İstemezsen ilerleyemezsin. Tedavi olmak istemeyenler vardır. Misyonerler bunu şöyle

anlatır; İsa bir felçliyle karşılaştığında yürümek isteyip istemediğini sorar, çünkü istemiyorsa onu Tanrı bile iyileştiremez.

Cesaret: İyileşmek, tedavinin yaratacağı değişikliklerle yüzleşmektir. Felçli adam kırk yıldır felçliydi, iyileşmek istemiyordu çünkü iyileşirse artık dilenemeyecek ve parasız kalacaktı. Hastalandığında, aslında başkalarından sana bakmalarını istiyorsundur; şefkat talep ediyorsundur. Hastalık bir dilekler komedisidir. Hasta, bağıra bağıra kendisini sevmelerini ister. Tedavi olmak için cesaret gerekir; yönünü bilmediğin bir değişikliğe giden, yeni bir bireyselliğe girmek, bir şekilde, yeni bir kişiliğe bürünmektir.

Güç: Bir şeyleri yapmaya başladığında, bir kavgaya girersin ve bu kavgada kendi kendinin düşmanı olmaman gerekir. Güç için kendin olmalısın öteki değil, kendine karşı savaşmamalısın, çünkü bu sende büyük bir başarısızlık nevrozu doğuracaktır.

Susmak: Kazandığını aktarmaya çalışırken, teşhircilik arzun bu kazanımlarını kaybetmene neden olabilir. Bazı guruların sorunu budur: Sağlık teşhiri yaparken, onu yolda kaybederler. Gerçek üstat görünmezdir: Çiçekleri, kolyesi, yüzükleri, fotoğrafları, havarileri ya da ekolü yoktur. Gerçek üstat için tüm insanlık kendi havarisidir. Fark edilmeyen bir şekilde, başkalarının bilinç düzeyini yükseltecek iyilikler ve bilgiler aktarır. Ekole ihtiyacı ya da üstat olma hırsı yoktur. Üstattır, çünkü kendinden üstün bir evrensel rızaya hizmet eder.

Bir simyacı ne yapar?

Öncelikle simyacıyı tanımlamak gerekir: Felsefe taşını arar, ham madenleri altına dönüştürür, evrensel bir çözücü ve son olarak uzun ömür iksiri bulmaya çalışır. Felsefe taşıyla simyacı kendi iç erdemlerini inanılmaz olana kadar geliştirmek, varlığını büyütmek ve bu sayede, bilinç düzeyi aracılığıyla başka boyutlara yükselmek ister.

Uzun ömür iksiri, hayatını kabul etmiş ve yaşaması gerekenleri kendini yok etmeden yaşayan kişidir.

Evrensel çözücü kalbinde ilahi aşkı geliştirmiş kişidir. Tüm direnişleri kıran tek şey aşktır.

VII

Neden gülünce iyileşiriz?

Güldüğümüz zaman bize acı veren ya da üzen şeylerden sıyrılırız. Gülmek sıkıntılarımızla aramızı açar ve düğümleri çözer. Anlık olarak bize yardımcı olur. Bentleri yıkar ve kısa süreliğine bizi mutlu eder. Hızlı ve hafifletici hapşırık kadar iyidir.

Fıkralar da bu işe yarar...

Ama tek tip fıkra yoktur, çok çeşitli fıkralar var. Saldırgan, ırkçı ya da cinsellik yüklü fıkralar var, onlar hastalıklıdır. İnsanlar taşıdıkları hastalıkların birçoğunu bu tip fıkralarla dışa vururlar. Ama insancıl, felsefi ve fizikötesi içeriği olan, başlangıç niteliğinde fıkralar da var: Derin fıkralar. Bu mizah anlayışı mistik ekollerde sıkça kullanılır: Sufiler Şaşkın Bilge Nasrettin Hoca fıkraları anlatırdı, Roshi Zen Budistleri de buna benzer hikâyeler anlatıyorlardı, hahamlarla ilgili de bir sürü fıkra olduğunu da unutmamalı. İnisiyasyon okullarında fıkra en az kutsal metinler kadar önemli bir ögedir.

İnanılmaz gibi görünse de durum böyledir. Masalları da aynı şekilde anlamamız gerekir, örneğin peri masallarını, onlar da kıymetli metinler.

Her ne kadar kültürümüz onları hor görse de...

Evet. Kültürümüz derin olan her şeyi hor görür. Örneğin çay ritüeli. Çay, özellikle Çin ve Japon Kültürleri başta olmak kaydıyla doğu kültürlerinin vazgeçilmez bir ögesiydi, kahve de sufiler için öyledir. Ama şimdi her an içebiliyoruz, aslında bunlar kutsal ürünler, esrar da öyle. Hollanda'ya gittiğimde mantarları nasıl yediklerini sordum, bana bir pizzanın üstüne koyuyoruz dediler. İnsanlar bu maddeleri hiçbir amaç olmadan yiyorlar. Kutsal olan her şey yok oldu.

Kısa süre önce halka açık bir açık arttırmada André Breton'un mirası olan sanat eserlerini sattılar, tuhaf yanı en kıymetli eşyaları taşlarıydı. Breton çakıl taşı toplardı, bu taşlar onun için gelmiş geçmiş en önemli sanat eserleriydi. Tabii ki parasal olarak hiçbir değerleri yok. Şiir de satılmıyor. Gerçek sanatın güzel tarafı da o, sanayileştirmeyi başaramadılar. Kişi uygun bir bilinç düzeyine ulaştığında, etrafındaki her şeyin içindeki kutsallığı algılıyor ve dünya bu şekilde anlam kazanıyor. Çiçekler, taşlar, fıkra: Kutsal şeylerdir. Nesneler bir yerden sonra kutsallaşıyorlar. Ses kaybını inek dışkısından yaptığı bir çayla tedavi eden bir şaman tanıdım.

Aklınıza gelen özel bir fıkra var mı?

Her gün farklı bir favorim oluyor. Dünkü piyango kazanmış bir adamla ilgiliydi; milyonlar kazanmaktan mutlu olup olmadığını soruyorlar ve şöyle cevap veriyor: "Mutlu değilim çünkü iki bilet aldım, biriyle milyonlar kazandım ama diğerine hiçbir şey vurmadı." Hayatın mutlu tarafını görmektense, bu adam olumsuz olana takılmış.

Dünyanın saçmalıklarına gülmek ve inanmamak gerekir... Ama kendimize ve kendi dönüşümlerimize de mi inanmamalı?

Tabii. Farklı mizah türleri vardır. Kara mizah, dünyaya belirli bir mesafeden bakmak. Normal mizah, dünyaya gülmek. Panik mizah, kahkahalar

atmak ve hayatından mutlu olmak. Sıradan mizahta olduğu gibi bir şeylerle dalga geçmemeli, sıradışı mizahın yaptığı gibi bir şeylere gülmeliyiz. Ya da panik mizahtaki gibi sadece gülmeli: Karmaşanın ya da yıkımın ortasında mutlu olmak. Çinliler bu keşfe ölüm oyununu icat ederek başladılar... Bir üstat başı yerde ve ayakları havada, kahkahalarla gülerek öldü. Bu varoluşu anlamak demektir.

HAYATIN İZİ

I

Sizce köklerimizden kaçabilir miyiz yoksa her şeyi belirleyen köklerimiz mi?

Geçmişten gelen bir kaderimiz olduğu kesin, onun bilincine varmalı ama boyun eğmemeliyiz. Hayatımızın bir sonraki adımına biz karar verebiliriz. Özgürlük bu demektir, geçmişin karar vermesine ya da tekrar etmesine izin vermemek.

Hayatımızda bize yük olan bazı geleneklerin, eski yaşanmışlıkların ya da etkilerin nasıl ayakta kaldığını sezinlemek mümkün müdür?

Geçmiş yaşamlardan bahsedemem, ama doğmadan önce bir şeydim –ne olduğunu bilemiyorum– ve öldükten sonra da bir şey olacağım –onun da ne olduğunu bilemiyorum–. Emin olduğum tek şey bu, gerisini bilemeyiz. Yine de, geçmiş yaşamları tasavvur edebilsek bile, bunların gerçek olduğundan emin olamayız, emin olmanın bir yolu yok.

Dinlerin bazı yorumları, acılarımızın sebeplerini açıklamak için, kör doğduysan bunun sebebinin önceki hayatında yaptığın bir şey olduğu fikrini savunur, birinin gözlerini çıkarmışsındır mesela...

Yani, kabul edelim! Bir önceki hayatında gözünü çıkardığın o kişi de, daha önceki bir hayatında başka birinin gözünü çıkarmıştır ve bu kişi de başka bir yaşamda cellattı; bu şekilde herkes suçludur ve kimse kurban değildir ya da herkes kurbandır, kimse suçlu değildir.

Kısacası siz adaletsizliklerin bir önceki hayattan gelen tahmini borçlar olarak açıklanmasına inanmıyorsunuz.

Aynen öyle, ayrıca yanlış olmakla kalmıyor terapi karşıtı bir tutum doğuruyor. Olaylar kaderle açıklanamazlar. Hepimiz ailemiz, eğitimimiz ve sosyokültürel birikimimizin izlerini taşıyoruz. Bunlar doğduğumuzdan itibaren bizimle birlikteler, ama bunun anlamı bir kadere tabi olduğumuz değildir. Kişi İspanyolca, Fransızca ya da İngilizce konuşarak her dilde farklı şekilde görür. Bizler bir kültür tarafından beyni formatlanmış, eğitilmiş yaratıklarız. Kendimiz olabilmemiz için bu yaptırımlara karşı savaşmamız gerekir.

Kitaplarınızı okuyunca, içinde doğduğumuz şartlardan kurtulmaya mecburmuşuz gibi bir hisse kapılıyor insan...

Hiçbir şeye mecbur değiliz. Kurtulabilmek iyi olur, ama bu bir mecburiyet değil.

Kendimizi geliştirebilmemiz için bize verilenlerden uzaklaşabilmemiz mi gerekiyor?

Hangi yönde gelişmek?

Ruhani anlamda gelişebilmek için...

Krishnamurti ruhani anlamda çok gelişti, ama onun teorileri yüzünden intihar edenler de oldu. Sadece ruhani olarak gelişmek değil mesele, bizi neyin ilgilendirdiğini anlamak gerekir. Ben ruhaniliğe inanmıyorum, sağlığa inanıyorum.

Anlıyorum: İyileşmek için köklerimizden sıyrılmamız mı gerekli?

Var olduğumuz her şey –biz tırtıl gibiyiz– kelebeğe dönüşene kadar değişmeli. Hiçbir şeyden sıyrılmamalıyız. Sahip olduğumuz her şey bir hazinedir. Bir kısmını kesmek ya da yok etmek gerekmez. Bize bahşedilenleri döllemek ve dönüştürmek gerek.

Bir kişinin kendi ailesi ya da sınıfı, dünyası ya da eğitimiyle mutlu olması ve sahip olduklarıyla devam etmek istemesi mümkün değil midir?

Evet mümkün. Öyle devam etsin. Ama herkesin bir haçı vardır*. Benimki benim, seninki se-

* Burada çarmıha gerilmeden önce İsa'ya kendi haçının –yani çarmıhının– taşıtılması mitine gönderme yapılmaktadır. İspanyolca "herkes kendi haçını taşır" deyimi, herkesin kendi günahlarının bedelini ödeyeceği ve bunların sonunda kendi ölümüne sebep olacağı anlamına gelir –ç.n.

nin. Ben sadece kendi haçının farkına varmanı sağlayabilirim, ondan sonrası sana kalmış; taşımaya devam edersin ya da bırakırsın. Tamamen senin kararın.

Dünyayı ve toplumu düzeltmeden kendimizle barış içinde yaşayabilir miyiz?

Yaşayamayız. Ya da daha doğrusu; kusurlu şeylerin ortasında mükemmel adacıklar oluruz.

Asiliği, bir kesin bireysellik vasfı olarak bir mite dönüştürmedik mi?

Bundan bahsetmek için "asilik" kelimesini kullanmazdım. Dünyanın değişmesini istiyorsak, "dönüşüm"den bahsetmeyi tercih ederim. Gerçeği dönüştürmek istiyorsak, kendimizden başlamalıyız. Dünyadan bizi değiştirmesini istememeli ya da topluma karşı savaşmamalıyız. Kendi erdemlerimizi tasdik eden kendimiz olmayız.

Din ve gelenekler bizi, kişiliğimizi belirleyen bir gruba dâhil ediyor. Başka gelenekler bizimkilerden daha mı iyi acaba? Din değiştirmenin bir anlamı var mı?

Hayır, bir anlamı yok. Bir gelenekten diğerine geçmenin gerçek bir etkisi olmaz, çünkü bir Tanrı öbürüyle aynıdır, aynı Tanrı'nın başka bir karikatürüdür ve tek değişen sınırlandırma tipleridir. Hayata açık olmak için sınırlandırmaları aşmak gerekir. Çağımız, dindar olmayı mistik

olmak için bırakmaya başlamalıdır. Gezegendeki insanoğlunun aynı mistik hisse sahip olduğu ve dini bir kenara bıraktığı bir an gelecek. Bir dinin diğerinden daha iyi olduğuna inanmıyorum.

II

"Elâlem hakkımızda ne der" fikri konusunda ne yapmalı?

İki duruş vardır: Biri "ne düşünürler" deyip etrafındakilerin ne düşündüğü konusuna kafa yoran ve "ben kendi hakkımda ne düşünürüm" diye kendi görüşü hakkında düşünen. Psikolojik bir barbar ne düşünürler kısmında yaşayabilir, ama yüksek bilinç düzeyine sahip bir kişi şöyle der: "Kendimden beklediğim şey bu, çünkü bilinçliyim."

Madem öyle, farklı bilinç düzeyleri vardır. İlki "neye sahibim, neyim var", diye düşünen hayvan düzeyi. Sokaklarda böyle insanlar görmek mümkün: Para için kavga edenler, hırsızlar ya da katiller. Bunun üstünde çocuksu düzey var, bu düzeyde her şey yüzeysel bir oyundur; sonsuzluk, ebedilik, ölüm ya da evren bilinci yoktur. Sonra ergen bir bilinç düzeyi var, bu düzeyde dünyanın

tüm çözümleri eşte, indirgenmiş aşk hücresindedir; paparazzi dergileri, televizyon dizileri ya da sinema bunun üzerine gelişir. Bu düzey eş ilişkisinde mutluluğu ve tüm getirilerini bulmaya yarar. Ama daha ileri gidersek, olgun bir bilinç düzeyine ulaşılabilir ve işte orada "diğeri" ortaya çıkar. Aynı şekilde egoist yetişkin ve toplumsal, küresel bilinçli yetişkin de vardır. İlki en zayıf olanları ya da daha az akıllı olanları sömürür, zehirli sanayiler geliştirir ya da politik güç toplar. Korkunçtur. İkincisi ise, diğerinin de kendisi kadar olduğunu anlar, toplu ve ekolojik facialardan, yani hepimizin içinde yaşadığı dünya için kaygılanır. Sorumluluğunu kabul eder.

Ama bunların hepsinden üstte, varlığın tüm evrende, sınırsız uzamda, sonsuz zamanda, kalıcı geçicilik halinde yaşadığı kozmik bilinç vardır... Bu düzeyde "kendini tanıma" gibi önemli konular yer alır. Daha ötesinde de Tanrı adını verdiğimiz inşa olan ilahi bilinç olduğunu söyleyebiliriz.

Bu ilahi bilinç düzeyine yaklaşabileceğimize inanıyor musunuz?

Evet. Başlamak için Tanrı adına konuşmaktan vazgeçmemiz gerekir... Tanrı'nın bizim için her şeyi düzelteceğine inanmaktan vazgeçmeli ve madem Tanrı bu evreni kötü yarattı, düzeltmek için biz buradayız demeye başlamalıyız. Eğer bir Tanrı varsa, ona yardım etmek için buradayız. Bu şekilde dünyaya ve kendimize sahip çıkmalı, bu

gezegenle tam sorumluluk ve bilinçle canımızın istediğini yapmalıyız. Gerçek sanat bu ilahi bilinç düzeyinde mevcuttur.

Kişisel gelişim olmaksızın yüksek bilinç düzeylerine ulaşmak mümkün müdür?

Bazen, bilinç gelişimi kişisel gelişime denk gelir, ama her zaman değil. Her vaka farklıdır. Bir keresinde beni görmeye Vittorio Gassman geldi. Ünlü bir sanatçı olmasına rağmen ciddi bir ruhsal çöküntü içindeydi. Aile dizimini yaptığımda annesinin oyuncu olmasını hayal ettiğini ama onun istemediğini gördüm. Bunu acılarıyla ödüyordu. Hastalandı ve depresyon geçirdi. Ünlüydü, ama asıl olması gereken başka bir şeydi. Çok iyi bir oyuncu olsa bile, onun işine yaramıyordu. Ona bir sürü öneride bulundum: Penisini kana bulayıp annesinin mezarına gitmesini ve annesine öfkeyle sokmasını söyledim. Eğer Vittorio Gassman olmasam yapardım, ama yapamam dedi. İki yıl sonra öldü. Bunu daha önce hiç anlatmamıştım, başkalarına itaat ederek başarılı olunabileceğini, ama mutlu değilsen bir işe yaramadığını göstermek için iyi bir örnek olduğu için anlatıyorum.

Kendimiz olamadan, sürekli başka kişilerin kehanetlerine uyduğumuzu mu söylüyorsunuz?

Beyin kehanetlerle yönlenme eğilimindedir, buna çok dikkat etmeli.

Siz, insanların kendini programlama yetisinden hep söz edersiniz, hatta kendi ölümünü programlamaktan. Size göre bazı kişiler belli bir yaşta öleceklerine inanırlar ve buna uyarlar...

Evet öyle. Beyin bazen diğer aile bireylerinin ya da ünlü kişilerin öldüğü yaşı taklit ederek kendini programlar.

III

Hepimiz yetişkin kılığına girmiş birer çocuk muyuz?

Çocuk kılığına girmiş yaşlılarız, binlerce yıllık ihtiyarlar. Çetrefilli bir hafızaya sahip milyonlarca hücreden oluşmuş bir deriye bürünmüşüz.

Hayat denen filme kendimizi fazla kaptırmamamız önerilir... Ama bu öyle kolay bir şey değil.

Aynen öyle, çoğu kişi senin hayat filmi diye adlandırdığın şeye kaptırır kendini. Çoğu kişi diğerleri gibi olmak ister, bu da onları hayatta ölüme götürür. Bir şeyler olabilmek için bizi diğerlerinden ayıran şeyi bulmaya çalışmak gerekir. Başkalarına benzemeye çalıştığımız an zombiye dönüşürüz.

Gençlikte genelde başkasının hayatını yaşama arzusu vardır, başkalarının deneyimleri aracılığıyla yaşamak...

Psikobüyü çalışmalarıma başladığım zaman birçok üstat ile tanıştım. Onlardan biri Óscar Ichazo'dur, bana bir gün şöyle dedi: "Bir süre beni taklit edeceksin, çünkü sana sahip olmadığın bilgiler aktardım, bakir kalbini lekeledim." Ruh, bir süre kendini uyandıranı taklit eder; eğer kişi bilinçliyse bu süreç kısa, naifse uzun sürer.

Hayatı tam yaşayabilmek için kişinin ebeveyniyle uzlaşmasının gerekli olduğuna inanıyor musunuz?

On yedi kadını öldürüp bahçesine gömen, seri katil, Goyo Cárdenas ile tanışmak bana çok faydalı oldu. Yaklaşık on sene bir akıl hastanesinde kaldı, sonra avukat oldu ve sonunda aile kurdu. *El Heraldo* Gazetesinde bir kahve içerken tanıştım onunla. Çok kibar biriydi. Tüm bunların nasıl olduğunu sordum; bana onları yapanın başka biri olduğunu ve bu nedenle unuttuğunu söyledi.

Dürüst olduğuna inanıyorum, çünkü tek bir hayatta aynı kişi olarak, aynı beyinde birçok hayat yaşanabilir. Günahlarının bedelini ödemek mümkün. O suçunun karşılığını ödedi ve kurtuldu. Goyo Cárdenas'ın sonradan gösterdiği erdemler onun içindeydi zaten, hatta katilken bile. O yoldan çıkmış kişilikli bir melekti. Yoldan çıkmış kişilik yok olunca, melek tarafı meydana çıktı. Ben aileyle ilgili de böyle bir şey olduğuna

inanıyorum: Bize zarar veriyorlar, tuzak gibi bir şey, ömrümüzden yiyor, sosyokültürel ve psikolojik açıdan uyutuyorlar, sınırlı bir bilinç düzeyi veriyorlar, bizi asıl özümüzden uzaklaştırıyorlar, bizim olmayan fikirler aşılıyorlar; kendimizi dünyayla karşı karşıya bulup, bir hayat kurmamız gerektiğinde tüm bunlar yıkılıyor. Affediyoruz çünkü kimse suçlu değildir. Kuşaktan kuşağa, her birimiz bir önceki kuşağın kurbanıyız. Asırlardır kurbanız, ama sonucunda kin doğmamalı.

Ben anne babamı kendi doğumumdan dolayı suçlamaya kadar gittim. Doğurarak, ölüm veriyorlardı bana aslında. Onları çok şeylerden suçladım, ama sonra Buda'nın şu cümlesini anladım: "Gerçek faydalı olan şeydir." O zaman düşünmeye başladım ve şu sonuca vardım: "Ben doğmadan önce bir şeydim ve ailemi okul olarak ihtiyaç duyduğum için ben seçtim. Bana verdikleri sınırlar beni ben yapan şeyler ve ben onların sayesinde benim." Yamuk ağaçlardan mucizevi meyveler doğar.

Freud'un dediği gibi "babayı öldürmek" gerektiğine inanıyor musunuz?

Babayı sembolik olarak öldürme eylemi kesinlikle gerekli, ama bunu akıllıca yapmak lazım, netlikle ve kin tutmadan. Eğer babanı saldırgan bir şekilde düşünüyorsan, onu öldürmüyorsun; ona ihtiyaç duyduğun için seni sevmesini istiyorsundur. Ama onu gözünde büyütmeden, pozi-

tif bir şekilde ve ondan korkmadan görmeyi becerebilirsen, artık var olmak için seni sevmesine ihtiyaç duymuyorsun demektir... Tam da o zaman öldürürsün onu, yani yıktığın zaman. Ama yıktıktan sonra tekrar inşa etmek, değerlerini geri vermek gerekir; çünkü her ne kadar canavar olsalar da içlerinde elzem erdemler barındırırlar: Bize hayat verir, varlığımızın önemli yerlerinde iz bırakırlar ve onlar, bilinçli bir şekilde kendimiz olmamızı sağlayacak birer motora dönüşürler.

Baba figürüne işlevsel büyünün şu deyimini uygulamalı: "Önce çöz, sonra pıhtılaştır." Aşmak için önce çözmek gerekir. Kim olduğunu anlayabilmek için, tüm parçaları yerli yerine koymak ve gözlemlemek gerekir; zihnen, fiziksel ve cinsel anlamda. Sonra pıhtılaştırmak gerekir; kendi içinde olmasını istediğin gibi tekrar bir araya getirmek. İçsel bir çalışma yapmak ve bunları aştıktan sonra, erdemlerini içselleştirerek babayı yeniden kazanmak gerekir.

Bazı çocuk ya da ergenlerin gaddarlığı başarısız olmuş bir eğitimin mi sonucudur? Yaptıklarından suçlanabilirler mi?

Suç diye bir şey yok. Senin gaddarlık dediğin şey aslında bilinçsizlik. Bir çocuk, eğer hasta değilse gaddar değildir. Ailesinin psikolojik durumu onun davranışlarında tekrar eder, aynen köpekler gibi. Cahildir ve kopyaladığı bir ortam vardır. Guru gibi davranan anne babalar var. Bir

çocuk ırkçıysa aslında asıl ırkçı olan anne babasıdır. Bir çocuk başka bir çocuğu öldürürse, katil anne babasıdır. Çocukların başkalarının hâkimiyetinde olduğunu söyleyebiliriz. Çocukların kötülüğünden bahsedemeyiz; çocuklar gaddar değildirler; sadece cahil ve bilinçsizdirler, bilmezler. Yetişkinlerin davranışlarını tekrar ederler.

Ailelerin bıraktığı yaraların asla tamamen iyileşmediğini yazdınız.

Doğru. Bence insanlar hayvani davranışlarda bulundukları kadar bitkisel davranışlarda da bulunurlar. Hayvanların hücreleri kabuk bağlar ve iyileşirler. Ama bir dalı kesersen, dal tekrar çıkmaz; bitkisel bir yara daimidir ve tek yapılabilecek şey örtmektir. Bu nedenle gövdesi boşluk olan ve gövdeyi besleyen mantarlar üreten ağaçlar görürüz. Kalbimiz de böyle çalışır, bitkiler gibi. Yaralarsan kabuk bağlamaz, orada kalıcı hale gelir. Ama yeni hayat deneyimleri bu yarayı örtebilirler.

Oğullarımdan birinin ölümüne karşı teselli bulamadım, üzerinden çok yıllar geçti ama canım acımaya devam ediyor. Buna rağmen, bu acım teselli bulmadıysa da mutlu bir hayatım var. Bu tesellisizliğin yanında, başka sevgiler, başka eserler, başka tatminler koyacak gücü yarattım. İnsan yaralarının yanında yaşayabiliyor.

Arkadaşlar ve diğer yoldaşların hayatımızdaki rolü nedir?

Çocukluğumda iki arkadaşım oldu, bu ilişkiler farklı kişiler ve olaylarla tüm hayatım boyunca tekrarlandılar. Bu açıdan bakıldığında arkadaşlar da aile gibiler: Her zaman oradalar. Bir nesle ait olmaya benzer bir bağ. Hepimiz aynı uçağın aynı trenin yolcularıyız. Çok önemlidirler çünkü biz sosyal canlılarız, kurt adam değiliz. Diğerleriyle karşılaşmanın ve arkadaşlığın çok önemli olduğuna inanıyorum. Bir arkadaşlığın zenginleştirici olup olmadığını bilmek için, bu arkadaşlığı neden beslediğimizi bilmemiz gerekir. Dostluk birlikte bir şey yaratmaktır.

Gençlik zamanla törpülenen bir sürü ön yargıyla mı dolu?

Yaşlanırız ve hepsi bundan ibarettir diyemeyiz, en azından benim deneyimim böyle olmadı. Çocuğu, ergeni, genci, yetişkini hep içimizde taşırız... Yaş ilerledikçe bir grup varlığa ve sürekli artan kişiliklere dönüşürüz, çünkü sürekliliğin olduğu yerde ayrılık olmaz.

Yaş ilerledikçe önyargılar artmaz, farklı inançlar gelişir. Ben 30 yaşıma gelince çok önemli bir şey yaptım; elime bir defter alıp kendime: "Aklımdaki tüm fikirleri yazacağım. Neye inanıyorum?" dedim. Ve yazdım, bunu aklımdaki fikirleri bit ayıklar gibi ayıklamak için yaptım. Sonra kendime şöyle dedim: Bu fikirler ben değilim; bunları kullanabilirim, bana faydalı da olabilirler, ama ben değilim.

Genç bazen düşündüğünün kendisi olduğunu sanır, tıpkı bazen ayakkabılarının ya da arabasının kendisi olduğunu sandığı gibi. Ama fikirler gömlek gibidir. Kişinin kendisi değildir. Gençlikte hata yapılabilir, ama zaman ilerledikçe her şey çözülür ve önemli olan, öz olan kalır.

İlk gençlik döneminde müzisyenler ya da ünlü kişiler ilahlaştırılır. Bu gerekli midir yoksa gelişimimizi sınırlandırır mı?

Bazıları için gereklidir. Benim ilahlarım yoktu, ama Şair Nicanor Parra ile arkadaş oldum, bizden büyüktü ve gurubumuz için çok önemliydi. Bazen bir guruya bir rehbere ihtiyaç duyarız, gerçi beni bu tip davranışlardan kurtaran tek şey sanat oldu. Ben sanatçıydım, isim yapmam gerekiyordu, kendi eserlerimi üretmem, bu nedenle kendimi başka kişilere ya da eserlerine yüzde yüz veremezdim. Buna rağmen kendime bir üstat aradım, üstatları ziyaret ettim.

Sadece ruhani liderlerden bahsetmiyorum, ünlülerden, birçok gencin benzemeye çalıştığı medyatik karakterlerden.

Neyse ki, hiç o noktaya gelmedim. Mitoloji eksikliği nedeniyle bazıları buna ihtiyaç duyarlar, beyin bilinçaltı mitolojisiyle çalışır. Bu nedenle, kabul etmek acı gelse de, *Hollywood* sanatçıları pagan tanrılarının yerini aldılar. Bu durum futbolcular ve şarkıcılar için de geçerli. Belirli rolleri var ve bazı durumlarda işe yarayabilirler, ama vazgeçilmez değiller.

Çocuğuna ya da bir gence hayatı anlamak nasıl öğretilmeli?

Bunu aileme sormak gerekir. Oğlum Cristóbal'ı 8 yaşındayken Pachita'nın ameliyatlarından birine soktum ve elini bir yaraya sokması için yüreklendirdim, bir kafa nasıl delinir, ciğer nasıl değiştirilir görmesi için... Yine aynı yaşta bir gurunun ona masaj yapmasını sağladım. Cristóbal eğitimini şaman guruplarıyla tamamladı, onun için elimden geleni yaptım, anlatmak için bir kitap yazmam gerekir anıtlaşmasın diye "baba" kelimesini çıkarttım. Bana hiç baba demedi, "Alejandro" dedi. Asla ne giymesi gerektiğini söylemedim. Tüm çocuklarımla da öyle yaptım. Bir oyuncakçı dükkânının önünden geçerken onlara: "Girip ne istiyorsanız alın..." derdim. Genelde küçük bir oyuncak alıp çıkarlardı, ama bir gün oğlum Adán, gerçek boyutlarda bir oyuncak atla çıktı. Tüm dükkân ona baktı, ben ona o atı aldım. Onlara çok bilinçli, çok doğru bir eğitim verdim. Ama hepimiz hata yapıyoruz, hem de bir sürü hata. Birine üç kırbaç vurdum ve 15 yaşına geldiğinde o kırbaçları bana vurmasını sağladım. Koltuğun arkasına işemişti, onu kırbaçlarken şöyle dedim: "Bu resmi bir ceza, ama sana kızgın değilim." Beni asla affetmedi, bu nedenle, bir aile toplantısında, darbeleri bana geri vurdu.

GÖRÜNMEZ KÖPRÜ

I

Bu hayatta ne hedeflemeliyiz?

Çok şey. Ama her şeyden önce uzun yaşam. Bunun için sevdiğimiz işte çalışmalı, hep barışçıl canlılar olmalı ve sevdiğimiz işi yapmalıyız. Olmalarını istediğimiz kişi değil, kendimiz olmalıyız. Sevdiğimiz şeyleri zorunluluk olmadan sevmeliyiz, çözülemeyen sinirsel düğümler olmadan. Arzularımıza sınır koymamalı ve yapabileceğimiz şeyleri yaratmalıyız.

Hayatı ziyan etmeden refah içinde yaşamalıyız. Ama başkalarının sömürüsü üzerine kurulmuş bir refah değil herkes için refah. Ve tabii ki ölümsüz olmayı başarmalıyız, bunun için ölümsüz gibi yaşamak gerekir; on saniye içinde ölebileceğimizi unutmadan ama önümüzde istediklerimizi yapabileceğimiz bin yıl varmış gibi yaşamak.

Birçok ekol için bilgi; zevkten, mutluluktan ve yasak olandan geçerken bazıları için inzivadan, bedensel acıdan, teslimiyet ve kendini kurban etmekten... Hepsinin yönü aynı mı?

Hepsi kendini arayışa gidiyor. Hangisi olursa olsun, hepsi farklı patikalar ve hepsi haysiyetle uygulanmalı çünkü hepimiz ölümlüyüz. Sonsuz değiliz ve şu anki durumumuzun sonu gelecek. Hayat bizi her an yeniyor. Çok güçlü bile olsak yeniğiz. Bunu bildikten sonra sakince, alçak gönüllülükle çalışılabilir. Amaç azizliğe ulaşmaktır, bunu amaç edinmektir. Mutluluk bir şeylere sahip olmakta değil, yaşama sevincini hissetmekte, aramakta. Anne karnında kaybolabilirsin, anne ceninden kurtulmak isterse sinirli bir cenine dönebilirsin. Bu gibi durumlarda yaşama sevincini geri kazanmaya çalışmak; varlığımızın tüm evrenle, zamanla, uzamla ve tam bilinçle muhteşem bir uyum yakalamasına izin verir. Bedende bulunan sürekli bir coşkun trans hali mümkündür çünkü biz, uçsuz bucaksızlığı içinde barındıran küçük bir kutuyuz, bu aynı zamanda en küçük hücremizde de mevcuttur.

Bu yaşama coşkusuna, farklı birçok yoldan ulaşılabilir mi?

Evet, ama herhangi bir şekilde değil. Ben sanatla başladım. Avantgart tiyatro, şiir, skandal, her şeyi yaptım. Sonra meditasyon üzerine çalıştım. Saatlerce meditasyon yaptım, o zamana kadar

yaptığımın tam tersiydi ama beni harekete geçiren şey hep aynıydı, sürekli ve korkusuz bir öğrenme sevdası. Cesaret bu demek. Hayatın sırrı bu.

Bu gerçekliğin tutsağı olmamak için zihinle oynamanın, hayal etmenin ötesinde, asıl amaç değişmek, daha doğrusu iyileşmek mi?

Sen zekâdan bahsediyorsun, ben Tarot'u keşfettiğimden beri, insanoğlunun en az dört merkezinden söz ediyorum: Zihin, duygu, cinsellik ve beden. Oyunlar yaratan, cambazlık yapan sadece zihin değil; duygusal, cinsel ve bedensel merkezin de etkisi var. Kendini tanımak ve gözlemlemek gerek. Örneğin: Zihinsel merkez var olmak istiyor ve buna sessizlikle ulaşıyor. Duygusal merkez sevmek istiyor ve sevgiye soğuklukla ulaşıyor. Cinsel merkez yaratmak istiyor ve yaratmayı başarısız olmayı öğrenerek başarıyor. Bedensel merkez yaşamak istiyor ve yaşamaya ölmeyi öğrenerek ulaşıyor.

Bizi çevreleyen hayat ve yaşadığımız dünya beyinsel bir yapı ise neden istediğimiz, ihtiyaç duyduğumuz zaman bu hayattan çıkamıyoruz, uzaklaşamıyor ya da yola ara veremiyoruz?

Canımız istediğinde çıkabiliriz, ama bu cesaret ve gayret ister. Meditasyon bu yollardan biri.

Özgürlüğümüz nereye kadar kaderimizin belirli olduğunu bilmeye ve bunu kabul etmemize bağlıdır?

Geleceğin yazılı olduğunu söyleyemeyiz. Benim kanunlarım, bana gelecekle ilgili her soru sorulduğunda onu tek bir gelecek ihtimali olduğunu kabul ederek sınırlandırdığını söylüyor. Eğer aklımı bu konuya açar ve bir gelecek olduğunu kabul edersem, sınırsız gelecek ihtimallerinin varlığını da kabul etmem gerekir; çünkü karşımda her an yeni ihtimaller açılıyor ve ben aralarından seçim yapıyorum. Böylece geleceğimi adım adım inşa ediyorum.

Kaderimizi tek bir çizgi gibi ya da uzamsal bir şey olarak görmüyorsunuz...

Hayır, bir yelpaze gibi ya da birçok geleceğin mümkün olduğu bir yapı olarak görüyorum. Demek istediğim; kendi kaderimizi inşa edebiliriz, ama kader yanılgısına düşmeden. On binlerce yol var ve hepsi belirli, ama on bin birinciyi icat edemem.

O zaman özgürlük nedir?

İç özgürlük bağımsızca on bin yoldan birini seçmektir, buna özgür irade deriz. Aile dizimini geleceğine yansıttığın için bir kaderin var; bu durumda gelecek geçmişi tekrar etme eğilimine giriyor, işte özgürleşmemiz gereken şey de bu. Geçmişten farklı gelecekler inşa etmeli ve kendin olmaya giden yolu aramalı.

Fikirleriniz birer mutasyon olarak tanımlanabilir. Biz mutant mıyız?

Evet hem de hepimiz. Anlamadığımız çok şey var çünkü bedenimiz gelişim halinde. Kısa süre önce pineal bezin körelmiş bir bez olduğunu söyleyen bir doktorla sohbet ettim. Ona insanoğlunun evrilmekte olan bir hayvan olduğunu, bu nedenle körelmiş hiçbir organının olamayacağını söyledim. Pienal bezi gelişmekte olan bir organın tohumu olabilir mesela, neden olmasın ve dördüncü bir beyne dönüşebilir. Los Angeles'ta birkaç saat sonra vereceği konferanstaki bilimsel yorumunu kısa sürede değiştirdi. Ona körelmiş hiçbir şey olmadığını, hatta tam tersinin rahatlıkla söylenebileceğini ve bana bunun daha mantıklı geldiğini söyledim. Bu bezden yeni bir şey geliştiriyoruz, henüz anlayamadığımız şeyler var, şempanzeler gibiyiz...

Bir şeyler anlamamamızın ve keşfetme yolunda olmamızın ne anlamı var?

Sonsuzu tasavvur edemeyiz. Algılayamayız, evreni kavrayamayız, biz cahil ve sınırlı varlıklarız. Bana tüm bunların anlamını soruyorsun, eminim haleflerimiz bunu anlayabilecekler. Burada olma amacımız, beynimizin aynısını ama biraz daha gelişmiş haliyle kullanarak bir sonraki nesli üretmek. Madem sürüngen beyni mevcut beyne ulaşana kadar üç beyin geliştirdi, dürüst olmalıyım bence biz dördüncü bir beyin geliştiriyoruz ve bunun maddi olması da şart değil.

Orta Çağ'da bunu sezdiler ve hale olarak çizimlere yansıttılar, çünkü öyle görüyorlardı; kafanın etrafında dönen altın bir çember. Bir hale çizmelerinin ne anlamı var? Haleyi neden icat etmiş olabilirler? Çünkü hale gerçektir.

||

Bilgi peşindeki birine, kendini arayan birine ne önerirdiniz?

Ben meditasyonla başladım. Niyetim onlara havarilik etmek olmasa da, önce benim bilinç düzeyimden daha yüksek bilinç düzeyine sahip birilerini aradım. Bana ilginç gelen kişilerle bağlantıya geçtim. Yaptığım hata üstatlardan biriyle arkadaş olmam oldu, çünkü ondan sonra ne bilgi alışverişini ne de öğretiyi kabul etmemeye başlıyorsun. Arkadaş olunca bu iki kişi arasındaki bilinç düzeyleri dengesini kaybediyor. Ama bu kişilerle tanışarak bilinç düzeyim yükseldi ve çok şey öğrendim, benim için değerli olduğuna inandığım noktaya gelene kadar bu arayışı sürdürdüm. Önemli olduğuna inandığın bir düzeye vardığında, senden öğrenmeleri için kendini başkalarına adayabilirsin, hatta adamalısın.

Bilgi deneyimlerinizden hangisiyle kalmak isterdiniz: Psikobüyü, şamanlık, halüsinojen madde tüketimi, meditasyon?

Yaptığım en etkili alıştırma, yıllarımı adadığım düşünmeyi durdurmadır. Beynime tek bir kelimenin bile girmesini engellemektir. Bir kere bunu başardıktan sonra, kelimeleri durdurmayı başardığımı söyleyen düşünceyi bile kafamdan çıkarıyorum. En zoru bu oldu.

Meditasyon yapmak da benim için çok önemliydi, ama benim yolumun daha çok sanatsal üretimden geçtiğini söylemeliyim.

Felsefe ya da bilim öğretisi gibi rasyonel yolları tavsiye etmiyorsunuz diyebilir miyiz?

Hayır, o yolların da iyi olduğuna inanıyorum. Felsefe sonradan başka disiplinler aracılığıyla çözmek zorunda kaldığım soruları sormama yaradı.

Yüksek bilinç düzeyli kişilerde mi yoksa gruplarda mı bulunur?

Bir gruba dâhil olmak zordur, çünkü kurulmuş gruplar bağımlılık yaratırlar. Bize yakıştığı gibi sağduyulu konuşursak, insanlık denen büyük gruptan bahsetmemiz, tüm insanoğlunu saymamız gerekir. Neyse ki insan seçmeyi uzun zaman önce bıraktım, her çarşamba günü, isteyen herkese Tarot bakmak için bir kafeye gidiyorum. Bir yaştan sonra diğerlerine faydalı birine

dönüşmelisin. Yaşlandıkça, hayat sana deneyim verdikçe, iyi ya da kötü, bildiklerini aktarma zamanın geliyor.

Aptal bir ihtiyara dönüşmektense, her seferinde daha ileri gitmelisin. Yaşlanma ya da beyin gerilemesi diye bir şey yok. Hafıza bir kelimeyi ararken eskisi kadar başarılı olmayabilir ya da daha az cinsel arzu, daha az kin duyabilirsin, ama bu arzularının yok olması demek değildir. Eğer tüm yaşamın boyunca duyularını çalıştırdıysan, yaşlandıkça gençken, doğanın tatmana izin vermediği yüce duygular tadarsın. 40 yaşına kadar kendini bulmalısın. Gerçek bilinç açıklığı bu yaşa gelmeden gerçekleşemez. İşte yol o zaman başlar.

Gözlemlemenin her şeyi mükemmelleştiren teknik olduğuna işaret ediyorsunuz. Gözlemlemekten ne anlıyorsunuz?

Meditasyon yaparken bedenini durdurursun ve dikkatini içinde olanlara yoğunlaştırıyorsun, bir nehrin kıyısına oturup geçen suya bakmak gibi bir şey. Gözlemlemek de aynı şey, ama aynı anda o nehirde yüzüyor olmak. Yani, sana neler olduğunu görüyorsun ama eylem halindesin.

"Üstadın ruhu tarafından hükmedilmek" ne demek?

Beynimiz, geniş ve sınırsızdır, kişiliğimizi yarattığı gibi başka şeyler de yaratabilir. Demek istediğim, kendimize bir kişilik yapmayı öğreniyoruz, şizofreni hastaları otuz kişiliğe, hatta daha

fazlasına aynı anda sahip olabilirler. Bir üstadı ziyarete gittiğinde, bilinç düzeyi senden daha yüksek birini görmüş oluyorsun. Peki, ne oluyor? Bu bilinç düzeyine sahip olmak istiyorsun, beynin onun izini sürüyor. Beynin o düzeyi anlıyor ve sende tekrarlıyor, ancak ilk görüşün olduğu için bunu üstatla kimliklendiriyorsun, onun egosu, onun karakteriyle... Ve beyin, sence hareket etmek yerine, diğerince hareket etmeye başlıyor, başka birinin vücudundaymışsın gibi hissetmene sebep oluyor, diğerinin karakteri, diğerinin zahirî bireyselliğiyle.

Bu bir taklit yaratır, sanırım "üstadın ruhu tarafından hükmedilmek"le bunu kastediyorsun. Üstat senin içinde değildir aslında, içinde seninkinden daha yüksek bir bilinç düzeyinin bir sahtesi vardır.

Peki, kendini seçilmiş sanan üstatlar?

Bilinç mutasyonu yolunda bazı tuzaklar vardır. Bunu *İyileştiren Ayetler* isimli kitabımda açıkladım. Aslında sen bir yolsun ve beynin tüm Tanrıların geçtiği bir yol. Eğer yolda bir Tanrı görürsem ya da kendimi Tanrı sanırsam, guru tuzağına düşmüşüm demektir. Aslında, bir şeylerin olduğu bir yoluz, geçenler değil.

Nelere erginleşme testi diyebiliriz?

Castaneda'nın sözleriyle: Meydan okumadır. Böyle say.

Bazı travmaları gözden geçirelim: Bir kadın tecavüze uğramış ve bu onun hayatını paramparça etmiş. Başka bir kadın tecavüze uğrar, banyo yapar, temizlenir, ağlar, acı çeker, kendine gelir, bir daha asla onlardan bahsetmemeye karar verir ve hayatına devam eder. Aynı şey savaşlarda da olur, bazıları ömür boyu yaralı kalır, ama tersine bazıları güçlenir. Hastalığı yaratanın travmalar olmadığını söylemek lazım, travmalar hastalıkları harekete geçirendir. İçimizde travmanın patlattığı bir hastalık vardır.

Erginleşme testlerine gelince, şunlardır: Bir bilinç düzeyin var ve bir olayla karşılaşıyorsun. Senin için faydalı bir tepki vermeli ve ilerlemelisin. Test, kendini geliştirmen için bir meydan okumadır.

Kendini kurban etmek mazoşist bir tuzak mıdır?

Evet. Dinler kafamızı karıştırdı. Bizim kültürümüzde cennet dünyada değildi, uzanabileceğin bir yerde değildi. Hayatta acı çekerek öbür dünyayı hak etmen gerekiyordu ve din adamları sana acı çekmeni söyleyerek zenginliğe ve güce erişti.

Rüya, hayal gücü ya da halüsinojen maddeler yoluyla arketiplerle karşılaşınca neden korkulur?

Çoğunlukla kişilerin, kitlelerin bilinç düzeyi sadece ekolojik bir afet ya da terörizm gibi ciddi sorunlar karşısında değişir. Kitleler arketiplerden korkarlar, çünkü arketipler yüksek bilinç

sandığıdır ve bu da değişmek istemeyen kişileri korkutur. Her arketiple karşılaştığımızda bir kişilik çözümlemesiyle karşılaşırız.

|||

Ego dediğimiz şey, bizim yarattığımız bir görünmez deri midir?

Hayır, ego deri değildir. Bizi böyle düşünmeye alıştırdılar ama doğru değil. Daha ileri bakalım, bir aslan hayal edelim. Aslan bir sıçrama mesafesi kadar ilerleyebilir, onun alanının sınırlarını bu belirler. Bir hayvan kendi topraklarına girince sıçrar. Algısı bin kilometreye ulaşan bitkiler vardır, uçarak inanılmaz mesafelere ulaşan kuşlar, ya da çok uzaklardan hissedilebilen organizmalar. Peki ya insan? İnsan telepati sayesinde dünyayı döndürebilir. İnsanın sınırları yoktur.

O zaman, ego nedir?

Çok zaman egodan onu anlamadan konuşuldu. Aslında, bir öz benliğimiz vardır ve sonradan kazanılmış kimliklendirmeye ya da kimliğe fırsat veren bir de öbür yanımız. Bu sonuncusu egodur; öz benliğin hizmetindeki sonradan kazanılmış

kimlik. Ego, yoldan çıkmış kişiliklerde dejenere olabilir; şizofreni hastaları ya da paranoyaklar travmalarını ve hayatın darbelerini egoda açığa vururlar.

Siz yıllar önce devasa bir egoya sahip olduğunuzu kabul ediyorsunuz. Bu dünyada egosuz ne yapılabilir?

Ego sağırdır. Sağır ve kör. Egonun dize getirilmesi gerekir. Hindu doktrininin temel düşüncesi budur. Ego öz karşısında eğilmelidir. En büyük egolar sosyal aktivitelerde gelişir; örneğin üniversitelerde, kişi kimse dikkatini vermese ve dinlemese de konuşmaya devam eder. Bu tip insanlarla diyalog mümkün değildir, sadece uzun bir monologdan söz edebiliriz. Hayatta diyaloğa girmek ve diğerlerini dinlemek gerekir. Ego, yumurtanın özünü saran kabuğu kadar gereklidir. "Egoyu öldürmek" bir guru saçmalığıdır, bu arada çok egoisttirler. Osho'yu hatırlıyorum, çok zeki bir kişi olmasına rağmen takipçilerine üzerinde kendi fotoğrafının olduğu bir tişört giydiriyordu. Her kitabında, kendi bedeninin on beş ya da yirmi fotoğrafı vardır. Ego çok taşkın bir şeye dönüşebilir. Bu adam ömrü boyunca egosuna karşı savaştı, ama aslında tek yaptığı onu güçlendirmek oldu. Başkalarının egolarıyla karşılaştı ama kendininkiyle asla karşılaşamadı. Ben guruları birer palyaço gibi görüyorum. Gerekliler, ama kocaman birer kuklalar.

Kendi arzularımızın esiri miyiz?

Sürekli bir şeyler arzuluyoruz: Daha çok para, yeni nesneler. Dünya saf arzudan ibaret. Aklımıza yaşlanmamamız gerektiği fikrini sokuyorlar, binlerce reklam bizi dudaklarımızı şişirmeye, göğüslerimizi yaptırmaya, penisimizi gerdirmeye ya da kalçalarımızı sertleştirmeye heveslendirmeye çalışıyor. Durmadan arzuluyoruz, reklamlarda ya da sokakta gördüğümüz her şeyi arzuluyoruz. İnternete her girişimde dört teklifle karşılaşıyorum: Penisimi büyütmem, kilo vermem, fahişe kiralamam ve çalışmadan bir servet kazanmam... Ya da milyonlar kazandıran hayalî bankalar beliriyor. Toplumumuzun en büyük sorunu bu: Tüketme ve bir şeye benzeme arzusuyla dolu, ama olmak isteği çok az.

O zaman bize defalarca söylendiği gibi arzularımızı mı yenmeliyiz?

Doğulu ekoller, tekrar incelenmesi gereken çok eski bir bilgiyi aktarıyorlar. Buda öğretileri fazla idealize edildi, dikkatli olmak lazım. Eğer dikkatlice bakılırsa Buda öğretisi, bize acınacak halde sunuluyor: Zengin, genç bir adam eşini ve çocuğunu daha sakin olmak için terk ediyor; ölüm, yaşlanma, hastalık ve fakirlik gibi dünyadaki en doğal şeylerden korkan bir kişi... Ama tabii, kendi öğretisi kurtuluşa giden yolun arzularından arınmaktan geçtiğini varsayıyor, bu da tekrar dünyaya gelmemek demek ve bunun

tek sebebi yeniden doğuma ya da ruhun seyahat ettiğine inanması, bu büyük bir tahmin ve öyle olmayabilir de.

Eğer ben reenkarnasyona inanmıyorsam, Buda benim için bitiyor. Ona göre bu hayattan bir daha reenkarnasyona uğramamak için kaçmalı; büyük hata. Hiçbir şeyden kaçmamalı. Hayatı yaşamak gerek. Reenkarnasyon var mı bilmiyorum, bunu bilemeyiz. Bir şeylere inanmaya mecbur edilerek, öğreti yayılmamalı; tekrar doğum çemberini durdurmalıyız, karma vs. Bunlar şüpheli inançlar. Ben bunları hiçbir şekilde kullanmıyorum. İyi bakıldığında, kimin için olursa olsun tehlikeliler.

IV

Size ölümü sormak istiyorum...

Ölüm ne midir? Sadece bir değişiklik, bir mutasyon. Ölümden korkmuyoruz, getireceği değişiklikten korkuyoruz.

Bunu nereden öğrendiniz?

(Gülüyor.) Ölüm bir kelimedir, ben Tarot'la öğrenmeye başladım. Majör Arkana'nın 13. kartı Ölüm'dür ve adı yoktur. Destenin ortasında yer alır. Ben 15 yaşıma geldim ve sonra kaybolduğumu fark ettim. Sonra 30'umda, ardından 40'ımda

ve kaybolmaya devam ediyorum. Şu anda 74 yaşındayım, başka biriyim ama hâlâ mutluyum. 90 yaşıma vardığımda memnun biri olacağım, 100 olunca mutlu olmaya devam edeceğim, 300 olunca muhteşem olacağım, bir milyonuncu yaşıma basınca tam bir eğlence olacağım.

Ölünce bizden geriye bir şey kaldığına inanıyor musunuz?

Bir Zen üstadına sormuşlar: "Ölümden sonra ne var?" Şöyle cevap vermiş: "Bilmiyorum, henüz ölmedim." Ben buradayım. Ama devam edeceğimi biliyorum.

Tarot'taki Araba kartı toprağa batıktır. Nereye gidiyor? Dünya dönüyor ve o yer değiştiriyor. Biz evrenle beraber ilerliyoruz. Sonrasından bana ne? 80 yaşımda, 100 ya da 1.000, 60.000 yaşında neye benzeyeceğim hiçbir zaman umurumda olmadı. Benim için önemli olan şu anda kim olduğumu bilmek, nereye gittiğimi değil...

Kendi kimliğinden yavaş yavaş uyanmaya, sıradan bir insan olmaya başladığında, kendini belirli bir yaşta görmekten vazgeçiyorsun. Sonra genelde kendini zamanla tanımlamayı bırakıyorsun. Sonra kendini belirli bir vatandan gelmiş ya da belirli bir dil konuşan biri olarak belirtmeyi bırakırsın. Kendini adında bulmaz, sahip olduğun şeylerle karıştırmazsın, tanımlamaları zamanla bırakırsın.

Peki, bu kendine bakışlardan hangisinde kalmalıyız?

Olduğun şeye tutunmalısın. Yaşama sevincine. Her seferinde daha mutlusundur, sert karakter giysisine ya da kişiliğe ihtiyaç duymazsın. Su gibi sıvı olursun. Lao Tse şöyle der: "İçinde bulunduğu bardağın şeklini alan su gibi olmalı insan." Farklı şekiller alarak hayatına devam edersin ve bu harika bir şey. Bir an gelir, bunu kabul eder ve şöyle dersin kendine: "Ben olan bu şey, yok oluyor." Bunun bir kere bilincine vardın mı, her zaman oradasındır. Topuklarında tam bir boşluklar deryası hissedersin ve bir ışık gibi hareket edersin. Ve olduğun bu ışığı sonsuzluğun yutacağını bilirsin. Uçsuz bucaksız bir şevkle kozmik okyanusta çözünme umudun da var; bilincinin boyun eğmesine razı olursan bu sen olursun. En son vereceğin yeti bilincin.

Ölüme ulaştığımızda, sunabileceğimiz en iyi şey mükemmel ve aydınlık bir bilinçtir; var etmeyi bilmek gereken ak bir bilinç, çünkü aksi takdirde, Gurdjieff'in dediği gibi; bilincini sunmadan ya da bir ruh yapamadan, bir köpek gibi ölürsün.

Gücün, kafatası duvarları arasında kapalı olduğu söylenir... Ama bilinç sizce nerededir?

Vücudun dışında. Vücut bir şeftali çekirdeği gibidir, ama bilincin sınırları yoktur ve sürekli büyüme halindedir.

Siz biraz hayal gücümüzü zorlayarak görünenden kurtulabileceğimizi ima ediyorsunuz; aynen müzik dinleyerek ya da hafıza oyunlarıyla başka yerlere gidebileceğimizi söylediğiniz gibi. Yine de bir avuç görüntüyle oynamak yeterli değil... Daha iyi olmak için değişmek, özneyi değiştirmek gerekir öyle mi?

Neredeyse fabrikasyon bir hayal etme şekli var: Delilik hâli. Hayal etmeyi sürekli delilikle karıştırmamak gerekir. Hiçbirinin derinine inmeden sürekli herhangi bir şey hayal edebilirim: Bir sürü hikâye, derin olmayan hikâyeler... Ya da Kafka gibi belirli bir düzeye gelip tıkanabiliriz. Mutluluğa hiçbir zaman erişemedi, nevrozda kaldı.

Çaba sarf etmek her zaman gerekli, peki neden sürekli var olma çabası konusunda ısrarcısınız?

Hayatta her zaman ayık olmak lazım, gergin olmak değil. "Çaba" dediğin zaman, hoş olmayan bir şeyden bahsediyormuşsun gibi geliyor bana, ama ben hoşlanmadığımız şeyler yapmamız gerektiğine inanmıyorum, sevdiğimiz şeyleri yapmalıyız. Ben "çaba"dan bahsederken, hoşa giden çabalardan söz ediyorum: Resim yapmak, dans etmek, yaşamak; bunlar tamamen haz veren çabalar. Hayatta sevdiğimiz şeyleri yapmalı ve onlara çaba harcamalıyız.

Hayat bir sınav mı?

Hayır. Hayat bir inisyasyon okuludur. Ya da Cataneda'nın dediği gibi: Meydan okuma. Bir savaşçı için önemli olan budur.

Hayatı teorize etmenin bir faydası var mı?

Hayatı teorize edenler, onu tanımayanlardır. Ama tanıyanlar, deneyimlerini anlatmalı ve yaşadıklarını öğretmelidir.

Bir kere daha, o eski ve inatçı soruya dönelim; var olanlar neden var?

Beni hastaneden, ileri safhada kanserli bir kadın aradı ve şunu sordu: "Hayatın amacı nedir?" Düşündüm ve ona beklediği cevabı verdim: "Hayatın anlamı yok." Derin bir nefes aldı ve şöyle dedi: "Bunu duymayı bekliyordum." Ertesi gün öldü. Onu teselli etmek için böyle dedim, çünkü kurtuluşu yoktu. Ama aslında ben hayatın bir anlamı olduğuna inanıyorum, bilmemize gerek olmayan bir neden. Bir sır. Tüm şeylerin bir sonu olduğu fikri çok akli bir fikir. Tabii ki bir sonumuz var, ama ne olduğunu bilmiyoruz. Öyle olmasaydı, ben burada olmazdım. İnsanlık olarak bu evrende bir amacımız var. Bir kaderimiz var, ama bunu rasyonel olarak bilmemize gerek yok. İşte bunu mümkün olan en sağlıklı şekilde kabul etmek lazım. Gezegenimizi bir bahçeye dönüştürerek, zenginleştirerek ve bu sayede kendimiz zenginleşerek.

Sürekli bahsettiğiniz "kendin olma"nın içeriği nedir? Gerçekten kim olduğumuzu bilmemiz mümkün mü?

Kendini tanımak aslında, evrenin ta kendisi olmak demektir. Benim sınırlarım yok, çünkü bir

organizma gibi evrene birleşiğim: Zaman hayatım, olanlar benim yaşamım ve yaşamın kendisi. Kendimi tanıyorsam bu bağlamda hem oyuncu hem de seyirci olurum. Tanınmış olan ve aynı zaman tanıyanım. Oyuncudan seyirciye geçişi bir yere kadar becerebilirim, ama oyuncu ve seyircinin birleştiği yüce bir an var. Bu artık bilme hâli değil, saf bilinç hâli.

Transpersonel aracılığıyla kendini gerçekleşmek ne demek? Bu kelime gereksiz kullanılmadı mı?

Bu bir kelime oyunu değil faydalı bir deneysel kavramdır. Personelden anladığımız; kendi psikolojine kapanıp, her şeyi kendi aracılığınla anlamaktır. Transpersonelde ise diğerinin varlığı kabul edilmiştir, dünyayı algılarken ve olayları anlarken diğerinin bilincinde olmak demektir.

Bu anlamda transpersonel sınırları aşar. Bu yolu takip edersek androjen düşünce biçimine varırız. Sen sıradan bir kişi olsaydın, önce İspanyol gibi, sonra erkek gibi ve sonra dünyalı gibi düşünürdün. İdeal olan ulussuz, cinsiyetsiz ve Güneş Sistemi tarafından deforme olmadan düşünebilmek.

Bir gün kendimizi gerçekleştirebileceğimizi varsayabilir miyiz?

Bu bir tuzak, çünkü kimse asla tamamen kendini gerçekleştiremez. Gerçekleşmek nedir? İmkânlar dâhilinde ilerlemeye devam ediyoruz. Örneğin, bugün bütün günümü *Los Technopad-*

res'i –çok sevdiğim bir seri çizgi roman– yazarak geçirdim. Mutluyum çünkü uydurduğum sahneyi beğendim. Coşkuluyum çünkü yaratıyorum. Her ne kadar çocuklar ya da gençler için yazılmış bir hikâye olsa bile bana çok heyecan veriyor. Ve her sabah dört, beş satırlık bir şiir yazıyorum, daha uzununa vaktim yok. Bunlar severek yaptığım küçük şeyler:

Terk edilmiş oda
ev sahipsiz
kelimelerimin altında
pusuya yatmış boşluk
Çöpte hazine
bulmuş
bir kör gibi
kışın geçişine izin veriyorum
Bana teşekkür etme
Sana verdiğim şey bana
zaten senin için
verilmişti
Beni sevmeni istemiyorum,
ben sevmeni istiyorum:
Yangınların sahibi yoktur.

Sizi dinlerken mutlu olmanın dünyaya belli bir şekilde bakmanın ürünü olduğu izlenimine kapılıyorum.

Hayır, bunun dünyayı nasıl algıladığınla bir alakası yok. Kendin olmanın ürünü. İlerledikçe kendi bütünlüğünü tam olarak algılamaya başlıyorsun. Gerçekliği tanımlamakla ilgisi yok.

"Öğrenmek istiyorum" dediğimizde bir ben sahibi olma arzusunu göstermiş oluruz ve sonra öğrenmeye başlarız. Bununla alakası yok. Antik Çağ'dan beri "kendini tanı" deyimine çok saygı duyulur, ama aslında bu kavram oldukça karmaşıktır. "Kendini tanı" dediğimizde, buradaki "kendin"le kastedilen Evrendir. Evren kendi kendini tanır. Evren bize "beni tanı", der. Tanrı'nın sesiyle kendini tanı, beni tanı anlamına gelir. Ama dikkat et, "sen bensin, ben de senim" anlamını çıkarma bundan. Gerçek olan, "sen ben değilsin, ama ben senim."

Büyük üstatlar huzur içinde ölmemiz gerektiğini kabul ederler. Bunun için bu yolculuğu yapmak şart mı?

Evet, tabii ki. Hayat huzur içinde ölmeyi öğrenmektir, Çinliler "ölümüne oynamak" derlerdi. Ancak ölüm, çocukluktan yavaşça ergenliğe geçmek gibi bir süreç içine girmektir: Tüyler, hormonlar... Bunları bir değişiklik olarak algılarsın. Hayatta ilerlemeye başlayınca başka bir dönem olan yaşlanma belirir. Saçların beyazlar, dişlerin sararır. Eğer yaşlanmaya karşı savaşırsan, kızgın yaşlanırsın. Ergenliğe karşı savaşırsan bu sende travmalar bırakır. Hepimiz, hayatın bir anında ölüm sürecine gireriz, bu süreç de aynı diğer değişiklikler gibi yaşanabilir ve yaşanmalıdır.

Ölüm sadece bir hâldir. Kimse ölü değil! Kimse ölmüyor! Hepimiz ölüm sürecine gireceğiz ve harikulade olan bunu ergenliğe ya da olgunluğa girişimiz gibi sakince kabul edebilmektir.

GÖRÜŞLER

I

Ruh aracılarıyla ilgili ne düşünüyorsunuz? Hani o kendilerini bize hayatın sırlarını öğretmek için organize edenlerden?

Son zamanlarda dünyayı varlıklar ve karikatürler –tabii bu çıkarımlar tamamen keyfi– olarak ikiye böldüm. Dilime takılan "karikatür" kelimesi, tüm akli kurguları tasarlamamda yardımcı oluyor. Tabii ki yararlı karikatürler ve yararsız karikatürler mevcut. Ve bunların faydalılığı zamanın geçişine ya da şahsi durumumuza göre değişiyor. Faydasız bir karikatür bir gün faydalı bir karikatüre dönüşebilir.

Faydalı karikatür bizi gerekli mutasyonlara götürendir. Rahipler bekâr yaşadıkları için inancı hak etmezler. Eğer herkes rahip olsaydı, insanlık sona ererdi. Bu anlamda iyi değiller. İnsan doğasına aykırı hayat süren biri, ne Tanrı'yı

içinde taşıyabilir ne de başkalarıyla iletişimini sağlayabilir.

Bu rahipler tarikatlar grupları altında birleştiklerinde farklı sorunlar doğar.

Sanırım asıl istedikleri gerçek dedikleri şeyi tekelleştirmektir...

Tarikatlar faydalı olabilirler, ama asıl sorun Tanrı'yı kendilerine mal etmeleridir. Tanrı denen özel mülkiyet. Sonra kendilerine uymayan herkesin sadakatsiz olduğunu, yok edilmeyi hak ettiğini söylerler. Ayrımcıdırlar. Birleştirmezler. Ben gelecekte bir gün tapınakların çok kullanımlı alanlara dönüşeceğine inanıyorum. Tüm kültlerin kutlandığı, herkese açık ve birbirlerine tamamen uyumlu katedraller olacak. Sonra Tanrı isimleri yok edilecek ve adsız varlıklar olarak devam edecekler. Tanrı'ya isim vermek onu kendine mal etmektir.

Din aynı bir kanun gibi gözden geçirilmelidir, çünkü insan mutasyona uğradıkça, din de değişmek zorundadır. Tarikatlar yasaklarla hareket ederler. İnsan tanımadığı şeye Tanrı adını veriyor; bu batıl bir şeydir. Beyin evrildikçe, körü körüne inançlar ve tabular yıkılıyorlar.

Sizin sağlık dediğiniz şeyi bu durum nasıl etkiliyor?

Her hastalığın altında bir yasağın yattığının bilincinde olmalıyız. Batıl inançtan kaynaklı bir yasak.

Bu nedenle hiçbir mezhebi önermiyorsunuz...

Hayır, ama Zen Üstatlarının mabetlerini de önermiyorum, ister İspanyol ister Amerikalı ister Meksikalı olsun. Onlar Japon gelenekleri, dilleri ve yemeklerini taklit eden birer karikatürdürler.

Ama tarikatlar ilginç bilgilere ve yöntemlere sahipler.

Tabii. Ama bu yöntem ve bilgilere ulaşmak için o kadar soytarılığa gerek yok. Ejo Takata bana bir zen bastonu gönderdiğinde, onu şöyle diyerek geri verdim: "Ben bir zen üstadı değilim, bana verme bunu. Hiçbir zaman zen üstadı olmayacağım ya da kimseyi sopalamayacağım, onur duydum ama istemiyorum. Benim yolum farklı."

İnsanlığın İsa ya da Buda gibi varlıkları üretmesinin sebebi nedir?

İsa ve Buda dediğinde bana göre hayali olan varlıklardan söz ediyorsun. Don Kişot veya Hamlet demenden farkı yok, aynı şey. Ama hayal ürünü olmalarının benim için bir önemi yok. Benim için önemli olan mesajlarının kalitesi ve verdikleri mesaj mucizevi.

Orada gibiler, dokunmanın mümkün sanki onlara.

Oradalar, efsaneviler ama şimdi insanlardan bahsediyoruz. Bazı insanlara ifşa olunup olunmadığını bilemiyoruz. Bir aziz deli mi yoksa hayal mi görüyor asla bilemeyeceğiz.

Peki, zuhur ve ifşa hakkında ne düşünüyorsunuz?

Bakire'nin zuhur etmesi beni ilgilendirmiyor. Bana hiçbir şey ispatlamıyor. Benim için saydam bir genç kızın ağacın tepesinden bana bakıp gülümsediğini görmekle, bir gorili ağacın tepesinde görmek aynı şey. Hiçbir faydası yok; bu nedenle ilginç bir tarafı da yok.

Peki, bu tip fenomenleri nasıl açıklıyorsunuz?

Oluyor çünkü insanlar gerçekten olduğuna inanıyorlar, kanımca kolektif halüsinasyonlardan ibaretler. Jung uçan dairelerin ortak bilinçaltının bir ürünü olduğunu söyler. Kolektif rüyalardır.

Neden dinlerin ruh için birer tuzak olduğu hissine kapılıyoruz?

Dinler sınır olmaya başladıkları anda tuzağa dönüşüyorlar. İlahiyatın adı ya da ulusu yoktur, herkes içindir. Dinler mistik gerçeklikte alanlar oluşturmaya başlarlar ve sonunda her dinin sınırlarını hissedersin, tuzağa dönüşürler. Diğer taraftan, kutsal kitaplar asırlardır kadının şeytan olduğuna inanan rahipler tarafından yorumlanıyor, kutsal metinleri kendi yoldan çıkmış yorumlarıyla yaralıyorlar; sonra bu yorumlar okullara, politikaya, topluma bulaşıyor ve bunalım yaratıyor. Evrensel bir çare olması gereken din, evrensel zehre dönüşüyor; bu durum tüm dinler için geçerli.

Siz bir yorum olmanın yanında bir dil olan Kabala üzerine çalışmalar yaptınız.

Evet, Kabala bir sürü deli yaratan bir dil; İbranice her harfin rakamsal bir değeri vardır, okuduğun her kelime belirli bir sayıdır. Böylece birleştirirsin ve şöyle dersin: "87 numara *ay*dır (İbranice levana), ama *ceset* (nevela) kelimesinin toplamı da 87 olduğundan *ay* ve *ceset* aynı şey olacaktır." Deli edecek bir sistem; Kabala insanı delirtir. Biz yetişkiniz. Peri masallarına inanmaya ihtiyacımız yok. Tanrı'nın bir kitap yazdığını söyleyemeyiz. Kutsal Kitap İncil'in, ilahın kelimeleri olduğunu savunamayız. Ama bir roman, bir sanat eseri olduğunu söyleyebiliriz. Ve diller birer sanat eseridir, ama sadece İbranice ya da Sanskritçe değil tüm diller. Tüm dillerle aynı şekilde oynayabilirim.

Sufizmle ne gibi bir ilişkiniz oldu?

Sufizm'i öğrendikçe büyük güzellikler keşfedersin. İslam'ın kaymağı gibidir. Derin bir mistisizm, ama Kuran'ın tutsağı.

Yine de Şems-i Tebrizi ya da Mevlana özgür ruhlardı...

Hastalıkların kitaplardan geldiğinin bilincine varınca, iyileşmeye karar verdim. Her hastalığın ardında bir kitap var; ister Kuran olsun ister İncil ister Eski Ahit ya da Budist Sutraları... Bunların hepsi kitap, fanatik bir bakış açısıyla yo-

rumlandıklarında hastalık yaratıyorlar. Tüm bu metinleri tekrar yorumlamak, asıl oldukları şey gibi görmek lazım, yani sanat eserleri. Örneğin İncil, muhteşem bir romandır.

Tüm inanışlar var oluşu açıklamak için mecazlar kullanırlar ama bize olanların açıklaması hâlâ bir sır. Bu anlayamama hâli bazen deli edici kararlar almaya götürüyor... Sizce Tanrı bir kumar bağımlısı mı?

Tanrı'dan oyuncu bir varlık gibi bahsetmek ve tasavvur etmek; sıkılıyor ve sıkıntısını zar atarak gideriyor atıflarında bulunmak ilginç bir entelektüel oyunudur. Musa İbn Meymun *Şaşkınlar Rehberi* kitabını yazdığında, Tanrı'yı tanımlamak için üç cilde ihtiyaç duydu ve sonunda Tanrı'nın hakkında hiçbir şey söylenemeyen olduğu sonucuna vardı. Tanrı düşünülemez, adlandırılamaz olandır. Ve ben de şunu ekliyorum; sevilemez olan; çünkü tanımadığını nasıl seversin? Oynuyor olması fikri hoşuma gidiyor, ama oynayan o değil: Oynayan insanlık. Johan Huizinga, insanın oynayan olarak çözümlemesini yaptığı *Homo Ludens* adında bir kitap yazdı. İnsan oynayan ve yanılsamaları kendi sıfatında yapılandıran bir varlıktır. İnsan, oyun oynayan bir Tanrı hayal etti...

Neye inanıyorsunuz?

Ramakrishna'ya Tanrı'ya inanıyor musunuz? diye sorduklarında, hayır demiş. "Bu kadar önemli bir ruhani lider nasıl olur da Tanrı'ya

inanmaz?" diyen çok oldu. Onlara cevabı "inanmıyorum, çünkü onu tanıyorum" oldu. Ben "inanç" bağlamına inanmıyorum, bilgiye inanıyorum.

Biliyor musunuz?

Bildiğim şeyler var evet. Aptal bir şey bilmez, bildiğini sanır. Bilge bilmez, ama bilmediğini bilir. Bilge bildiği zaman, bildiğini bilir.

Sizce "sivil aziz" kavramının anlamı nedir? Kim böyle anılabilir?

Ben kendine sadece iyi olanı yapmayı hedeflemiş biriyim. Bunu başarabiliyor muyum bilemem, ama amaç edindiğimi söyleyebilirim. Hepimizin yapabileceği gibi hayatımı kazanmak, eş ve çocuk sahibi olmanın yanında, sivil toplum içinde olduğum sürece iyi olanı yapmayı kendime amaç edindim. Sivil aziz, kutsallığı bu açıdan taklit eden kişidir. Kimse gerçekten aziz değildir, kutsallığı taklit eder. Aziz mükemmel bir insandır, ama günümüz insanı hâlâ evrilme aşamasında bir varlıktır. Bu nedenle kutsallığı taklit etmekten başka bir şey yapamaz.

Kutsallığı nasıl taklit edebiliriz?

İçgüdülerle. Aziz yapması gerekeni dinler. Bu ses içimizden gelir, içsel Tanrı dediğimizden. İçimizde bir algı vardır: "Bu durumda en iyisi nedir? Yanındakine nasıl yardım edebilirsin?" diyen bir şey.

Sivil aziz için kurban etmek yoktur; herkes gibi mazoşist kurban kavramından uzak durur ve normal, toplum içinde bir hayat sürer. Ama bunun yanında dünyanın, eylemelerinin kendini ve diğerlerini iyileştirici nitelikte olması gerektiğinin bilincindedir.

Kutsallık dinlere ait bir şey değildir, cinsel batırılmışlık anlamına da gelmez. Kutsallık kozmik ve ilahi bir bilince sahip olmaktır. Sivil kutsallıktan söz ettiğimde bana deli dediler, ama şimdi uygulanıyor. Sivil kutsallıktan konuşmak gerekiyordu ve ben konuştum. Sanatın sanat olması için tedavi etmesi gerekir dediğim gibi. Ve birçoğu bunu uygulamaya başladı. Bir fikri keşfettiğinde ve bundan bahsettiğinde, bazen her yere yayılır. Çiçek açtığında her yerde bahar gelir.

II

Politika yapmak bilincimizin gelişmesi için gerekli midir?

Politikacıların toplumsal bir işlevi vardır, bizim çalışanlarımızdırlar, onlara maaşlarını biz öderiz. Şunu anlamak gerekir, başbakan bizim idarecimizdir; politikacılar bizim çalışanımızdır, aynen banka şubeleri ya da garsonlar gibi. Politikacılar bizim patronumuz değil çalışanımızdırlar.

Politika tutkunları da olabilir...

Benim hiç politika tutkum olmadı. Onlarla hiçbir zaman yan yana olmadım, çünkü bence politika fizikötesi, mistik ve sanatsal olmalı. Ben politikanın bitirilmesini tavsiye ederim, artık hiçbir anlamı yok, toplumsal bir kansere dönüştü. Günümüzde başbakanın kıymetli bir işlevi yok, eski bir sembolün vücut buluşundan ibaret, onun arkasında çok uluslu şirketler, petrol zenginleri vs. var. Onlarsız gayet iyi yaşayabiliriz, karikatürler ve sembolik görevler olmadan. İnsanlar öğreniyor, televizyonlarda kuklacılar ya da komedyenler tarafından canlandırıldıklarını görüyorlar, artık kafalarını karıştırmalarına izin vermiyorlar.

Ayrıca siz dünyayı değiştirmek gerektiğini de söylüyorsunuz...

Gerekli, ama bunun yolu politika değil. Latin Amerika'dayken, ünlü yazarlar politik görüşümü açığa vurmam gerektiğini söylüyorlardı, bir sol partiden olmalıydım, çünkü aksi takdirde yazarlık kariyerinde başarılı olamayacağım konusunda beni uyardılar. Eğer solcu olduğumu söylemezsem beni sağcı sanacaklarını söylüyorlardı. Bana "Politik görüşünü beyan edersen yazar olarak başarılı olursun! Biz hepimiz öyle yaptık! Yoksa sana düşman oluruz" dediler. Ben bir taraf seçmedim, çünkü bence sanat politika değil. Sanata dönüşmesi gereken şey politika, sanatçı politikacıya dönüşmemeli.

Yaşadığımız dönemin ütopyası ne olurdu?

Başlangıç olarak, tüm insancıl eylemleri çiftlerin yapmasını isterdim, okuldan başlayarak. Çocukların bir çiftten dünyaya gelip, sonra tek bir öğretmen tarafından eğitilmesi canavarca bir şey; tek bir kadın ya da tek bir adam tarafından verilen eğitim çiftin inkârıdır. Dersleri iki farklı cinsten oluşan bir çiftin vermesi gerekir, çocuklar bir erkek ve bir kadın tarafından eğitilmelidir. Aynı şekilde Papa olduğu gibi bir de dişi papa olmalıdır, başbakan da bir dişi bir erkek olmak üzere iki tane olmalıdır. Çift diyorum ama bu kişilerin birbirlerinin eşi olmaları gerekmiyor. Toplum yaşamı için alacağım ilk politik karar bu olurdu: Tüm insani faaliyetler birbirini tamamlayan iki ayrı cinsten bir çift tarafından gerçekleştirilmelidir.

Teknik, piyasa ve paranın hizmetinde bir dünyada yaşıyoruz. Bunun sebebi kapitalizm mi yoksa sorun içimizde mi?

Eğer dikkatlice incelersek, insanı ya da erdemlerini tanımlayan nicelik değil niteliktir. İnsan her zaman cesaretiyle vasıflandırılmıştır, ama kitle başka bir şey, aslında dünyayı yöneten de onlardır, çünkü politikacıların kitlelerden aldıkları oylara ihtiyaçları vardır ve meşrulaşmak için onları kandırmaları gerekir. Bizim görevimiz başka; bilinçli insanlar yaratmak. Kendim için arzuladığım her şeyi başkaları için de arzuluyo-

rum. Bilincimiz üzerine, kazanımlarımızı daha sonradan dağıtmak üzere çalışmalıyız. İnsanlık felakete gömülmemeli, çünkü o zaman nicelik hâkim olur ve kitlelerin bilinç seviyesi yetersizdir. Bilinç düzeyini yükseltmek gerekir, kitle insanoğlunu temsil etmez. Bu hastalıklı toplumda antikor işlevi gören, bilinci yaymaya görevli kişiler vardır. Ama bu iş, okullardan, sokaktan, sanatla ve ağızdan çıkan her kelimeyle yapılmalıdır. Bu nedenle ben iyileştiren sanattan bahsediyorum, politikadan değil.

Uyutan gösteriler de hiçbir işe yaramaz, en fazla hayata katlanmayı kolaylaştırır. Beyin faaliyetlerini azaltmayı amaçlayan Amerikan filmleri, beni bir cücenin eğlendirdiği gibi eğlendiriyor, vakit geçirtiyorlar ama bu sözde sanat yapıtları toplumu değiştiremez. Zaten toplum değişmemeli mutasyona uğramalıdır... Toplum yavaş yavaş mutasyon geçiriyor. Bugün yaşayan herhangi bir sade vatandaşı alıp Orta Çağ'a götürsen bir dahi olurdu. Değişiyoruz, mutasyona uğruyoruz ama gürûh bunu daha yavaş yapıyor. Toplumu bir tavuk vücuduna benzetirsek; tavuğun bacakları sert ve hissizken gözü çok canlıdır, bazıları göz hücrelerine vücut olur, bazıları bacak, kanat ya da dışkı hücrelerine...

Her nasılsa tüm insanların görevi aynı değildir, kolektif bilinç çok önemlidir. Daha önce de söylediğim gibi, farklı bilinç düzeyleri var ve en önemlisi: Bilinç düzeyinin mutasyona uğraması. Eğer farklı bir bilinç düzeyine sahip olsaydık

toplum harika olurdu. Sorun, konu politika ya da ordu olduğunda kendine faydası olmayanlara destek veren sokaktaki adamın havyan, çocuk ve romantik bir bilinç düzeyine sahip olmasıdır...

Okullar ve televizyonlarda savaş ve güç yüceltiliyor. Tarihimiz savaşların ve despotluğun tarihidir. İnsanlığın yüz karaları. Ordu ve polis vazgeçilmez gibi gösterilen baskı ögeleridir; onlarsız da gayet iyi yaşardık. Ben Şile'de ordu mensuplarının üniforma yerine bir tütü giymesini, önce klasik bale eğitimi, sonra çölleşmiş Şili'yi yeşillendirmek ve böylece devasa bir bahçeye dönüştürebilmek için bahçe ve çiçek tanzim eğitimi almasını önerdim.

III

Gelecek hâlihazırda olan bir şey. Türün, nam-ı diğer insanlığın geleceğini nasıl görüyorsunuz?

Karamsarlıktan sıkıldım, insanlık ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kaldığında değişiyor. Sokaklarda insanlar ölmeye başladığında çevre kirliliği ve diğer barbarlıklara bir son vereceğiz. İhtiyaç karşısında tepki vereceğiz.

Asla geç kalınmış sayılmaz mı?

Asla geç kalınmış sayılmaz. Cep telefonları, arabalar, genetik bilimi, silahlar mükemmelleşirken, insanlık için birçok iyi şey de geliştiriliyor. Nükleer enerjinin bulunması, tıp ve bilim için faydalı bir buluştur. Genetiğin aldığı yol şu anda bize canavarca görünebilir, ama gereklidir, çünkü hayata giriyoruz. Eğer evrilmek ve ilkel köklerimizden kurtulmak istiyorsak klonlamanın bulunması gerekli. Simyacılık için önemli fikirlerden biri homunculus idi: Bir insancık yaratmak. Yapabilecek yetide olmalıyız. Irkı arındırma fikri insanlığın genetik ilerleme arzularını mahvetti, her ne kadar ruhani isteklerimizle örtüşmese de farklı bir vücut yapılandırmamız gerekecek.

Kültürlerin ve türlerin yok oluşu, Amazonların yıkılışıyla, dünya artık eskisi gibi olmayacak...

Ama genetik bilim yardımıyla bunları tekrar yaratabiliriz. Genetik bilim sayesinde neslini tükettiğimiz hayvanları geri kazanabiliriz. Bilimin karşısında durmamak gerek. Doğada da olduğu gibi: Kötülükte ne kadar ilerlersek iyilikte de o kadar ilerleyeceğiz.

Gelecek korkusunun sebebi nedir?

Çünkü hayvanlar korkar; her an bir şeye yem olabilir. Toplumun işlevini sürdürebilmesi ve anarşinin hâkim olmaması için, korku gereklidir. Birkaç çeşit korku vardır: Ekonomik korku

(günümüze dair), cinsel korku (AIDS), bilinç korkusu (toplumun ölüm cezası üzerine düşünmeye başlaması), duygusal korku (cinslerin savaşı), vs. Korku karmaşık bir şeydir: Savunma geliştirmeye yönlendirir ve toplumu değişiklik olmadan muhafaza eder.

Yakın gelecekte dünyayı nasıl hayal ediyorsunuz? Hangi mutasyonlar mümkün sizce?

Ben gelecekte enerji motorlarımızın değişeceğine inanıyorum, kendi enerjimizin. Bir toplumdaki değişiklikler enerji değişiklikleridir. Hepimiz uçmaya mecbur kalacağız! Kuşlar gibi uçmaya değil ama yerçekimine karşı olan kuvveti keşfetmeliyiz. Yerçekimini yenmeden bir gelecek hayal etmek mümkün değil. Her şey değişecek. Bir şehir kökleri olan bir yerdir, şehirler sona erecek. Uçan kabuklar içinde yaşayacağız. Gökyüzünde yaşayacağız ve yerküre sokaklardan, yollardan kurtulacak, benzin kullanmayacağız... Her tür hayvanın yaşadığı muhteşem bir bahçenin üzerinde uçacağız. Özgür olacağız. Ruh değişecek, her şey değişecek.

Maddi sınırların olmadığı bir Dünya'ya mı ilerlediğimize inanıyorsunuz, ruhani bir geleceğe doğru mu gidiyoruz?

Evet, kademeli bir değişiklik olacak. Mobilyalar olmayacak; yok olup şeklini yeniden kazanabilen akıllı malzemelerle çalışacağız, portatif

robotlar, her an vücut ısımızı ve durumumuzu söyleyebilen tedavi edici giysiler, kendi kendine işleyen, düşünebilen evlere sahip olacağız. Tüm bunlar geliştirildi zaten ama mükemmelleştirilmeye çalışılıyor. Fosil yakıtlar yok olacak: Hidrojen, gaz, sıkıştırılmış hava ile çalışan otomobiller var zaten. Çevre kirliliği sona erecek. Para madde ötesi bir şeye evrilecek. Ücretsiz bir enerji bulursak, hepimiz eğlence ve uzun bir yaşamın tadını çıkarabiliriz. Sanatı geliştireceğiz, güzel olanı. Belki de şairler gibi şarkı söyleyerek konuşacağız. Telepati, yavaş yavaş dilimize dönüşecek. Evrensel ve anlık bir iletişim aracı olacak. Eş yaşamı gelişecek ve bilinçlenecek. Şimdi olduğu gibi birileri yerken diğerlerinin aç kalması mümkün değil, açlık yok olacak. Sıradan insanın seviyesini yükseltmesi gerekecek. Biz goriliz, primatız. Hâlâ eğitim aşamasındayız, ama uçacağız.

Küçük şeyleri muhafaza etmek için birçok kavga ve ulusçu direniş olmasına rağmen, tüm bunların faydasız olduğu için tükeneceği bir gün gelecek. Nasıl tükenecek? Çocuklar sayesinde. Ulusçuların çocukları, gelecekte tüm dünyayla iletişimde olacak. Yavaş yavaş tüm uluslar birbirine karışacak. Diller birbirine karışacak. Gezegeni işgal edip, diğer türlerin sonunu getirmememiz için gerekli olan büyük çapta salgınlar sonrasında bizi muhteşem bir gelecek bekliyor. Nüfusu dengelemek için hastalıklar hep var olacak. Ama aklımızla tedavi olacağız.

Evrim süresince bize eşlik eden türlerin hemen hemen hepsi yok olmaya mahkûm mu?

Hayır. Onları geri kazanacağız. Duvara asılı bir kaplan postundan kaplan çıkaracağız.

Ama gerçek mi yoksa sanal mı olacaklar?

Gerçek.

Genetik deneyler hakkındaki görüşünüz nedir?

Genetik bilimi kutsaldır. Karşı çıkmamak lazım.

O zaman bir gün, bir kelebeğin kanadı ya da çiçek gibi güzellik yaratabileceğimize inanıyor musunuz?

Tabii ki, bir havyanı yeniden yaratmak için bir kemik ya da organik bir şeyi alabiliriz: Her şey tek bir hücrede var.

Yeniden yaratmak, yaratmak değil ama...

Hayvanlar ve türler karıştırılabilir...

Yani genetik manipülasyon sizce gerekli mi?

Bence vazgeçilmez. Bilinç bize deneyimlememiz için verildi.

Peki ya klonlama?

Kesinlikle vazgeçilmez ve sonuna kadar deneyimlenmeli. Bir dönem dinî önyargılar yüzünden ilerleme kaydedilmedi ve şimdi de bilimsel, ekonomik, politik önyargılar yüzünde ilerlenemiyor... Devam etmeliyiz!

Klonlamanın kişinin temel haklarına tecavüz olduğunu savunanlar var.

Neden, kişi razı olmuşsa, sorun ne?

Klonlamanın doğuşuna sebep olan bakış açısından bahsediyorum. Bir kişinin yüz kopyası yapılıp, organ nakli ya da kölelik için kullanılabilir.

Goethe *Werther*'i yazdı ve iki bin genç intihar etti; buna karşılık şöyle diyenler oldu: "Neden yazdı? Böyle şeyler yazılmamalı." Sansür böyle doğuyor, bu tip varsayımlardan geliyor. Aynı mantıkla bakarsak İncil'i de yakmalıyız, çünkü atom bombasından çok ölüme sebebiyet verdi. Ya da tüm Budist metinler de yok edilmeli, protesto etmek için kendini yakanlar oluyor. Her şeyin bir tehlikesi vardır, her zaman. Ama bir tehlike var diye olayların gidişatını değiştiremeyiz. Bir zombi ordusu yaratma tehlikesi var, ama uzun ömürlü, süper zekâlı yeni bir insanlık yaratma ihtimali de var. Şu an olduğumuzdan sonsuz kat daha iyi bir insanlığa doğru mutasyona uğramanın yolu bu.

Her nasılsa, tarihi analiz ettiğimizde, türü iyileştirmek için her çaba gösterildiğinde Naziler gibi çok ağır fenomenler ortaya çıktı.

Ama o vakada söz konusu olan hâkimiyet niyetli ırk seçimiydi. Genetik değildi, ne cenin ne hücre ne de benzeri bir şey üzerine çalışıyor-

lardı. Tüm ırklara hâkim üstün bir ırk yaratma arzusuyla tetiklenmiş dönemin fantezileriydi. Benim bahsettiğim şey üstün bir insanlık, üstün bir ırk değil. Bu nedenle genetiğin önü açılmalı. Bak, gerçeğe ulaşmamız için önümüzde ne tip engeller olduğunu gördün mü? Genetiğin yeni bir *führer* getirme tehlikesi üzerine takılıp kalıyoruz. Bağlamı değiştirelim: Daha üstün bir insanlık yaratalım, o zaman genetiği kabul ederiz.

Gelecekte internette tasvir edildiği gibi sanal bir dünya olacağına inanıyor musunuz?

Hayır. Sanalın kökü gerçek olandır. Bu nedenle sanal dünya daima gerçeğinkinde var olacaktır.

Anladığımız anlamıyla dinlerin geçmişte var olmaya devam edeceğine inanıyor musunuz?

Tabii, tarihi bir fenomen, bir fosil olacak. Mistikler olacak, ama eski inançlar fosilleşecek. Rahiplerin olduğu filmler gördüğümde çok gülüyorum: Rahipler gerçek bir karnaval gibiler, hahamlar deli defilesi; Tibetli keşişler, Hare Krishna'lar, hepsi travesti kılığına girmişler sanki. Bir din mensubunun üniformaya ihtiyacı yoktur.

Yeni kiliseler olacak mı?

Kiliseleri bilemiyorum, ama büyük dans salonları olacak. Tüm o yerler eğlence yerlerine dönüşecek.

Sizce sanat nasıl gelişecek?

Şimdiden görmek mümkün. Yeni araçlarla çok amaçlı bir sanat doğuyor. Bugün bir şiiri okumaya, resmi ya da bir heykeli hayranlıkla seyretmeye, bir tiyatro oyununa gitmeye alışkınız... Ufak bir makinede bunların hepsi olacak: Edebiyat, müzik, sesler, görüntüler, üçüncü bir boyutu olacak... Sanat ve her şey.

Zaman algımız nasıl değişecek?

Çok daha fazla yaşayacağız mesela, üç bin yaşına geldiğinde yaşlanmak büyük bir zevk olacak, çünkü yaşlanmak Evrenin ve Kozmos'un göbeğinde olmak olacak. Evreni hissedeceğiz. Hayatın bize bahşettiği kutsal bir hediye olacak. Hayatta olmak tasavvur edilemeyecek bir armağandır. Bu mucizeyi geliştirmek için çalışmamız lazım.

Çizgi romanlarda yarattığınız evrenlerinizde uzaylılara geniş yer veriyorsunuz. Bunun sebebi nedir?

Yer veriyorum çünkü varlar; fizikötesi soruların, politikanın ve her şeyin var olduğu gibi. Neden bir çizgi romanda her şey olmasın? En kötüsü sınıflandırmalar: Komedi tiyatrosu, drama tiyatrosu, melodram... Ben böyle düşünmüyorum.

Ne bir gezegen ne de bir gezegenler sistemi var: Her an var olan bir Kozmos, bir Evren var.

Evrenin bir yerinde daha gelişmiş bir uygarlık olduğuna inanıyor musunuz?

Tabii ki, bu çok inanılır bir şey. Neden tek var olanların biz olduğunu düşünelim? Bilinç fenomeninin çözümünü, tek bir bütün gibi algılanan Evrende aramamız gerekir. Bilgi ve hayat nasıl bir yerlerde varsa başka yerlerde de var olabilir. Bizim yaşam formumuzdan çok farklı, hatta kavranamaz olabilir.

TEDAVİ ETME SANATI

Size göre organizma çözülmemiş problemler bataklığı.

Tabii, çünkü kişi sorununun bilincine varmak istemediğinde, bedeni bunu hastalığa dönüştürüyor. Nasıl gizemler gün yüzüne çıkma eğilimdeyse tüm sırlar da açığa çıkma eğilimindedir. Doğa sağlıklı olmanı ve kendini gerçekleştirmeni ister, kendini bastırdığında eninde sonunda ortaya çıkacak bir parçanı bastırırsın.

Toplumumuzu cezalandıran bağımlılıkların kaynağı nedir?

Kişilerin bir şekilde tatmin etmeye çalıştığı çocukluktan kalan eksikliklerdir. Alkolizm genelde anne sütü eksikliğinden olur. Eroin bağımlılığının sebebi genelde kişilik eksikliğidir, takdir eksikliği, bu şekilde sevilmemenin boşluğunu doldurmak isteme.

Delilik diye bir şey var mı, yoksa Topor'un diyeceği gibi polisin bir icadı mı?

Evet var. Gerçeklere ve rüyalara ihtiyacımız var. Bireyselliğin silindiği bir an geliyor, o zaman beyin kontrolsüz çalışmaya başlıyor ve böylece deliliğe varıyoruz. Beyin sürekli hareket ve yayılma halinde bir Evrendir. Delinin içinde yüzen bir mantık hapishanesinde yüzüyoruz.

En yaygın hastalık sizce hangisi?

Duygusal acı. Uygarlık bizi buna önceden programlıyor.

Şamanların insanları tedavi ettiği birçok ameliyata tanıklık ettiniz. Bu ilkel tedavilerin ne kadarı gerçek, ne kadarı kurgu?

Bu benim "kutsal tuzak" dediğim şey. Şaman tiyatro yapıyor, bazı güçleri taklit ediyor ve güçleri taklit ederek etkili oluyor, çünkü biz denen o gizemli şeyin kapılarını açıyor.

Bu tip ritüellerde gördüklerinize karşı hep şüphe ettiniz, ama sonradan tedavilerinize dâhil edeceğiniz mecazi, farklı bir anlam yüklemeyi başardınız.

Ben hiçbir şeye inanmamaktan yola çıktım. Şüphe etmiyordum, sadece bunlara inanmak istemiyordum. Bu uygulamalardan olumlu sonuçlar çıkarabilmemin sebebi, inanmayı ya da inanmamayı ortadan kaldırarak oldu, bu iki bakış

açısından kurtularak. Bilim insanları inanmıyorlar, ama inanmamaya inanıyorlar. Bu bir hata. Bu tip eylemlerde ön yargılardan kurtulmak, sakince deneyimlemek ve sonuçları görmek gerekir.

Bir şamanın işleyiş biçimi, her şekilde zaten mecazidir.

Tabii, çünkü bilinçaltı mecazlarla çalışır. Evet, örneğin, sana çok zarar vermiş birine siyah bir top verip şöyle dersen: "Al, bu senin kanserin, benim değil, sende kalsın" bu mecazdır.

Ama hasta, bazen tedavi olmaya direnir.

Bazen değil her zaman direnir, bunun sebebi çok basittir: Hastalığın kendisi zaten bir dirençtir. Bilinçaltının mesajına bir direnç. Bir yasak üretilir ve bu yasağa direndikçe, bir hastalık yaratırsın.

Tarot okurken, sanki dövüş sanatında bir karşılaşmada gibi kavga ediyorum. Yardımcı olunmaya direnen danışanla bir karate mücadelesi. Tarot sana hayat vermeyi amaçlayan bir dövüş sanatıdır, ancak danışan mücadele eder ve direnir.

Her bilinç düzeyinde farklı tip bir savunmayla dövüşürsün. Bir bilinç düzeyinden diğerine geçmek bir karşılaşmadır. Kişilerin tedavi karşısında kendilerini savunmalarının sebebi, genetik, sosyokültürel ve aile şartlarının ona bir kimlik belirlemesidir. Hasta kişiler bir şey isterler; sevilmek. Ona yardımcı olmak için, çocukluğunda ele geçiremediği şeylere hiçbir zaman sahip olamayacağını kabul etmesi için, kavga etmen gerekir.

Çelişkili bir şekilde, hasta, aynı zamanda tedavi olmayı ister.

Aslında hastanın tedavi olmak istemesi acının sona ermesi içindir, hastalığın değil. Fizikötesi bir aspirin istemektedir. Belirtilerin yok olmasını ister, ama hastalığa neden olan özü görmemeye direnir. Görmek istemez, çünkü en çok korktuğumuz şey kimliğimizi kaybetmektir.

Bu ölüm korkusu gibi bir şey mi?

Hayır. Ölüm korkusundan daha derin bir şey. Beyin ölüm korkusunu algılamaz, ama kendiyle eş değer olan kimliğini kaybetmekten korkar. Hafızasını kaybeden birinin ölü bir canlı olduğunu söyleyebiliriz, yeni bir hayata başlaması gerekir.

Fondaki ilkel dekoru ve batıl inançları çıkarırsak, şamanlarca gerçekleştirilen tedavi ritüellerinden geriye ne kalır?

Sadece ilkel bir dekor meselesi değil. İlkel değiliz. *Tusk* (1978) filmimin çekimleri için Hindistan'a gittiğimde bir üstat aradım. Otelden çıkarken bir tane üstatla karşılaştım, çok şişmandı, zengin olmuş ve şişmanlamıştı, kaba bir şekilde batılılaşmıştı. Bir sonraki gün, esrar fiyatlarının yükselmesini protesto eden bir sadu defilesi gördüm, Hintli azizler; hepsi uyuşturucunun tesiri altındaydı. Kadınlar ipek sarilerini satıyor ve naylon olanları alıyorlardı. Ve buna benzer şeyler yapıyorlardı. O ilkel köyler buraya gelmek istiyorlar,

bu, şehirlerimize akın eden her tür şamanı açıklıyor. Dünyayı kurtarmaya gelen herkes uygarlığa girmek istiyor ve onları en çok çeken şey, her şeyden evvel; para. Batı'da onların ilgisini çeken bu. İlkel mantıktan çıkıp rasyonel mantığa ulaşmış bizlerin, sırları ilkel olanda aramamız gülünç. Geri dönemeyiz. Bu bilgiyi almalı, rasyonel mantığımıza uygulamalı ve daha ileri gitmeliyiz.

Buralarda unutulmuş referanslar, ritüel ve şaman arayışında ormanlara gidenler de var...

Neo Şamanizm modası çok gülünç. Kaybettiğimiz metotları öğrenmek için başka toplumları ziyaret etmek iyi bir şey, ama batıl inançlarını, tanrılarını, ritüellerini tekrarlamak ya da onları taklit etmek için değil, bunların hiçbir faydası yok. Çok saçma. İstesek bile, asla Kızılderili ya da Amazon yerlisi olamayız. Antonin Artaud'un *Tarahumaralar** kitabı felaket, o insanları bir turist bakış açısıyla anlatıyor. Eskileri idealize etmeye çalışıyor. Bizden daha üstün değillerdi, her ne kadar kabileleri ve kültürlerinde ölü bir bilgi muhafaza etmiş olsalar bile bunları bizim uygulamamız mümkün değil. Gelenekçi yaklaşımın bize bir faydası yok.

Psikobüyünün içeriği nedir?

Psikobüyü, büyü tekniklerini batıl inanç olmadan uygulayan önerilerle sorun çözmeyi içe-

* Tarahumaralar; Meksika'da yaşayan, bir yerli kabilesidir –ç.n.

rir. Kullandığı ögeler bir insana önerilebilecek, aklınıza gelebilecek her tür sembolik performansları kapsar.

İlk farkına varılması gereken şey; kişinin sorununun bilincine varması için tamamen bu sorunun içine sokulması gerektiğidir. Kişiyi sorununun derinine indirmeli, içinden hemen çıkmasını engelleyip korkularıyla yüzleşmesi sağlanmalıdır. Korkular aşıldıktan sonra sıkıntı yok olur ve kişi kendini toparlayabilir. Eğer birinin bir korkusu varsa, bu korkuyla yüzleştirilmelidir. Bu çok yeni bir şey değil: Kişi bunalımıyla karşı karşıya kalmalıdır. Ondan sonra, ona yardım edecek belirli metotlar vardır. Bir kişi ömrü boyunca acı çekmişse, yapılacak en uygun şey onu ölmeye ve yeniden doğmaya bırakmaktır. Bu temsili bir şekilde yapılır, örneğin ismini değiştirerek ve ona yeni bir kartvizit çıkararak yapılabilir.

Psikobüyü, çok basit yaratıcı çözümlere bağlıdır –bu konuda ben sınırsızım–. Agresif ya da yıkıcı değil, iyi şeyler. Örneğin bir şey gömülüyorsa toprağına bir bitki dikilmelidir. Yaratıcılık kötü tarafından alınmamalı, bir kötülük yapma şansı olarak görülmemeli, anlıyor musun? Çünkü kötülükle harekete geçen yaratıcılık, yıkıcılığa dönüşür. Ve yıkıcılığın ilginç bir yanı yok.

Psikobüyü kendi kendine uygulanabilir mi, yoksa bir üstat şart mı?

Tabii ki kendi kendine uygulanabilir. Ben hep yapıyorum. Kutsal bildiğim, kendime ait ve bazıları komik fetişlerim var. Kendime ufak bir sunak hazırladım, şartlı refleksler.

Bir kişi başka birini tedavi edebilmek için ne gibi özelliklere sahip olmalıdır?

Başkası tedavi edilmez, tedavi olmasına yardım edilir. Birini tedavi etmeyi istemek ukalalıktır. Ve birileri tedavi olmaz. Tanrı onu tedavi eder. Ben tüm bunları harekete geçiren kuvvetin iyilik olduğuna inanıyorum. Bir kişinin kalbinde iyilik yeşermeye başladığında, diğerlerinin duygularını da kabul eder ve onu kötülükten kurtarmak için elinden geleni yapar. Kendini diğerinin yerine koymak ve diğerinin nasıl iyileşebileceğini keşfetmesi için elinden geleni yapmak gerekir. Bunun için diğerinin bilinç düzeyini yükseltmeli ve olaylar üzerindeki görüşünü değiştirmelidir. Hepimiz yaşamı, belirli düzeyden sonra, az buçuk değişken bir bakış açısından algılarız. Bu bakış açısını değiştirdiğimiz zaman hayatımız değişir.

Terapistin tedavi etmesi için ahlakı bir kenara mı bırakması gerekir?

Ahlaksız olmadan, ahlaktan bağımsız olması lazım. Ahlaksızlık bir hastalık belirtisidir. Terapistin ahlaktan bağımsız olması, yargılamaması

anlamına gelir. Bir doktor gibi; bir katil yaralanmışsa, cerrah ona yardım etmek zorundadır ve elini diker. Terapist de aynı böyle davranmalıdır. Ön yargılarını bir yana bırakmalıdır, bu özellikle psikoterapistler için geçerlidir.

Kişisel çıkarının olmaması ve mesafe almak tedavi olmak için şart mıdır?

"Kişisel çıkarın olmamasından" ne anladığımızı açıklamak gerekir. Karşındakinden bir şey beklememek iyidir, ama bu aynı zamanda alaycılık ve önemsememe anlamına da gelebilir. Terapistin kişiyi tedavi etmeyi amaç edinmesi gerekir ve onu kişisel çıkar beklememeye götüren tam da bu amaçtır. Ben para kazanmaya ve insanları kandırmaya çalışmayan terapistlerden bahsediyorum, tıpkı bazı kâhinlerin yaptığı gibi. Psikoterapistlerin kendi egolarını güçlendirme ya da narsist amaçlarını yüceltmek için, hasta karşısında bir desteğe dönüşme çabası olarak kendini gösteren başka tip bir çıkar daha var. Bunun yanında politik ve toplumsal çıkarlar da var tabii. Erkeklerden nefret ettiği için sistematik olarak çiftleri ayıran bir psikanalist tanıdım. Sevilme çıkarını da unutmamalı. Ya da en basit olan hastayla arkadaş olmaya çalışma da var, ama tedavi için bunu bir kenara bırakmak gerekiyor.

Tedavi gerçek üstü bir oyun hariç her şeydir diyorsunuz... Ama psikobüyü reçetelerinizde bu oyundan, hatta mizah duygusu gerektiren oyunlardan çok var.

Evet, biraz mizah gerek, ama daha önce hiç yapmadığımız bir şey yapmaya başladığımız anda, tedavi yoluna girmiş oluyoruz. Rutini kırmak lazım. Bahsettiğimiz şey bilinçaltı ya da rüya dili, bu performanslar ilk bakışta garip gelebilir. Freud'un psikanaliz ve rüyalarda takip ettiği yolun tam tersi. Psikanaliz rüyaları yazar ve mantık ışığında çözümler, bilinçaltından rasyonel olana gider. Ben tam tersini yapıyorum; mantıklı olanı alıyorum ve rüyaları gerçekliğin diline sokarak, onu rüya diline dönüştürüyorum. Psikobüyü performansları gerçeklikte rüya yapılandırmakla eş değerdir. Bunlar olmuyorsa, olmalarını sağlamak gerekir. Gerçeklik düşsel açığa çıkışı arar ve birinin iyileşmesi için bir şeylerin olmasını sağlamak gerekir. Mantık çizgisinden çıkan her şey güldürür ya da korkutur. Gülmek ya da korkmak, sıradan olandan çıkma tepkisinden ibarettir.

Psikobüyü oldukça popüler bir uygulamaya dönüştü, bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sokaklarda benim yazmadığım birçok psikobüyü performansıyla karşılaşıyorum. *(Gülüşmeler.)* Evet, kullanımının yaygın olduğu doğru. Başlangıçta çok ihtiyatlıydım. Yıllarca önerilerde bulundum ve bunları yazdım. Sonra Giller Farcet

geldi, birlikte *Psikobüyü* kitabını hazırladık, ben çalışmalarıma devam ederken o dört yılda kitabı yayıma hazırladı. Kitap Fransa'da yayımlanınca büyük başarı kazandı ve İspanyolcaya, İtalyancaya çevrildi. Beni çok arayan oldu, o zaman deneyler yapma fırsatı buldum. Bir yıl boyunca, her gün, evimde, psikobüyü kanunları yazabilmek için günde iki danışan aldım; bunun sanatımın bir parçası olduğuna inanıyor ve ölmeden önce bu yöntemi oğlum Cristóbal, eşim Marianne ve birkaç terapiste öğretebilmek istiyordum. Hâlâ öğretiyorum, ama bu oldukça yavaş bir süreç. Bunun için en az dört, beş yıllık tecrübe ve yoğun sanatsal etkinlik gerekli.

Bu terapi ile psikanalizin temel farkı; psikanaliz üniversiteden ve bilimden gelen insanlar tarafından yaratıldı, psikobüyüyü ise ben sanattan gelen bir teknikle yarattım. Ben bir bilim adamının terapist olamayacağına inanıyorum. Tedavi sanatçı ve şairlerin eseridir. Aksi takdirde tedavi edemezsin.

Bedenle derinlemesine çalışıyorsunuz, ama üzerine çok araştırma yaptığınız hayalet bir bedenin varlığından da bahsediyorsunuz.

Ben dinler, tantra, yoga, simya, zen, Çin meditasyonu ve Kabala üzerine çok çalıştım. Her kültürün hayali bir biyoloji yarattığını ve bunun işe yaradığını fark ettim. Örneğin, cinsel organ ile anüs arasındaki, muladhara çakrasını, dört yap-

raklı bir çiçek ortasında, hortumunu kaldırmış bir filin sembolize ettiğini gördüm. Başlangıçta: "Açıkçası penisimle, anüsüm arasında hiçbir çiçek hissetmiyorum ben" diye düşündüm. Hindistan'a gittiğimde, nasıl olduğunu görmek için bir file bindim. O zaman neden bu çakrayı böyle adlandırdıklarını anladım; filin sırtındayken doğanın gücünü hissediyorsun. Fil bir topaç gibi hareket ediyor, ne sağa ne de sola kaykılmıyor, sakin bir denizde yüzen bir gemi gibi. Bacaklarının arasında hissettiğin, yerkürenin anıtsal bir gücü. O zaman bu çiçeklerin ve filin mecazi birer öge olduklarını anladım, kültürel değerlerini anlamak gerekiyordu; bedende bir yerleri var, ama hayaliler.

Birçoğuna eğer do-in masajı öğrenmek istiyorsan o meşhur meridyenleri bulmak için başparmağınla bastırıp durma, diyorum. Ben bir saatte, birinin bedenine başparmağıyla bastırarak dokunmayı öğretiyorum ve hastalar iyileşiyorlar. Çakra ve meridyenler hayali biyolojilerdir. Beden bir bütündür. Hayali biyolojiye ilgi duymamın sebebi bedenini hayal ederken onu yaratıyor olduğunu tespit etmemdi. Castaneda'nın hayali biyolojisi çok iyidir; aura ve benzeri şeyler gibi Avrupa gizemciliğiyle birleşim noktaları vardır. Ayrıca "hayali uzuv" dediğimiz, sakatlanmış bedenler üzerine de çalıştım.

Bize acı veren korkulardan kurtulmamız için ne önerirsiniz?

Her durum farklıdır, ama her zaman söylerim bunları psikobüyüsel bir yolla dışa vurmak gerekir. Seni korkutan şeyi bulmalı ve yapmalısın. Eğer biri ölmekten korkuyorsa, onu bir cenazeye mecbur ediyorum, sembolik olarak toprağın altına sokuyorum. Fakir kalmaktan korkan birini, bir gün boyunca dilenmek üzere başka bir şehre gönderiyorum. Onları korktukları şeyin sınırında durmaya, korkularıyla yüzleşmeye mecbur ediyorum.

Georg Groddeck bir şey söyledi ve çok hoşuma gitti: "Arzuladığın şeyden korkarsın." Eğer bir kişi eşcinsel olmaktan korkuyorsa, onu travesti kılığında bir eşcinsel barına gönderiyorum. Korkuyu yenmek için, belirli bir şekilde hayatına girmesine izin vermen gerekir.

Geleceğin tıbbı psikobüyü, tiyatro ya da psikoşamanizm gibi dersleri içerecek mi?

Geleceğin tıbbı tüm bunları dâhil etmek zorunda kalacak, hâlihazırda yapıyor zaten. *Biyopsikojeneoloji* dalını geliştiren Doktor Hamer'ın birçok öğrencisiyle çalışıyorum, tam çılgınlık ama yavaş yavaş şekilleniyor.

Ve arkadaşım Fitoterapist Jean-Claude Lapraz, iki yıl boyunca hastalarını, bir psikolojik rahatsızlıkları olup olmadığını anlamak için bana gönderdi. Aramızda şu prensibi geliştirdik: "Tüm

hastalıkların psikolojik kökenli olduğu yargısını unutalım ve hastalıklarda psikolojik olanın ne olduğunu anlamaya çalışalım." Her birimiz kendi işimizi yapmaya devam ederken psikolojik olayların bedensel olanla ilgisini eş zamanlı olarak araştırdık.

Bugünün doktorları, biraz psikoşamanlık yapıyorlar mı?

Psikoşamanlık şöyle dursun, doktorların çoğu için bir numaradan ibaretiz ve kişisel hikâyemiz hiçbir şey ifade etmiyor. Günümüz tıbbının hastanelerden alışkanlıklara, kökten bir reforma ihtiyacı var. Hemşireler, doktorlar, hastalara nasıl davranılması gerektiğini bilmiyorlar; hastalara kişisel olmayan ve zalim bir şekilde yaklaşmak gerektiğini düşünüyorlar, bu pek işe yaramıyor. Onlar makine tedavi ediyorlar.

Tedavide öz olan kişinin kendini ifade etmesi, konuşmasıdır. Birini tedavi ettiğinde bunu fark edersin, kulak verilen kişide bir değişiklik meydana gelir. Tedavi etmek için hastanın kim olduğunu, hastalığının nasıl geliştiğini ve karakterini bilmen gerekir. Hastayı tanımak için, onun soy ağacına en azından büyük büyük dedelerine kadar bakılmalıdır. Günümüz tıbbından bunların hiçbiri uygulanmıyor.

İntihar hakkında ne düşünüyorsunuz?

Eğer tedavisi mümkün olmayan bir hastalığın varsa, intihar bir seçenek olabilir. Kişilerin kendi

hayatlarını sonlandırmaya hakları vardır. Hayat bir can çekişme dönemini uzatmak olmamalı. Günümüz tıbbı acıyı uzatır ve bu korkunç bir şey.

Toplumumuzun ölümü karşılama şekli hakkında ne düşünüyorsunuz?

Toplumumuzda doğum ve ölüm şekli canavarca. Dünyaya bu şekilde gelinmemeli, evde doğum ve ölüm âdetine dönülmeli.

HAYATI ANLAMAK

Hayatın tamamı bir mucize değil mi?

Hayat zengin bir şey. Çimleri dikkatlice incelersen, her bitkinin farklı bir yeşil tonunda olduğunu fark edersin, her uğurböceği diğerinden farklı. Kar tanelerinin fotoğrafını çeken ve her birinin farklı olduğunu keşfeden adamın hikâyesini çoğumuz biliyoruz; bin milyonlarca kar tanesi, her biri de farklı bir şekilde. Yani, her şey çeşitli, farklı. Ama aynı zamanda, her şey bağlantı halinde, birbirimize gizli iplerle bağlıyız. Hayat mucizevi bir yaratı. Gerçeklik akli, duygusal iplerin birleştiği bir ağ...

Dünya üzerinde, gerçekliği rahatsız etmemek için, hafifçe, parmak uçlarında yürümeli...

Adımlar önemlidir. Varlığımız ayak tabanlarına, bitişlerimizin vardığı yere yansır. Adımlarımız bizi tanımlar. Sevilen varlıklar; kediler ve

köpekler örneğin, adımlarımızı tanırlar. Kendi aklına hapis yaşayan insanlar adımlarına önem vermezler, sanki toprak kirliymiş ve ayaklarını kirletebilirmiş gibi yürürler.

Şili'den ayrıldığımda 23 yaşındaydım, döndüğümde 63. Sokaklar anılarla, duygularla doluydu; şiir dolu tüm ergenliğim oradaydı. Kaldırımları ayakkabılarımla okşayarak yürüyordum. Diğerlerine karşı yapılan eylemler, aynı bir parçamız olan topraklara attığımız adımlar kadar temkinli olmalıdır.

Bir gerçeklik "kurbanına" dönüşme ne demek?

Kendi toprağına hâkim olmayan kişi, varlığına da hâkim değildir. Eğer kişi bilinçli değilse kendini bir şeylere kaptırması çok kolaydır, bu kaptırma sadece bedensel değil, düşünsel olarak da söz konusudur. Arzulara ve duygulara karşı çok zayıftır. Örneğin, karınla sakin bir hayat yaşıyordun ve birden korkunç bir şey oldu; kontrolünü kaybettin ve başka bir kadına âşık oldun. Gerçeklikten dolayı acı çekmemeli, üstünde yüzmeli, rüzgârlar, fırtınalar aşmalı. Deniz dalgaları ve işaretler arasında sakince, varacağın limana bakabilmelisin.

New York'ta *Kutsal Dağ* filmimin çekimleri sırasında her türlü sorunla karşılaştım, geceleri altı yedi tişört terimle sırılsıklam olurdu. Bana önerdikleri Çinli bir bilgeyi ziyarete gittim. Şairdi, tai-chi üstadı ve doktordu. Beni görür görmez, şöyle dedi: "Hayattaki amacın ne?" Cevapsız öy-

lece kalakaldım. Akabinde bana şöyle dedi: "Hayattaki amacınızı bana söylemezseniz, sizi tedavi edemem." O zaman hayatı amaçsız geçen geminin hiçbir limana varmayacağını anladım. Hayatın bizi yıkmasına engel olan şey bir amacımızın olmasıdır. Ne kadar yüksekse bu amaç, o kadar uzağa götürür bizi.

Bir gizemci olarak tek bir amacım var, o da Tanrı'yla tanışmak. Her yerde adından söz edilen Tanrı'yla değil, o Evren denen inanılmaz şeyi hareket ettirenle tanışmayı amaç edindim. Hatta daha fazlasını; onun içinde sakince çözünebilmeyi istiyorum. İşte amacım bu ve bunun için guru, aydınlanmış biri ya da benzeri bir kâğıt bebek olmaya gerek yok.

Hayatta sonsuz bir rüyadaymışız gibi mi davranmalıyız?

Bir lüsid rüyadaymış gibi davranmalı, bir kâbustaymış gibi değil. Rüya ne kadar lüsidse o kadar gerçek... Nehri geçmek hayatı geçmektir. Tam acıya rağmen tam mutluluk. Ben savaşları sevmem. Çok savaş geçirdim, yaşamım Dünya Savaşıyla başladı... Ben insanlığın bunalması gerektiğine inananlardan değilim.

Ama gerçek, bunalım içinde yaşadığımız...

Meryem ve Zekeriya'nın meleği gördüğünü ve her iki karşılaşmalarında da onlara korkmamaları gerektiğinin söylendiğini hatırla. *Tedavi*

Eden Ayetler kitabımı yazıyordum ve aklıma bu sahne geldi. Ben meleğin onların korkusunu aldığına inanıyorum. İlahî ve kozmik bilince girişin ilk adımı korkudan arınmaktır. Neden? Çünkü hayvanların doğası korkmaktır ve bizi sınırlandıran budur. Bedenimiz yenmekten korkar. En temel ve ilk olan budur. *Yaratık* ve *Jaws* filmleri bu korku üzerine kurulmuştur; aç kalma ya da yem olma korkusu.

Öte yandan, korku faydalıdır. Eğer çocuklar yanmamaları gerektiğini öğrenmeselerdi, hepsi ölürdü. Korku hayatı idame ettirir, o olmadan hayatta kalamazdık, ama panik bambaşka bir şey. Bunalma bilinmeyenden korkmadır. Neden korktuğunu bilmediğin zaman bunalma baş gösterir. Asıl mühim olan korkudan kurtulma değil, paniğin seni kontrol etmesine izin vermemedir.

Aşk eleştiri azaldığı ölçüde artar diyorsunuz. Diğerlerinin kusurlarına karşı nasıl davranmalıyız?

Eleştiri aşkın düşmanıdır. Biri seni eleştiriyorsa seni sevmediğindendir. Diğerini olduğu gibi kabul etmek lazım. Ama unutmamak lazım, eleştirmek başka, öznel yargı başka bir şeydir. Yargılamak kötüdür, ama diğerlerine ne olduğunu bilmek iyidir. Diğerine şöyle söylemek gerekir: "Seni eleştirmiyorum, çünkü seni seviyorum, ama sınırlarını görüyorum ve her istediğine ulaşabilmen için bunların bilincine varmanı sağlamak isterdim." Bu eleştiri değil.

"Verdiğini kendine verir, vermediğini kendinden esirgersin" diyorsunuz...

Bunun anlamı "dünyaya ne yaparsan kendine yaparsın ve vermediğini kendinden alırsın"dır. Eğer bilgiyi kendime saklıyorsam, aslında bunu kendimden alıyorumdur. Bir üstadım, bir simyacı, 110 yaşındaydı ve kendini, odasında bir telle boğdu. Bilgileri anıtsal ve ansiklopedikti, ama bunları özlü cümlelerle verirdi... Bu kadar bilgiyi biriktirmek ne işine yaradı? Sonunda intihar etti!

Bilgi alınır ve verilir. Bilgiyi aktardığında zenginleşirsin. Sevgi vermezsen, aslında kendinden alıyorsundur. İnsanlara yardım etmeye, iyileştirmeye başlıyorsam, iyileşiyorumdur. Anlıyor musun? Terapist olmak için hasta olmak lazım. İyileşmek için ilk yapmak gereken şey başkalarını iyileştirmektir. Dünya benim ve sensin. Dünya bizim değil, dünya biziz. Ben pis ayaklarla dolaşmak istemiyorum. Neden kirlenmiş bir toprakta ölmek üzere ağaçlar arasında gezmek zorunda kalayım? Yaraladığımız şey kendimiziz, atmosferi zehirlersek, kendi ciğerlerimizi zehirlemiş oluruz. Nikotin ya da alkol gibi zehirli maddeler alırsam, kanımı kirletiyorum, madem kan herkesin –kanım benim değil– kendimi zehirleyerek insanlığı zehirliyorum.

Bir cümlem daha var: "Kendim için başkaları için olmayan hiçbir şey istemiyorum."

Dönüşmek için istemenin değil vermenin –arada büyük fark var– gerekli olduğunu söylediniz.

Dönüşmek için vermek gerekir, ama dönüşmek için öğrenmek de gerekir. Birinin kendi içine kapanması başkalarının aşkına, şefkatine ya da yardımına geçit vermemesi demektir. Asıl büyük sıçrama almayı öğrenmektir, vermeyi öğrenmek kadar zordur. Ayrıca ihtiyacın olanı istemeyi de öğrenmek gerekir; adalet kendine layık olduğun şeyi vermektir. Bu nedenle ayetler şöyle diyor: "Siz çağırın, açılacaktır." Ben uzun bir ömür diliyorsam, dilemeye hakkım olduğundandır. Ben petrol haricinde bir enerji kullanılmasını diliyorsam, dilemeye hakkım vardır, nehirlerin temizlenmesini, savaşların durdurulmasını ya da zenginliğin birkaç ülkede toplanırken diğerlerinin fakirlikte boğulmamasını dilemeye hakkım olduğu gibi. Servetin tüm gezegen üzerine dağılmasını dilemeye hakkım var. Adil olanı istemeyi ve istemek gerekmeyeni istememeyi öğrenmemiz lazım.

Ya istemeyen insanlar?

Hiçbir şey istemeyen bir aziz kendi dünyasına kapalı yaşayan ve yaşamın akmasına izin verendir... Şahsi bir karar, ama bilgilerini aktaracak birinin olması şart. Az önce, simyacı olan üstadımdan bahsettim sana, inanılmaz bir bilgi hazinesine sahip olan ve sırları bana damlalıkla veren. Ünlü biri, kâhinlik de yapmıştı... Tüm parası-

nı bankaya yatırmıştı ve ekonomik bir enflasyon hatası sonucu hepsini kaybedince neyle yaşayacağını bilemedi. O zaman kendini bir telle astı. Başkalarıyla paylaşmadığı için kendini boğdu. Bu haberi almak beni derinden sarstı ve bu adamın sonuyla ilgili kendimi çok sorguladım. Bir şey sonuç çıkardım; vermediğin bilgeliği kaybedersin. Bu adamın ölümünün bende doğurduğu tepkiyle Mistik Kabarelere başladım; hafta boyunca öğrendiklerimi başkalarıyla paylaşabileceğim bir yer. Bazen fikirlerimi çalıyorlardı, ama bunun önemsemedim. Benim bulduğum şeyleri yarattığını söyleyen kişiler var. Umurumda değil.

Bu yüz yıllık ergen bedenli üstat bir gün bana dövüş sanatları eğitimi aldığını söyledi. "Ben de" dedim. Notre Dame'de idik, bana: "Saldır bana" dedi. Ben dövüş pozisyonu aldım ve o sol elini öyle inanılmaz bir güzellikle hareket ettirdi ki, ben ona bakarken, bana bir tokat attı: "Güzellik en tehlikeli silahtır" diye uyardı beni. Bunu anlamam uzun zaman aldı. Gizli bir Çin yöntemi uyguladı; eliyle bir yılan çizerek düşmanının dikkatini dağıtma. Ve evet, güzellik böyledir. En korkunç silahtır.

İnsanlığın en tehlikeli silahı hayal gücüdür. Hayal gücünün kaynağı nedir?

Hayal gücü sahip olduğumuz bir yapılandırma oyunudur. Farklı yollardan malzemeler ediniyoruz: kelimeler, duygular, arzular, ihtiyaçlar, hisler, algılar. Tüm bu malzemeleri öğrendiğimiz

rasyonel bilinçle organize ediyoruz. Her ne kadar kimlik ve kendi imkânlarımızı tanıma sürecinde ilkel olsak da, organize ediyoruz. Tüm bu parçalar beynimizde birikiyor, farklı şekillerde düzenlenebiliyor ve karıştırılabiliyor, aynen Lego oyunu gibi. Bu süreçte, bize dışardan verilmiş, kazanılmış olanlarla değil, tuhaf bir şekilde beynimizde bulduğumuz şeylerden, yani bilinçaltı dediğimiz şeyden faydalanıyoruz. Hayal gücü farklı malzemelerle yaratmaktır. Bir şeyler okurken okuduğundan çok daha fazlasını hayal edersin. Hayal gücü, sınırlı konuşma dilinden çok daha zengin bir dildir... Hayal gücü mantık sınırlarını aşar. Görsel, dokunsal, kokusal, oral, işitsel, duygusal, cinsel ya da entelektüel hayal gücü vardır. Duygusal hayal gücü duygularını yüce bir noktaya kadar geliştirdiği gibi, katil olmaya da götürebilir. Marquis de Sade gibi cinsel hayal gücü ya da dünyayı ekonomi aracılığıyla görebilen Marx'ınki gibi maddesel bir hayal gücü... Ben hayal gücüne, yaratıcılık diyorum. Hayatın temeli. Acı çekiyorsak, sebebi hayal gücü eksikliği, yaratıcılık eksikliğidir.

Her şeye rağmen, hayatın affedilecek bir yanı var mı?

(Gülümsüyor.) Sevimli bir soru, çünkü hayatı bir nesneye, seni onun dışına ve beni de onu yargılayan bir özneye dönüştürüyor. Biz hayatın dışında birer kâğıt bebekler değiliz! Hayatı affetmek için önce kendi kendimizi affetmemiz ve bir

şeylerden suçlu olmamız gerekir, ama biz suçlu değiliz. Suç diye bir şey yok. Tek başına suçlu olan bir suçlu da yoktur: Tüm kişisel suçlar ailenin, toplumun ve tarihin ürünüdür.

Hayata kızmaktan bahsetmiştiniz.

Kızgınlığı bir kenara bırakmalı: Kini ve öfkeyi yok etmek önemli bir iştir. Alınamamış sevgi yüzünden kin ve hüsran doluyuz. Hastalık sevgi eksikliğidir.

Sevgisizliğe karşı ne önerirsiniz?

Yaratıcılık.

Yaratıcı olmayı öğrenebilir miyiz?

Tabii ki, hemen sana bir kurs vereceğim.

HIZLANDIRILMIŞ YARATICILIK KURSU

GİRİŞ

Yaratıcılık dediğimde kendimizi tamamen değiştirmekten bahsediyorum. Bu konu üzerine yüksek sesle hiç düşünmedim, çünkü duyacağınız şeyler biraz garip. Yaratıcılık olmadan bu dünyanın gidişi oldukça kötü. Hastalıkların çoğunun yaratıcılık eksikliğinden geldiğine eminim ve ayrıca mevcut toplumsal sorunların sebebi de aynı eksiklik. Yanlış kullanılmış yaratıcılık savaşa ve suça götürür.

Yaratıcılıkla çalışabilmek için kişinin kendine ve temsil ettiği her şeye karşı eleştirel olması gerekir. Birine baktığım zaman onun bedensel durumunu anlayabiliyorum. Ayrıca zihinsel gerginliklerini, ruhunun nasıl içine kapandığını da görebiliyorum. Bazılarının kendileriyle ilgili şüphelerini algılayabiliyor ya da daha doğrusu aldıkları eğitimin –rasyonel bir eğitim almış oluyor– nasıl bir kabuk gibi ağır geldiğini gözlemleyebiliyorum. Bazıları sürekli geçmişle dans ediyor. Birine baktığımda, eleştirel bir gözle değil yaratıcı

bir gözle bakıyorum. Birine Tarot bakıyorsam, o kişiyi tamamen görüyorum, çünkü görmeme engel olan kişisel sınırlamalarımı bir kenara bırakıyorum. Bu yaratıcılığa sadece bir örnek.

Yaratıcılığın tam olarak ne olduğunu ve neden bu kadar tuhaf olduğunu açıklamak istiyorum. Yaratıcılık o kadar garip bir şey ki onunla İsa, Buda, Meryem Ana ya da Athena olunabilir. Yaratıcılık dinle ve ayrıca mitolojiyle bağlantılıdır. Yaratıcılık benim hayatımı kurtardı. Bu nedenle bu kursun girişini geçmişimi anlatarak yapacağım.

Bir işçi mahallesinde doğduğumu söyleyeceğim size, babamın bir dükkânı olduğunu, tüccar olduğunu söyleyeceğim. Bunları *Gerçeğin Dansı* adını verdiğim kitabımda da anlattım. Çok sınırlı bir dünyada doğdum ve yaratıcılığın elimdeki tek anahtar olduğuna inandım. Aslında okumayı seviyordum, iyi bir öğrenciydim, ama bana biraz sıkıcı geliyordu. Amcalarımdan nefret ederdim üniversiteliydiler, ben üniversiteyi terk ettim. Ve şöyle dedim kendime: "Hayatımı kurtarabilecek tek anahtar, hayal gücümdür."

Peki, hayal gücü nasıl geliştirilir? Benim için çok zor olmadı. Okumayı 5 yaşında öğrenmiştim ve zamanımın çoğunu kitaplar arasında geçiriyordum: Masallar, çeşitli hikâyeler... Hayal gücümü okuyarak geliştirdim. Kitaplarla geliştirilmiş bir hayal gücü, kelimelerden geçtiği için her zaman entelektüel bir hayal gücüdür. Ama aslında hayal gücü bundan çok daha fazlasıdır. Yaratıcılık kelimeleri aşar.

Yaratıcılığın en büyük düşmanlarından biri ahlaktır. Hayal gücünü geliştirmek için ahlaksız olmak gerekir. Ahlak hayal gücümüzü hapseder. Cesur olmak ve bu koltuk değneğinden feragat etmek gerekir.

HAYAL GÜCÜ TARİHİ

Tarihi bir açıdan bakıldığında insanoğlu başlangıçta kendi içine, olduğu şeye kapalı yaşadı. Daha sonra kendine ait olamayan, bedeni dışındaki şeylerin de kendine girmesine müsaade edebileceğini anladı. Bizi doğaya bıraktılar ve fark ettik ki doğa bizmişiz! Başlangıçta, dünya bize uzak geliyordu.

Örneğin, benim bir vahşi olduğumu farz edelim: Dünyanın ben olmadığımı biliyorum, ama ağaçların, bitkilerin, çiçeklerin, yosunların varlığını keşfediyorum... Büyücülük aracılığıyla bir gün, ağacı kendime dâhil ediyorum. Bitkisel bir totem yaratıyorum. Totemle, ağaçla birleşiğim. Bir ağaç diktiğimde, bu ağaç kendimim; gövdesi kesildiğinde ölüyorum. Öldüğümde ağzıma tohumlar koyuyorlar ve onlardan başka, muhteşem bir ağaç büyüyor. Cesedimden bir ağaç oluşuyor, sonra ben tohuma dönüşüyorum. Ağaçları kendime kattıktan sonra, toprağı ekmeye başlıyorum,

çünkü kendimi bitkilerle tanımlıyorum. Hayal gücümün temelinde bitkisel dünya var ve bu, bugüne kadar sürdürüldü; fitoterapistler tedavi etmek için bitkileri kullanırlar. Bitkilerin ruhuna girmek gerekir ama bunu ruhunda bir kapı açıp bitki ruhunun sana girmesine müsaade ederek tersten yapmalı. Bitkilerin ruhu bana nüfuz etmediği sürece, yaratıcı olamayacağım.

Bitkilerin ruhunun tükendiği yerde Om Mani Padme Hum*, ya da lotus elması var. Tüm Tibet dini bunda yoğunlaşır. Bir bataklıktan, içinde Buda'nın büyüdüğü, bir lotus doğar. Gerek Mısır dinleri gerek Budizm olsun bir çiçeğin dâhil edilmesi üzerine kurulmuştur. Çünkü bu çiçek güneşe açılır, kokusunu yayar ve Tanrı'ya dönüşür. Ben bilinçaltımda yeşermiş lotustan doğmuş bir bitkiyim; bilinçaltından bilgiye büyüyorum ve Işık Varlığı benden doğuyor. Tüm bunların farklı bir anlamı var. Kendime kattığım bitki kapılarımı açtı. Bir Koan Zen şöyle diyor: "Kuzeye açık kapı, Güneye açık kapı, Batıya açık kapı, Doğuya açık kapı." Bu, Buda'nın ne olduğu sorusuna cevaptır. Bunun ne demek olabileceğini kavramak güç, ama en azından bir şeylerin açıldığını anlayabiliriz. Yaratıcılığa giriş yapmamış kişi aramaya başlar, ama açılmak zor olacaktır. Yaratıcı olmak için kendini bırakmak gerekir. Böylece Zen'e girilir, çünkü Zen'in ana fikri bağlarından kurtulmak, özgürleşmektir.

* En ünlü Budist mantralarındandır. Sanskritçe olup, her hecesi kutsal bir sembole, renge tekabül eder. –ç.n.

İnsanlık gelişimine devam ettikçe insan da hayvanın içine girmesine izin verir. Hayvanı kendine kattı: Böcekleri, kurbağaları, kaplanları, aslanları, leoparları, örümcekleri... Yani, hayvan totemini. Tüm Tanrılar hayvan toteminden doğacaktır: Apollon bir kurbağadır mesela. Birçok kültürde hayvan maskeleri bulunur, Meksika'da leopar, Afrika'da timsah maskeleri, hatta burçlar hayvanlarla simgelenmiştir. Ve bu hayvan totemlerinin içselleştirilmesi bugün gündelik hayatımızda devam etmektedir: "Kaplan gibi saldırmak", "şahin gibi görmek" benzeri deyimler kullanırız. Hayvanı kendimizi katmışız.

İşte insanoğlu, başlangıçta yaratıcılığını bu şekilde, kendine kattığı her şeyden bir Tanrı yaparak üretti. Kendimize kattığımız her boyutla varlığımız büyüyor. Hayvanı kendine kattıktan sonra insan avlanmaya başladı; inek, keçi vs. gütmeye başladı. Eğer kendine kaplanı katarsa, kaplan avlayabilir; fil katarsa, bir fili evcilleştirebilirdi bunu anladı. Yerli kültüründe Evreni ören Örümcek Maya ve bu Evren örümcek ağı şeklinde örülmüş bir rüyadır. Tarot'ta Major Arkana'nın 8 numaralı kartının Adalet olduğunu görürüz ve Adalet örümceğin halefidir. Tüm sekizler örümceğin halefidir; sekiz bacak, sonsuzluk sembolü ve daha bir sürü şey.

Ama daha ileri gitmek gerekir. İnsan Ay'ın, Güneş'in hareketlerini gözlemler; yıldızlara bakarak Kozmos'un ritmini kendine katar. Kanun, hükümdarlık oradan gelir; tüm toplumsal orga-

nizasyon insanın Kozmik ritmi içselleştirmesinden doğar. Örneğin, Dolunay'da halkına hediyeler veren bir kral vardı, Ay görünmez olunca tahttan indiriliyordu. Ay'ın eylemini takip ediyorlardı. İnsanlar dönemler halinde düşünürler. Yıldızların toplumsal organizasyona dâhil edilmesi hâlâ devam ediyor. Güneş'le sembolize edilen bir başbakan –erkek– tarafından yönetiliyoruz ve karısı Ay'ı sembolize ediyor. Papa'nın sembolü Güneş'tir; Dişi Papa'nınkiyse Ay. Kozmik ritimlerin içselleştirilmesi bizim için önemlidir. Aydınlatma sistemleri bu dönemleri referans alarak kurulur. Şöyle denir: "Aydınlanacağım, Güneş'e dönüşeceğim." Ve Güneş gibi parlarız. Yani, en üst sonumuz Güneş'e (Amon-Ra) dönüşmektir, çünkü Ay, Güneş'in ışığını yansıtır. Güneş'e eril bir anlam yüklenince toplumumuz dejenere olmaya başladı. Almanya'da Ay'ın eril, Güneş'in ise dişi tanımlandığı eski bir uygarlığa ait harabeler var. Güneş'e dönüşmenin kadına dönüşmek anlamına geldiği bir anaerkil toplum kalıntıları. Bilinçsizce konuşursak bunun anlamı bugün erkeğe dönüşmek olacaktır. Tüm bunlardan Papa'nın Güneş'in bir temsilcisi olduğu ya da o çeşit bir anlam çıkarılmamalıdır. Aslında Güneş bir çeşit temel androjendir.

Derken Aydınlanma Çağında, insan entelektüel bir varlık olmaya karar veriyor, saf entelektüel. Ve mekanik makineler üretmeye başlıyor; gazla çalışan motorlar, mekanizmalar ya da kurmalı saat gibi basit makineler. Böylece insan makine-

leri kendine dâhil ediyor. Davranışlarında makineleri taklit ediyor! Rasyonel düşünce zamanı böylece geliyor. Hatta bugün Aydınlanma Çağındaki rasyonelliğin izleri hâlâ var. Bir Fransızla sinemaya gittiğimde, şöyle diyor: "Ama bu mantıklı değil, imkânsız." Kubrick'in *Cinnet* filmini izlemeye gittiğimizde, başkarakter kendini kapatıp, birden baltayla belirince, şöyle diyoruz: "Bu mümkün değil, mantıklı değil, ona kapıyı kim açtı?" Bize mantıklı gelmediği için, kabul edilir de olmuyor. Mantıklı olmayan hiçbir şeyi kabul edemiyoruz! Bu verdiğim örnek, makinenin hayal gücümüze girişini gösteriyor, çünkü makineler tamamen ve kesinlikle mantıklıdırlar. Sebepleri çok net, sonra insanın da sebeplerinin net olması gerekiyor. Mantıkla lekelenmişiz. Mantıklı olmak iyidir, ama sadece mantıklı olmak cüzzam, veba gibi bir hastalıktır. Cinsellik din yoluyla mantık yoluna girince sonucu felaket oldu. Mantıklı bir ahlak yaratıldı ve bu topluma yayıldı, bu son derece yıkıcı bir şey. Cinselliğe mantık sokarak bir sorun yaratıldı ve bu da bizi daha sonra mantığı kırmaya mecbur etti.

Bu hastalığa karşı Freud ve gerçeküstücülük belirdi. Gerçeküstücülük çok önemlidir, çünkü bu şekilde kendimizi rüyalarla tanımlamaya başladık, rüya krallığını geri kazandık, o kadar kabul ettik ki bir parçamıza dönüştü. Eskiden, Yunanistan'da rüyalar Tanrılarındı, insanlara göre bir şey değildi. Ama rüyayı kendimize katarak, rüyamızda gördüğümüz şey olduk.

Bir adım daha var. Şimdi, XXI. Yüzyılda, bilgisayarlarımız var. Bu durum mantığımızda köklü bir değişikliğe sebep oluyor, çünkü on yıl içinde tüm bilgi sistemlerini anladık. Artık bir eve her taraftan bakmak mümkün. Hayal gücünle, bir pencereden girip bir evi gezip çıkabilirsin. Bir kişiye aklımızla bakabilir, tüm damarlarından ve tüm vücudundan seçtiğin yere varana kadar geçebiliriz. Demek istediğim; bilgisayar gibi davranmaya başlıyoruz. Günümüzde yaşadığımız dönüşüm bu. Bilgiyi daha farklı bir şekilde işliyoruz. Peki, şimdi ne olacak? Hayal gücü tarihine kısa bir gezi yaptım.

Demek istediğim, ayakkabılarıma baktığımda, rasyonel bir dönemin ayakkabılarını görüyorum, bitkiden geleni görüyorum, kökler gibi ayakkabılar. Hayvanı görüyorum, deri gibi ayakkabılar, yapım malzemesi. Ve ayrıca beni nereye götürdüklerini de ayırt edebiliyorum, bir nesne olarak ayakkabı, bu çok rasyonel bir bakış. Ne kadar gerçeküstü, tüm çocukluğumun içinde olduğunu görüyorum! İçinde bulunduğumuz dönemde, ayakkabılar kırmızı olabilir, yeşil ya da sarı da; renklerini değiştirebilirim, şeklini değiştirebilirim; ayağıma hemen giyebileceğim on milyonlarca ayakkabı var. Mantık zindanımdan çıkmaya özgürüm.

Hücremizden

Kursun bu bölümünü "hapis" kelimesiyle açmak istiyorum. Bunun sizin için bir anahtar niteliğinde olmasını diliyorum. Bu düşünceler benim için çok önemli oldular. Şu anda içinde yaşadığım gerçekliğe dönüştüler. Hikâyesi şu: Sınırlı bir bedende doğdum, kendimi mühim hissediyorum. Hepimiz dört unsura sahibiz: Akıl, duygusal olan, cinsel olan ve bedensel olan. Fikirlerde, arzularda ve ihtiyaçlarda yaşıyoruz. Bu dört unsur Tibetli, Kızılderili ve Hintli mandalarda ayrıca Tarot'taki Dünya kartıyla temsil edilmiştir. Dört parçaya bölünmüştür, beşinci element merkezdedir. Bu, tüm insanlık sanat tarihinin gerçek seyahatidir. Bu dört parçadan her birinde nöbetçilik eden dragonlar bulunur. Her bir kule sıkı bir şekilde korunmaktadır. Mabet kapılarındaki aslan figürlerini, ya da Notre-Dame'daki olukları hatırlayalım. Kendi içimizde de, bizi sınırlı ve gözetim altında tutan mükemmel gardiyanlar vardır. Aklım kilitli, saklı; duygularım, kutuya kapatılmış; cinselliğim ve ihtiyaçlarım, göz hapsine alınmış. Hepsi koruma altında. Ve işte bizi yaratıcı olmaktan alıkoyanlar, kendi yarattığımız bu tutsaklar. Bu nedenle söylediğim şeyler devrimciler, çünkü yaratıcı olmak için; her ne kadar gözünüzle görmeseniz ya da tanımlayamasanız da; gardiyanları yenmeniz ve kapıları yıkmanız lazım gelecektir. Peri masallarındaki cadılar gibi

canavarlar, korkunçlar... Onlar bizim tutsaklarımız. İnsanlık tarihi, gezegenin gelişimi, toplum, ülkemiz, ailemiz tarafından eğitildik. Tüm bunlar içimizde yaşar. Nöbetçilerimiz tarih öncesiler. Yavaş yavaş güçlendi ve kalelere yerleştiler. Gardiyanlara saldırmalı, onlardan kurtulmalıyız. Ama asıl sorun, onlara saldırınca kendimizi tehdit altında, savunmasız hissetmemiz ve korkunun baş göstermesidir.

Yaratıcı olmak için aşılması gereken son sınır dışkılardır. Biz çürümüş maddeleri atan bir vücuduz. Çiş, tükürük, meni, adet kanı... Sadece bedenden bahsediyorum. Dışkısında derin gardiyanlar olan bir kişi yaratıcı olamaz. Ayurveda tıbbında çişi tedavi etmek için kullanan bir ekol var. Meksika'da her tip hayvan dışkısıyla tedavi eden bir şifacı buldum, ona göre her dışkının farklı bir iyileştirici özelliği vardı.

Psikobüyü yaratımında bazen tıkanmış kişilere kendi dışkılarıyla resim yaptırıyorum. Bu tıkanıklığın kökeni genelde çocukluğa dayanır; çocukların üstlerini kirletmesi ve elleriyle yemek yemesini yasaklayan fazla titiz aileler çoktur mesela. Bu çocukların özgür olmalarını yasaklamaktır.

Yaratıcı Olun

Biri yaratıcı olmak istiyorsa şu alıştırmayı yapmalıdır: Emici bir yüzeyin üstüne yerleşip bir-iki litre su içmeli ve sonra işemeli suyu çizgi gibi kullanarak çizim yapmaya çalışmalıdır. Ne olursa olsun, yaratıcı olmak için pis çocuğun içimizde var olmaya devam etmesi gerektiğini unutmamalıyız. Boşaltımda sınır olmamalı. Marx Ernst'in aşığı olan, gerçeküstücü ressam Leonora Carrington yakın arkadaşımdı. Meksika'da tanışmıştık. Bana Buñuel'in eski aşığı olduğunu ve kendisini bir anda terk ettiğini anlattı. Bunun üzerine kadın adet olduğu gün ellerini adet kanına bulamış ve apartman dairesinin her yerine el izi bırakmıştı. Bu onun yaratıcı tepkisi, adet kanını dönüştürücü bir öge olarak kullandığı bir psikobüyü performansıydı. Buna benzer psikobüyü performanslarını çok defa önerdim. Adet kanı aşk büyülerinde çok kullanılır. Genel olarak dışkılar, her türlü sihirde sık kullanılırlar. Büyü çok defa dışkılar üstüne kurulur: Kurbağa, yılan, örümcek salyası vs... Bize şahsi gelen her şey, yaratıcı olarak kullanılıyor.

Eğer bir şeyler üretmek istiyorsanız, cinsel sınırlarınız olmamalı; bunun öncüsü Marquis de Sade'dir. Gerçeküstücülük onu, cinsel ilişkinin her türünü hayal ettiği için evlat edindi. *Sodom'un 120 günü*'nü okuyunca, cinselliği nasıl

sınırsızca bir bilim adamı gibi tüm imkânlarıyla araştırdığını anlıyor insan. Yamyamlıktan sadist caniliğe, enseste, her şeye varabiliyor. Yaratıcılığı uyandırabilmek için, tüm ahlaki kalıplardan özgür, tüm dini fikirlerden uzak bir cinsel hayal gücü şarttır. Özgürleşmek gerekir. Bir sanatçı büyük sapkınlıklar hayal etmeye ihtiyaç duyar. Beynimizde her türlü ihtimali canlandırmaya ihtiyacımız vardır.

Birinin hayal gücü geniş ama dengesizse milyonlarca Yahudi öldürebilir; Hitler örneğinde olduğu gibi; ya da bir atom bombası patlatabilir. Her iki örnek de, içimizde bulunan karanlık yanımız tarafından geliştirilmiştir.

Bizi gözetleyen en büyük gardiyanlardan biri, anne babamız tarafından kalıplanmış süper egodur, bize sürekli şöyle der: "Bu yapılır, bu yapılmaz, bu yasak." Süper egoyu kendimize dâhil etmeli, hükmetmeli ve dağıtmalıyız.

Yaratıcı bir varlığın duygusal sınırları da yoktur. Demek istediğim; öldürebilir, ihanet edebilir, açgözlü, ukalâ, öfkeli olabiliriz, bunun bilincine varmak gerekir. Duygusal olarak her şeyi hayal edebilmeliyim ve etmeliyim. Bir aziz ya da insanlık için en faydalı kişi olabilirim, ama aynı zamanda hayatı yok etmek için suya zehir katabilirim. Hayal gücümde tüm sınırları aşmalıyım, hepsini yenmeliyim.

Şimdi yaratıcılığa ve beyne hitap eden yönleri inceleyelim. İlk yenmem gereken şey kelimeler imparatorluğu. Eğer kelimelere boğuluyorsam

yaratıcı olamam. Ben şunu kendi içimde yaptım: Dünyadaki tüm dejenerasyonları gözümün önüne getirdim. Ben dejenere değilim, ama yaratacağım zaman ihtiyaç duyduğum her şeye sahibim. Birini gördüğümde, bildiğiniz gibi sınırları bir kenara bırakıyorum. Böylece kişi ona neler olduğunu bana anlattığında, bu anlattıkları beni şaşırtmayacak. Yaratıcı terapinin en büyük engellerinden biri de sürprizdir. Bir terapist şaşıramaz, her şeyi dinlemeye hazır olmalıdır, her şeyi hayal etmiş olduğu için hiçbir şey onu şaşırtamaz. Ama hayret etmek bir sürprizle karşılaşmaktan çok farklıdır.

Kelimelerin ilk engel olduğunu söylüyordum –en temel olanı– kelimeler içinde hapisiz. Bunun sebebi genelde, toplumumuzda kişileri tüm söyledikleriyle ilişkilendirmemizdir: "Ben söylediğim şeyim." Freud, Lacan ve diğerlerinin söylediğin şeysin fikrini kırmalarına rağmen, bu fikir hâlâ hayatta. Günümüzü sürekli bir şeyler anlatarak geçirsek bile bu böyle. "Sersem" dostluk, biriyle bir şeyler yapmak için değil bir şeyler anlatmak için buluşulan dostluk tipidir. Kümeste gıdaklar gibi birbirimize bir şeyler anlatırız. Kendimizi bir şeyler yaparak değil konuşarak eğitiriz. "Söylemekle yapmak arasında dağlar vardır" deyiminin kaynağı budur. Hayatımızı "sen bana şöyle demiştin", "söylediğini çabuk geri al" diyerek geçiriyoruz. Bu çok çocukça, sadece kelimelerin bir anlam ifade ettiği sözlü bir eğitimin çocukluğu. Ve bu düzeyde yaratıcılık yok. Sadece

kelimelerin bulunduğu bir dünya yaratıcılıktan yoksun bir dünyadır. Kelimeler amacın ta kendisi olduğu bir dil gibi algılandığında çığırından çıkmış gibi görünür. Yaratıcılık kelimelerin dışında bir yerde oluşur. Şair temel olarak kelimeler üzerinde çalıştığında kelimeler patlarlar. Dağınık, kırıktırlar.

HAYAL GÜCÜ ALIŞTIRMALARI

Bir önceki bölümde hayal gücüne şöyle üç aşağı beş yukarı teorik bir giriş yaptık. Peki, tüm bu malzemelerle ne yapmalı? Eski fikirleri geride bırakmayı göze alabiliyor muyuz? Çalışılması gerekenin temelinde bu var.

Yaratıcı olmak için ilk gereken şu: Mekânsal sınırları olan bir alanda yaşıyoruz. Zihnimiz kafamız tarafından sıkıştırılmıştır ve gözlerimizi kapatınca karanlıkta kalırız. Gözlerimizi kapatmak hapiste olmak gibi. Ne zaman gözlerimi kapatsam bir zindana giriyorum. Bu mekân hissi özel mülk kavramından geliyor. Toplum özel mülk kavramını yarattı, bana ait mekâna sahip olma hakkını verdi, daha fazlasına hakkım yok. Yanlamasına fazla yer kaplamamaya alışkınız. Aile eğitiminde bize yemek masasında bir yer verilir. Okulda sıram vardır, yerimden çıkamam. Bizi onun içinde eğittiler. "Bana bunu söylemeye ne hakkın var?" kendini bu şekilde ifade eden ki-

şiler bunu yerleri olmadığı için yaparlar. Bizim hiçbir şey olmadığımıza inanırlar. Bizim sahip olduğumuz alan, onlara gülünç gelir. Büyük değiliz. Bu alıştırmalarla başladığımızda henüz yeterince büyük değilizdir. Kendimize şöyle dememiz gerekir: "Gördüğüm karalık Evrenin karalığıdır, öyle ki, her gözümü kapadığımda aslında kozmik alana giriyorum." Bu fikri temel almak gerek! Yaratmak lazım! Kendimi aklen sınırlı hissediyordum ve kendime şöyle dedim: "Nasıl daha akıllı ve duyumsal olabilirim?" Sonra gözlerimi kapadım ve bir ışık hayal ettim ve o ışığı, bu sonsuz evrende olabildiğince uzağa, uzanamayacağım kadar uzağa koydum. Dikdörtgen bir evrenle başladım. Yani kendimi ileriye yoğunlaştırdım. İlerledim de ilerledim. Her seferinde daha ileriye gittim, sonunda uzayda kayboldum. Sonra sağa doğru gittim, her defasında daha uzağa, sonsuza kadar. Ve sola, her defasında daha uzağa, nereye olduğunu bilmediğim kadar uzağa. Ve sonra geri gittim, uzağa doğru. Böylece kendimi ilerisi, gerisi, sağı, solu olan bir evrende buldum. Ve sonra yukarı doğru gittim, her defasında daha yukarı, olabildiğince yükseğe ve sonra aşağı doğru gittim, her defasında daha aşağı, dipsiz derinliklere doğru. Bunun anlamı uzayın ileri doğru sınırsız, geriye doğru sınırsız, sağa doğru sınırsız, sola doğru sınırsız, yukarı doğru sınırsız ve aşağı doğru sınırsız olduğudur. Sonsuzluğu çok severim, zihinsel olarak ondan korkmuyorum. Ve şimdi şu alıştırmayı uygulayabilirsiniz: Ayaklarınızı indirin, dikleşin, bir ışığın sizi yönlendirdiğini

hayal edebilir ya da sadece ileri doğru gittiğinizi düşünebilirsiniz. Bunu yapmanız lazım. Yapabileceğinize inanmasanız bile başarmaya çalışmalısınız. Gözlerimizi kapatalım ve yeniden başlayalım.

Büyüyün

Başka bir alıştırma: Bana baktığınızı hayal edin. Bakın bana. Matematik bir bakış var: Sağa, sola, yukarı, aşağı. Ama başka bir bakma türü daha var. Kendi merkezime yoğunlaşıyorum ve yavaş yavaş büyüyorum. Tüm varlığım bir küre gibi büyüyor. Bunu iyi yapmanız için tamamen dik olmanız gerekir. Bunun meditasyon pozisyonu olduğunu göreceksiniz. Bir küre gibi büyüyorum, tüm gezegende ilerliyorum ve sonra tüm evrende. Büyüyorum ve evreni dolduruyorum. Tüm evreni dolduran bir küre olduğumu hissediyorum. Bu bir guru. Ben sizi küremde karşılıyorum, size sarılmamı ister misiniz? Ben size sarılıyorum ve size sarılan evrenin tamamı. Mümkün olan tüm alanı kapladım, sonsuzluğa kadar. Bunu yapmayı başarabilirseniz bir üstada dönüşebileceğinizi söyleyebilirim. Gerçi tam bir üstat olmak bundan daha fazlasını gerektirir.

Şimdi uzak olan bana geliyor, sağ bana geliyor, sol bana geliyor, aşağıdaki bana geliyor, yu-

kardaki bana geliyor. Küre bana geliyor. Bu alıştırmayı yaptığımda, ben benim ve herkes kendisi. Tüm Doğu öğretileri bunda özetlenir. Ben tüm evreni kaplıyorum, sonra evren bana geliyor. Hepsi bu. Yirmi sene meditasyon yapmaya gerek yok. Bu alıştırmayı yapmak, iyi yapana kadar tekrarlamak yeterli. Dik oturmak gerek ve hayal ettiğinin bu uzayın tamamını kendine katmak için tüm genişliğiyle düşünmek. Böyle olduğumda, yenilmezim. Yıkılmazım. Taştan bir Buda'yım. Yerle bir edilemem çünkü tüm alanı kendimde topladım. Ve sonsuzluğa kadar gitme şansım var. Gidebileceğiniz kadar uzağa gidin ve tamamını toplayın. Tastamam bir yaratıcı olacaksınız.

Algıladığım varlık tam olarak ben değilim, çünkü kendimle ilgili sadece bir sezgim var. Anne babam bana çirkin olduğumu söyledi; bu nedenle kendimi beni algıladıkları gibi algılıyorum. Ve bazen kendimi başkalarının bana baktığı şekilde algılıyorum. Ancak, aslında kendimle ilgili bir sezgim var. Kendimle ilgili sezgim değişiyor! Depresyondaysam tüm bedensel algım, depresyon yüzünden bozuluyor. Ama kendimi farklı şekillerde algılayabilirim, kendimi her zaman aynı şekilde algılamaya mecbur değilim. Kendimden algıladığımı değiştirebilirim. Tüm şaman büyüsü bunda gizli.

Yayılın

Şimdi Şamanizm'de bir gezinti yapacağız. Bir önceki yaklaşım Budizmden geliyordu. Tüm Evren kadar büyüyorum ve sonra kendime kapanıyorum. Dağ benim, peki hangi dağ? Ben neyim?

Şimdi sezgilerimizle çalışacağız. Bana baktığınızı hayal edin. Biraz bakın bana. Büyüğüm, sınırlarım yok, uzaydayım. Sonra tüm Uzay bende. Basınç büyük, merhamet büyük. Gerçeklik benim. Tüm bu güç –çünkü Uzay yaratma güç yaratmadır– size giriyor. *Yıldız Savaşları* filminde dedikleri gibi: "Güç seninle olsun." Güç yaratacağım, güç benim içimde. Ve güç kişinin içindeyse, bir kılıç gibidir. Onu on parmağımın ardından çıkarmam mümkün. Kendime yoğunlaşmışım, parmaklarım sonsuzluğu çağırıyor. Parmaklarım hesap edilemeyecek güçteler. Ve kalbimi güçlendiriyorum. Bu yoğunlaşmış bedende sonsuzluğa kadar büyüyen bir kalp var. Artık, bir küre gibi büyümeye ihtiyacım yok. Bir tarafım büyüyebilir. Kendi içime toplanıyorum ve kalbim dünyayı dolduruyor. Artık sağlam bir temelim olduğuna göre, kalbim bana dönüyor. Böylece cinselliğim dünyayı doldurabilir, aklım dünyayı doldurabilir, gücüm dünyayı doldurabilir. Bunun anlamı beden algımla ne istersem yapabileceğimdir, anlaşıldı mı? Sen ne istersen.

Ben bunu birçok şeye uyguladım, mesela inisiyasyon masajına. Madem bir kalp açılabiliyor,

neden elle açmayalım? O zaman bedenimi yoğunlaştırıyorum ve sonra açılmaya başlıyor. Ve insanlar ağlamaya başlıyorlar. Çünkü sınırlandırılmış bir alanda yaşadılar.

Aydınlanın

Görüldüğü gibi hisler değişebilir. Bir zindanda yaşandığı fikri aşılabilir. Bu nedenle kendimden istediğimi alabilirim ve kendimden ağır gelen şeyleri uzaklaştırabilirim. Ve net olan hiçbir şeyi kabul etmiyorum. Şimdi kendinizden bir parça hayal edin. Bedenimizin sadece bir parçası hayal etmeli ve depresif pireleri kendimizden uzaklaştırmalıyız. Artık devam edemeyeceğimizi hissettiğimiz an boksörler gibi yapacağız ve: "Yenilmedim!" diye düşüneceğiz. Bir köpek gibi silkinip pireleri kendimden uzaklaştırıyorum. Beni durduran her şeyi iteceğim ve yapmam gerekeni yapacağım, bu kadar basit. Madem bizi rahatsız edenler gardiyanlar, kovalım onları. Ve devam edelim. Bir küre gibi büyümek, kendi halimize geri dönmek ve kendimizi sağlam hissetmeye başladıktan sonra –çünkü bu hâl kişinin kendini sağlam hissetmesine neden olur– vücudun herhangi bir yerinden çıkartmamız gerekir. Sınır yok! Senin bedenin, senin kalbin, senin niyetlerin, her ne istersen. Canın ne isterse güçlendir.

Şimdi bir anda aydınlanacaksınız, kendinizi bir Buda gibi hissedeceksiniz. Bu işinize yarayacak. Beceremediğinizi düşünüp kendinizi kötü hissetmeyin. Her şey denemekle başlar ve kişi elinden gelenin en iyisini yapar. Bir elime gücü, enerjiyi alıyorum ve evrenin tüm gücünü toplamaya başlıyorum. Bana gelen evrenin tamamı... Enerji gelecek, benim enerjim gelecek... Oldu işte! Güç bu. Kendini bırakabilmek. Bu alıştırmayı bir defa uyguladıktan sonra, gücü ellerinizde biriktirebilir ve bu gücü istediğinize yönlendirebilirsiniz, yapıtlarınıza, kendinize. Ona sahip olduğunu hayal et, burada olduğunu hayal et, burada onu var et. Erkek, kadın, sağ, sol, hepsi birlikte çalışıyor. Baba, anne, iki el birden... Dua eden biri gibi! Tanrım, bana yardım et! Bu şekilde dua ediyorum, böyle olduğum zamanlarda kozmik enerji gerçekten geliyor, yayılıyor. Ben buna inanıyorum. Yaratıcılık budur.

Bazen içimizde cezalandırılmış bir çocuk vardır. Bir köşeye konduğu için kızgın bir çocuk. Onu rahatsız ettiler, o da savunmaya geçti. Bu çocuk her şeyi reddeder. Ve faydalandıkları bu çocuk, senden, yetişkinden yararlanır, gücünden yararlanır, sen olmana izin vermez. Ama artık yeter! Onun kaprislerini bir kenara bırakalım. Onu hemen şimdi büyüteceğiz. Kurban çocuğun büyümesine izin ver, rahatsız edildiği yeter. Kendimden çıkıyorum ve güç doluyorum. Güç dolmayı başarabilirim. Mekân dediğimiz tüm enerji bana geliyor.

Ağırlığınızdan Kurtulun

Başka bir alıştırma: Yaratıcı olmayan insan yerçekimine boyun eğer. Yerçekimini kendimizde hissederiz. Dünya bize sürekli şunu der: "Sen topraksın, bende son bulacaksın." Sürekli düşmemiz gerektiğini hissederiz. Her şey yok olmamız, bastırılmamız ve yavaş yavaş düşmemiz yolundadır. Ağırlığı yenebilecek başka bir güç hayal edemeyiz. Bu böyle. Eğer ağırlığımı hissediyorsam, kendimi ağır hissederim. Ama ağırlıklarımdan kurtulmaya başlarsam, kendimi hafif hissederim. Bu hisse hâkim olabilirim. Onunla canımın istediğini yapabildiğim zaman yaratıcıyım. Kendimi çok ağır hissedebilirim, ya da ağırlıksız olabilirim! Bedenimin içinde karanlık olabilir, ama ben ışık doluyum. Bu aydın olmaktır. Aydın bir varlık vücudunu ağırlıksız hisseder. Sadece istediği ağırlığa sahiptir, istediği ışığa sahiptir: Her şey kontrolü altındadır. Artık hiçbir şeyin, hiçbir hissin tutsağı değilim. Milyonlarca kilo ağırlığında olabilirim, ya da ağırlıksız olurum. Bu karanlık ve ışık hissini ben kontrol ediyorum, sıcak ve soğuk hissini de. Bu bizi Himalaya Yogasına götürür, oraya gitmeye ya da yogi olmaya gerek yok. Sadece yapmamız gerekir. Dövüşçülerin havada yerlerinin olduğu Çin Kung-Fu'sunu hatırlayalım. Bunu biz de yapabilir, kendimizi onlar kadar hafif hissedebiliriz. Bu da aydınlanma ile

alakalıdır. Aydınlanmış olmamız gölgenin gittiği anlamına gelir. Işığa doğru gidildiğinde, gölgeye de varılır. Işığın tutsağı olmamalı. Eğer hafifliğe varırsak, ağırlığa tekrar dönebiliriz; hafifliğin de tutsağı olunmamalı.

Çalışalım. Bu hisse ulaşınca, gücü toplayın ve vücudunuzu güçle doldurun. O anda güçlüsünüzdür. Gurular, her türlü ilüzyonla bunu yaparlar. Sembolik olarak çevirisi şudur: "Ben enerjiyi bırakmadan size verebilirim." Bunu yaptıklarında sonsuz bir güç vardır. Guru bunlar üzerine çalışmıştır ve hayal gücü tarafına geçer. İnsanlar bunun mucize olduğunu inanırlar, aslında bu mucizeyi her birimiz yapabiliriz. Buna ulaşmak sadece kendimizle ilgili hislerimiz üzerine çalışmakla mümkündür. Kendimle ilgili algımı her an değiştirebilirim. Büyük ya da küçük olabilirim. Tek değişen kendimi nasıl algıladığımdır, hepsi bu. Verebilirim ve alabilirim de. Dünyanın enerjisini toplayabilirsin ve kendinden alabilirsin. Tüm bu çalışmalar sonsuzluğa gitme ve dönme çalışmasıdır.

Zaman ve Mekân Oyunu

Zamanda sınırlı değilizdir. Mevleviler şöyle der: "Tanrı karşısında bir dakikan, insanlara karşı bin

yılın varmış gibi yaşa." Bunun anlamı, bir saniye sonsuzdur, önemli olan onu geliştirebilmektir.

Hindistan'da kendisini ziyaret eden herkese sarılan bir kadın yaşıyor ve onu ziyaret edenler inanılmaz bir aydınlık alıyorlar. Oturup mekâna yoğunlaşırsanız buna siz de ulaşabilirsiniz. Bir güç yaratın, sonsuz bir güç. Kalbinizi güçlendirin. Sonra sonsuzluğun ve nihailiğin içinize girmesine izin verin. Sarılan benim, ama ruhumda milyonlarca varlık var; kollarımda milyonlarca dünya, milyonlarca hareket var. Tüm gelecek zamanlar bana geliyor: Kendimi sonsuza yerleştiriyorum, kendimi nihaiye yerleştiriyorum. O andan itibaren, zindanınız patlar.

Bir kişi bir guru aramaya çıktığında, aslında tek başına yapabileceğini aramaya gider: Kendi başına yapabileceği şeyi, başkasının yapmasını istiyordur, çünkü tek başına yapabileceğine inanmıyordur. Aslında guru bu yeteneği gökten almadı, o yaptı, o yarattı. Kazanmak için çalıştı, sen de çalış.

Sürekli, "Bana zarar verdiler, beni dövdüler, onun için hiçbir şey yapmıyorum. İçim boş benim, yaratıcı değilim." diyen kaprisli küçük çocukla kalamayız. Bu kadar yeter! İçimizdeki çocuğu büyütelim. O milyonlar yaşında; ben milyonlar yaşındayım. Benden önce tüm bunlar vardı ve benden sonra daha fazlası var olacak. İşte birbirinden ayrı tüm insanoğlu burada. Ben birleştirme gücüne sahibim. Ben hareket ettiğimde tüm insanlar hareket ediyor. Bir tasma gibi: Bu

bağ mekân ve zaman hissini temsil ediyor. Herkes hareket ediyor, önemli olan bu. Diğerinden hareket etmesini istemek yerine kendim hareket etmeliyim. Bu benim, mekân bu, zaman bu. Bu kutsal bir tasma. Bağlıyım. Çekim noktası dedikleri şey bu. Bu noktadan her şey hareket ediyor. Kendimi bir güç noktası olarak düşünebilirim. Ben yapıyorum, herkes yapıyor. Yani, herkesin yapması için benim yapmam önemli. Bu alıştırmayı yaptığımızda, sonsuzluğun ortasında yapıyoruzdur, insanlığın çekim noktası bizizdir. İnsanoğlunun atasından, insanoğlunun evladına. Tüm ölüler bizi takip eder, tüm doğmamışlar bizi takip eder. Tüm bunlar çok garip gelebilir, ama Buda düşüncesinin özü basitçe budur! Basitçe Buda'nın hissettiği buydu. Beynimiz işte böyle yapıldı. Beynimiz doğal bir şekilde açıldığında, buna ulaşılır.

Bunlar kelimeler değil, yaratıcılık için alıştırmalar. İnsanın asıl olduğu şeye dönüşmekten korkmayın. Tüm bu yetilere sahip varlıklarız, ama bizi sınırlandırdılar. Bu andayım ve buradayım. Ben. Ama öyle değil! Burada ve bu anda olan her şey. Tüm insanlık bende, gelmiş ve gelecek tüm insanlığı arkamda sürüklüyorum. Tüm mekânın tam ortasında yaşıyorum. İşte o zaman, avuç içimin ileri baktığı bu mudrayı* anlayabi-

* Hinduizm ve Budizmde ellerle yapılan hareketlerin her birine verilen addır. Farklı amaçlarla hizmet ederler ve sembolik anlamları vardır. Meditasyon mudrası ya da tedavi edici mudralar gibi.

leceğiz: "Buradayım ve dünyayı durduruyorum." Bir sanatçı böyle düşünmelidir ve eserini bu sorunsalları düşünerek üretmelidir.

Dünya'yı Kutsayın

Başka bir alıştırma: Ben sonsuzluktayım, uçsuz bucaksız geçmişin ve uçsuz bucaksız geleceğin ortasında oturuyorum. Ellerimi açıyorum ve ellerimi kapatıyorum. Kutsuyorum. Yani ben sonsuzluktayım ve Dünya'yı kutsuyorum. Hepsi bu. Bunu böyle yapmalısınız, çünkü bir yaratıcı tamamen paranoyaktır. Kendini Tanrı sanır. Ve kendini Tanrı ya da Tanrıça sanmaktan korkmamalı. Ben sizi kutsuyorum: Verecek çok şeyim var, güçlüyüm, Dünya'yı kutsamak için gereken her şeye sahibim. Bu kadar aşağılık kompleksi yeter artık! Tüm bu alıştırmalarla tarikat kurucularının ellerindeki tüm araçlara sahip oluyorsunuz. Hemen ardından onlara, kendinde olabileceğini hayal edemediğin bir yücelik duygusuyla hayran ol diye beynini yıkarlar ama bu yetilere sen de sahip olabilirsin. Bunun için tüm karanlıkları temizlemek gerekir, çünkü hepimiz örümcek ağlarıyla doluyuz. Bunun için içimizdeki çocuğu itmemiz lazım, güzelce yıkamak, temizlemek, büyümesini sağlamak lazım. Çünkü beynimizde,

hep aynı tepkiler vermemizi sağlayan bir gardiyan var. Ancak bu alıştırmaları yaparak kişi yaratıcıya dönüşüyor. Kimse seni öldürmek hariç sana bir şey yapamaz hatta öldüremez bile, çünkü hayat sonsuzdur. Kısacası artık yenilmezsin. Var olan her şeye sahip olabilirsin. Eğer yetenek diye bir şey varsa, ben de sahip olabilirim. Şimdi ellerimi nasıl sonsuza yükselttiğime bakın, sonsuza gidiyorlar; hayatı alıyorum. Enerjiyi verdiğim gibi alabilirim de. Yaratıcılığın tümüne sahip olabilirim. Dünya'daki bütün paraya sahip olabilirim. Başkalarının sahip olduğu her şeye. Peki ya, güzellik? Güzelliğe sahip olabilirim. Peki ya, enerji? Enerjiye sahip olabilirim. Hepsi benim için var. Verebilirim ya da alabilirim. Hayal etmek kolay. Bir oyun gibi.

Ama almak da bize zor gelir, çünkü almakla ilgili de sınırlarımız vardır. Bize: "Sen kim oluyorsun da buna sahip olacaksın", "neden senin olsun?" diyorlar. Ben Ünlü Mim Sanatçısı Marcel Marceau ile çalışmak için Şili'den ayrıldığımda annem ve babamın bana söylediği gibi. Benim onlara cevabım; "neden olmasın?" oldu. Ve başardım. Kapısını çaldım ve onunla çalıştım. Yasağa başkaldırdım. "Neden sen?", "Neden olmasın?", "Neden benim yapmadığımı yapacaksın?", "Çünkü istiyorum ve yapabilirim"; bu yasağa başkaldırmaktır. Bu kadar. Kendini güzel hissediyorsan, güzel olursun. Olacaksın! Hatta baş döndürücü olacaksın! İnsanların aklını başından alacaksın! Ama sen kendini baş döndürücü bir varlık ola-

rak algılamıyorsun. Buraya baş döndürücü biri olmak için geliyorsun, çünkü olabilirsin. İnsanlar seni senin kendini gördüğün gibi görürler, hepsi bu. Ben kendimi diğerlerinden daha değersiz görüyorsam, diğerleri beni öyle görecekler ya da buna inanacaklardır. Ama kendimi bir Tanrı ya da Tanrıça gibi görürsem, beni böyle görürler! Herkes değil belki ama çoğu, ihtiyacın olan kısmı.

Örneğin, bazı ünlü müzisyenleri ele alalım. Herkes muhteşem olduklarına inanıyor, çünkü öncesinde onlar kendilerini dahi olarak gördüler. Sonra, zamanla, bu destan biter, çünkü diğerleri de aslında öyle olmadıklarını fark eder. Geçici bir süre işe yarayabilir, ama sonra bu "kendini güzel hissetmeyi" idame ettirmek için ruhani bir çalışma yapmak gerekir. Çünkü bu his kişinin içinde yok olmaya başlar ve kişi bu hissi gerçekten kendine katmamışsa, her şey yok olur. Bu nedenle, sabırla devam etmek gerekir, süreklilikle, azimle. Azmedilmezse, yaratıcı olunamaz. Yaratıcılık, her şeyden önce gönülden istemektir. Yaratıcı eylemimiz bir güç ve sabır birikimidir.

"Ben"i eritin

Artık mekânı yarattık. Mekân burası, zaman şimdi. Ben burada ve şimdide var. Bu "ben"e saldırmamız gerekiyor. İçinde, "ben"in tutsağı olarak

yaşadığımız zamanın zindanını ve mekânın zindanını gördük. Ve en zor kısma geldik: Ben'in atlamasını sağlamaya, bu en zor kısmı. Çünkü kendimizi o "ben"le öyle tanımlamışız ki, savunmaya geçiyoruz ve ona sarılıyoruz, değişmek istemiyoruz. İnatçıyız, sabit fikirliyiz, imkânsızız, bir canavarız. Saf ve basitçe bir canavarız ve bundan vazgeçmiyoruz. Şöyle diyoruz: "Ben böyleyim."

Romalılar ve Yunanlar, "ben"in karnımızda olduğunu söylerdi, onlara göre fikirler karında doğup sonradan beyne kaçıyorlardı. "Ben"i göğse, buruna koyan uygarlıklar da oldu, tam olarak nerede olduğu bilinmiyor. "Ben" nerede? Bir ben'imiz var ve onu serbest bırakmak çok zor. Şamanist çalışmalara başlıyoruz: "Ben"in eritilmesine. Bunu günümüzde, adına *mophing* denen, bir görüntüyü bir diğerine dönüştürmeye, anime etmeye yarayan modern dijital teknikte görebiliriz. Yani, "ben"deki çeşitli değişiklikleri kabul etmek için çalışmak gerekir, zor bir iştir. Oyuncular, bir karakteri canlandıracakları zaman bunu yaparlar, ancak çok uzağa gitmezler çünkü oyuncu her zaman 'ben' ve canlandırdığı karakterdir. Burada önemli olan ben'i zenginleştirmek için ne yapmamız gerektiğini görmektir. Ve bu çok basittir, ama kimse sana anlatmaz. Eğer her şeyin kişiliğini açarsam, her şey benim aracılığımla konuşur. Sana dönüşürüm, diğerine dönüşürüm. Ama nasıl? Hangi yolla? İçime girmene izin veriyor ve sana anlatıyorum. Şu anda tamamen bir yaratıcıya dönüşüyorum, çünkü her şey benim aracılığımla konuşuyor.

Bir örnek vereceğim. Oğlum Cristóbal orada, ahşap bir sandalyede oturuyor. Ona dönüşüyorum: "Burada bir ışık alıcısı gibi, uçsuz bucaksız, sonsuz zaman karşısında parlayacağımı bilerek oturuyorum; ışık belirecek; her şeyle bağlantı halindeyim..." Yaratıcılık diğerini özümsemek ve kendinde dışa vurmak demektir. Sadece kişileri değil, şeyleri de. Sandalyeye dönüşüyorum: "Mutluyum, çünkü üzerimde oturan bir varlık var. İşlevimi yerine getiriyorum, çünkü onun dik durmasını sağlıyor, uyuklamasına izin vermiyorum; benim sayemde burada. Ayrıca ahşabım ölü değil. İçimde tek bir güve bile yok. Kendime iyi bakıyorum, eski olsam da sağlamım. Uzun yıllar yaşayacağım. Belki de ondan daha çok yaşarım. O yok olacak, ama ben hâlâ burada olacağım. Beni reddetmeyin. Ben onu dik tutuyorum. Dört bacağımla, onun oturabileceği maddî destek benim."

Pantomim öğrenmeye başladığımda bize ilk öğrettikleri, mimik yapmak için mimik yapmamak gerektiğiydi. Pantomimin temelinde nötr olmak vardır. Sonra istediğin her mimiği yapabilirsin. Bu nedenle hayal gücünün temeli hayal gücün olmaması, tüm hayal edilmişi yıkmaktır. Ondan sonra, kişi istediğini yapabilir. Eğer hayal edilmiş olan yıkılmazsa, her zaman parazitler olur. Hayal gücümüzde sürekli bir şeyler hareket eder. İç diyaloğu, iç dili kırmak gerekir, duygusal kaosu, arzuların baskınını, disiplinsiz bedeni düzenlemek gerekir. Tüm bunlara hâkim olmak şarttır.

Bir Nokta Olun

Çok basit bir alıştırma yapılabilir: Üzerinde düşünülebilecek en basit şey noktadır değil mi? Bir fırçamız ya da bir kalemimiz olduğunu ve bir nokta koyduğumuzu hayal edelim. Noktayı gerçekten tüm ruhumuzla, duygusal olanla, sanki uzayda bir nokta açıyormuşuz gibi yaratmalıyız. Noktayı yapalım. Eğer noktayı yaratmak mümkün olduysa, sonra bununla çok şeyler yapabiliriz. Ama gerçekten bir nokta yaratmaya yoğunlaşmanız gerekiyor. Karate hareketlerinde ilk yapılan şey budur. Karateciler bir nokta yaratabilirler, duygusal ve zihinsel bir yoğunlaşma noktası. Tüm gücümüzle bir nokta yaratalım, sanki evrenin tüm enerjisi bu noktadaymış gibi. Bir tam enerji noktası. Her şey orada olmalı. Noktayı yaratmak için çok güç sarf etmek gerekir. Tüm varlığımızla yapmalıyız bunu. Tüm yoğunluğumuz bir noktada, bir nokta, bir nokta... İşte bu kadar! Tamam, güzel bir nokta yapabiliyor muyuz, mükemmel bir nokta, yoğun bir nokta? Aferin, harika bir deneme. Şimdi, gözlemleyelim. Nokta, burada, benim karşımda. Tüm zihnim bir nokta. Tek bir noktaya yoğunlaştım. Duygusal bir nokta, göğsümde, burada bir tane ve cinsel organımda başka bir tane, her yerde bir nokta var. Noktayı hareket ettirebilir, ağzıma, oraya, buraya, gözlerime vs. koyabilirim. Gönüllülüğüm

bir noktadır! İşte bu kadar! Bu alıştırmayı yapın, noktayla çalışın. Noktanın enerjisine konsantre olun, noktayı vücudunuza sokun. Bu mekân alıştırması gibi. Burada tüm yönler noktada yoğunlaşmış. Tüm düşünceler, tüm duygular, tüm arzular. Nokta yapmayı öğrenince, istenen tüm hareketler yapılabilir. Uygulamayı istediğiniz dal ne olursa olsun –dans, tiyatro, karate, dövüş sanatları– hepsi yerine oturur. Çünkü hepsi şundan ibarettir: Yaptığım tek bir hareketle niyetim oraya gidiyor. Ne yaparsam yapayım. Her şey yoğunlaşmış, tüm dikkatim oraya yöneliyor, yoğunluğum net ve etkin. Aslında karate, vurulacak bir nokta yaratmaktır, bir masa öyle kırılır. Ama bir nokta yaratmak yıllar sürer.

Güzel Sanatlar

Şimdi şarkı söyleyeceğiz, ama hayalimizde sessizce. En muhteşem şarkıyı söyleyeceğiz. En muhteşem şarkıyı sessiz söyleyin! Muhteşem bir sesle söylediğinizi hayat edin. Hadi başlayın. Yaratıcılık budur. Kuşlar gibi şakımanız gerekir. Böyle öğrenilir. Yoğunlaşın, gücünüzü bu işe verin, bu bir tiyatro değil... Hareket edebilirsiniz, ilerleyebilirsiniz, yerinizde durmayın. Şarkı söyleyin, büyük bir şarkıcının vereceği dikkatini ve-

rerek okuyun. Tüm yeteneğinizi şarkı söylemeye yoğunlaştırın. Hoşunuza gitti değil mi? Harika bir şey, büsbütün sessizlikte, ağzınız kapalı, istediğiniz gibi şarkı söyleyebilirsiniz.

Şarkı söyledik. Artık yaratma zamanı geldi. Elinizden geleni yapın, size yapmadığınız şeyi veremem. Şarkı söylüyorsanız, sonuna kadar söyleyin, bu herkes için büyük gelişme olur, çünkü bilinçaltınız sizin şarkı söylediğine inanıyor. Eğer şarkı söylemeyi biliyormuş gibi yaparsanız, bilinçaltınız sizin şarkıcı olduğunuza inanır. Mesaj ona ulaşmış olur ve onu tatmin etmiş olursunuz. Artık şarkı söylemeyi biliyorsunuz, anladınız mı? Şimdi hayalimde piyano çalabilirim. Başka aletler de çalabilirsiniz, ama diğerlerini hayalde çalmak daha zordur. Her iki elin de kullanıldığı piyanoyla başlayalım, sonra istediğiniz herhangi bir müzik aletine geçebilirsiniz. Rahatlayın, görünmez piyanoyu tutkuyla çalın ve çaldığınız parçayı hayal etmeye çalışın. Hangi şarkıyı isteseniz çalın ama piyanoyu çalın. Bu harika bir alıştırmadır. Piyanodan sıkılınca, başka müzik aletlerine geçebilirsiniz. En iyi parçanıza ulaşacaksınız. Yüce olana müzikle ulaşın!

(Ufak bir parantez açalım burada. Şu âna kadar bir çocuk oyunuydu. Çocuklar böyle oynar. Ama artık bu sizin mesleğiniz olacak. İçinizde en yüce olana ulaşmanız gerekiyor. Eğlence gibi değil. Çalmalısınız, ama çalarken ruhunuzda en iyi olanı hissederek. En iyiniz çalıyor. Ruhani açıdan sonsuz bir müzik yapıyorsunuz. Bunu düşünerek

çalın. Sizden en yüksek güzelliği, en yüce olanı istiyorum. Siz en güzel olansınız, insanlığın tamamını müziğinizle etkileyebilirsiniz. Değerinizi düşürmemeli, aksine kıymetinizi arttırmalısınız. Bu kendiliğinden olur. Temizlik yapılır, sonra gelir. Konser tüm gün sürebilir. Bu alıştırmaları, iyi hâkim olana kadar yaparsanız çok iyi olur. Yavaş yavaş, denemeler yaptıkça, yaratma kapasiteniz uyanır, sonunda yüce olana ulaşırsınız.)

Yetenekli Olun

Şimdi yeteneğinizi güçlendirecek çok basit bir alıştırma önereceğim. Yeteneksiz misiniz? Merak etmeyin, hemen yetenekli olacaksınız. Kendinden şüphe etmemeli. Gücüm varken yeteneğim de vardır. Başkaları üzerinde yaşama ya da ölme hakkım varsa gücüm vardır. O andan itibaren gücüm vardır. Tanrı en güçlü olandır, çünkü istediği zaman öldürebilir ve istediği zaman beni yaratabilir. Hayattaysam o beni affettiği içindir. Öldürme, affetme kapasitesi, yeteneği yaratacaktır. Çok basit. Bir kobra olduğumu hayal ediyorum, zehirliyim ve karşımda bir maymun var. Maymunun karşısındayım, yoğunlaşmışım, tamamen kendi dünyamdayım, hareket ediyorum, ona bakıyorum, onu hipnotize ediyorum, may-

mun ben ne istersem onu yapıyor. Bu davranış bir yetenek belirtisidir. Size gerçeği söylüyorum. Bana bakmanızı ben sağlıyorum. Burada olmanızı ben sağlıyorum. Sizi ben yarattım. Bir kobraya dönüşmeniz gerekiyor. Her zaman kurban, hipnotize olmuş fare olmak yerine, diğer tarafa geçiyoruz. Başkalarını hipnotize eden biziz, tamam mı? Bunun için rahatlamak, bir nokta yaratmak, sonra onu yükseltmek gerekir ve daha sonra atılmaya hazırız, sağa sola sallanmaya başlıyoruz, ama atılmıyoruz. Atılacakmış gibi yapıyoruz, ama atılmıyoruz. Maymun böyle hipnotize edilir. Onu ısırmıyoruz. Sadece hipnotize ediyoruz. Hipnotize ederek bakma yeteneğini geliştirmeniz gerekiyor. Bu baştan çıkarmak değil, çok farklı bir şey. Zihinsel yoğunluğumla, diğerini kendime bağlıyorum. Buna çalışın. Yetenek budur. Bir kobralar toplantısı değil bu, bilgisinin ölümlü olduğunu bildiği için birbirine saygı duyan, kobra gibi olan bilgeler birliği. Şimdi gücü kanalize etmek için kafanızı öne çıkarmayı deneyin. Başınızın içinden ileri gitmeyi deneyin: Gözlerinizin, kafatasınızdan otuz santimetre daha yüksekte olduğunu hayal edin, bir kobra olduğunuzu düşünün; göbek deliğinizin iki üç parmak altında bir yoğunlaşma noktası olduğunu düşünün ve başkalarının içine girebilen gücünüzün, o noktadan çıktığını düşünün. Karından. Bu Tarot'taki İmparator kartıdır. O bu şekilde oturmuştur ve gücü oradadır.

Resim yapın

Şimdi bir uygulamalı yaratıcılık alıştırması yapacağız. Tüm gerekli zihinsel malzemelere sahip olduğumuzdan –bu kursta uyguladığımız her şey, güç, yoğunluk– yapmanız gereken karşınızda istediğiniz büyüklükte bir tuval hayal etmek. İstediğiniz zaman renk değiştirebilen bir fırçanız var. Bir resim yapacaksınız, hayali bir resim. Çizim yapabilirsiniz, lekeler atabilirsiniz, renkleri değiştirebilirsiniz, nasıl isterseniz. Sonra, gruplar halinde oturun ve hareketlerle yapılmış resmi tasvir edin, anlaştık mı? Başlıyoruz! Resim yaparken sizi yönlendirmesi için hayali bir müzik koyabilirsiniz. Yaratıcı olmak istiyorsanız, yaratın! Birilerinin yaratıcı kapasitesi mi var, devam etsin, bir şeyler belirene kadar devam etsin. Bilinçaltınız resim yaptığınıza inanıyor, biliyor muydunuz? Bilinçaltınıza göre, hayali yapılan her şey gerçekte yapılmıştır. Hayali bir şey yaptığınızda, sinir sisteminizde, gerçekten yaptığınızda etkinleşenlerle aynı şeyler etkinleşir. Normal kişiler bu tip şeyler yapmazlar, çünkü buna inanmazlar. Aslında, yaratıcı olmak için yapmak yeterlidir. Eğer bunun gibi hayali, on ya da yirmi resim yaparsam, daha sonra gerçek bir resim yapabilirim, resim yapmaya hazırımdır. Gördünüz mü?

Heykel yapın

Şimdi bu seri alıştırmaların sonuncusu olarak, bir heykel yapmamız gerekiyor. Heykel bir mekânda yapılır. Herhangi bir malzeme kullanabilirsiniz, mermer, altın, bronz, ne isterseniz. İsterseniz sonradan daha ileri gidip soyutlayabileceğiniz, bir karakter yaratın. Ne heykeli yapmak istediğinizi düşünün. Heykeltıraş sizsiniz. Mekânı yaratıcı bir şekilde şekillendireceğiz. Bu önemli çünkü eğer yapılmazsa, geliştirilmemiş bir boyut olacak. Nesnenin etrafında dönmek gerekli, heykel bizi sabit bakış açısından kurtulmaya zorlar; yaratılmış nesnenin etrafında dönerek ruhumuzu geliştirmemizi sağlar. Bitirdikten sonra tasvir edeceğiz, çünkü yorumlar da çok önemli. Yontmaya başlamadan önce, seçeceğiniz malzemeyi iyice düşünün, sevdiğiniz bir malzeme olmalı. İsterseniz malzemeyi renklendirebilirsiniz...

Moda yaratın

Bu alıştırmada, giysi yaratacağız. Giysiyi grup halinde ya da tek başınıza yapabilirsiniz. Grup halinde yapacaksanız, her biriniz diğerleri için

üçer elbise yapmalıdır. Karşınızdaki kişiye iyi bakın, onu neyin güzelleştireceğini gözlemleyin. Eleştirel olmayın. Cesaretli olmalı aynı bir karnavaldaki gibi giyim tarzına güç kazandırmalısınız. Hayali giysiler yaratın. Resim, heykel ya da müzik yaptığınız gibi moda da yaratabilirsiniz. Cüret etmek yeterli. Bu alıştırmadan sonra size bir defile yapmayı önerirlerse yapabileceksiniz! Karşınızdakini görebilmeniz gerekir. Giysileri değiştirebilirsin, bir estetik ameliyat yapabilir, doldurabilir, boşaltabilirsin; karşındakinin görüntüsünün sahibi sensin. Onun sahibi sensin. Başlayalım.

Gökkuşağı

Yaratıcılıkta temel olan bir alıştırmayla devam edeceğiz. Dikkatinizi yoğunlaştırmanız için 9'dan 0'a kadar sayacağım. İyi dinlemelisiniz. Yoğunlaşabilmek için en basit ve en iyi metot gökkuşağının renklerini hayal etmektir: Kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi, çivit mavisi ve mor. Ben saydıkça, kırmızıya dalıyorum, sonra kırmızının turuncuya, turuncunun sarıya, sarının yeşile, yeşilin maviye, koyu mavi ve mora dönüştüğünü görüyorum. Bu sadece zihni meşgul etmek ve kelimelerle düşünmemek için. Renklerin gelişini

hissedin. Dokuz... sekiz... her seferinde daha çok yoğunlaşarak. Yedi... daha yoğunum. Altı... daha yoğun. Beş... daha derin, daha derin. Dört... daha derin... Üç... daha derin, duyuların açık, yoğunlaştın, algıların açık. İki... daha derin... Şimdi bilinçaltını kullanacağız, bir... bilinçaltını kullanacağız...

Sana ait bir mekân

İçinde sana ait bir mekân var çok sevdiğin bir alan. Sana ait bir alan. Bir dağın eteklerinde, doğada, bir okyanus kenarında, verimli topraklar olabilir, ya da kum; her nasıl istersen. Bırak kendi alanın seni bulsun, ideal alanını hayal et. Görüyor musun? Ne var? Gölgeler mi var? Nasıl kokuyor? Küçük böcekler mi var? Ya da başka hayvanlar mı? Her ne varsa bırak kalsın. Sana ait bu topraklarda, mutlulukla gez, mutlu ol, çünkü sonunda bu toprakların boyutuna sen karar veriyorsun. Küçük, büyük, herkesin kendi arzusuna göre. Bilinçaltının sana, senin topraklarını vermesi çok mühim. Sana ait toprakları. Bu gezegende sana ait olan bir yer. İçinde yaşadığın manzara. Başkalarının manzarasını alma. Anne babanınkini de alma, kendine ait olanı seç. Toprağının mutluluğunu al ve evinin oluşmasını izle, sana ait alanı yap. Senin ideal evin bu, yanında biri

olsun ya da olmasın, tüm yaşamın boyunca yaşamak istediğin yer, gelişmek istediğin yer burası. Nasıl bir ev istiyorsun? Ne ebatta? Hangi malzemeden yapılmış? Nasıl bir ev? İdeal alanının nasıl olduğunu düşün. Sınır koyma. Bu ideal alan sana ulaştığında, etrafında dön, iyice bak, içine gir ve her şeyi yarat: Banyoları, yatakları, mutfağı, bardakları, kaşıkları... İdeal evinde olması gerektiğine karar verdiğin tüm nesneleri, tüm odaları teker teker yarat. Gez ve sonunda kendi evini yarat! Kendine sınır koymadan yarat, böylece gerçekten ne istediğini anlayacaksın. Para sınırlandırması ya da hiçbir yasak yok, küçük ya da sıradan olman gerekmiyor. Sonradan gerçek hayatında yaratabilmek için hayal gücünde gerçekten istediklerini seç. İhtiyacın olduğu kadar zaman ayır bu alıştırmaya... Bu evde gerçekleştirmek istediğin etkinlikleri, kullanacağın malzemeleri keşfet... O Büyük Mimar sensin. Kendi kendinin mimarı. Kendi kendinin yaratıcısı... Ne kadar istersen o kadar zaman ayır, çünkü kendi topraklarını tanımak senin için çok önemli. Evin kendi egon, gerçek sen'in. Bu evde nasıl giyinmek istediğini de düşün. Nasıl giyinmelisin. Nasıl görünmek istersin. Mutfakta tüm yemek istediklerini hayal et. İdeal besinin hangisi. Ve ideal eşini hayal et. Kiminle olmayı istersin. Biriyle olmak isteyip istemediğini düşün. Bir Tarot salonu olabilir, bir sinema salonu, müzik, kitaplar, hayvanlar, istediğin her şey. Sınır yok. Hayal edin, bu ideal evde, kendi yatağınızı hayal edin.

Alıştırmanın bu kısmı da çok önemli, vazgeçilmez, çok iyi yapmanız şart. Yataktasın, yatıyorsun, hayatın sona etmiş, Ölmüşsün. Ve cesedinden yeni doğacak beden çıkıyor. Nasıl yeniden doğmak istersin? Yatıyorsun, bir varlık, bitmiş bir beden ve yeni bir bedenle kalkıyorsun. Nasıl bir bedenle? Hangi cinsiyette? Kaç yaşında? İdeal benin nasıl? İdeal bir ben hayal etmek gerek. Sahip olduğumuz ben ideal "ben"imiz değil. Henüz uzak olsa bile ideal bir "ben"imiz var. Hayal etmek için kendinize izin verin. Tüm bu alıştırmaların amacı güvensizliğimizden kurtulup kendimizi zenginleştirmek. Kendi toprağın, kendi evin, kendi ideal ben'in varsa, zenginleştin demektir.

Şimdi, kendini ailenden biri gibi eleştir. Annenin, babanın ya da kardeşinin yapacağı gibi. Onlar adına konuş. Kendini sana karşı gelen birinin yerine koy. Çünkü şu âna kadar böyle bir şey hayal etmediysen, içinde bunu hayal etmene karşı gelen bir güç var demektir. Bu güçler hangileri? Onların vücut bulmasını sağla. Örneğin, annenin konuşacağı gibi konuş. Ya da babanın konuşacağı gibi. Ve "sen"i eleştir. Tüm yeni tıp toprak kaybının hastalıklara neden olduğundan bahsediyor. Çünkü onlara göre beyin, kendine toprağına ihtiyaç duyan bir hayvan gibi davranıyor. Her ne kadar bunun tamamen gerçek olduğuna inanmasam da, önemli bir parça olduğuna inanıyorum. Bu nedenle, toprağımızın neresi olduğunu bildiğimizde, yaratıcılığa doğru büyük bir adım atıyoruz. Ev, kendi şahsi "ben"imizin geliştirilmesi.

Eğer kendim için istediğim evi uydurursam, var olmama izin vermiş oluyorum. Anne baba haricinde var olmama izin veriyorum. Bu nedenle, anne baba ile tartışmak ya da yeni bir beden yaratmak, kendinize yaratıcı özgürlük tanımanızdır. Yaratıcılık iç özgürlükten gelir, kendi kendine verdiğin iç değerden. Her şeyin içimde olduğunu biliyorum, artık eyleme geçebilirim. Hayal gücü çok basit prensiplerle çalışır.

Dilden Kurtulun

Şimdi kısa bir dilden kurtulma alıştırması yapacağım. Hep normal bir insan gibi konuşmaya alışkınız. Delilikten korkuyoruz. Buna rağmen, çatısı güvercinlerle kaplı nehirler, tüm lezzetler tüneline açılabilmek için, hep beyaz ve karanlık olacaklar... Anladınız mı? Evet mi? Hayır mı? Böyle konuşmalıyız, kendimize bir duyguyu açıklamak için tamamen çılgına dönmüş bir dille konuşmaya müsaade etmeliyiz. Bir diyalog kurmak gerekir, kavramsal değil sözlü bir dille iletişim kurmalıyız. Hazır mısınız? Dalila'nın kuğuyu kesmesine engel olup, masada üç ya da dört son derece leziz ve şekerli olacak hikâyeler anlatarak, Samson'u yüceltebilirsin. Anlaştık mı? Kelimelerle yapılan, kelimeleri icat ederek de ya-

pılabilir, *fia fa nara ke. Costrigun tost batché quelaramanda droie pretcho ¡apande ketaka kiugala patchu! Erabutchi Kara mí.* Bu dili özgürleştirmeye biraz yardımcı olur. Siz de yapın. Dili özgürleştirin. Bir kere başladınız mı, hoşunuza gidecek. Başlangıçta tuhaf gelecek ve zorlanacaksınız, çünkü en büyük hapishane sözlü dil, mantık dilidir. Bu gerçeküstü bir alıştırmadır. Ama özgür bir yaratıcılık sağlamak için normal dilin kalıplarını kırar. Belki sevimsiz şeyler çıkar, ama önemli değil. Aptalca şeyler, çocukça şeyler de çıkabilir. Ama aniden güzel şeyler de çıkacaktır. Bunu yapmayı deneyin ve sonra hayal gücü tekniklerine geçeceğiz.

HAYAL GÜCÜ TEKNİKLERİ

Hayal gücü çok basit prensiplere dayanır. Bazı yaratıcılar bu prensiplerden tüketene kadar faydalandılar. Hayal gücünün temelinde, matematik ögelerine benzer, dört öge vardır: Azaltma, genişletme, bölme ve çoğaltma. Bunlar hayal gücünün dört ögesidir. Azaltma ve genişletme önce gelir. Sonra bölme ve ardından çoğaltma. Ve sonra hepsi karışır. Bu beş şeyle, deli gibi bir hayal gücüne sahip olacaksınız. Çok basit. Azaltmada, hayal gücünde her şeyi, ufacık kalana kadar küçültmek gerekir. Örneğin, birinin bir paketle geçtiğini görüyorsun, istersen bu pakette tüm doğduğu köyü taşıyor olabilir, ya da doğduğu şehri. Kocaman bir hayal gücünüz var, çünkü bir şey ufalttınız. Ne isterseniz ufaltabilirsiniz. Sol cebimde annemi taşıyabilirim, sağımda babam var. Onları kavga ettiriyor ve sonra onlara bakıyorum. *Evyah Çocuklar Küçüldü* filminde kullanılmış, bu film bu yaratım oyunu üstüne kurulmuş.

Biri küçülüyor, küçülüyor ve örümceklerle kavga etmeye başlıyor. Bunlar bence hayal etmesi

kolay ögeler. Ve çok kullanıldılar! Ama büyüterek devlere dönüşmesine de rastlanır: Bu da genişletmek oluyor. Bir kabağı büyütebilirsin. En basit örnek kabağın büyüyüp, büyüyüp gezegen boyutlarına ulaşması ve gezegene dönüşmesi olur. Sonra o kadar büyüyor ki uzayı kaplıyor. Kabağın içinde bir sürü hikâye var, içinde kocaman bir insanlık doğuyor. Bu da herhangi bir şeyi büyütme tekniği. Çok basit. Herhangi bir şeyi büyütür, sanat yaparsın. Mimaride üç tane kibrit kutusu alırsın, büyütür ve bir bina yaparsın. Mimarlar böyle çalışır. Büyütmek budur.

Hayal gücü büyütme ya da küçültme imkânına sahiptir. Japon hayal gücü cüce ağaçlar olan bonsaileri yarattı; Şuarlar kafa küçülttüler, sinema bir maymunu büyüttü, örneğin King Kong ya da Godzilla ya da küçük bir bombanın genişletilmişi olan atom bombası. Benim durumumda, *Megalex* adında bir çizgi romanım var, tüm gezegeni kaplayan bir şehirle ilgili, ilk yapan ben olmadım.

Gücün genişletilmesi de mümkün (*Süpermen*). Tüm süper kahramanlar bir şeyleri genişletirler; örneğin Flash Gordon en hızlı olandır. Her şeyi bakışlarıyla delip geçen bir kahraman var, ya da her şeyi duyan bir tane. Buna peri masallarından sık rastlanır. Ya da birinin sesi o kadar güçlüdür ki binaları yıkar. Bir gecede üç yüz kadınla yatabilen bir adam var...

Şunu hayal edin: Sokaktan bir at geçiyor ve sen bir baskın olduğunu, bunların çoğaldığını ve

yeni bir salgına dönüştüğünü, her yerin atlarla dolu olduğunu düşünüyorsun. Artık öyle çok at var ki kaçmamız gerekiyor, çünkü baskına uğradık. Ve bu noktada bir öge daha ekleyebiliriz: Karışım. Atlar insan eti yemeye başlıyor, kaçmaya mecburuz, çünkü bizi yiyebilirler. Bu hayal gücüdür. Yani, hayal gücü karışımı kullandı. (Ama biz daha azaltma ve genişletmeden bahsediyorduk.)

Bir kişi o kadar zayıflıyor, o kadar zayıflıyor ki, onu, kukla gibi iplerle bağlamak gerekiyor: Bu bir başbakan ve bu şekilde demeç vermesi gerekiyor. Başka bir örnek: Bir kişi güç kaybediyor ve kemikleri sıvılaşıyor, su gibi. Bunu hayal edebiliriz.

Bir masalda kızın saçları o kadar uzun ki, aşığı örgülerinden yukarı tırmanabiliyor. Bu saçın genişletilmesi olur. Genişletmek, azaltmak.

(Ionesco'nun birçok eseri çok basittir. Onlardan birinde çay servisi yapan bir kadın vardır ve bir tane daha, derken binlerce çay bardağı. Başka birinde büyüyen mantarlar tüm evi kaplarlar. Başka birinde sürekli büyüyen bir ölü, tüm sahneyi kaplar. *Sandalyeler* eserinde bir sandalye vardır, bir tane daha ve tüm sahne sandalyelerle kaplıdır. Bunun anlamı sanatçının hayal gücünün fazla geniş olmadığıdır, çünkü sadece nesneleri büyütme tekniğinden yararlanmıştır. Her eserinde çoğalan bir şey vardır. Bu bir kurala dönüşür!)

Başka bir hayal gücü durumu da bir şeylerin eksikliğinin duyulmasıdır. Yiyecek yoktur, su

yoktur. *Dune* suyun olmadığı bir gezegendir. Tüm eser suyun olmadığı bir gezegen üzerine kurulmuştur. Bir öge ayrıldı. Doğadan bir öge ayrılarak, hayali bir dünya yaratıldı. Size hayal gücü süreçlerini; herhangi bir anda kendi dünyanıza uygulayabileceğiniz ya da yaratmanıza yardımcı olacak formüller gösteriyorum. Genişletme, azaltma. Yapılabilir şeyler.

Bir telefon görüşmesi, on telefon görüşmesi, tüm gezegende çalmaya başlayan telefonlar, binalar yıkılıyor ve felakete sebep oluyor. Çoğaltmayla. Genişletmeyle. Sonra, bölme geliyor: Tek başına yürüyen bir el boğazına sarılıyor... Ve seni boğuyor. Sonra bir örümcek gibi kaçıyor. Bölme tekniği bu. Ya da sokakta yürüyorsun ve bedensiz yürüyen iki bacak görüyorsun. Jung, kızılderili hikâyeleriyle ilgili bir araştırmasında, reisin kızına sahip olmak isteyen bir kahramandan bahsediyor. Penisini sudan kıza gönderiyor ve penis tek başına kıza sahip oluyor, kızı hamile bırakıyor. Bu şekilde onunla evlenmeyi başarıyor.

Çoğaltma. Bazı Hint Tanrılarının birçok kolu vardır. Ve her bir kolda bir gözü. Kolların çoğaltılması. Ganeşi'nin dört kolu vardır. Ayrıca üç kafalı bir Yunan Tanrısı da vardır. Odysseia'deki tepegözün, alnında tek bir gözü vardır. Bu azaltmadır. Üçüncü göze gelince, onda fazladan bir göz vardır. Bu da çoğaltma olacaktır.

Bu dört ögenin birleşiminden karıştırma tekniği çıkar. Mısır Sfenksi örneğin; kafası insan kafası, bedeni aslan bedeni, kartal kanatları ve bir inek kuyruğu vardır. Bir canavar yapılmış. Bos-

ch'un resimlerinde sayısız örnek bulmak mümkün, ögelerin karışımını çok kullanıyordu. Sentorlar bir insan hayvan karışımıdır. Birinden bir öge diğerinden başka bir öge alınır ve birleştirilir. Canavarlar böyle yaratılır. Bir melek, insanla bir kuşun kanatlarının karışımıdır.

Ben, uzun süre bu karışımları uyguladım. Bir fil kafasını, bulut olan bir beden ve dört merdiveni de bacaklar olarak hayal ediyordum mesela. Ögelerin birbirine karıştırılması ilginç bir sanatsal imkân, sıklıkla kullanılır. Bunlar elimizin altındaki tekniklerdir. Dikkat edin bu tekniklerin sürekli olarak sanata ve reklamlara uygulandığını göreceksiniz. Bu tekniklere hâkim olursanız herhangi bir reklam ajansında çalışabilirsiniz.

Başka bir çeşit hayal etme yolu daha var, zamanın hayali. Zamanda yolculuk. Bu yolculukta, geçmişe doğru gidebilirim. Ama buradaki sorunsal, geçmişi değiştirirsem, ayrıldığım şimdiki zamanın da değişiyor olması. Buna zaman paradoksu denir ve bilim kurgu eselerinde etraflıca geliştirilmiştir. En büyük konularından biridir. Geçmişe dönüp annemi öldürürsem, ben doğamam çünkü o beni doğuramaz. Zamanda yolculuk birçok filmin temel konusudur. Ünlü film *Geleceğe Dönüş* mesela. Hayal gücü zamanla oynamaya çalışır. Bunun temelinde Oidipus kompleksi yatar, çünkü eğer geçmişe gidersem annemi baştan çıkarabilir ve onun sevgilisi olabilirim, böylece annemi kendime hamile bırakabilirim. Ya da annemi geçmişte baştan çıkarabilirim. Za-

manda yolculuğun temeli budur. Geçmişe müdahale etmenin anlamı anne babamıza müdahale etmektir.

Sonra dünyanın sonunu hayal etme eskatolojisi geliyor. Dünya nasıl yok olacak? Ateşten mi, sudan, salgın hastalıktan, ya da başka bir düzleme geçişten mi? Dünyanın sonu hayal dünyasının büyük bir bölümünü oluşturuyor. Bunu size tavsiye etmiyorum, ilginç bir tarafı yok; farklı ölme şekillerini hayal etmekten ibaret. Boğularak, intihar ederek, bir binadan atlayarak, ikiye bölünerek öldüğümü hayal ettim. Kendimi bir intihar, bir ölüm senaryosuna koyduğum çok oldu; biraz kendimden kurtulabilmek için yapıyordum. Tekrar ediyorum bunu tavsiye etmiyorum. Eğer bunalıyorsanız, yapmayın. Çok zor bir deneyim. En zoru da sevdiğiniz kişilerin ölümünü hayal etmek. Zor, çünkü sevdiğin birini kaybetmek her zaman var olan bir risk ve artık kendimizin var olmaması ihtimali de var.

Ben, bunu yok etmek için, çok hayal ettim. Kendimi hiçe dönüştürdüm, karanlıkta kalınca öyle olur. Kendimi siyah hayal etmeye, kara derinliklerde ve bu boşlukta yok olduğumu hayal etmeye koyuldum. Ve sonra var olma ve ışık buhranı geliyor.

TEDAVİ EDİCİ UYGULAMALAR

Hislerle çalışacağız. Kendini nasıl hissettiğini, kendinle ilgili izlenimlerini düşün; bazen bunaltıcı hislere kapılırız. Bu nedenle, size bu bunalma hissiyle nasıl baş edileceğini göstereceğim. Aranızda böyle hisseden var mı?

"Sanki göğsümde bir duvar varmış gibi hissediyorum." Kulak ver, bu tamamen hayali. Nasıl bir duvar o; taştan mı, metalden mi, yoksa beton mu? Dikkatini yoğunlaştır ve nasıl olduğunu tasvir etmeye çalış. Kırmızı tuğlalı mı? Tamam. Boyutu ne, seni bir kule gibi çevreliyor mu, onu nereye koyuyorsun? Şimdi o kırmızı tuğlaları hayal et. Onları kullanabileceğini hayal et, bu malzemeyle ne istersen yapabileceğini düşün. Öncelikle seni savunuyorlar; bir duvar savunabilir. Kendini neye karşı savunuyorsun? Bu hissi ara. Düşünmemelisin, nasıl hissettiğini anlaman lazım. Bu duvar tamamen işlevsel. Şimdi kırmızı tuğlalara yoğunlaş. Güzeller. Güzel olduklarını düşün. Tuğlalara güzellik aşıla. Duvar her sefe-

rinde daha güzel olsun. Tamam mı? Senin, sana ait. Canın ne isterse yapabilirsin onunla. Ne istersen inşa edebilirsin. Bir mekân yapabilirsin. Bir yer yapabilirsin. Hayal et. Buranın kırmızı tuğlalarla nasıl olduğunu hayal et. Davetkâr bir yer görüyorsun, içeri girebilirsin. Sonra bir kapı yarattın. İşte çözüm burada, duvarı yok etmek değil, bir kapı açmak gerek. Şimdi içindeki duvarı, girip çıkabilmeni sağlayan ufak bir kapıyla hayal et. O senin kendine özgülüğünü koruyan bir parçan. Bu duvar senin kendine özgülüğünü koruyor çünkü hâlâ çok zayıf, ama şimdilik öyle, anlaştık mı? Şimdi kendine özgülüğünü güçlendir. Kırmızı tuğlalar sana bu gücü verecekler. Eğer güçlenirsen korkun yok olur. Kimse seni işgal edemez, anladın mı? Hayal dünyanı almalı ve kendine katmalısın. Bu hissi çalışın. Çünkü hissettiğimiz şeyler sembollerdir, onlarla direkt olarak çalışabiliriz.

Biri bana kalbi dışkı doluymuş gibi hissettiğini söyledi, ben ona dışkının bir gübre olduğunu ve toprak ekerse her şeyi yetiştirebileceğini söyledim. Eğer kişi orada bir şeyler yetiştirirse hissi değişecektir.

"Omuzlarımda beni bastıran bir şey hissediyorum." Seni bastıran şeyin ne olduğunu hisset. Bırak gelsin. Kendini savunmayı bırak. Hissi değiştir. Bunun içerden dışarı geldiği düşün. Değiştir kendini. Bu senin içinden doğuyor, ne olduğunu biliyor musun? Senin büyüyen kanatların bunlar. Bırak büyüsünler. İt! İt, bu kanatlar gitmek istediğin yere varmanı sağlayacaklar. Ka-

natlarını yarat ve hareket ettir. Nereye istersen git. Kendi toprağına, kendi topraklarına, kendine doğru. Kendini gerçekleştirmeye doğru. Bir his böyle çalışılır.

"Karın boşluğumda kurşun bir top hissediyorum." Harika. Vücudunun bir fırın olduğunu hayal et, bir simya fırını (athanor). Bir önceki hayatında bir simyacı olduğunu hayal et. Kurşun top altına dönüşecek bir temel madde. O zaman, bırak karnındaki ateşe ulaşabilmesi için aşağı insin. Karın Yüce Eser'in ateşidir, bırak top aşağı insin; kendini savunmak yerine bırak cinselliğinin ateşiyle ısınsın. Yavaş yavaş, daha önceki yerine doğru çıkmasını sağla ve o çıktıkça altın rengi olana kadar rengini değiştir ve göğsünün ortasına getir. Sonra bırak parlasın ve ışığı her tarafa yayılsın. Yükselt onu. Altın böyle yapılır. Altınla ne yapacaksın? Para, lira mı? Bu parayı göğsünde kabullenişin. Para inkârın bir topa dönüştü. Para sorunların mı var? Öyle mi? Şimdi kendi paranı kendin yapman gerekecek. Bu topu, bu ağırlığı yükseltirken kendini fazla materyalist hissedersen, paranın aşka dönüşmesini sağla. Seni paraya ulaştıran bu yaratıcılığı sev. Yaratıcılıkla, bu bunalma hissi gidecektir.

"Başım kaşınıyor, bana batan dikenler var." Bu dikenlerin ne olduğunu kendimize sormayacağız. Sadece bu hissi, sebebini ya da ne anlama geldiğini sormadan kabul edeceksin, sebebi çocukken sana yönelttikleri eleştiriler ve benzeri şeyler olabilir. Bunun kafandan çıktığını düşünecek-

sin, kafana girdiğini değil. Ama bu his üzerinde gerçekten çalışman gerekecek. Ve kafandan çıkan dikenler güle dönüşecek, çünkü güllerin dikenleri vardır. Ve kafanda güller olduğunu hayal ettiğinde, böceklerin seni polenlemeye geldiklerini de hayal et. Polenlerle dünyadaki başka çiçekleri polenleyecekler. Bu şekilde, rahatsızlığın dünya için bir yetiye dönüşmüş olacak. Sonra şiirler yazabilir, ne istersen yapabilirsin.

Hepimiz bu "bak bana ne yaptın" ya da "beni sevmiyorsun" oyununa bir son vermeliyiz. Bunun sebebi yaratıcılık eksikliğidir. Sevilmeme hissinden haz almamalıyız. Hatta madem sevilmediğim hissine kapılıyorum, bu duyguyu değiştirmeli ve sevildiğimi hissetmeliyim. Peki, ne yapılabilir? Başlangıç olacak istemeyi bırakmalı. Eğer ben istemezsem, verme durumundayım demektir ve şöyle derim: "Sen beni sevmiyorsun, ama ben sana tapıyorum." Hayatımı diğerine kızarak ve rahatsız ederek, acı çekerek geçireceğime, "yeter" diyorum ve sorun çözülüyor. Seni seviyorum. Hayatımı bir kurban gibi geçirmeyeceğim. Hayır. Ben seni seviyorum ve bu yeterli. Eğer beni sevmiyorsan bu senin sorunundur, benim değil. Tedavisi bu. Yaratıcı olunduğunda, ihtiyacın olduğun şeyi istemek yerine kendin yaparsın. Aşk olmayan yere, aşk koymalıyız, aşka ulaşmanın yolu budur. Çünkü eğer diğerini kendimizi sevme kapasitesizliğimizin bir aynası olarak kullanırsak, bizi sevmeyen birini aramışız demektir ve bunun aslında sebebi senin sevememendir. Seve-

memen ve bu sevememe sorununu bir başkasına yüklemen, bir ayna gibi diğerine yansıtmandır. Sev. Eğer sen seversen, diğeri de seni sevecektir, çünkü ona kendi sevgini yansıtacaksın.

Şeyleri sevmekle başlayalım; sanatı, insanları, eserlerimizi, her şeyi. Kendimizi sevmeye ve yaratmaya adayalım. Çünkü diğer duruş şekli beni hiçbir şey yapmamaya, duraklamaya itiyor. Bunun tersine yaratıcılık, yapman gerekeni yapmaya yöneltecektir. Ve yaptığın şeyi yansıtırsın. Ve yansıtırsan da alırsın. Hayata verdiğin her şeyi hayat sana geri verir. İstemeyi bırakıp yaratmaya başlayarak bu histen kurtulmak gerek. Kendimize "yetenekli olmak istiyorum" dediğimde, "yetenekliyim" diye cevap vermek gerekir. Zaten yetenekliysem neden yetenekli olmak isteyeyim ki? Ben başarılı olmak istiyorum. Başarılıyım zaten! Her istediğime sahibim. Madem öyle, istemeyi bırakıyorum ve eser üretmeye dönüyorum. Bu kadar basit! Müzik yapmak istiyorsam, yapıyorum. Şarkı söylemek istiyorsam, söylüyorum. Yazmak istiyorsam, yazıyorum. Para kazanmak istiyorsam, kazanıyorum. Bu kadar.

Çünkü kendimizi gerçekleştirmemize engel olan hapishane hep yanı başımızda olacak. Babam, annem mesela, değil mi? Bunlar onların bize söyledikleri, yasakladıkları, lanet öğretileri: Kurban ol, bir kurban gibi yaşa ve bir kurbana dönüş. Başkalarını rahatsız et. Gerçi bu, bu kadar hızlandırılmamış başka bir kursun konusu olurdu.

EK

Psikobüyü:
Şiirin Delilik Tedavisine Uygulanışı
Martín Bakero

Psikoz kontrol metotlarının son derece bastırıcı, insanlıktan çıkarıcı ve yetersiz olmakla kalmayıp ciddi yan etkileri olduğu klinik bulgularla saptandı. Psikoz terapisti olarak kendimize yöneltiğimiz sorulardan biri de; belirli kronik ve ilerlemiş psikoz vakalarında uygulanan elektrokimyasal süreçlere başvurmadan nasıl bir tedavi uygulayabileceğimiz sorusudur. Kişinin psikoz sürecinde bloke olmuş olan gerçeklikle bağı, kişide hafıza, hayal gücü ya da psikomotor yeti kaybına yol açmadan nasıl yeniden canlandırılabilir?

Delfi ya da Derera'daki eski kehanet yerlerindeki, Asklepios Tapınaklarında ya da Georg Groddeck *sanatoryumunda* uygulanan tedavilere benzeyerek ya da Alejandro de Tralles tedavilerindeki gibi, psikobüyü mantığı hayal gücüne bağlıyor: Çözüm deliliğin belirtileri *–semptom–* tarafından halihazırda dile getirilmiştir ve tedavisi de yelkenlerini yine bu yönde açacaktır. Hele de "semptom/belirti" kelimesinin Yunanca "bilinç" anlamına geldiğini dikkate alırsak. Psikobüyü, sanrılara sebebiyet veren ya da tekrar eden belirtileri yok etmek yerine bilinçaltının tedavisi yolunu taşkın mecazlarda buluyor; şiirsel performans aracılığıyla onun sembolik gerçekleştirilmesini sağlıyor. Bu alanda rüyalar genelde önemli rol oynar. Örneğin, eski çağlarda, Ask-

lepios her belirdiğinde bir mektup bırakıyordu ve bu mektup hastalığın anlaşılmasında anahtar niteliği taşıyor, tedaviyi sağlıyordu. Empedokles, sihirli mecazlar aracılığıyla rüzgârları durdurabiliyor ya da başlatabiliyor veya yağmuru durdurabiliyordu; ayrıca performanslar aracılığıyla tedavi de yapıyordu ki bunlar günümüzde Şamanist olarak tanımlanabilirler.

Madem hastalık belirtileri tedavinin bir denemesi, psikozda görülen sanrılar da gerçeklikle tekrar bağlantıya geçme girişimidir. Jodorowsky tarafından yaratılan psikobüyü, eski ve etkili tedavi şekillerinin büyüyle ilgisi olan metotlarını süzüyor, bilinçaltıyla ilgili yenilikçi ve modern psikoloji teorilerini ve avantgart sanatının geçici olarak sınıflandırılan, happening, performans, alan yerleştirmesi –bu tekniklerin temeli asırlar öncesine dayanır: Diyojen'in Atina'da elinde bir fenerle çıplak gezmesi, Sokrates'in geç kaldın demesinler diye bir toplantıya arkası dönük girmesi, Empedokles'in altın sandaletlerle gezmesi, Taoist rahiplerin uçabilmek için zihinlerinde sperm biriktirmek amacıyla başları üzerinde uyumaları, Babil rahiplerinin inananlara Tanrıça İsis'in göğsü formunda bir kâseden su serpiştirmeleri...– gibi çeşitli tekniklerini kullanıyor. Tümü, özgür hayal gücüyle dünyada şiirsel bir şekilde var olabilmek için geliştirilmiştir, yani mantığı hayal gücü ve sezi ile birleştirmeyi başarırlar.

Büyüden bahsediyoruz, çünkü büyünün kanunları, bilinçaltını yöneten kanunlarla aynıdır: Kina-

ye ve mecaz. İlki, parçanın kendini bütünle tanımlaması olan yakınlık kanunudur; ikincisi, benzerin muadil üzerine etkisi olan muadillik kanunudur. Bir psikobüyü performansı yaratarak, bilinçaltının dilini kullanırız. Büyü, psikanaliz ve şiir.

Delilik tedavisinde sayısız girişim bize psikobüyünün –henüz bu şekilde adlandırılmamıştı– faydalarının aslında binlerce yıl önce görüldüğünün kanıtıdır. Bazen tarih geriye dönük bir şekilde yazılır. Ancak Freud'un psikanalizi icadından sonra, Nietzsche, Sokrates ya da Stoacı Filozoflar gibi öncülerini bulabildik, karşılaştırmalı okumalarımızı ancak bu tekniğin Freudçu yaratımından sonra yapabildik. Jodorowsky, psikobüyüyü icat ederek, ona bir isim veriyor ve yüzyıllardır çeşitli tedavilerde başarılı olmuş bir teknik kuruyor; ancak ondan önce, aralarındaki bağlantıları gösteren bu ilişkilendirme olmadığı için ayırt etmemiz mümkün değildi. Psikobüyü, kaybedilmiş toprakları geri almaya çalışır: Sanat ve tedavi arasındaki sıkı iş birliğini.

Akıl hastalıkları uzmanları bir tedavi metodu bulmak için sanat ve tedaviyi birbirine bağlayan olası damarlar aramaktan vazgeçmediler. Bu Bağdat'ta V. yüzyılda bilinen ilk psikoz tedavi merkezlerinde böyleydi; iyileşmeyi müzik ve diğer sanat dallarıyla ilişkilendiriyorlardı. İncil'de de bugün psikobüyü olarak sınıflandırılabilecek sayısız tedavi örneği vardır: Davut, Şaul'u arpını çalarak bir delilik nöbetinden kurtardı, İsa bir körün gözlerini tükürük ve kil karışımıyla ovarak tekrar görmesini sağladı.

Yunan Terapist Melampus, Argos Dionysuslu kadınları, çığlık atma ritüelleri, arındırıcı danslar ve tarihte yazan diğer performanslar aracılığıyla delilikten tedavi ediyordu. Marcel Mauss, ayrıca İfiklis'in Melampus tarafından tedavi edilişini şöyle anlatır: İfiklis'in babası Amphitrion, bir koçu iğdiş ederken kullandığı kanlı bıçağı oğlunun yanında bırakır. İfiklis korkup kaçar ve bu nedenle kısır olur. Amphitrion oğlunun kaçışını gördüğünde bıçağı ağaca saplar ve Melampus, İfiklis'i on gün boyunca bu bıçağın pasını yalatarak tedavi eder. Melampus korkulan ögenin içselleştirilmesini sağlayıp, onu bir ortağa dönüştürerek tedavi edebilecek yetideydi. IV. yüzyılda Latin Hekim Placitus Sextus yüksek ateş için en iyi tedavinin, bir iğdiş adamın daha yeni altından geçtiği kapı eşiğinden alınmış tahta parçasından yapılan pomat olduğunu iddia ediyordu. Marcellus Empiricus sağ gözdeki çıbanlardan kurtulmak için, sol üç parmağıyla onlara dokunup, öksürerek şu cümleleri üç defa tekrarlıyordu: "Katırlar doğurmaz, taşlar yün üretmez, bu hastalık da ilerlemesin, ama ilerlerse de çiçek açsın." *Medicamentis Empiricis* kitabından başka bir oftalmolojik reçete şöyledir: Uzun bacaklı bir örümceğin bacaklarını beyaza boyayıp yağda dövünüz. Bu pomat sürekli kullanıldığında gözdeki beyaz noktaları yok eder, tedavi tamamlanmadan pomadın bitmemesi için bol yağla çok miktarda hazırlamak gerekir.

Eski çağdan birkaç örnek, kimliklendirme ve nesneler arasındaki sempatiyi temel alan büyü

ameliyatlarına tanıklık eder: Sihirli bir iksir üzerine damlatılan bir damla kan yarayı kapatır; dört bacağı ve burnuyla bir köpeğin tasvir edildiği bir çizim kuduzu tedavi eder. Jodorowsky'nin bugün "sosyal psikobüyü" diye adlandırdığı, toplu büyü ameliyatları da geçmişte uygulanıyordu. Mısır'da bulunan umumi tılsımlar buna bir örnektir. Akrep ya da yılan sokmalarına bağışıklık geliştirmek için, halka açık bir alanda, üstü büyülü kitabelerle kaplı bir ilahın heykeli dikilir, tepeden ayağına kadar biraz su dökülür ve sonra anıtın ayağında toplanan bu sıvı içilirdi.

Bizanslı muteber Hekim Alejandro de Tralles'in sonuçlandırdığı, deliliği performanslarla tedavi ettiği sayısız vaka vardır. Bir keresinde kafası olmadığına inanan bir deliyi, kurşun bir şapkayla gezdirerek tedavi etti; işerse tüm dünyanın sular altında kalacağına inandığı için işemeyen başka bir adamı, şimdi Avrupa dediğimiz topraklarda bir yangın olduğunu ve sadece onun işemesiyle söneceğini söyleyerek tedavi etti. Karnında bir yılan olduğuna ve beslenmesine müsaade etmediğine inanan bir hastadan kusarak yılana yol açmasını istedi. Hasta kusarken, dışkı birikintisine hızlıca bir yılan fırlatarak kadının sürüngenin karnından çıktığına inanmasını sağladı.

Ayrıca belirli tip rahatsızlıkları tedavi etmek için halk arasında anlatılan buna benzer tedaviler de vardır. Bu tip muamelelerden uygulaması hâlâ yapılanlara örnek olarak, bir yeri kırılmış bir çocuğun gövdesinde kocaman bir çatlak olan

bir ağaçtan geçirilmesi ve sonra çatlak birleştirilerek çocuğun tedavi edilmesidir, bu birçok ülkede uygulanır.

Psikobüyü, psikoz psikoterapisinde önemli bir metot ve temel bir yardım sağlar. Hastanın dünyayla tekrar ilgilenmesini, şiirin ani müdahalesi sayesinde çevresiyle olan zaruri ilişkisini ve delilik nöbeti sırasında kaybedilmiş diyaloğu yeniden kurmasını sağlar, ne de olsa delilik yaratıcılık eksikliğini içinde barındırır. Sembolik performanslar hastanın, psikolojik savunma mekanizmasını tekrar işlevsel hale getirmesini ve güzelliğin hizmetine sunmasını sağlar. Psikoterapi açısından doğru bir çerçevede geliştirilmiş bir psikolojik performans hastanın sevgi engelinden, oto-erotik psikolojiden çıkmasına ve ilgisini diğerlerine yönlendirmesini kolaylaştırır. Dış dünyayla hiçbir zaman iletişim kurmamış bazı otizm vakalarında, ilgisi olanların aile bireyleri tarafından gerçekleştirilecek performansların hastanın inzivadan çıkmaya başlamasına ve bir aile sırrı –üç nesle kadar etkili olabilirler– yüzünden kendine yasak olan dile başvurmasına yol açar. Aşağıda seçtiğimiz birkaç klinik vakayla psikobüyü performanslarının en ilkel buhranları nasıl kanalize ettiğini, en derin kısıtlamaları nasıl kırdığını, en yıkıcı ve en saldırgan psikoz belirtilerini nasıl durdurduğunu görebiliriz. Bazı durumlarda psikobüyünün atomik bir güçle hareket ederek, elektroşok ya da ensülin komalarından daha etkili olduğunu söyleyebiliriz. Bunlar

temel bir terapi metodunun, sadece kelimelerin yeterli olmadığı ilk safhaları. Psikobüyü şiirle tekrar hastanın varlığına, zihinsel çürüme karanlığına giren bir hayal gücü huzmesi gibi girerek kelimeye yol açıyor.

1. Bir kişi yastığında düşüncelerini yiyen kara böceklerin yaşadığına inandığı için aylardır uyuyamamaktan şikâyet ediyordu. Bu korku karşısında kafasını yastığa koyamıyor, uykusuzluğunu gideremiyordu. Bu durum onda katlanılmaz bir psişik parçalanmaya sebep oluyordu. Ona gerçek kara böcekler satın almasını ve bunları bir gece yastığının üzerine koymasını öneriyoruz. Bir sonraki gece onları oyuncak kara böceklerle değiştirmesi gerektiğini söylüyoruz. Üçüncü gece de kafasını üzerinde kara böcek resimleri olan bir yastığa koyacak. Ve dördüncü gece kendi normal yastığıyla uyuyacaktı... Bir hafta süren sorgulamalar ve ayak diremelerinden sonra, önerilen performansı gerçekleştiriyor, o günden itibaren korkuları geçti ve uykusuzluğunu giderebiliyor.

Bu performansta belirtinin tersine gittik ve korkulan yaratıkları, hayal gücünden çıkarıp gerçeğe dönüştürmek için görünür kıldık. Sonra, yavaş yavaş kara böcekleri gerçeklikten hayal gücüne geri göndererek, onların danışanın korkularıyla birlikte yok olmasını sağladık.

2. 14 yaşında bir delikanlı akıl ve ruh hastalıkları hastanesine yatırıldı. Katatonik-paranoid

şizofreni teşhisi kondu. Hastalığının kökeninde büyümek istememesi vardı, aynanın karşısında vücudunu büküyor, garip mimikler yapıyor ve çıkan tüyleri koparıyordu. Çıkan bıyıklarını, sakallarını, bacak arası ve koltukaltı tüylerini yoluyordu, bu işlemden ne acı ne de kan eksik olmuyordu. Uzman ekip hastaya nöroleptik (antipsikotik) tedavi uygulanmasına karar verdi ve daha sonra bu tedavi sonuçsuz kalınca elektroşok uyguladılar. Son uygulanan tedavi sadece hastayı "şapşallaştırmaya" yaradı ve bilişsel yetilerinin kısmi kaybına yol açtı. Hezeyan klasik psikiyatri tedavilerinden daha güçlü olduğunu gösterdi. Genç bir şiir atölyesine katılıyordu. Ona hakkında ne düşündüğünü hatırlamaksızın kaybettiği kitaplar veriyorlardı sürekli; bunun en büyük sebebi haftada iki ya da üç kere kendisine uygulanan elektroşoktu. Bir gün ona, yaşlanmak istemeyen bir kişi üzerine kurulu Oscar Wilde'nin *Dorian Gray'in Portresi* isimli kitabını ulaştırdık. Kitabı okuduktan birkaç gün sonra, ailesinden kendisine tuval, boya ve öz portresini çizmesi için gerekli tüm malzemeleri istedi. Portreyi bitirdikten sonra altına şunları yazmalıydı: "İşte, hiç yaşlanmayacak portrem burada... Artık gönül rahatlığıyla büyüyebilirim." Bir ay içinde taburcu edildi, hastanedeki aylık kontrolleri devam ediyor, hastaneye yatmasından bir yıl önce terk ettiği okuluna geri dönebildi. Resim yapmaya bugün de devam ediyor ve eğitimini tamamladı.

Bu vakada, hastanın psikobüyü performansı sayesinde, kendini yaşlanmayan bir karakterle özdeşleştirip, bu şiirsel kurgu hikâye yoluyla nasıl dünyaya döndüğünü görüyoruz.

3. Bir oto tamir atölyesinde bekçi olarak çalışan 50'lerine yaklaşmış bir adam ciddi bir bunalım geçirmeye başladı; kişiliğini tamamen silen fiziksel, ruhsal bir sarsıntı ve sert bir psikoz başlangıcına özgü birtakım belirtiler gösteriyordu. Onunla konuşunca ilgisini çeken tek etkinliğin tellerle figürler yapma oyunu olduğunu anladık, bunun çocukluğundan beri oynadığı bir oyun olduğunu fark ettik. Etrafındaki herkes bu etkinliğin büyük bir adam, bir aile babası için saçma olduğuna inandığı için ona bu şekilde zaman geçirmesini yasaklamışlardı. Onu ilgilendiren ve hayata bağlayan tek şeyin –onsuz büyük ihtimalle intihar etmiş olacaktı ya da psikotik bir krizle ölecekti– bu etkinlik olduğunu düşünerek, diğerlerinin eleştirilerini umursamayıp bu etkinliği tekrar uygulamasını önerdik. Ona tellerle her gün yeni bir karakter yaratmasını söyledik. Başlangıçta bunları hediye etmeliydi. Onun deyimiyle "minik imkânsız oyuncaklar"ın üretimi hızlıca arttı ve bunları onu çalıştığı atölyede kendisini ziyaret edenlere dağıtmaya başladı. Aylar sonunda bunalımı gittikçe azaldı. Gelişimini görünce, bu minik "imkânsız" figürlere –bu isim insanların ilgisini çekiyordu– ücret alarak yaratmaya devam edebilmesi için ihtiyacı olan telleri

istemesini önerdik. Bu şekilde dünyayla yeni bir sembolik ilişki kurmuş oldu; kısa süre önce o ve diğerlerinin tamamen kaybolduğuna inandıkları bir ilişki. O bugün neşeli ve canayakın bir adam. Bunalımının büyük kısmı yok oldu.

Bu vakada etkin yaratım süreci, bizim önerilerimiz ışığında tel figürlerini satarak etrafında aranan bir zanaatkâra dönüşen hastanın tekrar yaşamayı arzulamasını sağladı. Aile çevresinin yasaklarını aşmayı bu şekilde başardı, bir çocukluk arzusunu kendi iç dünyası ve diğerleri arasında bir köprüye dönüştürerek yerine getirir. Dünyayla bağını sonsuza kadar kaybetme korkusu karşısında, psikobüyü önerilerimizle başlayan bu el sanatı etkinliği sayesinde, bu köprü tekrar inşa edilebildi.

4. 16 yaşında bir genç kız duyma yetisini kaybetmişti, ancak tıbbi testlerde herhangi bir hasar görülmüyordu. Anne babası, kızları için ne yapmaları gerektiğini bilmemenin çaresizliğiyle bize başvurdular. Şaşkınlıkla babasının piyanist ve annesinin opera sanatçısı olduğunu öğrendik. Kızın, anne babasının yaptığı müzikten dışlandığını hissettiği için sağırlığı seçtiğini fark ettik. Kızlarının 17. doğum günü yaklaşıyordu ve ailesi bu tarihte ne yapacaklarını bilemiyorlardı. Anne babanın huzursuzluğu karşısında onlara şu performansı önerdik: Bir sanatçıdan onlara küpe yapmayı öğretmelerini isteyeceklerdi. Sonra, 16 gün boyunca sol anahtarı şeklinde iki küpe ya-

pacaklardı. Kızlarının doğum gününde (küpeleri yapmaya başlamalarından 17 gün sonra, bu kızlarının 17 yıllık yaşamını sembolize ediyordu) bunları kendisine, annesi sol kulağına, babası sağ kulağına takmak kaydıyla hediye etmeliydiler. Öyle yaptılar ve kızları hediyeyi mutlulukla kabul etti ve bizi görmeye kulağında bu küpeler, tılsımlarla geldi. Yavaşça duyma yetisini yeniden kazandı. Hatta kendine müzik CD'leri satın almaya bile başladı... Bazen anne babasının yanında bu CD'leri dinliyordu.

Bu vakada kızlarının müzik dünyasına girişini (profesyonel olarak sadece onlara özeldi) reddeden bir anne baba görüyoruz. Kızlarını arzularına dâhil etmekten ve eşsiz zevkleriyle kendini tanımlamasından mahrum etmişlerdi ve bu aileden gelen yasağa bedeni sağırlıkla tepki vermişti. Anne babanın, kızın müziği kulaklarında taşımasına müsaade etmesi, duyularını yeniden kazanmasına imkân sağlamıştı.

5. Bir hasta eski sevgilisinin ruhu tarafından takip edildiğine inanıyordu. Bir kriz geçiriyor ve bu hezeyanında, bacak arası tüyleri, iskambil kartları, fotoğraflar, tırnaklar, kan ve diğer bedensel ögelerini kullanarak küçük bir kitap hazırlamaya başlıyor. Bu tuhaf durum karşısında ailesi ambulans çağırma gerekliliğini duyuyor ve hatta kendisi de bu süreci büyük bir mesafe ve yadırgamayla, "tamamen delirmişim" ifadesini kullanarak anlatıyordu. Birkaç gün hastanede

kalması gerekti. Ruhun tekrar kendini göstermesi karşısında, onu psikobüyüsel önlemler almazsak nöbetin tekrar edebileceği konusunda uyardık.

Ona bu delilik nöbeti anını tekrar etmesini önerdik –belirtinin, kontrol etme amacıyla belirmeden reçete edilmesi– kitapları tekrar yapmasını ve yaşadığı ritüelleri tekrar yaşamasını söyledik; her gün bir kere 10 gün boyunca (son nöbeti 10 gün sürmüştü) yapacaktı, ancak bu sefer bunu videoya kaydedecek ve kendini takip ettiğine inandığı kişiye gönderecekti.

Bunları uyguladıktan sonra tekrar bu tip paranoyak korkulara kapılmadı ve bundan sonra bir şey kendini ne zaman huzursuz etse korkularını yansıtan sahneler çekmeye başladı. O, korkularının "kurbanı" olmaktan, onları sahnelemeye geçerek, geleceğinin sorumluluğunu etkin bir şekilde eline aldı.

6. Görüntü ve görüntünün zamana yayılması tekniği olan videoya kayıt yöntemini, histeri psikoz geçiren başka bir danışanda daha uyguladık. Ona insanlık sırlarını ifşa eden ruhlarla bağlantısı olduğunu iddia ediyordu, rahat yaşamasına izin vermiyorlar ve sesleriyle onu hamile bırakıyorlardı. Soyağacında sinemacı olmak isteyen ve denemelerinde başarısız olmuş birçok kişi vardı. Danışan moda tasarımcısı olarak çalışıyordu, ama bu iş ona son derece sıkıcı geliyordu. Bilinçaltında onu ilgilendiren şey aslında film yapmak, kendini hareketli görüntü alanında ya-

ratıcı olarak konumlandırmaktı. Kısa süre sonra durumu ağırlaştı ve panik nöbetler, bayılmalar, bilinç kaybı, felç ve ölümle sonuçlanabilecek başka kazalar geçirmeye başladı. Terapi sürecini kelimelerle devam ettirmek imkânsız olmaya başlayınca, bir sonraki seansa bir film çekip gelmezse, onu hastaneye yatıracağımızı ve birçok ilaç almaya mecbur edeceğimizi söyledik.

Bir sonraki seansa bahçedeki bir ağaçla ilgili muhteşem bir filmle geldi; filmde insanların ağaca yaklaşımları ve onunla bağlantı kurmaları gösteriyordu; kendi psikolojik durumuyla ilgili bir mecaz olarak yorumlanabilirdi. O günden sonra geçmişten aldığına inandığı tüm mesajları videoya çekebiliyor ve kısa bir süre önce bir deneysel film yarışmasında bir ödül aldı.

7. 28 yaşında bir adam, son on yılını akıl hastanelerinde geçirmişti. Paranoid şizofreni teşhisi konmuştu ve en önemli belirtisi sesler duymasıydı. Doktorlar mesajların içeriğiyle ilgilenmiyorlar seslerin yok olmasını sağlayacak bir ilaç vermekle yetiniyorlardı ve bunu da başaramamışlardı. Buna karşılık aklını kaybetme bunalımı, şizofreniye özgü belirtiler ve takip edilme saplantısı artıyordu. Biz onu, psikiyatri bölümünde kimsenin onunla ne yapacağını bilmediği bu dönemde tanıdık. O ve ses duyma şikâyeti olan diğer şizofreni hastaları için bir ses atölyesi düzenledik. Niyetimiz, onların tamamen pasif kişiler, "acı çekenler" olmaktan, psikoza, aktif

varlıklara, kendi korkularından ilham alan birer oyuncuya dönüşmeleriydi. Bu hasta sürekli çocukluğunda izlediği çizgi film kahramanlarının seslerini duyuyordu. Ona bir yıl boyunca her gün, çocukluk giysilerini giymesini ve kendini takip eden karakterin sesini bir mikrofon karşısında taklit etmesini önerdik.

Onun için bu sadece taklit etmek değil, o karaktere gerçekten bürünmek demekti. Bazen kendini acı çekerek ve zorlanarak tamamen bu sesleri tekrarlamaya veriyordu. Yavaş yavaş, kafasında konuşan bu farklı karakterleri tanımaya başladı, onları adlandırdıkça deneyimi neşeli ve eğlenceli bir hâl almaya başladı. Hastane sekiz ay sonra onu taburcu etmeye karar verdi, ancak her kontrole gelişinde bize bu karakterlerin sesiyle sınırsız özgürlük ve neşeyle, bir şeyler okumaya devam etti. Şu âna kadar tekrar hastaneye yatırılması gerekmedi, evli ve çalışıyor; en büyük meşgalesi "çocukken dinlediği sesleri" kaydetmek ve arkadaşlarına dinletmek.

8. Bir kadın kendisini zehirlemek ya da boğmak için sokakta takip ettiklerine inanıyordu, kısa zamanda öleceğini hissediyordu. Bize adaşı olan kız kardeşinin daha bebekken annesi arkadaşlarını evde ağırlarken boğularak öldüğünü anlattı. Bu anıda korkularının kaynağını görünce, ona şu performansı önerdik: anne babasının da davetli olduğu aynen kardeşinin öldüğü davete benzer bir davet düzenleyecek ve onları be-

bek kılığında karşılayacaktı. Tüm davetliler geldiğinde, kendi vasiyetini yüksek sesle okuyacak ve anne babasından o gece takacağı bir kolyeyi (danışan sürekli boynunu sıkan kolyeler kullanıyor) boynundan çıkarmalarını isteyecek ve onu şöminenin ateşine atacaktı. Sonra kutsal su ile yıkanacak –ailesinin koyu Katolik olduğunu söylüyor– ve davette başka giysilerle tekrar belirecek, doğum belgesini yeni bir isimle okuyacak ve davetlileriyle dans edecekti.

Bu performansı uygulayarak sadece kendi korkularından kurtulmakla kalmadı, aynı gece –yeni kimliğiyle– şu anda eşi olan kişiyle de tanıştı.

9. Bir kişi, "iğne gibi tuhaf seslerin" hücrelerine girdiğini düşündüğü için yıllardır cinsel ilişkiye giremiyordu. İnsanların "beyin dalgalarının" keskin bir acıyla kendisine girmesinden korktuğu için metro ya da herhangi bir toplu taşımaya binemiyordu. Tedavi edildikten bir süre sonra belirtiler hafifledi, sonra babası öldü. Birkaç ay sonra, küçük bir kızken annesinin ona –o ana kadar kızını tamamen o kontrol ediyordu– bekâretini "bir iğneyle" alabileceğini söylemiş olduğunu hatırladı. Bu hatıranın belirmesiyle hasta bilincini kısmen kaybetti. Bilincini yeniden kazandığında ona şu performansı önerdik: Bir sonraki dolunayda iğnelerin sokulduğu çeşitli vajinaların bulunduğu bir sanat eseri yapacaktı. Sonra bunu annesine hediye edecek ve bir daha onu hiç görmeyecekti. Bizi şaşırtacak şekilde, kendi

iyiliği için performansı hemen uyguladı, çünkü dolunay (kadını sembolize ediyor) çok yakındı. Her boyutta ve şekilde, çoklu vajinalara –çocuk ve yetişkin vajinası– girerken gösterilen iğnelerin olduğu objeler tasarladı. İğneler sesler ya da bakışlar olabilirdi. Ertesi gün annesine verdi ve onu bir daha hiç görmedi. O andan itibaren bir daha toplu taşımaya binmekte ya da cinsel ilişkiye girmekte sorun yaşamadı ve orgazmla tanıştı.

10. Bir delikanlı sürekli ellerinin terlemesi ve titremesi nedeniyle kimseyle el sıkışamadığı, bu durumun hayatını çok zorlaştırdığı, hatta intihar etmeyi bile düşündüğü şikâyetiyle bizi ziyarete geldi. Çocukken anne babasının kendisini, yaptığı bir hırsızlığa ceza olarak eldiven kullanmaya –yazın bile– zorladığını anlattı. Ona bir annesinden bir de babasından birer eldiven çalmasını ve bunları yazın bir ay boyunca kullanmasını, insanlarla bu eldivenlerle el sıkışmasını söyledik. Ve bu eldivenleri sonradan yakacak, küllerinden bir krem yapıp bir yıl boyunca bu kremi her sabah eline sürecekti. Aynen öyle yaptı ve bir daha buna benzer problemler yaşamadı.

11. Bir hasta "siyah bir görüntünün, bir gölgenin kendisine hükmettiğini" söylüyordu. Annesiyle ilişkisinin korkunç olduğunu, çocukluğundan beri sürekli kendisine başarısız ve deli olduğunu söylediğini anlattı. Babası hep uzakmış. Ergenlik döneminde takip edilme korkusu ya da

psikoz nöbeti sebebiyle –Meryem Ana olduğunu sandığını ya da ruhlar tarafından yönetildiğine inandığını söylüyor– hastaneye yatırıldığını anlattı. İlaçlar ve klasik psikiyatri tedavileri sadece kişilik bozukluğunu ortadan kaldırmış, ancak kendisini takip eden bu siyah şapkalı kişinin oluşmasına sebep olmuşlardı, bu görüntüyü annesi ona küçüklüğünde empoze etmişti.

Bize annesinin sürekli siyah bir palto giydiğini anlatıyor. Ona, etkisinden kurtulmak için annesinin fotoğrafıyla tüm vücuduna masaj yapmasını, sonra onun elbiselerini, en önemlisi siyah paltosunu giyerek, tüm sabah annesinin normalde gezdiği yerlerde gezmesini öneriyoruz. Öğle vakti (babalığın simgesi güneşin zirvede olduğu an) bu giysileri yakmalı ve arkasına bakmadan Sen Nehrine atmasını önerdik. Sonra en sevdiği keki yemeye gitmesini ve kendisini takip eden hiçbir gölgenin olmadığına tanık olarak birkaç fotoğraf çektirmesini önerdik.

Bu andan itibaren bir daha ilaç alması gerekmedi, içindeki bunaltı hissi yok oldu. Haftalar sonra, bir manastıra kapanmak için annesinin evinden ayrıldı, bana sık sık çok mutlu olduğunu bildirdiği kartlar atıyor. Kartına annesinin küllerini Sen Nehri'ne attıktan sonra yediği kekin adının Fransızca "dindar" anlamına geldiğini bana söylemeyi unuttuğunu da eklemiş.

12. Psikotik zorluklar yaşayan çocuklar için bir gündüz hastanesine 8 yaşında bir erkek çocuk geldi, ağır bir bedensel bunalım hissettiğini

söylüyor, özellikle gözlerini çıkarmak ya da bıçak saplamak istediğini anlatıyor. Ama hepsinden önemlisi onu uyutmayan ve sürekli tekrar eden bir kâbustan rahatsız olduğunu dile getiriyor; rüyalarına onu yemek isteyen bir canavar giriyormuş. Bu rahatsızlığı gidermenin tek yolunun annesinin yatağında yatmak olduğunu, ama bunun aile ilişkilerini mahvettiğinden bahsetti.

Çocukla ve anne babasıyla yaptığımız görüşmelerde, anne baba boşandıktan sonra çocuğun annesinin evinde kaldığı süre içinde üvey kardeşi tarafından cinsel istismara uğradığını öğrendik. Annesi durumun farkına varmamıştı ancak evdeymiş ve bu olay birkaç defa tekrarlanarak, çocuğa kendisini korumasız hissettirmişti.

Üvey kardeşin, danışanımızın yaşadığı ilçeye girişi uzun bir süre yasaklanmıştı. Ancak aynı sıkıntı bu kardeşin, babası tarafından gizlenerek ve yasadışı olarak yaptığı bir ziyaretle tekrar başladı. Yaşanmış travmanın, özellikle de anne babasına karşı hissettiği korunmasızlık halinin, tekrar baş gösterdiğini anladık.

Mevzu bahis çocuk tedavi süresince botanik ve bitkilerin yeşermesi süreçlerine büyük ilgi gösterince, anne babasına ve ona şu performansı önerdik: Babasından meyve veren bir bitkinin tohumunu sulamasın isteyecekti ve annesi saksıya ekmek için toprak hazırlayacaktı. Çocuk onu rüyalarında takip eden canavarın hamur heykelini yapacaktı. Sonra, çocuk annesinin refakatinde canavarı ona hakaret ederek gömecek ve üstüne bitkiyi dikecekti.

Performanstan sonra çocuğun bunaltıları yok oldu ve çocuk, özellikle doğa bilimlerinde olmak üzere tüm bilişsel gelişim alanlarında büyük ilerlemeler kaydetti. Güvenini yeniden kazandı ve artık annesiyle uyuması gerekmiyor. Hamurdan heykel yapım süreci modelleme kabiliyetini geliştirirken korkularına bir şekil vermesini sağlayarak bunaltılarını dizginledi. Tohumun kendisine verilmesiyle (meyveler gözleri temsil ediyordu), üreme kapasitesinin baba tarafından gerçekleştirilmesi ve takip eden canavarın –cinsel istismarı gerçekleştiren üvey kardeşin tasviri– gömülmesi, bastırılmış öfkenin bir yaratıcılık seline dönüşmesine neden oldu ve danışanımızda entelektüel ve yaratıcı merakın oluşmasına imkân tanıdı.

Alejandro Jodorowsky'i 1996'da, psikolog ve psikiyatristler için Şili'de verdiği bir psikobüyü ve psikojeneoloji atölyesinde tanıdım. Onu uzun zamandır tanıyor ve avant-gart sanatçı, yaratıcı olarak kariyerini hayranlıkla takip ediyordum. O dönemde, her ikisi de benim için vazgeçilmez olan şairliği mi yoksa terapistliği mi seçeceğim konusunda şüphelerim vardı. Her ikisini de tatmin edebileceğim bir yol arayışındaydım. Jodorowsky sanattan terapiye bu geçişin gerektirdiği tüm yaratıcılığı göstererek yapmıştı. Atölyede görüşme sırası bana geldiğinde ona şüphelerimden bahsettim ve bana şu cevabı verdi: "Sen bu yola zaten girmişsin, şimdi tek ihtiyacın olan seni teyit edecek biri." Hemen göğsüme parmağıyla, benim için silinmez bir dövmeye dönüşen

şunları yazdı: "Şair ve psikoterapist." O anda, her iki yola da hiçbir arzumdan feragat etmeden –babam sadece mühendisliğe yoğunlaşmak için müziği bırakmıştı– devam edebileceğimi anladım. Madem her iki yolda benim için önemliydi, her ikisine de devam edebilirdim ve bu iki alan birbirinden beslenebilirdi.

Sonra bana şunu önerdi: "Artık yeterince kitap okudun, şimdi gidip canlı kaynaklar aramalısın..." O zaman gidip onunla birlikte çalışacağıma söz verdim. "Ama önce şiir kitabını yayımla" dedi bana. *Samanyolu* isimli kitabımı yayımladım, Fransa'dan ayrılışımdan bir gün önce kitap yayımlandı. Kitabım elimde Paris'e vardım ve Alejandro'nun evine bir nüshasını bıraktım. Birkaç gün sonra, kendisiyle direkt görüşmemi sağlayan sekreterini aradım: "Neredesin?" diye sordu bana. "Burada dünyadayım" diye cevap verdim. Birkaç gün sonra, yeni çalışma dönemine başlayacağı kafeteryada bana Tarot okuması yaptı. Üç tane kart çıkardı: Araba, Tanrı'nın Evi (Yıkılan Kule olarak da bilinir) ve Mahkeme... Elimde André Breton'un *17. Arkana* isimli kitabı vardı.

Ondan sonra aramızda yavaş yavaş bir öğreti, dostluk ve güven ilişkisi kuruldu. Bana içinde Tarot ve psikobüyü olan birçok şey öğretti; ben şiir ve delilik terapisine duyduğum naçizane tutkuyla katkıda bulundum. Yavaş yavaş psikobüyü kanunlarını, delilik terapisinde kullanmaya başladım. Yeni başlayan ve ilk meyvelerini veren bir yol.

Martín Bakero

Alejandro Jodorowsky

PSİKO-BÜYÜ

Psikobüyü, şiirin kargaşada vücut bulduğu, tiyatronun kurban etme ritüeline dönüştüğü, mutfak bıçağıyla silahlanmış gerçek bir cadının kanseri tedavi ettiği ve kalp nakli yaptığı bir dünyaya açılan kapı...

Aslında Jodorowsky'nin kendisi, ayaklı bir psikobüyü performansı, evrenimizin ilk bakışta öngörülebilir hissi veren düzeninde yırtılmalara sebep olan, son derece ve tam anlamıyla "panik" bir kişilik.

Rüyalardan beslenen, gerçeğe hizmetkârlık eden, deli bilgeler ırkından gelen Jodorowsky, bu kitapla tiyatro yapmış bir şaman hüneriyle, sizi büyülü bir yolculuğa çıkaracak...

Meksikalı şifacıların kadim bilgeliklerini, yönetmen ve oyuncu kimliklerinin zenginliğiyle buluşturan yazar hem kendinizi iyileştirmenizi sağlayacak hem de sizi birbirinden ilginç hikâyelerin kahramanlarıyla tanıştıracak.

Şamanik bir ritüelin ortasında bulacaksınız kendinizi.

ALFA
www.alfakitap.com
/alfakitap
/alfakitap

ALFA EDEBİYAT
ISBN 978-605-171-319-9